

EL VALOR SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES

Una aproximació quantitativa i qualitativa

ACUP ASSOCIACIÓ
CATALANA
D'UNIVERSITATS
PÚBLIQUES

amb la col·laboració de:

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa i Coneixement
Secretaria d'Universitats i Recerca

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

 UNIVERSITAT POLITÈCNICA
DE CATALUNYA
BARCELONATECH

 upf. Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

 Universitat
de Girona

 UNIVERSITAT
de Lleida

 UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

 UOC Universitat
Oberta
de Catalunya

EL VALOR SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES. UNA APROXIMACIÓ QUANTITATIVA I QUALITATIVA

© AUTOR i © EDITOR Associació Catalana d'Universitats Públiques

COORDINACIÓ

Josep M. Vilalta
Sara Villar
Núria Jové
Alicia Betts

EQUIP DE TREBALL:

Sílvia Altafaja Vela, Sergi Arenas Guarch, Xavier Ariño Vila, Sílvia Ayuso, Ferran Badia Pascual, Dolors Baena, Núria Balagué Mola, Núria Balbuena Galbarro, Joaquim Bernabé Ródenas, Marius Bernadó Tarragona, Alicia Betts, Maria del Mar Bohórquez, Antonio Borfo Bach, Joan Josep Busqueta Riu, Jordi Campos, Núria Camps Mirabet, Cori Camps Llauradó, Xavier Carbonell, Mireia Cendrós Carreras, Roser Corretgé, Mireia de Mingo, Laura Duarte Campderros, Leticia Carro de Diego, Antoni de la Torre, Gemma Fargas, Dídac Ferrer, Mònica Figueras, Lúdia Fosalba, Helena Fraga, Guida Fullana, Joan Fuster, Gemma García, Josepa Garreta, Francesc Giné de Sola, Fernando Guerrero Rebollo, Xavier Isern Torras, Núria Jové, Miguel Ángel Linares Capel, Sílvia Llach Carles, Sílvia Lloveras Pimentel, Mar Lluís, Olga Martín Belloso, Pastora Martínez Samper, Montserrat Masoliver Puig, Eva Miquel Valdés, Jordi Miret, Mila Pérez, Anabel Poveda Barbero, Jordi Prat Fernández, Marta Ramírez Hidalgo, Noèlia Rivas, Montserrat Rué Monné, Virginia Sánchez, Katja Schustakowitz Díaz, Laia Serradell, David Sirvent Maza, Maria Taulats, Maria Rosa Terradellas Piferrer, Lidia Toda, Ana Valencia Veloso, Eva Vendrell, Montserrat Vilalta, Josep M. Vilalta, Sara Villar i Gemma Xarles.

MAQUETACIÓ:

NEXE IMPRESSIONS sl.

CORRECCIÓ I TRADUCCIONS:

Dosbé Publishers

ISBN: 978-84-09-25550-4

PRIMERA EDICIÓ: Barcelona, desembre 2020

ÍNDEX

PRESENTACIÓ.....	5
INTRODUCCIÓ A L'INFORME	6
PRIMERA PART: ANÀLISI DEL VALOR SOCIAL INTEGRAT DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES	7
1. Introducció	8
2. L'impacte econòmic i social de les universitats.....	9
3. Metodologia aplicada	11
3.1. Anàlisi del valor social integrat	11
3.2. Anàlisi del valor social integrat de les universitats públiques catalanes.....	12
4. Anàlisi qualitativa: La identificació dels <i>stakeholders</i> i el valor percebut	15
5. Anàlisi quantitativa: La monetització del valor.....	22
5.1. Càlcul del valor social generat per l'activitat econòmica de les universitats	22
5.2. Quantificació i monetització del valor social específic de les universitats	24
5.3. Càlcul del valor social integrat de les universitats	28
6. Conclusions	34
7. Referències bibliogràfiques	35
8. Annexos	38
SEGONA PART: EL COMPROMÍS SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES	49
1. Introducció	50
1.1. L'evolució del compromís social de les universitats públiques catalanes	50
1.2. Criteris per a la selecció i l'anàlisi d'experiències i bones pràctiques il·lustratives del compromís social.....	54
2. Política institucional i de governança de la responsabilitat social de les universitats públiques catalanes	64
2.1. La responsabilitat social a la Universitat de Barcelona (UB)	65
2.2. La responsabilitat social a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)	71
2.3. La responsabilitat social a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)	85
2.4. La responsabilitat social a la Universitat Pompeu Fabra (UPF)	97
2.5. La responsabilitat social a la Universitat de Girona (UdG).....	103
2.6. La responsabilitat social a la Universitat de Lleida (UdL)	109
2.7. La responsabilitat social a la Universitat Rovira i Virgili (URV).....	116
2.8. La responsabilitat social a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)	124
3. Experiències i bones pràctiques que il·lustren el compromís social de les universitats públiques catalanes	132
3.1. Experiències a la Universitat de Barcelona (UB)	132
3.2. Experiències a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)	142
3.3. Experiències a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)	153
3.4. Experiències a la Universitat Pompeu Fabra (UPF)	164
3.5. Experiències a la Universitat de Girona (UdG)	174
3.6. Experiències a la Universitat de Lleida (UdL).....	182
3.7. Experiències a la Universitat Rovira i Virgili (URV)	190
3.8. Experiències a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)	198
3.9. Experiències transversals com a sistema	204
4. Conclusions	223
4.1. El compromís social de les universitats públiques catalanes	223
4.2. Dificultats i reptes actuals i de futur per a la responsabilitat social universitària	228
EPÍLEG DE L'INFORME	233

PRESENTACIÓ I INTRODUCCIÓ A L'INFORME

PRESENTACIÓ

L'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes. Una aproximació quantitativa i qualitativa* analitza l'impacte social que genera l'activitat que duen a terme les vuit universitats públiques catalanes a partir de la metodologia d'anàlisi anomenada «del valor social integrat». S'endinsa en la naturalesa i l'abast del compromís social de les universitats en àmbits molt diversos, com són la formació de ciutadans responsables, la promoció de l'economia, la millora del benestar i la cohesió socials, la sostenibilitat o el combat contra les desigualtats de tota mena.

L'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) impulsa aquesta iniciativa pionera per avançar en la mesura sistemàtica, la comprensió i l'anàlisi del valor social que aporten les universitats; ho fa, com sempre, atenent a la voluntat de transparència i de retiment de comptes, i de manera que la informació sigui accessible i comprensible per a un públic ampli.

Hi ha dos aspectes clau que han motivat aquest exercici. El primer és recollir el testimoni de l'informe *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya* publicat per l'ACUP l'any 2017, amb el qual analitzàvem l'impacte del sistema universitari públic català en cinc àmbits clau per a l'economia catalana (mercat de treball, innovació i transferència, internacionalització, emprenedoria i responsabilitat social), i constatarem la dificultat d'obtenir dades homogènies capaces de sistematitzar els impactes generats pel sistema universitari en termes de responsabilitat social. El segon consisteix en la voluntat d'acostar-nos un pas més a un sistema de comptabilitat social que ens permeti copsar i sotmetre a anàlisi l'impacte social que genera l'activitat de les universitats públiques catalanes, en aquesta ocasió per als seus principals grups d'interès, i integrar els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor en termes monetaris.

En aquesta primera aproximació, que parteix de les variables de valor formulades pels propis grups d'interès, hem pogut concloure que el valor social integrat de les universitats públiques catalanes en l'exercici de l'any 2017 puja a 3.583 M€, com a resultat de la integració del valor social específic i del valor social generat per mitjà de la seva activitat econòmica. L'estudi ens mostra que, per cada 100 euros que la Generalitat de Catalunya destina al finançament de les universitats públiques, aquests es tradueixen en 449 euros de retorn social integrat. Aquests balanç demostra que el nostre sistema universitari no és una despesa, sinó una inversió que crea un valor social molt significatiu i que, sens dubte, redunda en progrés social, cultural, econòmic i tecnològic.

Així mateix, mitjançant l'anàlisi d'una trentena d'experiències i programes hem pogut percebre l'ampli i divers ventall d'actuacions de les universitats públiques que conforma el compromís social d'aquestes en àmbits com la igualtat de gènere, la cooperació al desenvolupament, l'accés universal a l'educació superior, la sostenibilitat ambiental, l'educació inclusiva, la recerca i innovació responsables, l'ocupabilitat, la promoció de xarxes territorials, la participació ciutadana o la innovació social.

L'evolució al llarg del temps de les polítiques universitàries en temes de responsabilitat social fins a l'actualitat fa palès el compromís de les vuit universitats públiques amb el marc de referència que estableix l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS). D'aquesta manera, s'aporten elements que ens ajuden a vetllar per la coherència amb els ODS i per l'avenç cap a un model social, econòmic i ambiental sostenibles.

El present Informe forma part de la col·lecció editorial que, periòdicament, publica l'Associació Catalana d'Universitats Públiques, amb una clara voluntat de transparència i retiment de comptes a la societat a la qual ens devem com a conjunt d'universitats públiques.

María José Figueras

Presidenta de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques

INTRODUCCIÓ A L'INFORME

L'anàlisi de l'impacte de l'activitat universitària en el desenvolupament social i econòmic del seu entorn territorial, descrit a través de conceptes diversos com la responsabilitat social universitària (RSU), el compromís comunitari o, des dels darrers anys, la contribució de les universitats a l'Agenda 2030 i els seus 17 Objectius de desenvolupament sostenible (ODS), es troba entre els principals àmbits de treball de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), així com en els de totes i cadascuna de les universitats membres. I és que, en qualsevol context, la universitat s'erigeix com un agent de la societat importantíssim a l'hora de formar ciutadans responsables, promoure l'economia, millorar el benestar i la cohesió social, i combatre la pobresa i les desigualtats de tota mena.

Precisament en aquest marc, l'ACUP publica l'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes*, un informe que té com a propòsit principal analitzar quantitativament i qualitativament l'impacte de l'activitat que duen a terme les vuit universitats públiques catalanes en el marc del seu compromís social. Es tracta d'una iniciativa pionera que recull una informació que, fins ara, no havia estat mesurada d'una manera sistemàtica i que complementa els continguts recollits en l'informe *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*, publicat també per l'ACUP l'any 2017.

L'informe està compost per dues parts. En una primera part de caire quantitatiu, l'equip d'investigadors de la Càtedra MANGO de Responsabilitat Social Corporativa (ESCI-UPF), sota el lideratge de la seva directora acadèmica, la professora Silvia Ayuso, ha aplicat la metodologia de càlcul anomenada «del valor social integrat» (VSI). Aquesta metodologia permet objectivar i expressar en termes monetaris el valor creat per una organització –en aquest cas la universitat– per al conjunt dels seus grups d'interès (*stakeholders*) –aquí, els estudiants, els empleats, les empreses i les entitats, les administracions públiques, la societat i els *alumni*–, de manera que integra els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor i té en compte tant els efectes tangibles com els intangibles. Per a fer-ho, s'ha seguit un rigorós procés d'investigació-acció participativa, amb representants de les vuit universitats participants i dels corresponents grups d'interès, que ha permès identificar quatre àrees percebudes com a rellevants i que corresponen precisament a les quatre funcions principals de la universitat que determina la guia de la *Sustainable Development Solutions Network* (SDSN) per a fer efectiu el seu compromís amb els ODS: (1) l'educació, (2) la recerca, (3) el lideratge social, i (4) la gestió i la governança.

En una segona part de caràcter qualitatiu, la Comissió de Responsabilitat Social Universitària de l'ACUP, ha recollit, d'una banda, l'explicació i evolució de la política institucional i de governança de la responsabilitat social de les universitats i, d'altra banda, la descripció d'un ampli ventall de projectes i activitats rellevants, impulsats individualment o mitjançant la col·laboració amb altres centres o agents socials i econòmics del territori, que il·lustren la responsabilitat i el compromís d'aquestes universitats amb la societat.

El resultat ha estat una llista d'un total de 30 casos pràctics¹ que conformen experiències col·laboratives, innovadores i de tipologia diversa, en el sentit que aborden les quatre dimensions abans esmentades. A més, s'ha aprofundit en les dificultats i els reptes actuals i de futur per a fomentar el compromís social en el context del sistema universitari català.

De tot plegat se'n treuen conclusions ben interessants, que obren la porta a engegar noves línies de treball tenint en compte sempre l'Agenda 2030 i els ODS com a elements inherents de l'activitat pròpia de la universitat i com a marc de referència compartit amb altres universitats i institucions.

¹ Les experiències recollides en aquest informe presenten dades principalment de les seves edicions del curs acadèmic 2018-2019.

PRIMERA PART

ANÀlisi DEL VALOR SOCIAL INTEGRAT DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES

Equip Investigador:

Silvia Ayuso (Coord.)
Xavier Carbonell
Laia Serradell

ESCI
School of International Studies

 **Càtedra
MANGO**

1. Introducció

És evident que les universitats són institucions amb un propòsit social, ja que les seves activitats bàsiques de formació, creació i transferència de coneixement tenen una clara funció de servei a la societat. No obstant això, els intents d'avaluar l'impacte de les universitats en la societat s'han limitat majoritàriament a estimar els efectes econòmics de l'activitat d'aquestes institucions, sense resoldre la qüestió de com es poden avaluar els beneficis socials més amplis creats per l'educació superior (Kelly & McNicoll, 2011). Els problemes per a considerar l'impacte social de les universitats d'una manera sistemàtica provenen de les dificultats per a mesurar homogèniament els efectes positius d'activitats com l'educació de futurs professionals, la realització de recerca i l'aplicació dels resultats d'aquesta recerca en innovacions que contribueixen al benestar social.

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar l'impacte social de les vuit universitats membres de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) i calcular-ne el valor social integrat (VSI) generat. Aquesta metodologia permet objectivar i expressar en termes monetaris el valor creat per una organització per al conjunt dels seus grups d'interès i integrar els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor. L'anàlisi del VSI ha estat aplicat anteriorment al cas de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) per part d'un equip d'investigadors de la Càtedra MANGO de Responsabilitat Social Corporativa (ESCI-UPF) i ha demostrat que és possible valorar en termes monetaris el valor global generat per una universitat, més enllà de les despeses i inversions que duu a terme (Ayuso *et al.*, 2017; Ayuso *et al.*, 2020). Partint d'aquesta experiència, l'estudi presenta una primera estimació del valor econòmic i social generat per les universitats públiques catalanes. Es tracta d'una iniciativa pionera a Catalunya i al conjunt d'Espanya i d'Europa, que aporta informació agregada sobre el valor social i econòmic generat per l'activitat universitària en un territori.

Aquesta perspectiva centrada en el valor generat per les universitats no s'ha de confondre amb una visió utilitarista de l'educació universitària i de la recerca científica (Ordine, 2013). Analitzar el valor social de les universitats no equival a estudiar el seu rendiment econòmic ni el benefici aportat per l'ensenyament i la ciència des d'una lògica comercial; ans al contrari, el concepte de valor social fa referència a una manera de quantificar la importància relativa d'aquells canvis en les vides de les persones que no estan reflectits en transaccions financeres o de mercat (*Social Value International*, 2019). És innegable que l'impacte d'unes institucions com les universitats no se circumscriu al valor de mercat (ACUP, 2017). En aquest sentit, l'anàlisi del VSI pretén recollir tant el valor que les universitats generen a través de la seva activitat econòmica com el que produeixen al marge del mercat per a diferents col·lectius de la societat.

L'estudi s'estructura en cinc capítols. En el capítol 1 es fa una breu revisió dels antecedents a la literatura sobre l'anàlisi de l'impacte econòmic i social de les universitats. A continuació, en el capítol 2, es descriu la metodologia aplicada en general i en el cas d'aquest estudi. Tot seguit, en el capítol 3, es presenta l'anàlisi qualitativa duta a terme per a identificar els grups d'interès (*stakeholders*) de les universitats públiques catalanes i el valor que perceben com a resultat de la seva relació amb les universitats. Després, en el capítol 4, s'aporta l'anàlisi quantitativa amb els corresponent càlculs del valor social econòmic, el valor social específic i el valor social integrat de les universitats. Finalment, en el capítol 5, es clou l'estudi amb les principals conclusions, implicacions i limitacions.

Volem donar les gràcies a totes les persones que han proporcionat la informació necessària per a elaborar l'estudi, i volem agrair especialment la col·laboració dels equips de les vuit universitats membres de l'ACUP, la seva confiança i el seu suport en la tramesa de dades.

2. L'impacte econòmic i social de les universitats

Les universitats generen múltiples impactes sobre l'economia i la societat i contribueixen d'una manera decisiva al progrés econòmic, social, cultural i tecnològic del territori on es troben ubicades. La bibliografia que s'ocupa dels efectes de les universitats sobre l'entorn socioeconòmic mostra l'existència de diversos beneficis individuals i col·lectius (Brennan *et al.*, 2013). Fins ara els estudis d'impacte de les universitats s'han centrat en els efectes econòmics tangibles que es poden avaluar en termes monetaris, és a dir, els efectes de mercat. Des d'una perspectiva metodològica, aquests estudis de l'impacte econòmic es poden classificar en dos grans grups: els estudis dels efectes que es generen via demanda i els estudis dels efectes que es generen via oferta (ACUP, 2017; Muñoz de Bustillo *et al.*, 2015).

Els estudis del primer grup analitzen els fluxos de demanda que s'originen al territori com a conseqüència de l'existència de les universitats. Aquests impactes es deriven de la despesa que fan les universitats per la seva activitat com a institució i de les despeses fetes pels estudiants, el personal docent i investigador, el personal d'administració i serveis i els visitants. Aquesta despesa afecta directament i indirectament la demanda local i, consegüentment, genera un impacte econòmic sobre la producció de béns i serveis a curt termini, com ara material d'oficina, material de laboratori, serveis de transport, serveis de restauració i hoteleria, etc. Els estudis d'impacte de la despesa de les universitats solen utilitzar la metodologia proposada pels models *input-output*, que permet calcular com un estímul de l'activitat d'una universitat es tradueix en una sèrie d'efectes directes, indirectes i induïts sobre la demanda final, la producció, el valor afegit, l'ocupació i altres variables econòmiques rellevants. A l'Amèrica del Nord i a Europa, molts estudis han analitzat l'impacte econòmic de les universitats en l'economia local, regional o nacional (per exemple, BiGGAR Economics, 2017; London Economics, 2018).

Els estudis del segon grup tracten d'analitzar els efectes relacionats amb la generació de coneixement, és a dir, els efectes que es deriven de les tres missions bàsiques de la universitat: la docència, la recerca i la transferència del coneixement. Aquests efectes originats pels resultats universitaris –titulats universitaris, producció científica, desenvolupament tecnològic, etc.– es manifesten a llarg termini i provoquen externalitats positives que influeixen en el desenvolupament i la millora del creixement econòmic i del benestar social. La valoració dels efectes derivats del coneixement generat per les universitats és més complexa i controvertida, entre d'altres raons per la manca de dades precises disponibles i la necessitat d'assumir una sèrie de supòsits sobre la relació de causalitat entre les activitats de les universitats i la situació del seu entorn socioeconòmic, és a dir, quins d'aquests efectes no s'haurien registrat si no existissin les universitats. A guisa d'il·lustració, alguns d'aquests treballs analitzen la contribució de les universitats a la dotació de capital humà de l'economia local i regional i les externalitats que se'n deriven per a la societat –a tall d'exemple, els efectes sobre la taxa d'activitat, la recaptació fiscal, la demanda de prestacions de serveis de salut i d'atenció social, la productivitat o el nivell de vida dels ciutadans, entre d'altres– (Indecon, 2019; Oxford Economics, 2017; Zhang *et al.*, 2017). En l'àmbit espanyol, cal referir-se al treball de Pérez *et al.* (2015), en el qual s'estima l'aportació a llarg termini de les universitats públiques valencianes en termes de generació de capital humà.

En comparació amb l'estudi dels impactes econòmics de les universitats, l'anàlisi dels impactes no mercantils ha estat molt menys sistemàtica. Diversos treballs aporten evidències sobre els impactes socials de l'activitat universitària, alhora que assenyalen la necessitat d'obtenir una millor comprensió dels processos de causalitat i de les variables que intervenen en les relacions (per exemple, BIS, 2013; DeClou, 2014; McMahon, 2009). Generalment, es tracta d'avaluacions qualitatives d'aspectes concrets. Aquest és el cas de l'informe «Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya» elaborat per l'ACUP, que analitza l'impacte del sistema universitari públic català en cinc àmbits específics (mercat de treball, innovació i transferència, internacionalització, emprenedoria i responsabilitat social), sempre a partir de fonts d'informació i estadístiques existents (ACUP, 2017). Quant a l'àmbit de la responsabilitat social, l'informe de l'ACUP posa de manifest la dificultat d'obtenir

dades homogènies per al conjunt de les universitats i, així, poder valorar rigorosament el seu impacte social. Aquest problema persisteix, si bé un creixent nombre d'universitats inclouen informació sobre la seva responsabilitat social a la pàgina web institucional o a la memòria acadèmica anual o, fins i tot, presenten una memòria específica de responsabilitat social o sostenibilitat en què compilen les principals magnituds del seu impacte en la societat d'acord amb els indicadors proposats per la Global Reporting Initiative (GRI) (Ruiz-Corbella & Bautista-Turó, 2016).

Per tal de poder comparar els impactes socials amb els impactes econòmics, al Regne Unit hi ha hagut algunes iniciatives interessants que tracten de mesurar el valor social generat per les universitats en termes monetaris. Així, la New Economics Foundation aplica els principis del *Social Return on Investment* (SROI) per estimar algunes de les contribucions de les universitats a la societat britànica (més interès polític, confiança interpersonal superior i millor salut) i quantificar el valor generat per les comunitats locals de dues universitats específiques: la Universitat Metropolitana de Manchester i la Universitat de Warwick (NEF, 2011). D'altra banda, Kelly & McNicoll (2011) proposen un enfocament holístic per a avaluar el valor de les universitats mitjançant la *Socially Modified Economic Valuation* (SMEV), que han aplicat en projectes pilot en diverses universitats britàniques i irlandeses: la Universitat de Strathclyde, la Universitat de Manchester, la Universitat de la Ciutat de Dublín, la Universitat de Kent o la University College Dublin, entre d'altres. Tanmateix, els intents existents de quantificar el valor social de les universitats es limiten a alguns programes d'acció social o comunitària d'unes quantes universitats i, per tant, només donen una visió parcial de l'ampli ventall de beneficis que aquestes proporcionen a la societat.

La taula 1 resumeix els efectes considerats pels diferents plantejaments d'estudi classificant-los segons les dues dimensions proposades per Brennan *et al.* (2013): el tipus (de mercat o de no-mercat) i l'àmbit en què es manifesten (en l'àmbit individual o social). És clar, doncs, que cal avaluar el valor global de les universitats, tant els efectes de mercat com els de no-mercat, d'una manera ferma i metodològicament sòlida. Aquest estudi proposa fer-ho a través de l'anàlisi del valor social integrat.

Taula 1. Estudis dels impactes de les universitats i efectes que consideren

Tipologia d'estudis	Efectes de mercat		Efectes de no-mercat	
	Individu	Societat	Individu	Societat
Estudis dels impactes econòmics generats via demanda		✓		
Estudis dels impactes econòmics generats via oferta*	✓	✓		
<i>Social Return on Investment</i> (SROI)*			✓	✓
<i>Socially Modified Economic Valuation</i> (SMEV)*			✓	✓
Valor social integrat (VSI)	✓	✓	✓	✓

* Fins ara, aquests estudis només s'han aplicat a alguns activitats/impactes específics.

3. Metodologia aplicada

3.1. Anàlisi del valor social integrat

La metodologia de l'anàlisi del valor social integrat, desenvolupada per Retolaza *et al.* (2014), es fonamenta en la perspectiva de la teoria dels grups d'interès o *stakeholders* (Freeman, 1984; Freeman *et al.*, 2010; Retolaza & San-Jose, 2011). Des d'aquesta perspectiva, planteja considerar un concepte més ampli de valor creat per una organització: d'una banda, incloent-hi el valor distribuït a la totalitat dels *stakeholders* de l'organització i no sols als seus propietaris o accionistes (*shareholders*), i d'altra banda, incorporant-hi els efectes no directament econòmics sobre els diversos *stakeholders*, ja siguin positius o negatius. Això dona lloc a una visió més completa del valor generat, a la qual es pot denominar triple compte de resultats (*triple bottom line*) (Elkington, 1997), valor mixt (*blended value*) (Emerson *et al.*, 2003), valor compartit (*shared value*) (Porter & Kramer, 2006; Porter & Kramer, 2011) o valor social integrat.

El sistema de comptabilitat social proposat es basa en l'anomenat model polièdric, que permet objectivar i visualitzar el valor que crea una organització per al conjunt dels seus grups d'interès (Retolaza *et al.*, 2015; Retolaza *et al.*, 2016). El model polièdric es mostra gràficament a la figura 1. Les diferents àrees ombrejades amb blau representen el valor social (*social value*, SV) creat per a cada grup d'interès (*stakeholder*, S). Mentre que el cercle interior ombrejat amb blau clar representa el valor compartit per tots els grups d'interès, els «pètals» exteriors ombrejats amb blau fosc representen els valors generats per a determinats grups d'interès que no coincideixen amb els d'altres grups. El valor total generat per l'organització correspon a l'àrea total ombrejada. Com que el gràfic és una simplificació, no mostra el valor que només es comparteix parcialment entre alguns dels grups d'interès però no entre tots. No obstant això, en el càlcul, aquests valors compartits entre *stakeholders* específics es tenen en compte i es quantifiquen.

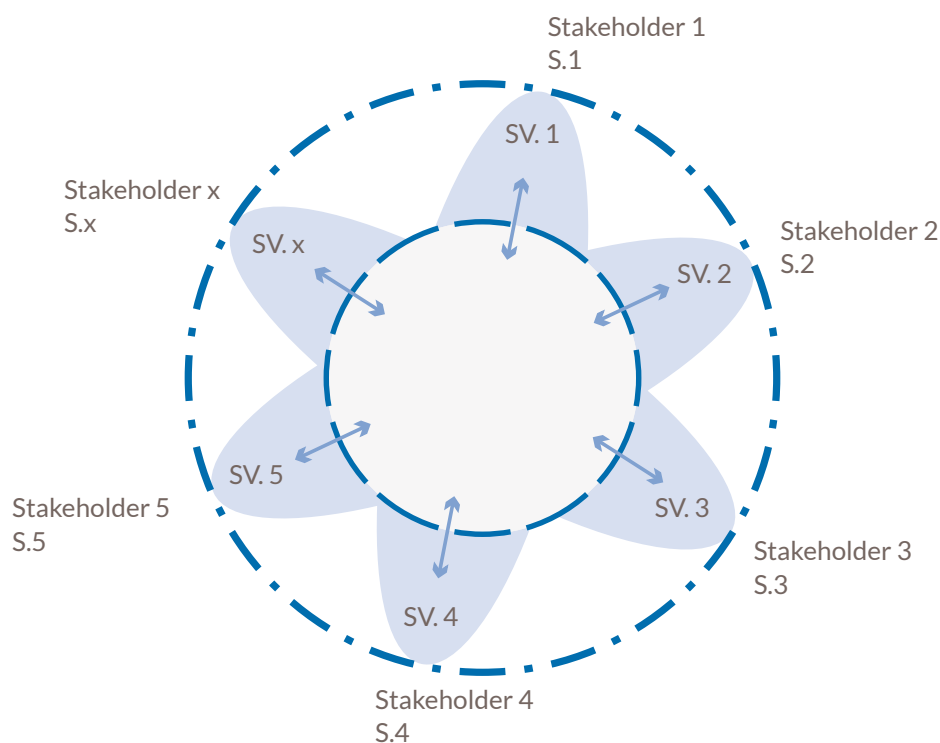

Figura 1. Model polièdric d'anàlisi del valor social integrat

El VSI es compon del valor social generat a través de l'activitat econòmica o mercantil –captat per indicadors de comptabilitat– i del valor social específic que l'organització genera per als seus diversos grups d'interès mitjançant relacions alienes a les transaccions de mercat. Per a determinar aquest valor social específic o valor de no-mercat, es combinen una anàlisi qualitativa i una anàlisi quantitativa. L'anàlisi qualitativa busca identificar el valor que l'organització genera per als seus grups d'interès més enllà de l'activitat econòmica, basant-se en un procés de consulta als representants dels *stakeholders*. L'anàlisi quantitativa, per la seva banda, se centra a quantificar aquest valor percebut a través del desenvolupament d'indicadors quantificables vinculats a *proxies* (aproximacions) financeres que permetin monetitzar el valor generat. Les fases del procés d'anàlisi del VSI es mostren a la figura 2.

Figura 2. Fases de l'anàlisi del valor social integrat

La comptabilitat social del VSI s'ha aplicat empíricament a més de 50 organitzacions de diferents envergadures i a indústries, tant lucratives com sense ànim de lucre (Retolaza & San-Jose, 2018). Com que l'anàlisi del VSI encara es troba en fase de desenvolupament, hi ha moltes qüestions metodològiques que no tenen estandardització avui dia. Tanmateix, tot i que la creixent estandardització oferirà orientacions sobre com fer l'anàlisi i reduir la necessitat de discreció i judici subjectiu, el càlcul del VSI continuarà sent un enfocament personalitzat que consideri les característiques i el context específic de l'organització en qüestió i segueixi un procés d'«investigació en acció» (*action research*) en estreta col·laboració amb els agents pertanyents a l'organització estudiada i els seus grups d'interès. Com a conseqüència, els criteris clàssics de fiabilitat i validesa no són totalment adequats per a jutjar la qualitat de les anàlisis de comptabilitat social dutes a terme (Maier *et al.*, 2015); en canvi, per a avaluar la solidesa de l'anàlisi, és més adequat utilitzar criteris d'investigació social interpretativa, com ara la transparència intersubjectiva del procés, la indicació i idoneïtat dels procediments, l'aclariment de limitacions i la subjectivitat reflectida (Steinke, 2004). A més, no es poden comparar els valors resultants amb els resultats d'altres organitzacions, tret que tinguin característiques i supòsits subjacents molt similars.

3.2. Anàlisi del valor social integrat de les universitats públiques catalanes

L'objectiu del present estudi és analitzar i calcular el valor social integrat generat per les vuit universitats públiques catalanes membres de l'ACUP. Per tant, l'estudi és complementari de l'informe «Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya» del Laboratori d'Economia Aplicada AQR-Lab de la Universitat de Barcelona per encàrrec de l'ACUP (ACUP, 2017).

Mentre que l'anterior informe de l'ACUP, basant-se en la metodologia *input-output*, va aportar una estimació de l'impacte de les universitats sobre l'economia catalana des del vessant de la demanda (els *inputs* necessaris per a poder dur a terme l'activitat universitària), aquest estudi pretén estimar l'impacte econòmic i social generat com a resultat de l'activitat de les universitats sobre els diferents grups d'interès, tant els efectes tangibles com els intangibles (vg. la figura 3). La taula 2 explicita les diferències entre les metodologies aplicades per tots dos estudis.

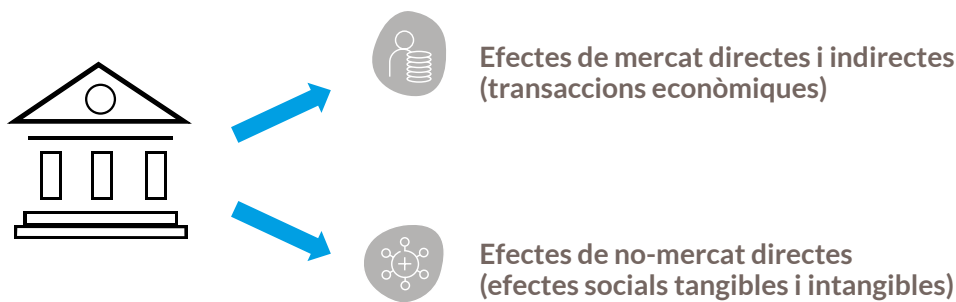

Figura 3. Categories dels efectes considerats en l'anàlisi del valor social integrat

Cal precisar que, a diferència d'altres metodologies d'anàlisi d'impacte social, l'anàlisi del VSI se centra en els efectes socials directament atribuïbles a l'organització –no pas a través d'una cadena de resultats– i produïts en el curt termini (període comptable d'un any). En aquest sentit, l'anàlisi del VSI de les universitats pretén recollir els efectes generats sobre els individus i la societat que estan vinculats als resultats (*outputs*) de les activitats universitàries (per exemple, hores de formació), i no pas els possibles canvis més generals (*outcomes*) als quals poden contribuir (per exemple, més nivell cultural dels ciutadans). Així mateix, l'anàlisi del VSI és un enfocament antropocèntric i deixa de banda l'efecte sobre el medi ambient.

Taula 2. Diferències entre l'informe d'impactes socioeconòmics i l'estudi de VSI de les universitats públiques catalanes

	Informe d'impactes socioeconòmics (ACUP, 2017)	Estudi del valor social integrat (VSI)
Agents generadors d'impacte	Universitats públiques catalanes, ens vinculats (p. ex., parcs científics i tecnològics i fundacions), activitat empresarial imputable a l'existència de les universitats, estudiants i visitants (amics i familiars, assistents als esdeveniments organitzats per les universitats)	Universitats públiques catalanes
Naturalesa de l'impacte	Transaccions econòmiques que resulten en impacte directe (derivat de l'activitat econòmica generada), impacte indirecte (efecte multiplicador derivat de la despesa en proveïdors de béns i serveis) i impacte induït (efecte derivat de les rendes del treball generades directament i indirectament i que es destinen al consum de béns i serveis)	Transaccions econòmiques que resulten en impacte directe (derivat de l'activitat econòmica generada) i impacte indirecte (derivat de la despesa en proveïdors de béns i serveis); impactes sobre el benestar social que van més enllà de les transaccions econòmiques
Àmbit geogràfic de l'impacte	Efectes sobre l'economia de Catalunya	Efectes sobre els grups d'interès, independentment de l'àmbit geogràfic

Com a perímetre de l'estudi, es consideren, en general, les vuit universitats públiques catalanes i els seus centres propis (centres que treballen amb l'identificador fiscal de les universitats): la Universitat de Barcelona (UB), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), la Universitat Pompeu Fabra (UPF), la Universitat de Girona (UdG), la Universitat de Lleida (UdL), la Universitat Rovira i Virgili (URV) i la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). En casos concrets, es consideren també les fundacions de les universitats quan aquestes assumeixen funcions que podrien estar-hi integrades (per exemple, la formació continuada). El període temporal considerat és l'any 2017 per a les dades relacionades amb l'any natural i el curs 2017/2018 per a les dades relacionades amb el curs acadèmic (amb afany de simplificar, d'ara endavant es parlarà del 2017 com l'any de referència).

4. Anàlisi qualitativa: La identificació dels *stakeholders* i el valor percebut

L'anàlisi del valor social integrat parteix de la premissa que el resultat d'una activitat només es transforma en valor quan hi ha algú per a valorar-lo, de manera que adopta una aproximació fenomenològica a l'anàlisi (Moustakas, 1994). Això vol dir que el fenomen del valor social s'aborda a través de les percepcions de les persones que reben aquest valor, és a dir, de les diferents parts interessades de l'organització (*stakeholders*). En lloc de definir les dimensions del valor basades en una categorització prèvia del bé social, l'investigador aborda el fenomen sense criteris interpretatius i permet als propis grups d'interès expressar-se sobre la generació de valor que perceben de l'organització.

Com a primer pas, doncs, es van identificar els principals grups d'interès (*stakeholders*) als quals les universitats presuposen que generen algun tipus de valor, ja sigui monetari o no monetari (per exemple, emocional, vinculat a la millora de competències o benestar). Basat en el cas d'anàlisi de la UPF (Ayuso *et al.*, 2017) i la consulta de la literatura existent (Aldeanueva, 2013; Mainardes, 2013; Slabá, 2015), es va elaborar un mapa dels grups d'interès de les universitats, que es va consensuar amb representants de les vuit universitats membres de l'ACUP (vg. la figura 4).

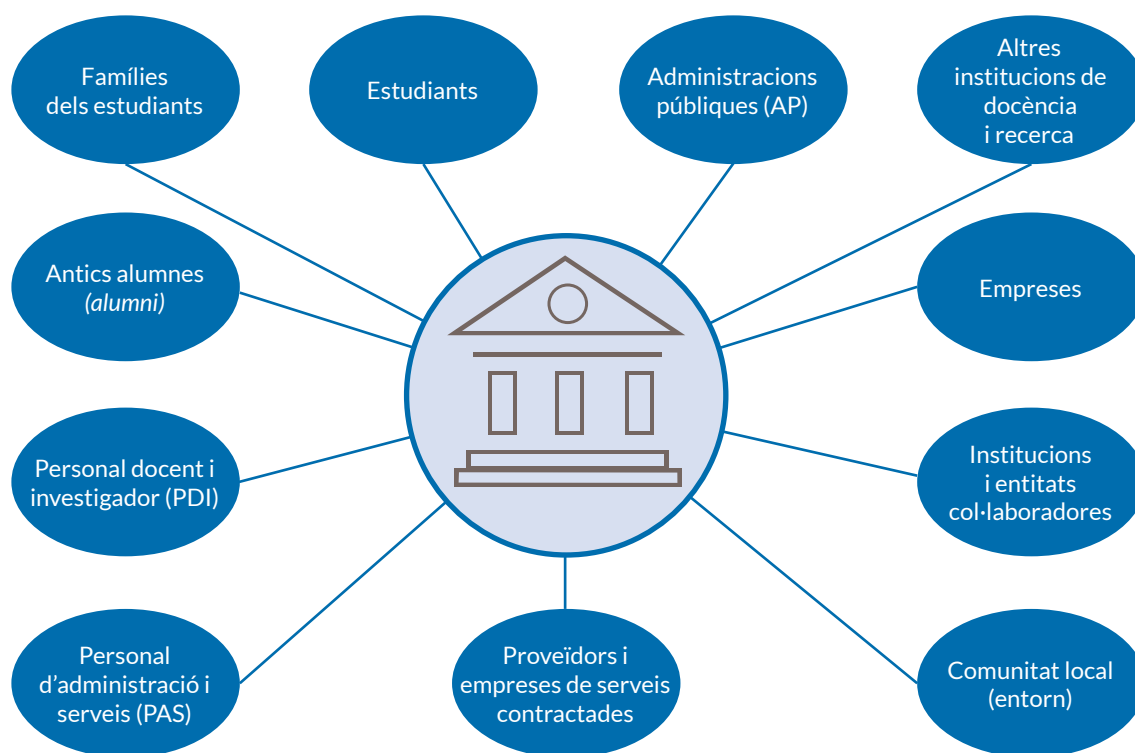

Figura 4. Mapa de grups d'interès de les universitats

La taula 3 ofereix una breu descripció de cada grup d’interès i il·lustra els diferents tipus de relacions que mantenen les universitats amb els seus grups d’interès i que donen lloc a diferents perspectives de creació de valor social.

Taula 3. Descripció dels grups d’interès de les universitats

Grup d’interès	Descripció
Estudiants	Estudiants de grau, postgrau (màster) i doctorat i estudiants de cursos específics
Famílies dels estudiants	Familiars dels estudiants (que habitualment es fan càrrec dels costos dels estudis universitaris)
Antics alumnes (<i>alumni</i>)	Titulats de grau o de postgrau i doctors
Personal docent i investigador (PDI)	Professors permanents, docents i investigadors a temps parcial, professors visitants
Personal d’administració i serveis (PAS)	Personal que presta suport i assistència a estudiants i professors
Proveïdors i empreses de serveis contractades	Empreses de manteniment, neteja, seguretat, cafeteries i màquines expenedores, etc.
Administracions públiques (AP)	Administracions públiques de diferents nivells (estatal, autonòmic, local, etc.) que es relacionen amb les universitats
Altres institucions de docència i recerca	Altres institucions de docència i recerca públiques i privades i comunitat acadèmica/científica en general
Empreses	Empreses que acullen titulats i estudiants en pràctiques, empreses que participen en projectes de recerca o transferència de coneixement, empreses patrocinadores, empreses derivades i empreses emergents
Institucions i entitats col·laboradores	Institucions (professionals, culturals, artístiques, esportives, etc.), ONG i associacions que col·laboren amb la universitat
Comunitat local (entorn)	Veïns del barri de la universitat, comerç local proper a la universitat i col·lectius específics (gent gran, estudiants de secundària, etc.)

El següent pas va ser identificar els principals aspectes en què les universitats creen valor per als diferents grups d’interès, les anomenades «variables de valor», a través d’una consulta amb aquests grups que reben valor. Les universitats van determinar interlocutors per a cadascun dels grups d’interès i els van enviar l’enllaç a un breu qüestionari per a recollir la seva percepció de la potencial aportació de valor que fan les universitats (els canvis positius o negatius que les activitats de la universitat contribueixen a generar en les persones, les organitzacions i en la societat en general).² En total, es van enviar 374 correus electrònics amb l’enllaç a l’enquesta entre el novembre del 2018 i el gener del 2019, i es van rebre 182 respostes (vg. la taula 4).

² Tot i que, d’acord amb la perspectiva fenomenològica, és preferible dur a terme el procés de consulta amb els grups d’interès per mitjà d’entrevistes a fons, en aquest estudi es va optar per a aprofitar la informació recollida en les entrevistes mantingudes en el procés d’anàlisi de la UPF (Ayuso et al., 2017) i actualitzar-la i ampliar-la amb una enquesta en línia adreçada als representants dels grups d’interès de les vuit universitats membres de l’ACUP.

Taula 4. Respostes a l'enquesta segons el grup d'interès

Grup d'interès	Respostes*
Estudiants	46
Famílies dels estudiants	1
Antics alumnes (<i>alumni</i>)	16
Personal docent i investigador (PDI)	65
Personal d'administració i serveis (PAS)	45
Proveïdors i empreses de serveis contractades	4
Administracions públiques (AP)	10
Altres institucions de docència i recerca	14
Empreses	20
Institucions i entitats col·laboradores	22
Comunitat local (entorn)	11
D'altres	4

* Els enquestats podien indicar més d'un grup d'interès que reflectís la seva relació amb la universitat.

La informació recollida a l'enquesta es va analitzar seguint els passos de l'enfocament fenomenològic: delimitació d'«unitats de significat» expressades pels enquestats, reexpressió de les unitats de significat en tercera persona i transformació en llenguatge científic (Giorgi & Giorgi, 2003). Finalment, les idees relacionades amb les diferents dimensions de valor percebudes pels grups d'interès es van reestructurar en termes que permetessin identificar indicadors i aproximacions per a la quantificar-los. Com a resultat, es va obtenir un conjunt de 23 variables de valor, consensuades amb representants de les vuit universitats de l'ACUP. La taula 5 mostra aquestes 23 variables de valor, classificades en les quatre funcions principals de l'activitat universitària segons la guia d'SDSN Australia/Pacífic (2017): l'educació, la recerca, la gestió i la governança, i el lideratge social. Per a cada variable de valor, la taula ofereix una breu descripció i algunes citacions il·lustratives extretes de l'enquesta.

Com s'ha explicat en l'apartat 3.2 de l'estudi, l'anàlisi del VSI se centra en els impactes socials directament atribuïbles a l'organització i produïts a curt termini. A l'enquesta s'hi van incloure també alguns impactes relacionats amb la universitat que es produeixen d'una manera indirecta o a mitjà i llarg termini i que, per tant, resten fora de l'abast de l'estudi, com per exemple els següents:

- » Preparació de professionals competents que siguin capaços d'adaptar-se als canvis socials; contribució a la igualtat d'oportunitats i a la promoció social («ascensor social»).
- » Formació de ciutadans amb esperit crític i consciència social.
- » Increment del nivell i de la qualitat de l'ocupació; increment de l'estabilitat del treball.
- » Repercussió en la millora de la qualitat de vida de les persones (innovacions tecnològiques, educatives, sanitàries, culturals...).
- » Impuls de la innovació en l'àmbit local i regional.
- » Creació d'activitat econòmica i creixement econòmic.
- » Contribució a la cohesió social.
- » Increment del nivell cultural de la societat.
- » Millora de la qualitat de vida.

Taula 5. Variables de valor identificades a partir de l'enquesta als stakeholders

Àmbit	Nre.	Variable de valor	Descripció	Citacions il·lustratives
Educació	1	Formació acadèmica	Formació en competències característiques de l'ensenyament superior i coneixements específics per a determinades professions; formació d'investigadors i doctors	«Formació de persones en un seguit de competències característiques de l'ensenyament superior: la capacitat de saber aprendre, de resoldre problemes, de tenir esperit crític, etc.», «formació dels futurs professionals».
	2	Formació integral	Formació extraacadèmica més enllà dels continguts acadèmics	«Formació acadèmica (però, sobretot, personal)», «com més activitats facis i com més t'hi integris, més aprenentatge en rebràs, més enllà dels coneixements acadèmics», «la universitat és, per a una part important d'estudiants, una mena de "laboratori de vida", «contribuim a mantenir inquietud per a conèixer el món i millorar-lo».
	3	Formació aplicada	Oportunitats de relacionar-se amb empreses/entitats i fer pràctiques curriculars i extracurriculars	«Enfoque práctico profesionalizador», «oportunitats de relació amb empreses», «estudiants en formació que en estades de pràctiques inicien el seu camí cap al món professional».
	4	Formació continuada	Formació continuada i complementària a través de programes formatius específics	«Formació continuada i complementària de la població adulta (longlife learning) a través de programes formatius específics».
	5	Facilitació de l'accés a la universitat	Accés a estudiants amb necessitats personals i professionals específiques i estudiants del territori	«Poder formar la gent del territori (estudiants i ciutadania en general)», «conciliar la formació al llarg de la vida amb l'activitat professional i personal, inclosió de col·lectius que no podrien accedir a la formació universitària o als quals els resultaria molt més complicat», «facilita el conocimiento sin importar dónde te encuentres, por su modalidad en línea».
	6	Accés a un millor futur professional	Obtenció de titulació per a accedir a llocs de treball qualificats	«Formadora de persones que poden optar a un millor futur professional», «increment de l'ocupabilitat».
	7	Accés al talent i captació del talent	Accés a professionals amb titulació universitària	«Professionalitat de les persones que contractem», «poder captar professionals quan encara són a l'etapa universitària».
	8	Ajuts a la formació acadèmica	Suport durant el recorregut acadèmic i beques	«L'ajuda constant durant el teu recorregut acadèmic», «beques que aporta la universitat».
Recerca	9	Creació de coneixement	Creació de coneixement derivat de recerca bàsica i recerca aplicada	«La universitat genera i aporta coneixement a la societat», «generadora de nou coneixement a través de la recerca».
	10	Transferència de coneixement	Transmissió del coneixement científic per a aplicar-lo	«Generar i compartir coneixement», «transferència de coneixements a empreses i professionals», «obrir el coneixement i fer-lo arribar fora de l'àmbit estrictament acadèmic», «cooperació tècnica amb administracions públiques».
	11	Innovació	Col·laboració entre universitats, AP i empreses per a fomentar la innovació	«Relació amb empreses per a facilitar els seu desenvolupament», «fer compatibles els interessos comuns i reforçar les sinergies amb les empreses», «creació de valor afegit mitjançant la col·laboració de les empreses amb la universitat», «opcions de desenvolupar projectes conjunts amb empreses».
	12	Accés a serveis i recursos de suport	Accés a serveis i recursos de la universitat (biblioteques, BD, programari, equipament tècnic, etc.)	«Els mitjans que la universitat disposa per a aprendre», «accés a les infraestructures al voltant de la universitat».
	13	Difusió i divulgació de coneixement	Difusió i divulgació de coneixement científic a la societat i generació d'opinió pública	«Genera valor en el sentit de difondre el coneixement a la societat», «contribució al coneixement ciutadà mitjançant col·laboració amb mitjans de comunicació o intervenció en aquests», «credibilitat i fiabilitat en la generació d'opinió pública».

Gestió i governança	14	Sentiment de pertinença	Sentiment de pertinença a la comunitat universitària	« <i>Sentirse universitario</i> », «genera un sentit de pertinença a una comunitat humana capdavantera en valors de futur i solidaris», «la representació d'una gran institució», « <i>orgullo de pertenencia a un colectivo sensible con los problemas sociales</i> ».
	15	Creació de xarxa	Interacció social i treball en xarxa	«Capacitat de conèixer gent de molts llocs diferents», «estableix vincles personals i professionals que poden aportar molt valor mutu i sovint de llarg recorregut», «la relació humana entre els diferents col·lectius de la universitat dona sentit a tot el que fem dia a dia».
	16	Satisfacció personal	Satisfacció personal dels empleats: contribució a la missió de la universitat, creixement personal i professional	«A part de la relació laboral, la universitat m'aporta coneixement, educació, valors i una mentalitat oberta», «formació continuada a través de l'aprenentatge en la investigació».
	17	Participació en òrgans de govern	Participació i representació d'estudiants, PDI i PAS en els òrgans de govern	«Democràcia interna», «aquells estudiants que es facin representants estudiantils adquireixen un grau de responsabilitat molt superior al de la resta de companys i aprenen a relacionar-se i amb els òrgans de govern d'una administració i a integrar-s'hi».
	18	Intercanvi i mobilitat	Col·laboració amb altres universitats per a l'intercanvi d'estudiants, PDI i PAS	«Genera internacionalització», « <i>programas de intercambio e investigación transfronteriza</i> », « <i>intercambio de académicos y estudiantes</i> », « <i>interacción entre universidades</i> », «conscienciació sobre la importància de la internacionalització».
	19	Integració de persones amb necessitats especials	Integració de persones amb necessitats especials, tant en l'àmbit laboral com en l'estudiantil	«Aconseguir la integració del col·lectiu de persones amb discapacitat».
Lideratge social	20	Extensió universitària	Desenvolupament personal i professional al llarg de la vida de col·lectius molt diversos	«Ofereix opcions de formació al llarg de la vida».
	21	Foment de la cultura	Organització d'activitats culturals	«Aportació d'un cert nivell cultural», «les aules d'extensió universitària són molt importants per a la gent gran», «cada cop que assisteixo a una xerrada, en surto amb l'autoestima reforçada perquè m'enriqueixo intel·lectualment», «la cultura, tant a l'hora de formar persones com de crear esdeveniments», «igualtat cultural».
	22	Promoció de millores socials i ambientals	Realització de projectes socials (cooperació, salut, gènere, etc.) i ambientals; col·laboració amb entitats de l'entorn	«Genera vincles i relacions amb entitats socials, esportives i culturals de l'entorn territorial proper; aquests vincles poden generar projectes que aporten beneficis socials», «acció solidària», «implicació amb l'entorn».
	23	Participació en activitats de voluntariat	Participació de la comunitat universitària en activitats de voluntariat	«Involucrar estudiants en projectes de voluntariat», «participació social dels estudiants».

Les variables de valor identificades poden relacionar-se amb cadascun dels grups de *stakeholders* en una anomenada «matriu de variables de valor». La taula 6 mostra aquesta matriu, en la qual s’han simplificat els grups d’interès identificats prèviament en cinc col·lectius principals que reben valor social: estudiants (incloent-hi les seves famílies), PDI/PAS, *alumni*, empreses i entitats (incloent-hi les diverses institucions i entitats públiques i privades amb les quals es relacionen les universitats) i societat. S’hi ha afegit el grup d’interès «societat» com a receptor d’aquell valor del qual no es pot apropiat cap col·lectiu específic, com ara el coneixement creat i accessible per a tothom. D’altra banda, s’han omès els grups d’interès proveïdors i les empreses de serveis contractades, les administracions públiques (AP) i la comunitat local (entorn), pel fet que no s’han identificat variables de valor específiques d’aquests grups.

Les variables de valor identificades també poden relacionar-se amb els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) definits per les Nacions Unides, atès que mostren alguns dels mecanismes mitjançant els quals es maximitzen els impactes positius –o es minimitzen els impactes negatius– de les universitats en el benestar global i local (GUNI, 2019; SDSN Australia/Pacific, 2017). La taula 6 destaca els ODS més rellevants als quals contribueixen les universitats i diferencia els quatre àmbits d’actuació esmentats (educació, recerca, gestió i governança, i lideratge social).

Taula 6. Matriu d'interessos dels stakeholders i relació amb ODS

Àmbit	Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	ODS relacionat
Educació	1	Formació acadèmica	✓					4 EDUCACIÓ DE QUALTAT 8 TREBALL Digne I CREIXEMENT ECONOMIC
	2	Formació integral	✓					
	3	Formació aplicada	✓					
	4	Formació continuada	✓					
	5	Facilitació de l'accés a la universitat	✓					
	6	Accés a un millor futur professional	✓		✓			
	7	Accés al talent i captació de talent				✓		
	8	Ajuts a la formació acadèmica	✓					
Recerca	9	Creació de coneixement					✓	9 INDÚSTRIA INNOVACIÓ I INFRASTRUCTURES 17 ALIANÇA PELS OBJECTIUS
	10	Transferència de coneixement				✓		
	11	Innovació	✓			✓	✓	
	12	Accés a serveis i recursos de suport	✓				✓	
	13	Difusió i divulgació de coneixement					✓	
Gestió i governança	14	Sentiment de pertinença	✓	✓	✓			10 REDUCCIÓ DE LES DESIGUALTATS 16 PAU, JUSTÍCIA I INSTITUCIONS SÒLIDES
	15	Creació de xarxa	✓	✓	✓			
	16	Satisfacció personal		✓				
	17	Participació en òrgans de govern	✓	✓				
	18	Intercanvi i mobilitat	✓	✓				
	19	Integració de persones amb necessitats especials	✓	✓				
Lideratge social	20	Extensió universitària					✓	11 CIUTATS I COMUNITATS SOSTENIBLES 12 CONSUM I PRODUCCIÓ RESPONSABLES
	21	Foment de la cultura					✓	
	22	Promoció de millores socials i ambientals					✓	
	23	Participació en activitats de voluntariat	✓	✓			✓	

5. Anàlisi quantitativa: La monetització del valor

El valor social integrat (VSI) consta de dos components: el valor social de l'activitat econòmica o valor social de mercat, i el valor social específic o valor de no-mercat (vg. la figura 5). El primer fa referència al valor social que l'organització genera amb la realització de la seva activitat econòmica, i és transferit com a contrapartida d'un preu real de mercat (i recollit en la comptabilitat de l'organització). El segon, el valor social específic o de no-mercat, és concebut com el valor transferit per l'organització als seus grups d'interès sense contrapartida d'un preu real de mercat.

Figura 5. Components del valor social integrat (VSI)

5.1 Càlcul del valor social generat per l'activitat econòmica de les universitats

El valor social generat per l'activitat econòmica d'una organització (anomenat també «valor socioeconòmic» o «valor econòmic social [VES]») representa la creació i distribució de riquesa per als grups d'interès. La figura 6 il·lustra gràficament la diferència entre el resultat econòmic i el VES. Mentre que el compte de resultats tradicional equipara riquesa amb resultats obtinguts per l'organització (ingressos menys despeses), el VES pren una perspectiva més àmplia i considera la riquesa creada per als diferents grups d'interès que es relacionen amb l'activitat econòmica de l'organització, com són proveïdors de béns i serveis, empleats, administracions públiques i proveïdors financers.

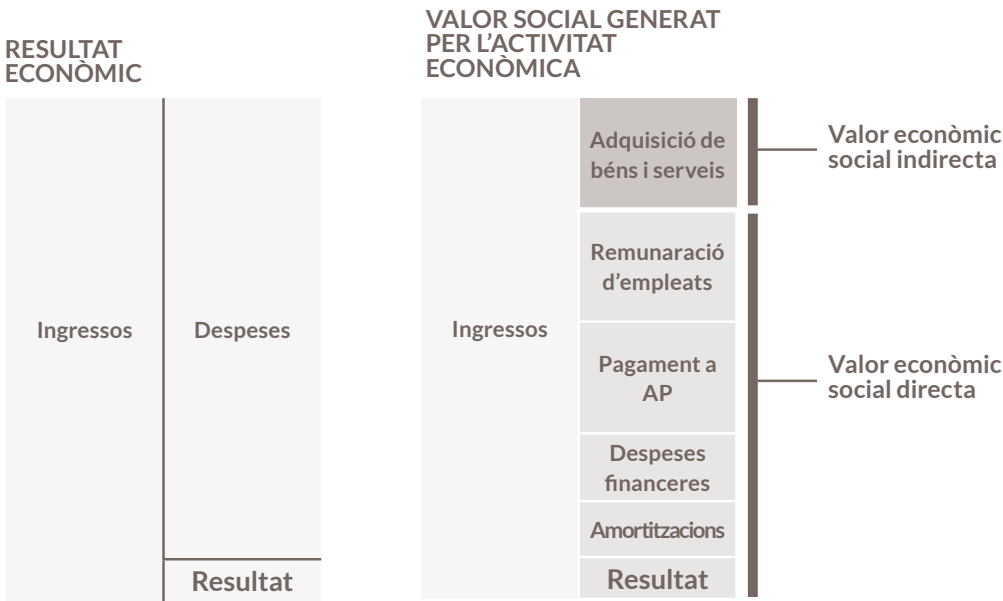

Figura 6. Resultat econòmic i valor econòmic social

Es pot considerar com a valor econòmic social directe el valor afegit que una organització genera i distribueix, i com a valor econòmic social indirecte el valor afegit que genera amb les compres de recursos externs. El valor econòmic social directe (VES-D) es compon llavors del valor econòmic distribuït als empleats (salaris nets), a les administracions públiques (cotitzacions a la Seguretat Social, impost sobre la renda, IVA i altres impostos abonats) i als proveïdors financers (despeses financeres), i del valor econòmic distribuït i retingut en la pròpia organització (resultat econòmic i amortitzacions). La taula 7 mostra aquests valors per al conjunt de les universitats públiques catalanes. Les dades de l'activitat econòmica de les universitats en les quals s'ha basat el càlcul es mostren a l'annex 1.

Taula 7. Generació i distribució del valor econòmic social de les universitats públiques catalanes

Valor econòmic social directe (VES-D)	2017
Valor distribuït a empleats	691.325.308 €
Valor distribuït a administracions públiques	384.583.005 €
Valor distribuït a proveïdors financers	6.025.034 €
Valor retingut en l'organització	109.556.307 €
TOTAL	1.191.489.654 €

El valor econòmic social indirecte (VES-I) correspon a l'efecte tractor de la compra efectuada als proveïdors de béns i serveis de primer nivell, és a dir, al valor econòmic mobilitzat a través de la compra. Per tal de no incloure com a valor social el consum de matèries primeres i energia, només es té en compte el valor afegit pels proveïdors d'una manera proporcional al volum de compres efectuat. En el cas de les universitats de l'ACUP, es diferencia entre els proveïdors localitzats a Catalunya (de mitjana, un 68% de la compra total) i els proveïdors situats en altres territoris (de mitjana, un 32% de la compra total).

Per al càlcul del VES-I, es fa una anàlisi de l'estructura de la distribució de valor dels proveïdors (més representatius) de les universitats consultant-ne les dades mercantils a la base de dades SABI (Sistema de Anàlisis de Balances Ibèrics). D'aquesta manera, s'obtenen uns índexs de repercussió, expressats com a ràtios de facturació, que serveixen de *proxy* per a estimar la distribució de valor dels proveïdors. A partir d'aquests índexs de repercussió s'imputa el percentatge que els proveïdors distribueixen als seus empleats, a les administracions públiques, i el valor econòmic distribuït i retingut en les pròpies organitzacions proveïdores. Per exemple, tenint en compte que la compra total de la Universitat X a proveïdors catalans l'any 2017 va ser de 2.342,60 €, s'estima que la suma de sous bruts corresponents a aquesta compra és de 512,16 €, que prové de multiplicar el volum de compra als proveïdors per 21,80%, l'índex de repercussió que expressa la mitjana de despeses de personal dels proveïdors de la Universitat X.

La taula 8 mostra el valor econòmic mobilitzat del conjunt de les universitats públiques catalanes i diferencia el valor distribuït als proveïdors (empleats i inversors) i el valor distribuït a les administracions públiques. Les dades relatives a la facturació amb proveïdors de Catalunya i d'altres territoris, amb els corresponents índexs de repercussió, es mostren a l'annex 2. L'efecte dinamitzador del valor econòmic social indirecte es dona majoritàriament a Catalunya (70%) i, en menys mesura, a la resta de territoris (30%).

Taula 8. Mobilització del valor econòmic social de les universitats públiques catalanes

Valor econòmic social indirecte (VES-I)	Proveïdors de Catalunya	Proveïdors d'altres territoris	TOTAL
	2017	2017	2017
Valor mobilitzat i distribuït a proveïdors	45.624.987 €	19.955.270 €	65.580.257 €
Valor mobilitzat i distribuït a administracions públiques	17.124.341 €	7.505.690 €	24.630.031 €
TOTAL	62.749.328 €	27.460.960 €	90.210.289 €

El valor econòmic social total de les universitats públiques catalanes (VES-D + VES-I) puja a 1.282 M€ l'any 2017.

5.2. Quantificació i monetització del valor social específic de les universitats

El valor social específic (VASE) es refereix al valor de no-mercat que l'organització distribueix entre els seus grups d'interès i integra el conjunt de variables de valor identificades en la fase qualitativa de consulta als *stakeholders* (taula 6). La figura 7 il·lustra el procés d'objectivització d'aquests valors percebuts d'una manera subjectiva pels *stakeholders*. Amb l'objectiu de quantificar i expressar en termes monetaris les variables de valor, com per exemple la formació acadèmica, s'identifiquen un o més indicadors relacionats amb cadascuna d'aquestes variables que siguin capaços de mesurar els productes i serveis tangibles resultants de les activitats dutes a terme per les universitats (*outputs*). Així mateix, s'identifiquen possibles aproximacions al valor o *proxies* que permetin estimar el valor monetari dels *outputs* generats. Per a seleccionar les *proxies* més adequades, es pot recórrer a diferents fonts d'informació i tècniques: preus de mercats actius (de productes o serveis substitutius), costos estalviats o evitats i d'altres indicadors plausibles de valor. Finalment, es determinen els algorismes de càlcul que relacionen els *outputs* amb les *proxies* per tal de quantificar el valor monetari de cada variable de valor per al període de referència. En els casos en què les variables de valor mesurades no són únicament atribuïbles a l'organització analitzada sinó també a l'activitat d'altres persones o organitzacions, s'ha de fer una estimació raonada del percentatge d'atribució.

El resultat final és una taula de valoració en la qual s'ha aconseguit monetitzar els aspectes en els quals l'organització genera valor social als diferents grups d'interès. En aquest estudi, la taula de valoració va ser revisada per part de quatre experts universitaris, que van avaluar la solidesa dels indicadors i *proxies* utilitzats i van fer alguns comentaris i suggeriments considerats en el càlcul.³

3 El panel d'experts era compost per José Luis Retolaza, de la Deusto Business School (Universitat de Deusto); Leire San-Jose, de la Universitat del País Basc / Euskal Herriko Unibertsitatea; Josep Maria Raya, de l'Escola Superior de Ciències Socials i de l'Empresa del TecnoCampus (ESCSET-UPF), i Pilar Tirado, de la Universitat Loyola Andalusia.

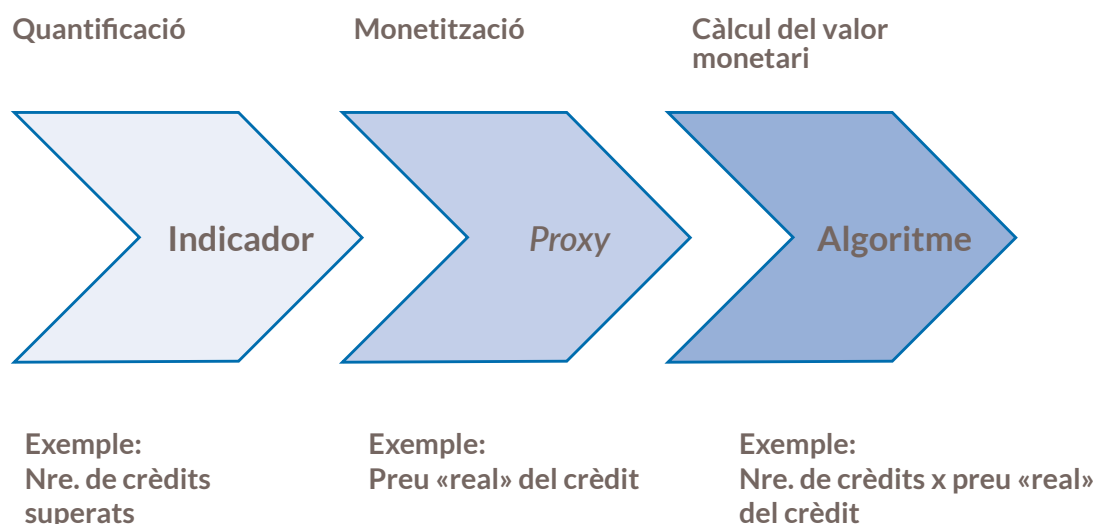

Figura 7. Objectivització de les variables de valor

A continuació, les taules 9, 10, 11 i 12 mostren els valors monetaris de les variables de valor de les universitats públiques catalanes membres de l'ACUP, classificades en els quatre àmbits d'educació, recerca, gestió i governança i lideratge social. Amb blau clar s'assenyalen els valors mesurats que es generen per grups d'interès específics i amb blau fosc es mostren els valors mesurats que es generen simultàniament per a més d'un grup d'interès (valor compartit).⁴

En els annexos 3, 4, 5 i 6, es poden consultar els indicadors, *proxies* i algorismes utilitzats per al càlcul de les variables de valor social específic amb les explicacions i justificacions pertinents. La majoria de les variables de valor s'atribueixen enterament a les universitats, ja que la valoració es fa precisament des de la perspectiva de la seva generació de valor; no obstant això, hi ha alguns casos en què s'indica el percentatge reduït d'atribució. Sempre que ha estat possible, els valors dels indicadors provenen del sistema d'informació universitària UNEIX, un sistema centralitzat de la Secretaria d'Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya, que proporciona dades consolidades. Per tal d'oferir una estimació prudent, els supòsits presos i les *proxies* elegides han estat, generalment, conservadors. En alguns casos, no ha estat possible recollir dades de totes les universitats per a quantificar els indicadors definits; en altres casos, la informació registrada per les diferents universitats no era homogènia i, per tant, no ha permès mesurar la variable de valor en qüestió.

⁴ En els casos en els quals el valor mesurat es genera per més d'un grup d'interès (p. ex., estudiants i PDI/PAS) però no es tracta de valor coincident, s'ha fet una assignació del valor en funció del nombre de persones integrants de cada col·lectiu.

Taula 9. Valor monetari de les variables de valor social específic d'educació

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
1	Formació acadèmica						1.234.256.588 €
2	Formació integral						63.806.775 €
3	Formació aplicada						96.852.145 €* (25.003.823 €)
4	Formació continuada						87.564.482 €
5	Facilitació de l'accés a la universitat						-
6	Accés a un millor futur professional						338.639.319 €
7	Accés al talent i captació de talent						445.605.212 €** (10.113.748 €)
8	Ajuts a la formació acadèmica						18.749.426 €
TOTAL							1.778.134.161 €

* El valor monetari de la variable 3 coincideix parcialment amb el de la variable 1 i, per tant, no es comptabilitza dues vegades.

** El valor monetari de la variable 7 coincideix parcialment amb els de les variables 3 i 6 i, per tant, no es comptabilitza dues vegades.

Taula 10. Valor monetari de les variables de valor social específic de recerca

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
9	Creació de coneixement						181.238.009 €
10	Transferència de coneixement						74.118.690 €
11	Innovació						69.396.070 €* (65.721.195 €)
12	Accés a serveis i recursos de suport						184.065.133 €
13	Difusió i divulgació de coneixement						3.096.730 €
TOTAL							508.239.757 €

* El valor monetari de la variable 11 coincideix parcialment amb el de la variable 1 i, per tant, no es comptabilitza dues vegades.

Taula 11. Valor monetari de les variables de valor social específic de gestió i governança

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
14	Sentiment de pertinença						97.258 €
15	Creació de xarxa						3.210.022 €
16	Satisfacció personal						-
17	Participació en òrgans de govern						-
18	Intercanvi i mobilitat						1.173.096 €
19	Integració de persones amb necessitats especials						1.692.000 €
TOTAL							6.172.376 €

Taula 12. Valor monetari de les variables de valor social específic de lideratge social

Nre.	Variable de valor	Estudiants	PDI/PAS	Alumni	Empreses i entitats	Societat	Valor monetari 2017
20	Extensió universitària						2.381.106 €
21	Foment de la cultura						-
22	Promoció de millores socials i ambientals						-
23	Participació en activitats de voluntariat						6.822.228 €
TOTAL							9.203.334 €

La suma del valor social específic (VASE) de les universitats públiques catalanes assoleix 2.302 M€ l'any 2017. La major aportació de valor es fa d'una manera directament relacionada amb les missions bàsiques de la universitat, l'educació (77%) i la recerca/transferència de coneixement (22%). En canvi, els àmbits de gestió i governança i de lideratge social mostren magnituds de valor social cent vegades inferiors. Tot i que era previsible esperar una menor aportació de valor en aquest àmbits, cal remarcar que inclouen diverses de les variables de valor que no s'han pogut quantificar en el present estudi per manca de dades disponibles. En aquest sentit, la xifra obtinguda del valor social específic pot considerar-se una primera aproximació a aquest valor, que pot ser complementada en exercicis futurs.

5.3. Càlcul del valor social integrat de les universitats

El valor social integrat (VSI) correspon al valor social consolidat, el qual –similar al concepte comptable de la mateixa denominació– té en consideració el valor conjunt generat, de manera que evita duplicar el valor que es genera a la vegada per a diversos grups d'interès o diverses tipologies de valor.⁵ En conseqüència, s'obté com a resultat de l'any 2017 un VSI consolidat de 3.583 M€. Malgrat que es tracta d'una estimació amb dades incompletes, aquesta xifra incrementa en un 180% el valor social generat per l'activitat econòmica i dona una visió més àmplia del valor generat i distribuït als diferents grups d'interès de les universitats. A banda del valor econòmic social (VES) i el valor social específic (VASE), és interessant analitzar també el retorn econòmic a les administracions públiques derivat dels ingressos impositius directes i indirectes de l'activitat econòmica, que puja a 409 M€. La taula 13 resumeix els resultats corresponents a les quatre tipologies de valor social considerades en l'estudi.

Taula 13. Resultats de les principals tipologies de valor social

Tipologia de valor social	Significat	Resultat 2017
Valor econòmic social (VES)	Valor social generat per l'activitat econòmica de les universitats i distribuït als diferents grups d'interès amb els quals mantenen relacions de mercat, com són els empleats, les administracions públiques, els proveïdors financers i els proveïdors de béns i serveis	1.281.699.942 €
Retorn econòmic a les administracions públiques	Retorn econòmic a les administracions públiques derivat dels ingressos impositius directes (universitats) i indirectes (proveïdors) de l'activitat econòmica	409.213.036 €
Valor social específic (VASE)	Valor social generat per les universitats i distribuït als diferents grups d'interès al marge del mercat, com ara estudiants, PDI/PAS, <i>alumni</i> , empreses/entitats i societat (integra el conjunt de variables de valor identificades i monetitzades)	2.301.749.629 €
Valor social integrat (VSI)	Consolidació del valor social generat per al conjunt dels grups d'interès de les universitats (sumatori de valor econòmic social i valor social específic)	3.583.449.571 €

La taula 14 mostra la distribució del valor social entre els diferents grups d'interès. Els estudiants i les seves famílies són el grup de *stakeholders* que reben més valor (1.655 M€), seguits dels empleats (694 M€), les empreses i entitats (incloent-hi proveïdors de béns i serveis i proveïdors financers) (597 M€), les administracions públiques (409 M€), la societat (359 M€) i els *alumni* (206 M€). En el cas dels empleats es comptabilitzen tant el valor derivat de l'activitat econòmica de les universitats i lliurat als PDI i PAS en forma de salaris, com el valor social específic creat més enllà de la relació contractual (i relacionat amb el sentiment de pertinença, l'intercanvi i la mobilitat, la integració de persones amb necessitats especials i la participació en activitats de voluntariat). En el cas de les empreses i entitats, també se sumen el valor distribuït en les relacions mercantils amb proveïdors financers i no financers, i el valor social específic generat en els diferents tipus de relacions amb les universitats: acollida d'estudiants en pràctiques, contractació de titulats universitaris i projectes de transferència de coneixement i innovació. Els estudiants, els *alumni* i la societat reben exclusivament valor social de no-mercat de les universitats; en canvi, les administracions públiques només reben valor econòmic en forma dels ingressos impositius directes i indirectes de l'activitat econòmica de les universitats.

⁵ En aquest càlcul no hi ha cap duplicitat en el còmput del valor econòmic social (VES) i del valor social específic (VASE).

Taula 14. Distribució del valor social entre grups d'interès

	Valor econòmic social directe (VES-D)	Valor econòmic social indirecte (VES-I)	Valor social específic (VASE)	Valor total per stakeholder
Empleats (PDI/PAS)	691.325.308 €	-	2.190.063 €	693.515.371 €
AP	384.583.005 €	24.630.031 €	-	409.213.036 €
Estudiants	-	-	1.654.677.066 €	1.654.677.066 €
Alumni	-	-	206.249.800 €	206.249.800 €
Empreses i entitats	6.025.034 €	65.580.257 €	525.531.480 €	597.136.772 €
Societat	-	-	359.089.785 €	359.089.785 €

La figura 8 representa gràficament el valor social generat per les universitats als grups d'interès en les diferents tipologies de valor. Com es pot observar, la de tots els valors generats per als *stakeholders* (3.920 M€) excedeix l'import del VSI consolidat (3.583 M€).⁶ Aquesta diferència representa precisament el valor compartit generat per les universitats públiques catalanes (valor que es genera simultàniament per a més d'un *stakeholder* però que només es comptabilitza una vegada en l'import del VSI).

En aquest sentit, s'han identificat variables de valor que coincideixen parcialment o totalment entre els diversos grups d'interès. Un exemple és la formació aplicada que crea valor d'una manera simultània per als estudiants que estan fent pràctiques per tal d'adquirir coneixements adaptats a la realitat empresarial i laboral, i per a les entitats que contracten els estudiants en pràctiques i veuen incrementada la seva productivitat. Un altre exemple és l'accés a un millor futur professional, del qual es beneficien els estudiants titulats de grau, màster i doctors (mitjançant el cobrament de la prima salarial de la titulació universitària obtinguda), els *alumni* (ja que es considera que aquesta prima salarial «s'amortitza» al llarg dels tres anys posteriors a la titulació) i les empreses i entitats que capten aquests nous talents. També és evident el valor compartit de la participació del voluntariat, que aporta gratificació als estudiants, PDI i PAS voluntaris i, al mateix temps, aconsegueix unes determinades millores en l'entorn social i ambiental.

⁶ En el VSI consolidat s'hi inclou també el valor retingut en les institucions universitàries (110 M€) i no distribuït als stakeholders considerats.

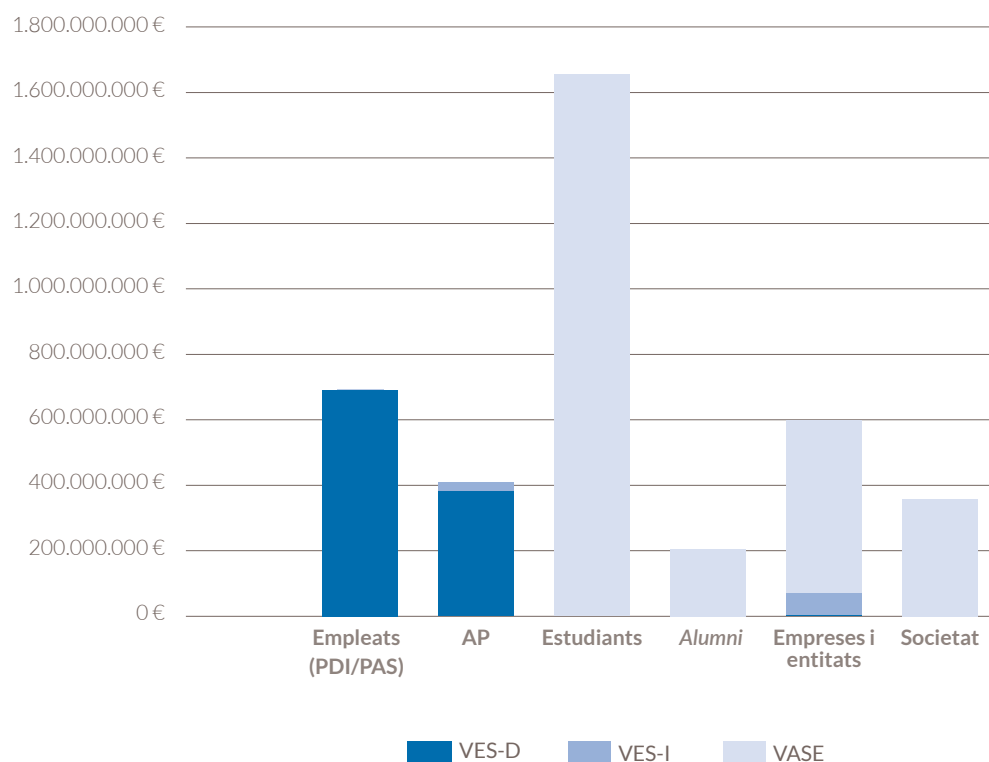

Figura 8. Valor social generat per les universitats als grups d'interès

A banda dels resultats del valor social generat en termes absoluts, és interessant considerar la rendibilitat social de les universitats públiques catalanes mitjançant diferents ràtios d'anàlisi. Atenent al pressupost total de les vuit universitats membres de l'ACUP l'any 2017 (1.471 M€), per cada 100 € de despesa universitària es generen 244 € de valor social integrat, és a dir, la despesa universitària es transforma en més del doble de valor social creat. A la Figura 9 es mostra com es distribueix aquest valor entre els diferents grups d'interès de les universitats segons el format polièdric d'anàlisi. En consonància amb la distribució de valor descrita abans, s'observa que el major retorn de la despesa universitària és per als estudiants, seguits dels empleats, les empreses i entitats, les administracions públiques, la societat i els *alumni*.

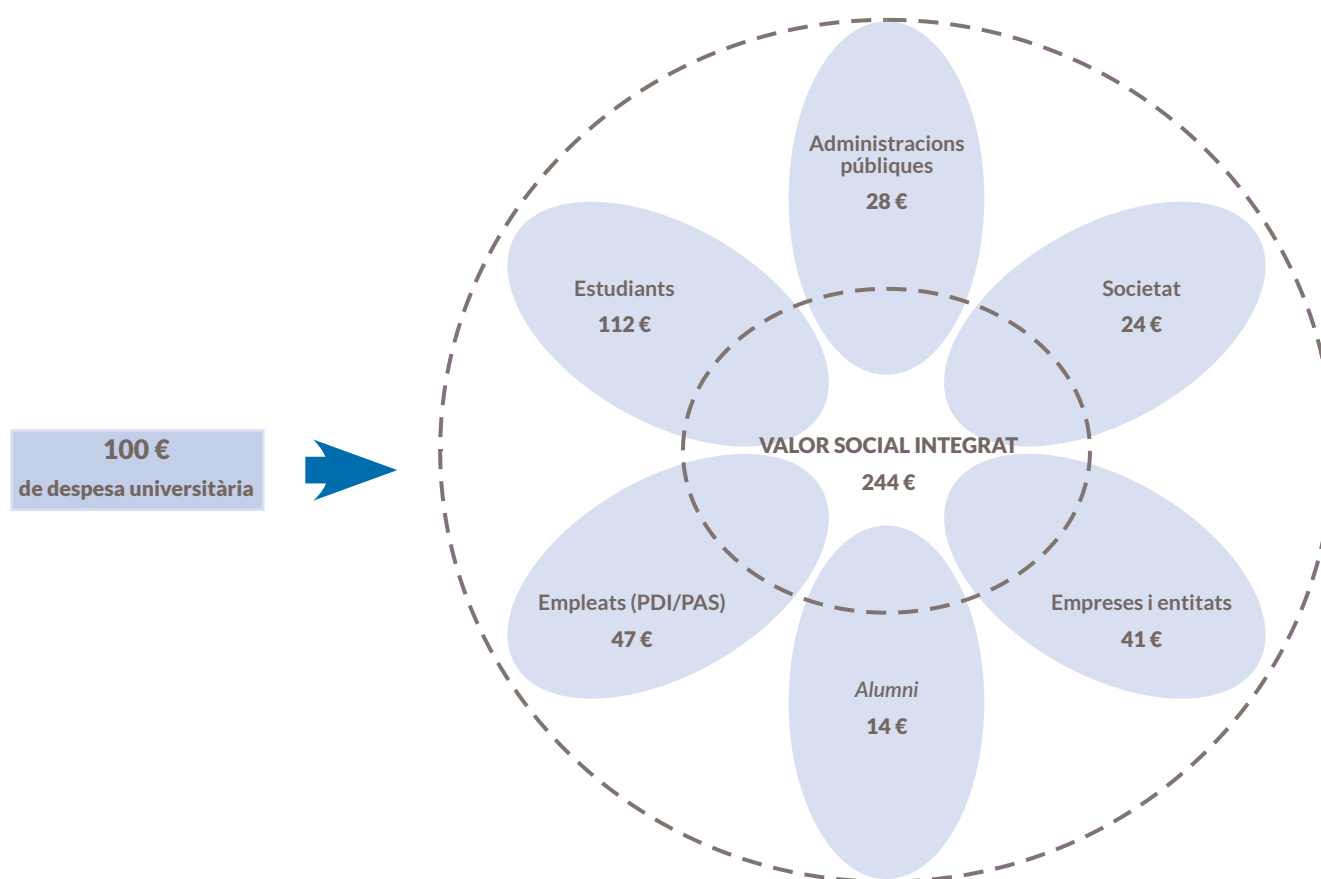

Figura 9. Retorn de la despesa universitària als grups d'interès

Alhora, es pot relacionar el resultat del valor social integrat amb el nombre d'estudiants (VSI per estudiant 15.171 €) i el nombre d'empleats (VSI per empleat 135.209 €), ràtios que poden ser d'interès per a interpretar l'eficiència de les universitats públiques catalanes. Finalment, es poden relacionar els resultats del càlcul amb el finançament de la Generalitat de Catalunya aportat a les universitats públiques catalanes, que l'any 2017 va suposar 797 M€. Es poden analitzar diferents ràtios de retorn d'aquesta despesa pública: el retorn a les administracions públiques (retorn derivat dels ingressos impositius directes i indirectes de l'activitat econòmica de les universitats), el retorn econòmic (retorn derivat del VES generat), retorn social (retorn derivat del VASE generat) i retorn social integrat (retorn derivat del VSI generat). La figura 10 visualitza els diferents retorns referits a 100 € de despesa pública en cercles de menor a major grandària. El major retorn és el retorn social integrat que inclou el valor generat per l'activitat econòmica i l'activitat social. Així, per cada 100 € que la Generalitat de Catalunya destina al finançament de les universitats públiques catalanes, es retornen 449 € a diferents grups d'interès de la societat.

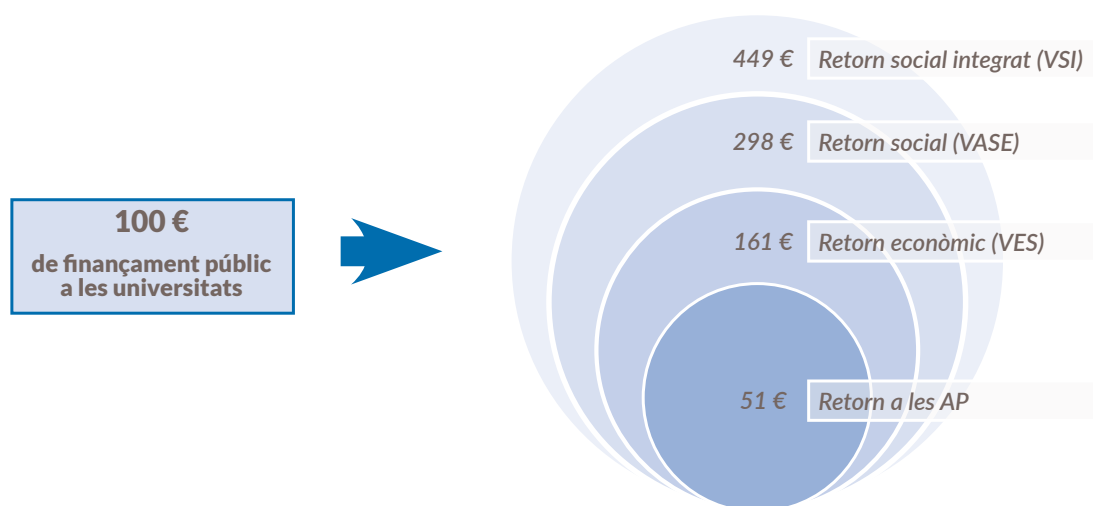

Figura 10. Retorn del finançament públic a les universitats

És important destacar que els resultats de valor social i les corresponents ràtios serien més elevats si s'haguessin pogut mesurar totes les variables de valor amb indicadors i *proxies* adequats. Aquest fet és especialment significatiu en el cas de la creació i transferència de coneixement que, davant la dificultat d'obtenir indicadors dels resultats tangibles dels processos universitaris d'R+D més enllà del nombre de publicacions científiques, s'ha aproximat a través de la captació de finançament extern per part de les universitats. En realitat, cal suposar que el valor generat per les entitats financeres (administracions públiques, institucions d'ensenyament superior, empreses i institucions sense ànim de lucre) és molt superior a la despesa feta, i segons l'ACUP (2017) pot arribar a retorns entre un 340% i un 360%. Aplicant un efecte multiplicador d'un 350% com a *proxy*, s'obtidria un VSI consolidat de 4.147 M€, un retorn de 282 € per cada 100 € de despesa universitària i un retorn de 520 € per cada 100 € de finançament públic.

6. Conclusions

L'objectiu d'aquest estudi era analitzar i calcular el valor social integrat (VSI) generat per les vuit universitats públiques catalanes membres de l'ACUP. Aquesta metodologia ha permès quantificar en termes monetaris l'impacte econòmic i social creat per les universitats. L'anàlisi ha seguit un procés d'investigació-acció participativa amb representants de les diverses universitats i els seus grups d'interès (estudiants, antics alumnes, personal docent i investigador, personal d'administració i serveis, etc.), fet que ha permès identificar d'una manera sistemàtica les dimensions o variables de valor percebudes com a rellevants.

S'ha calculat el VSI, que inclou tant el valor social generat a través de l'activitat econòmica –efecte de mercat capturat per indicadors de comptabilitat– com el valor social específic generat als diferents grups d'interès mitjançant relacions alienes a les transaccions de mercat –efecte de no-mercat monetitzat amb l'ajuda dels indicadors i *proxies* utilitzats. El denominat valor social específic integra el conjunt de variables de valor identificades en la consulta als *stakeholders* i que es poden assignar a quatre funcions principals de l'activitat universitària: l'educació, la recerca, la gestió i la governança, i el lideratge social.

Tot i que es tracta d'una primera aproximació amb dades parcials i basada en supòsits i aproximacions prudents, el valor social específic de les universitats públiques catalanes obtingut per a l'any 2017 (2.302 M€) supera àmpliament el valor social generat per la seva activitat econòmica en aquest exercici (1.282 M€). Així mateix, cal assenyalar que el VSI consolidat de 3.583 M€ de les universitats públiques catalanes representa més de quatre vegades l'import rebut de finançament públic. Mentre que un anterior informe de l'ACUP va estimar el retorn de la despesa pública al sistema universitari quant a l'impuls generat sobre l'economia catalana (ACUP, 2017), el present càlcul del VSI permet estimar els beneficis experimentats per tots els grups d'interès afectats per l'activitat universitària (a part de les empreses i entitats, també estudiants, PDI/PAS, *alumni* i societat).

Els resultats de l'estudi tenen diverses implicacions pràctiques per a les universitats públiques catalanes i les institucions d'educació superior en general. El fet d'assignar un valor monetari a l'impacte social permet que s'integri a l'impacte econòmic de la universitat i es transformi en indicadors útils per a la gestió interna i la comunicació externa. D'una banda, el procés de mesurament del valor social creat per les universitats proporciona una manera d'atendre les demandes creixents de més responsabilitat i transparència i facilita el compromís amb les parts interessades sobre com aquestes institucions contribueixen als Objectius de desenvolupament sostenible (ODS). D'altra banda, quantificar el valor social de les universitats pot ajudar a transformar la comptabilitat financera convencional i millorar l'estratègia i la gestió interna de les institucions segons els principis de sostenibilitat. En aquest sentit, el VSI pot representar un instrument eficaç de control intern per a les universitats per a millorar l'eficiència i la sostenibilitat, ja que pot donar informació sobre possibles ineficiències i mostrar potencial per a la millora de les pràctiques de gestió. L'enfocament pot proporcionar indicadors rellevants que, lligats a indicadors de qualitat tradicionals, permetin supervisar l'eficiència social de les universitats.

Com altres metodologies de comptabilitat social, l'anàlisi del VSI pateix algunes limitacions quant a la disponibilitat de dades i a la monetització. Malgrat que la majoria de les variables de valor identificades s'han pogut quantificar amb mesures adequades vinculades als *outputs* universitaris, no totes aquestes dades es recullen actualment d'una manera centralitzada a les universitats. A més, ha estat difícil trobar mesures idònies per a les variables de valor que fan referència a efectes més intangibles, com la formació integral, el sentiment de pertinença, la creació de xarxa o la satisfacció personal. En el futur, es podria plantejar la possibilitat de recollir informació sobre aquests aspectes a través d'enquestes a la comunitat universitària per a possibilitar una aproximació quantitativa. Així mateix, es podrien definir un major nombre d'indicadors homogenis i adaptar indicadors que ja es reporten a altres entitats a part d'UNEIX, com ara la Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (CRUE), RedOTRI, etc. A mesura que s'avanci en l'avaluació sistemàtica de l'impacte social i econòmic de les universitats, serà més evident el seu paper en l'abordatge dels desafiaments socials, econòmics i ambientals de la societat present.

7. Referències bibliogràfiques

- ACUP (2017). *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*. Barcelona: ACUP.
- ACUP (2019). *Indicadors de formació i docència de les universitats públiques catalanes. Informe 2018*. Barcelona: ACUP.
- ADECEC (2016). *Guía Práctica de la Medición. Marco de actuación para una buena práctica de la medición en el sector de la comunicación y las relaciones públicas en España*. Asociación de Empresas Consultoras en Relaciones Públicas y Comunicación (ADECEC).
- ALDEANUEVA, I. (2013). «Los grupos de interés en el ámbito de la responsabilidad social universitaria: un enfoque teórico». *Anuario Jurídico y Económico Escurialense*, XLVI, p. 235-254.
- AYUSO, S.; SÁNCHEZ, P.; RETOLAZA, J. L. (2017). *Análisis del valor social integrado de una universidad pública. Una aproximación al caso de la Universidad Pompeu Fabra*. Documento de trabajo nº 24. Cátedra MANGO de Responsabilidad Social Corporativa, Escola Superior de Comerç Internacional – UPF.
- AYUSO, S.; SÁNCHEZ, P.; RETOLAZA, J. L.; FIGUERAS-MAZ, M. (2020). «Social value analysis: the case of Pompeu Fabra University». *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, vol. 11, núm. 1, p. 233-252.
- BIGGAR ECONOMICS (2017). *Economic contribution of the LERU universities. A report to LERU*. BiGGAR Economics.
- BIS (2013). *The benefits of higher education participation for individuals and society: Key findings and reports. 'The quadrants'*. BIS Research Paper 146. Department for Business, Innovation and Skills. UK Government.
- BRENNAN, J.; DURAZZI, N; SÉNÉ, T. (2013). *Things we know and don't know about the wider benefits of higher education: a review of the recent literature*. BIS Research Paper 133. Department for Business, Innovation and Skills. UK Government.
- COL·LEGI DE PERIODISTES DE CATALUNYA (2008). *Tarifes mínimes orientatives per a l'exercici professional periodístic 2008*.
- DECLOU, L. (2014). *Social returns: Assessing the benefits of higher education*. Issue Paper 18. Toronto: Higher Education Quality Council of Ontario.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2013). *El retorn a la inversió de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona (2007-2011)*. Diputació de Barcelona.
- EAPC (2018). *Escola d'Administració Pública de Catalunya: Retribucions per a les activitats de l'EAPC 2018*. EAPC.
- ELKINGTON, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone.
- EMERSON, J.; BONINI, S.; BREHM, K. (2003). *The Blended Value Map: Tracking the Intersects and Opportunities of Economic, Social and Environmental Value Creation*. William and Flora Menlo Park: Hewlett Foundation.
- FESABID (2014). *El valor económico y social de los servicios de información: bibliotecas*. Madrid: FESABID.
- FLORIO, M.; FORTE, S.; PANCOTTI, C.; SIRTORI, E.; VIGNETTI, S. (2016). *Exploring Cost-Benefit Analysis of Research, Development and Innovation Infrastructures: An Evaluation Framework*. Working Paper N. 01/2016. CSIL Centre for Industrial Studies (CSIL).
- FREEMAN, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.

- FREEMAN, R. E.; HARRISON, J. S.; WICKS, A. C.; PARMAR, B. L.; COLLE, S. DE (2010). *Stakeholder Theory: The State of the Art*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GIORGI, A.; GIORGI, B. (2003). «Phenomenology», en Smith, J. A. (ed.). *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods* (2a ed.), p. 27-52. Londres: Sage.
- GUNI (2019). *Implementing the 2030 Agenda at Higher Education Institutions: Challenges and Responses*. Barcelona: Global University Network for Innovation.
- INDECON (2019). *Indecon Independent Assessment of the Economic and Social Impact of Irish Universities*. Presentat a la Irish Universities Association.
- KELLY, U.; McNICOLL, I.; McLELLAN, D. (2005). *Towards the estimation of the economic value of the outputs of Scottish Higher Education Institutions*. Presentat a l'Scottish Funding Council. Universitat de Strathclyde.
- KELLY, U.; McNICOLL, I. (2011). *Through a glass, darkly: measuring the social value of universities*. National Co-ordinating Centre for Public Engagement.
- LONDON ECONOMICS (2018). *The economic impact of Group of Eight universities*. London Economics.
- MAIER, F.; SCHÖBER, C.; SIMSA, R.; MILLNER, R. (2015) «SROI as a method for evaluation research: Understanding merits and limitations». *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, vol. 26, núm. 5, p. 1805-1830.
- MAINARDES, E.; ALVES, H.; RAPOSO, M. (2013). «Identifying stakeholders in a Portuguese university: a case study». *Revista de Educación*, 362, p. 429-457.
- McMAHON, W. W. (2009). *Higher Learning, Greater Good: The Private and Social Benefits of Higher Education*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- MOUSTAKAS, C. (1994). *Phenomenological Research Methods*. Thousand Oaks (CA): Sage.
- MUÑOZ-DE-BUSTILLO, R.; BONETE, R.; CARRERA, M.; ESTEVE, F.; GRANDE, R. (2015). *La parte y el todo. El impacto económico de la Universidad de Salamanca*. Consejo Social de la Universidad de Salamanca.
- NEF – NEW ECONOMICS FOUNDATION (2011). *Degrees of value: how universities benefit society*. Universities UK/University Partnerships Programme/New Economics Foundation (NEF).
- ORDINE, N. (2013). *La utilitat de l'inútil*. Barcelona: Quaderns Crema.
- OXFORD ECONOMICS (2017). *The economic impact of UK universities, 2014-15*. Presentat a Universities UK.
- PÉREZ, F.; PASTOR, J. M.; PERAITA, C. (2015). *La contribución socioeconómica de las universidades públicas valencianas. Tercer informe del SUPV 2015*. València: Ivie.
- PORTER, M. E.; KRAMER, M. R. (2006). «Strategy and society: The link between competitive advantage and corporate social responsibility». *Harvard Business Review*, vol. 84, núm. 12, p. 78-92.
- PORTER, M. E.; KRAMER, M. R. (2011). «Creating shared value». *Harvard Business Review*, vol. 89, núm. 1/2, p. 62-77.
- RETOLAZA, J. L.; RUIZ-ROQUEÑI, M.; SAN-JOSE, L.; BARRUTIA, J. (2014). «Cuantificación del valor social: propuesta metodológica y aplicación al caso de Lantegi Batua». *Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetarako aldizkaria (Revista de Servicios Sociales)*, 55, p. 17-33.
- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L. (2011). «Social economy and stakeholder theory, an integrative framework for socialization of the capitalism». *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 73, p. 193-213.

- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L.; RUIZ-ROQUEÑI, M. (2015). «Monetarizing the social value: theory and evidence». *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 83, p. 43-62.
- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L.; RUIZ-ROQUEÑI, M. (2016). *Social Accounting for Sustainability: Monetizing the Social Value*. Berlín/Heidelberg: Springer.
- RETOLAZA, J. L.; SAN-JOSE, L. (2018). «Contabilidad social para el bien común». *Revista de Responsabilidad Social de la Empresa*, 29, p. 95-122.
- RUIZ-CORBELLA, M.; BAUTISTA-CERRO, M. J. (2016). «La responsabilidad social en la universidad espanyola». *Teoría de la Educación*, vol. 28, núm. 1, p. 159-188.
- SDSN AUSTRALIA/PACIFIC (2017). *Getting started with the SDGs in universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector. Australia, New Zealand and Pacific Edition*. Melbourne: Sustainable Development Solutions Network – Australia/Pacific.
- SLABÁ, M. (2015). «Stakeholder groups of public and private universities in the Czech Republic –Identification, categorization and prioritization». *Review of Economic Perspectives*, vol. 15, núm. 3, p. 305–326.
- SOCIAL VALUE INTERNATIONAL (2019). <https://socialvalueint.org/social-value/what-is-social-value/>, consultat el 5/11/2019.
- STEINKE, I. (2004). «Quality criteria in qualitative research», en Flick, U., Kardoff, E., Steinke, I. (ed.). *A Companion to Qualitative Research*, p. 184-190. Londres: Sage.
- ZHANG, Q.; LARKIN, C.; LUCEY, B. M. (2017). «The economic impact of higher education institutions in Ireland: evidence from disaggregated input-output tables». *Studies in Higher Education*, vol. 42, 9, p. 1601-1623.

8. Annexos

ANNEX 1. Dades de l'activitat econòmica de les universitats

Codi	Variable	Indicador	Valor indicador 2017	Font
A	Salaris	Σ sous nets	691.325.308 €	Nòmines/Liquidació pressupost universitats
B	Seguretat Social	Σ SS empresa + SS treballador	195.346.916 €	Nòmines/Liquidació pressupost universitats
C	Impost sobre la renda	Σ retenció IRPF	188.140.663 €	Nòmines/Liquidació pressupost universitats
D	Altres impostos	Σ impostos abonats	1.095.426 €	Comptes anuals universitats
E	Resultat	Beneficis abans d'impostos	22.520.637 €	Comptes anuals universitats
F	Amortitzacions	Σ amortitzacions	87.035.671 €	Comptes anuals universitats
G	Despeses financeres	Σ despeses financeres	6.025.034 €	Comptes anuals universitats

ANNEX 2. Dades de l'activitat econòmica dels proveïdors de les universitats

Codi	Variable	Indicador	Valor indicador 2017	Font indicador
H1	Compra a proveïdors de Catalunya	Σ compra a proveïdors de Catalunya	238.266.236 €	Comptabilitat universitats
I1	Despeses de personal	16,3% facturació	38.917.635 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
J1	Seguretat Social	28% despeses de personal	11.040.933 €	Normes de cotització a la Seguretat Social per al 2017
K1	Impost sobre la renda	11% despeses de personal	4.140.836 €	Estimació per a un treballador de Catalunya sense fills menors de 25 anys al seu càrrec
L1	Altres impostos	0,8% facturació	1.942.572,25 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
M1	IVA	21% valor afegit	Inclòs en H1	
N1	Resultats	5,4% facturació	12.841.898 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
O1	Valor afegit	26,3% facturació	62.749.328 €	Mitjana dels proveïdors de Catalunya de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
H2	Compra a proveïdors d'altres territoris	Σ compra a proveïdors d'altres territoris	110.618.199 €	Comptabilitat de les universitats
I2	Despeses de personal	14,9% facturació	16.487.164 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
J2	Seguretat Social	28% despeses de personal	4.677.408 €	Normes de cotització a la Seguretat Social per al 2017
K2	Impost sobre la renda	11% despeses de personal	1.811.939 €	Estimació per a un treballador de Catalunya sense fills menors de 25 anys al seu càrrec
L2	Altres impostos	0,9% facturació	1.016.342 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
M2	IVA	21% valor afegit	Inclòs en H2	
N2	Resultats	4,8% facturació	5.267.326 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI
O2	Valor afegit	24,8% facturació	27.460.960 €	Mitjana dels proveïdors de la resta territoris de totes les universitats que figuren a la base de dades SABI

ANNEX 3. Indicadors, proxies i algoritmes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic d'educació

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algoritme	Atribu- ció	Stakeholders que reben valor
1 Formació acadèmica	1.1-1.4	Nre. de crèdits superats ordinaris d'estudis oficials de grau (amb coeficient d'estructura docent A, B, C) ⁽¹⁾	UNEIX	Preu del crèdit ⁽²⁾	81,68-158,12 €, en funció del coeficient d'estructura docent i si és universitat presencial o no	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
	1.5-1.6	Nre. de crèdits superats ordinaris d'estudis oficials de màster universitari (habilitants i no habilitants)	UNEIX	Preu del crèdit ⁽²⁾	131,74-164,68 € en funció del tipus de màster i si és universitat presencial o no	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
	1.7	Nre. d'estudiants matriculats en programes oficials de doctorat	UNEIX	Remuneració mínima anual de doctorat industrial (ajut específic) ⁽³⁾	18.000 €	Resolució EMC/307/2017 de l'AGAUR	Nre. d'estudiants doctorat* Remuneració mínima anual de doctorat industrial	100%	Estudiants
2 Formació integral	2.1-2.4	Nre. de crèdits superats en activitats amb reconeixement acadèmic d'estudis oficials de grau (amb coeficient d'estructura docent A, B, C) ⁽⁴⁾	UNEIX	Preu del crèdit ⁽²⁾	81,68-158,12 €, en funció del coeficient d'estructura docent i si és universitat presencial o no	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
3 Formació aplicada	3.1-3.2	Nre. d'hores de pràctiques professionals curriculars/extra-curriculars que han fet els estudiants de grau i màster	UNEIX	Preu per hora recomanat per remuneració de pràctiques acadèmiques ⁽⁵⁾	6 €	Consulta pàgines web universitats ACUP (mediana), 10/09/2019	Nre. d'hores de pràctiques*Preu recomanat de remuneració	100%	Estudiants
4 Formació continuada	4.1-4.2	Nre. de crèdits superats d'estudis propis de màster i postgrau	Universitats	Preu del crèdit ⁽²⁾	131,74 €	Decret 88/2017 Generalitat de Catalunya	Nre. de crèdits superats*Preu del crèdit	100%	Estudiants
5 Facilitació de l'accés a la universitat	DE MOMENT NO QUANTIFICABLE								
6 Accés a un millor futur professional	6.1-6.3	Nre. de titulats de grau, màster universitari i doctors	UNEIX	«Prima salarial» de titulats universitaris respecte a estudis secundaris postobligatoris ⁽⁶⁾	2.738,53 € (grau), 5.600,78 € (màster), 12.540,80 € (doctor)	AQU Catalunya, INE	Taxa d'inserció laboral*[Nre. de titulats*Prima salarial+ 0,75 (Nre. de titulats*Prima salarial)+0,5 (Nre. de titulats*Prima salarial)+0,25 (Nre. de titulats*Prima salarial)] ⁽⁷⁾	100%	Estudiants

7 Accés al talent i captació de talent	7.1	Nre. de titulats de grau i màster	UNEIX	Estalvi del cost del procés de selecció ⁽⁸⁾	2.225,36 €	Estimació de cost estàndard	Taxa d'accés via pràctiques* Nre. de titulats*Cost procés de selecció ⁽⁹⁾	100%	Empreses i entitats
	7.2-7.3	Ídem 3.1, 3.2							Empreses i entitats
	7.4-7.6	Ídem 6.1, 6.2, 6.3							Empreses i entitats
8 Ajuts a la formació acadèmica	8.1	Import de les beques i ajuts per als estudiants atorgats per AAPP i altres	Universitats	-	-	-	-	8% ⁽¹⁰⁾	Estudiants
	8.2	Import de les beques i ajuts per als estudiants atorgats per les pròpies universitats	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants
	8.3-8.4	Nre. d'hores dedicades a estudiants amb necessitats educatives especials/ esportistes d'alt nivell	Universitats	Preu mitjà de professor de suport per a estudis superiors	20 €	Web Superprof (https://www.superprof.es), 10/9/2019	Nre. d'hores*Preu de professor de suport	100%	Estudiants

(1) Es prenen com a indicador de la formació acadèmica rebuda en estudis de grau i màster els crèdits superats, és a dir, els crèdits cursats i aprovats per part dels estudiants. S'entén que la superació amb èxit dels criteris d'avaluació evidencia l'adquisició dels objectius formatius de les titulacions i, per tant, pot ser un bon indicador per als *outputs* del procés formatiu. Això no vol dir que els estudiants que cursen crèdits i no els superen no rebin un valor del sistema universitari, però no es preveu en aquest estudi.

(2) El Decret 88/2017 de 4 de juliol de la Generalitat de Catalunya afirma que els preus públics universitaris són fixats amb l'objectiu de cobrir entre el 15% i el 25% dels costos de prestació del servei acadèmic en el cas de la primera matrícula en ensenyaments de grau i de màster que habiliten per a l'exercici d'activitats professionals regulades, i entre el 40% i el 50% en els ensenyaments de màster restants, i fixa els preus per al curs 2017/2018. En conseqüència, s'estima aquest preu «real» multiplicant per 4 els preus públics establerts en l'esmentat decret per als estudis de grau i de màster habilitants, i multiplicant per 2 els preus públics establerts per als estudis de màster no habilitants. Els preus estimats estan en línia amb els preus de matrícula que cobren les universitats catalanes públiques als ciutadans no pertanyents a la Unió Europea (preus no subvencionats) i els preus de matrícula de les universitats privades catalanes.

(3) En el cas dels estudis de doctorat, el Decret 88/2017 no detalla els costos de la prestació del servei acadèmic corresponent, i els preus anuals de tutoria pagats a les universitats privades catalanes són relativament baixos (al voltant de 1.000 €) i, per tant, inferiors a la valoració monetària d'un curs acadèmic d'un estudiant de grau o màster amb les *proxies* utilitzades (vg. els indicadors 1.1-1.6). Com a alternativa, es pren com a referència la retribució bruta mínima anual fixada per la Generalitat de Catalunya en les bases reguladores de doctorats industrials per a la modalitat d'ajut específic, 18.000 € (Resolució EMC/307/2017, de 17 de febrer de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca - AGAUR). Aquest valor se situa a mig terme entre les dotacions de les beques de doctorat públiques (p. ex., FPU) i privades (p. ex., Obra Social "la Caixa").

(4) Es prenen com a indicador de la formació integral (extraacadèmica) els crèdits superats en estudis de grau en activitats universitàries no programades en el marc del pla d'estudis però amb reconeixement acadèmic, com poden ser activitats universitàries culturals, esportives, de representació estudiantil, solidàries o de cooperació organitzades per les universitats. Encara que el valor resultant pot ser una xifra sobreestimada d'aquest concepte en incloure-hi convalidacions de crèdits ordinaris, s'agafa aquest indicador davant la dificultat d'obtenir altres indicadors vàlids per a totes les tipologies d'estudiants i perquè el valor total generat en relació a la formació integral probablement és més alt que el valor derivat de les activitats organitzades.

(5) S'utilitza com a *proxy* el preu/hora de remuneració que recomanen algunes de les universitats catalanes per a les pràctiques acadèmiques, ja que reflecteix el valor que genera a les entitats que contracten als estudiants (vg. els indicadors 7.2-7.3). Es pren el mateix *proxy* per al valor generat pels estudiants, pel fet que coincideix amb el preu pagat pels estudiants per a matricular els crèdits equivalents a les pràctiques curriculars (equivalència de 25 hores per un crèdit).

(6) La «prima salarial» de la titulació universitària obtinguda s'ha calculat amb la informació provinent de les enquestes d'inserció laboral de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya). S'han considerat les mitjanes dels salaris bruts anuals percebuts pels titulats de grau, màster i doctors de l'enquesta d'inserció laboral d'AQU Catalunya de l'any 2017. Aquestes mitjanes de guanys s'han calculat a partir del punt mitjà dels intervals recollits a l'enquesta de l'AQU Catalunya, assignant 7.500 € a l'interval inferior (menys de 9.000 €) i 55.000 € a l'interval superior (més de 50.000 €). Les mitjanes s'han comparat amb el guany mitjà anual de treballadors entre 25 i 34 anys amb un nivell d'estudis de segona etapa d'educació secundària a Catalunya (Enquesta d'estructura salarial de l'INE 2014, actualitzat amb l'IPC el 2017). Per a expressar que aquesta prima salarial generada per la universitat s'estén més enllà de l'any de titulació, s'ha considerat una amortització decreixent en 4 anys, en línia amb les recomanacions sobre l'amortització dels actius intangibles informàtics.

(7) Es calcula el valor corresponent a la prima salarial de la titulació universitària obtinguda en les persones realment inserides al mercat de treball i, per tant, s'agafen les taxes d'ocupació a temps complet de graduats, titulats de màster i doctors resultants de les enquestes d'inserció laboral de l'AQU Catalunya de l'any 2017: 77% (grau), 81% (màster) i 86% (doctor).

(8) Les pràctiques professionals representen una important via d'accés a la primera feina per part dels titulats universitaris. En aquests casos les entitats ocupadores s'estalvien els costos corresponents d'un procés de selecció. Per això es pren com a *proxy* l'estimació del cost estàndard d'un procés de selecció extern per part d'empreses de recursos humans (10% del salari brut anual) dels titulats universitaris (mitjana de grau i màster).

(9) Segons l'ACUP (2019), les pràctiques professionals representen un 12% de les vies d'accés a la primera feina per part dels titulats universitaris catalans.

(10) Les universitats gestionen els tràmits de les beques atorgades per diferents administracions públiques i institucions. S'atribueix el 8% del valor generat (finançament extern), ja que correspon al cost mitjà d'un servei de captació de fons respecte al finançament aconseguit (Font: Cost mitjà dels serveis de captació de fons de tres empreses, consultat el gener del 2019, Roots for Sustainability (2019), *El relato de la acción en sostenibilidad de Danone España*).

ANNEX 4. Indicadors, proxies i algorismes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic de recerca

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algorisme	Atribuició	Stakeholders que reben valor
9 Creació de coneixement	9.1	Captació de finançament competitiu ⁽¹¹⁾	UNEIX	-	-	-	-	100%	Societat
	9.2-9.3	Nre. de publicacions científiques (primer i restants quartils) ⁽¹²⁾	Observatorio IUNE	Preu ombra d'article acadèmic ⁽¹³⁾	8.941,96 € (primer quartil)/ 6.259,379 € (restants quartils)	Kelly <i>et al.</i> (2005)	Nre. de publicacions científiques* Preu ombra d'article acadèmic	26% ⁽¹⁴⁾	Societat
10 Transferència de coneixement	10.1	Captació de finançament no competitiu d'administracions públiques, institucions d'ensenyament superior, empreses i institucions sense ànim de lucre ⁽¹¹⁾	UNEIX	-	-	-	-	100%	Empreses i entitats
11 Innovació (14)	11.1	Nre. de sol·licituds de patents prioritàries ⁽¹⁵⁾	UNEIX	Valor de patents a Europa ⁽¹⁶⁾	300.000 €	Florio <i>et al.</i> (2016)	Nre. de sol·licituds de patents*Valor de patents	76% ⁽¹⁷⁾	Societat
	11.2	Ingressos generats per llicències	Observatorio IUNE (OTRIs)	-	-	-	-	100%	Empreses i entitats
	11.3	Nre. d'empreses derivades (<i>spin-off</i>) actives ⁽¹⁸⁾	UNEIX	Facturació mitjana d'empreses derivades ACUP	772.000 €	UNEIX/SABI	Nre. d'empreses derivades* Facturació mitjana	50% ⁽¹⁹⁾	Societat
	11.4	Nre. de projectes de doctorat industrial - any en curs, any anterior, dos anys anteriors	http://doctoratsindustrials.gencat.cat	Remuneració mínima anual de doctorat industrial (projectes cofinançats) ⁽²⁰⁾	22.000 €	Resolució EMC/307/2017 de l'AGAUR	Proporció de projectes cofinançats* Nre. de doctorands* Remuneració mínima anual del doctorat industrial ⁽²¹⁾	100%	Empreses i entitats
12 Accés a serveis i recursos de suport	12.1-12.2	Nre. d'usuaris estudiants de les biblioteques de la universitat interns/externs ⁽²²⁾	UNEIX/ Universitats	Valoració contingent de serveis prestats per biblioteques universitàries: estimació del preu a l'any ⁽²³⁾	347,60 €	FESABID (2014)	Nre. d'usuaris* Valoració contingent	100%	Estudiants/ Societat

13 Difusió i divulgació de coneixement	13.1	Nre. de notícies de recerca en premsa escrita	Universitats	Tarifa de notícia/informació columna sencera ⁽²⁴⁾	50 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.2	Nre. de notícies de recerca en premsa en línia	Universitats	Tarifa de notícia/informació breu ⁽²⁴⁾	20 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.3	Nre. de notícies de recerca en televisió	Universitats	Tarifa de mitja jornada de treball de televisió ⁽²⁴⁾	60 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.4	Nre. de notícies de recerca en ràdio	Universitats	Tarifa d'informació pròpia crònica ràdio ⁽²⁴⁾	30 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de notícies* Tarifa	100%	Societat
	13.5	Nre. de contribucions de PDI en premsa escrita (articles d'opinió)	Universitats	Tarifa de tema secundari ⁽²⁴⁾	90 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. d'articles* Tarifa	100%	Societat
	13.6	Nre. de vídeos divulgatius publicats en línia	Universitats	Tarifa de disseny i producció d'un vídeo o DVD ⁽²⁴⁾	1.000 €	Col·legi de Periodistes de Catalunya (2008)	Nre. de vídeos* Tarifa	100%	Societat
	13.7	Nre. de conferències divulgatives impartides per PDI	Universitats	Retribució per lliçons i ponències	145 €	EAPC (2018)	Nre. de conferències* Retribució	100%	Societat

(11) Es pren com a indicador de la creació i transformació de coneixement la captació de finançament (competitiu i no competitiu). Cal esmentar que aquest finançament pot resultar en *outputs* de la recerca comptabilitzats en altres indicadors com per exemple publicacions científiques o patents i, per tant, pot comportar algunes duplicitats de valor. No obstant això, davant la dificultat d'obtenir indicadors tangibles dels resultats dels processos universitaris d'R+D, es comptabilitza la despesa efectuada per tercers com a valor mínim d'aquests processos.

(12) Es consideren els documents publicats i indexats a la Plataforma Web of Science (Science Citation Index, Social Science Citation Index i Arts & Humanities Citation Index); es diferencien els que han estat publicats en les revistes del primer quartil de la categoria temàtica del *Journal Citation Reports* a la qual estiguin adscrits i s'ordena aquesta categoria pel Factor d'impacte de les revistes (cada títol s'ha considerat una única vegada i en el quartil que l'afavoreix més). Cal destacar que es comptabilitzen les publicacions tant dels centres propis de les universitats com dels ens vinculats, ja que un document s'assigna a la universitat corresponent si la institució de l'autor té un lligam amb la universitat.

(13) KELLY *et al.* (2005) fan una proposta per a determinar els preus ombra dels articles publicats en revistes acadèmiques. Després de consultar diverses fonts del context britànic, els autors d'aquest estudi suggereixen que el cost (i, assumint l'eficiència del mercat, també el valor de l'*output*) d'obtenir un article en una revista acadèmica pot estimar-se al voltant de 2.500, 4.200 i 6.000 £ per a revistes de qualitat baixa, mitjana i alta, respectivament. Es pren com a *proxy* el valor corresponent a les revistes de qualitat alta per a publicacions en el primer quartil i el valor corresponent a les revistes de qualitat mitjana per a publicacions en els restants quartils, que es transfereix al context espanyol (conversió a euros) i s'actualitza (correcció per inflació).

(14) Com que els articles publicats pel PDI d'una universitat solen tenir coautors d'altres institucions, s'atribueix només una part d'aquest valor. Es pren com a percentatge d'atribució un 26%, que es deriva del percentatge mitjà de publicacions sense col·laboració institucional nacional o internacional (18%) i la consideració d'un nombre mitjà de coautors de les universitats (9,55, mitjana de l'índex de coautoria de les universitats) en no disposar del nombre mitjà d'institucions coautores (Font: Observatori IUNE).

(15) Es consideren com a *outputs* de la innovació duta a terme les sol·licituds de patent i no pas el nombre de patents concedides, ja que el procés de patent sol durar entre tres i quatre anys, i la concessió depèn de nombroses condicions no exclusivament lligades a la qualitat de la innovació.

(16) Es pren com a *proxy* el valor econòmic privat de les patents, basant-se en un estudi sobre el valor de les patents a la Unió Europea, referenciat en FLORIO *et al.* (2016). La dada es basa en una enquesta feta a gairebé 10.000 inventors de vuit països europeus en el període 2003-2004, als quals es demanava que estimessin el preu mínim a què estarien disposats a vendre els drets de patent. D'acord amb els resultats de l'estudi, el valor de les patents europees sol oscil·lar entre 100.000 i els 300.000 €, amb una petita part de les patents amb valors superiors a 3 M€ i una proporció encara menor amb valors superiors a 10 M€. A causa de la distribució esbiaixada, es pren com a valor de la *proxy* la patent mediana amb un valor de 300.000 € (no pas la patent mitjana, d'aproximadament 3 M€).

(17) Com que les patents poden ser compartides amb altres persones o institucions, s'atribueix només una part d'aquest valor, d'acord amb el nombre mitjà de titulars de les patents universitàries. El percentatge que es pren com a atribució (75%) prové de la consulta del percentatge de cotitularitat de les últimes 10 sol·licituds de patents presentades per les universitats en la base de dades d'INVENES de l'Oficina Espanyola de Patents i Marques.

(18) Es pren com a *proxy* la facturació de les empreses considerades com a derivades, és a dir, que basen el seu negoci principalment en el coneixement generat per la universitat.

(19) El valor que es pot atribuir a l'existència de les universitats s'estima com el 50%, considerant que 50% el restant s'atribueix als emprenedors que han creat les empreses.

(20) Els doctorats industrials són projectes de recerca desenvolupats entre universitats i empreses, subvencionats per la Generalitat de Catalunya, que possibiliten a les empreses treballar conjuntament amb personal investigador d'alt nivell científic (doctorands) i accedir a coneixement i infraestructures acadèmiques. Per a poder rebre el finançament públic en la modalitat de projectes cofinançats, les empreses han de contractar el doctorand i assumir una retribució bruta mínima de 66.000 € per als tres anys de durada de l'ajut, és a dir, una retribució bruta mínima anual igual o superior a 22.000 € de mitjana (Resolució EMC/307/2017, de 17 de febrer de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca - AGAUR). S'utilitza com a *proxy* aquest salari brut anual, ja que reflecteix el valor generat a les entitats que contracten als doctorands.

(21) Es consideren només els projectes de doctorat industrial de la modalitat de cofinançament, en els quals les empreses (grans empreses, pimes, empreses emergents o empreses derivades i d'altres) contracten directament el doctorand (Font: <http://doctoratsindustrials.gencat.cat>).

(22) Es consideren com a usuaris de les biblioteques de la universitat els estudiants de grau, màster i doctorat de titulacions oficials, els estudiants d'estudis de màster i postgrau propis i, si fa al cas, usuaris externs registrats. No es s'hi consideren els usuaris PAS i PDI, perquè el valor generat mitjançant els serveis prestats de les biblioteques influeix en la seva eficiència laboral i ja està recollida en altres *outputs* (p. ex., publicacions científiques).

(23) L'estudi de FESABID (2014), dirigit a esbrinar el valor de les biblioteques des del punt de vista dels serveis que proveeixen la societat, va incloure una enquesta a usuaris de biblioteques universitàries i científiques espanyoles. En el qüestionari, es demanava la valoració econòmica dels serveis de les biblioteques seguint el model de «valoració contingent», és a dir, l'estimació d'un preu a partir de la percepció del valor que tenen els consumidors d'un bé que no és al mercat i de la seva disposició a pagar per aquest bé. Els usuaris de les biblioteques universitàries i científiques estimen que els serveis que van rebre el mes anterior haurien tingut un preu en una empresa privada de 28,97 € al mes, és a dir, de 347,60 € a l'any (preus actualitzats amb l'IPC el 2017).

(24) La publicació de notícies en diferents mitjans de comunicació sol mesurar-se per part dels professionals de la comunicació i les relacions públiques amb dades de l'audiència assolida i el VPE (valor publicitari equivalent), és a dir, el valor publicitari que l'acció hauria tingut si s'hagués contractat publicitat en lloc d'aquestes (es quantifiquen totes les notícies en funció del suport i del tipus de medi i se'ls assigna el valor publicitari que tindrien). No obstant això, com assenyala la *Guía Práctica de la Medición* d'ADECEC (2016), el VPE no és un indicador del valor de la comunicació o les relacions públiques, i la utilització de les tarifes de publicitat com a *proxy* sobreestima segurament el valor creat mitjançant la generació de coneixement en els mitjans de comunicació. Amb l'objectiu de ser prudents en l'estimació, es prenen com a *proxies* les tarifes periodístiques publicades pel Col·legi Oficial de Periodistes de Catalunya.

ANNEX 5. Indicadors, proxies i algoritmes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic de gestió i governança

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algoritme	Atribució	Stakeholders que reben valor
14 Sentiment de pertinença	14	Venda d'articles de marxandatge	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants/ PDI/PAS
15 Creació de xarxa	15.1	Import de subvenció atorgada a associacions d'estudiants	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants
	15.2	Nre. d'alumni associats	Universitats	Quota anual d'alumni	34,55 €	Universitats (mitjana)	Nre. d'alumni associats* Quota anual	100%	Alumni
16 Satisfacció personal	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
17 Participació en òrgans de govern	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
18 Intercanvi i mobilitat	18.1	Import de beques i ajuts per a estudiants, PAS i PDI atorgats per AP i d'altres	Universitats	-	-	-	-	8% (10)	Estudiants/ PDI/PAS
	18.2	Import de beques i ajuts per a estudiants, PAS i PDI atorgats per les universitats mateixes	Universitats	-	-	-	-	100%	Estudiants/ PDI/PAS
19 Integració de persones amb necessitats especials	19.1	Nre. de persones amb discapacitat contractades	Universitats	Bonificació anual de la quota empresarial a la Seguretat Social	4.500 €	SEPE (http://www.sepe.es): xifra més baixa de totes les categories per al cas de contracte indefinit	Nre. de persones amb discapacitat contractades *Bonificació anual	100%	PDI/PAS

ANNEX 6. Indicadors, proxies i algorismes corresponents al càlcul de les variables de valor social específic de lideratge social

Variable de valor	Nre.	Indicador	Font	Proxy	Valor proxy 2017	Font proxy	Algorisme	Atribució	Stakeholders que reben valor
20 Extensió universitària	20.1	Nre. d'estudiants inscrits en cursos d'estiu ⁽²⁵⁾	Universitats	2* Preu mitjà de crèdit de grau (119,90 €)	239,80 €	Equivalència de 2 crèdits acadèmics	Nre. d'estudiants* 2*Preu mitjà crèdit de grau	100%	Societat
	20.2	Nre. d'estudiants amb certificat assolit de cursos MOOC	Universitats	Preu mitjà de certificat	40 €	Mooc.es (http://mooc.es/preguntas-frecuentes), 10/09/2019	Nre. d'estudiants* Preu mitjà de certificat	100%	Societat
	20.3	Nre. de persones que han assistit a conferències adreçades a la gent gran	Universitats	Preu mitjà de conferències d'1 h	10 €	Consulta de preus d'activitats similars (Diputació de Barcelona, 2013)	Nre. de persones assistents* Preu mitjà de conferències	100%	Societat
	20.4	Nre. alumnes que han participat en tallers adreçats a secundària i batxillerat	Universitats	Preu mitjà de tallers científics per a secundària i batxillerat	6 €	Consulta de preus d'activitats similars: cerca Internet 10/09/2019 ⁽²⁶⁾	Nre. d'alumnes* Preu mitjà de tallers	100%	Societat
21 Foment de la cultura	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
22 Promoció de millores socials i ambientals	DE MOMENT, NO QUANTIFICABLE								
23 Participació en activitats de voluntariat	23.1	Nre. estudiants voluntaris	Universitats	Cost d'oportunitat d'hores de pràctiques acadèmiques remunerades	6 €	Consulta pàgines web universitats ACUP (mediana), 10/09/2019	Nre. d'estudiants voluntaris* Mitjana d'hores dedicades * Remuneració de pràctiques per hora ⁽²⁷⁾	100%	Estudiants/ Societat
	23.2	Nre. PAS i PDI voluntaris	Universitats	Cost d'oportunitat d'hores de treball amb salari mitjà i sense càrregues impositives	10,55 €	INE: Encuesta anual de estructura salarial 2017 (Catalunya)	Nre. de PAS i PDI voluntaris* Mitjana d'hores dedicades* Salari mitjà per hora ⁽²⁷⁾	100%	PDI/PAS/ Societat

(25) Atès que el cursos d'estiu no solen incloure uns criteris d'avaluació gaire estrictes, es pren com a indicador el nombre d'estudiants inscrits en comptes del nombre d'estudiants que finalitzen el curs amb èxit, que són dades generalment no disponibles.

(26) S'han consultat per Internet els preus d'activitats similars als tallers adreçats a alumnes de secundària i batxillerat, com els tallers de L'Aquarium de Barcelona, Jove Espectacle, Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya i CosmoCaixa.

(27) Segons l'ACUP (2017), la dedicació mitjana de les persones que fan voluntariat a les universitats públiques catalanes (estudiants, PDI i PAS) és de 55-64 hores, de manera que es multiplica el nombre d'estudiants i PDI/PAS voluntaris pel valor mitjà de 60 hores.

The background of the entire page is a close-up photograph of water ripples. Numerous concentric circles of varying sizes are visible, created by raindrops falling into a body of water. The colors range from deep blues to lighter, almost white highlights where the ripples intersect.

SEGONA PART

EL COMPROMÍS SOCIAL DE LES UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES

1. Introducció

Recollir i sistematitzar informació sobre el compromís social de les universitats amb el seu entorn és una tasca complexa. En la primera part d'aquest informe, s'ha utilitzat la metodologia de l'anàlisi del valor social integrat (VSI) per a quantificar en termes monetaris tant el valor social generat a través de l'activitat econòmica, com el valor social específic generat en els diferents grups d'interès del sistema universitari públic català. Aquesta aproximació ens ajuda a obtenir una visió molt més completa i acurada de l'impacte social de les universitats que la que teníem fins ara, en monetitzar el valor social consolidat de les universitats per mitjà de nous indicadors de mesura i supervisar-ne l'eficiència social.

Però, més enllà d'aquesta mesura expressada en termes econòmics, més enllà dels indicadors i de les dades, els diversos projectes i les experiències pràctiques que duen a terme les universitats permeten il·lustrar, a través d'una mirada més qualitativa, que aquests generen no sols impactes transformadors als col·lectius directament vinculats a la seva activitat (*outputs*), sinó també un efecte sobre el medi ambient (*outcomes*) que les dades no poden explicar.

Aquest capítol pretén complementar l'anàlisi del VSI de les universitats públiques catalanes mitjançant la descripció de l'evolució de les polítiques institucionals i les línies d'acció en matèria de responsabilitat social universitària, d'una banda, i, d'altra banda, una mostra d'activitats de tipologia diversa que impacten d'una manera directa en la millora de les diferents esferes de la societat. La finalitat d'aquest capítol és, per tant, realçar la vertebració institucional de les universitats com a agent social i recollir experiències innovadores i pràctiques en diversos àmbits que doten de contingut concret el valor social de les universitats, analitzat en la primera part de l'informe, la qual cosa fa visible i tangible la contribució del sistema universitari públic català a la transformació social del seu entorn.

L'elaboració d'aquest contingut s'ha treballat des de la Comissió de Responsabilitat Social Universitària (RSU) de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP), que ha aportat informació sobre l'històric de cada universitat membre i les seves diferents experiències, promogudes tant individualment com en col·laboració amb diferents universitats o altres organitzacions.

1.1. L'evolució del compromís social de les universitats públiques catalanes

Les universitats, durant molt temps, han tingut dues missions clàssiques i compartides per tota la societat: la primera missió, dirigida a la formació d'estudiants mitjançant la docència i la segona missió, també molt consolidada, adreçada a la recerca i a la generació de nou coneixement. El paradigma de la societat del coneixement, com a culminació d'un procés de desenvolupament econòmic i social a escala mundial, ha anat modificant aquestes dues missions ampliant la formació a ciutadans i professionals al llarg de la vida i incorporant una recerca i una innovació responsables, implicant l'entorn en la presa de decisions i consolidant allò que es va anomenar la tercera missió de les universitats, la qual recull el paper proactiu que tenen aquestes en el benestar social i comunitari.

En aquest sentit, les actuacions i els projectes de les universitats cerquen tenir un impacte en el desenvolupament econòmic, social i territorial, tant en l'entorn més proper com a escala global. El sistema universitari és un agent clau per a formar una ciutadania responsable, impulsar l'economia, fomentar la cohesió social, reduir la pobresa i les desigualtats, i contribuir a millorar els nivells de benestar de la població. Es tracta, però, d'un compromís que ha estat poc analitzat fins ara. A diferència del que s'esdevé en les altres funcions de la universitat, hi ha una manca de sistematització de les accions dutes a terme pel sistema universitari per a contribuir a la millora social que sovint provoca que la societat les descongui.

Això fa que la necessitat de documentar el compromís de les universitats amb la societat i el seu entorn adquireixi cada vegada més rellevància. La universitat, com a agent que forma part d'una comunitat i d'un territori, té un impac-

te social, econòmic i mediambiental, i precisament per aquest motiu es planteja la importància de donar a conèixer i realçar la seva aportació al benestar i al desenvolupament comunitari, i retre'n comptes. Podem dir que aquest compromís social de la universitat va creixent dia a dia i disposa d'un gran potencial encara per explotar. Alguns exemples dels avenços i impactes generats en aquesta línia són el desenvolupament i desplegament de la responsabilitat social universitària, el compromís comunitari (*community engagement*) o el compromís de les universitats amb els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

El concepte de responsabilitat social universitària es pot definir com una reconceptualització del conjunt de la institució universitària tenint en compte els valors, els objectius, les formes de gestió i les iniciatives que impliquen un major compromís amb la societat per a contribuir a un nou model de desenvolupament més equilibrat i sostenible.⁷ Aquest enfocament s'ha d'aplicar tant a la visió i gestió interna de la universitat com a la corresponent projecció exterior, així com a totes les seves missions en la relació amb les persones i l'entorn. Es tracta d'un concepte molt ampli, derivat del de responsabilitat social empresarial, i que abraça activitats molt diverses –la formació en valors, la sostenibilitat ambiental, la cooperació per al desenvolupament, la igualtat d'oportunitats o la promoció de la cultura...– però que tenen en comú que fan referència a la contribució de la universitat a la millora social, al benestar social i al desenvolupament sostenible.

D'altra banda, en una societat complexa i interconnectada, aquesta contribució no es pot fer unilateralment, sinó que, per a aconseguir que es produeixi un veritable impacte en l'aspecte social, cal la interacció de diferents agents. Una organització no és responsable ni pot resoldre per si sola problemes socials que són complexos.

Per això necessita teixir aliances amb els recursos i agents ja existents i treballar d'una manera coordinada per a assolir un objectiu compartit. En aquest context sorgeix la idea de compromís comunitari de la universitat, que té a veure amb el procés pel qual les universitats es relacionen amb els agents de la comunitat per portar a terme activitats conjuntes que generen un benefici mutu, si bé asimètric.⁸ El compromís comunitari de les universitats comporta, doncs, una interacció entre aquestes i els agents de l'entorn per tal de contribuir al creixement econòmic i els reptes socials, a través d'activitats diverses relacionades amb les seves àrees d'actuació: la recerca, la docència, la prestació de serveis o la generació d'espais de coneixement i intercanvi.

Finalment, tot això està molt relacionat amb la corresponsabilitat de les universitats amb els reptes globals de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible de les Nacions Unides. Davant els reptes socials, econòmics, tecnològics i ecològics actuals i de futur, les Nacions Unides van definir i adoptar l'any 2015 una agenda amb 17 objectius a nivell mundial: posar fi a la pobresa, erradicar la fam al món, garantir la salut i el benestar de la població, oferir una educació de qualitat per a tothom, aconseguir la igualtat entre els gèneres, garantir la disponibilitat de l'aigua per a tothom, així com produir energia neta i no contaminant, promoure el creixement econòmic i l'accés a l'ocupació, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació, reduir les desigualtats, aconseguir ciutats i comunitats sostenibles, promoure la producció i el consum responsables, adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic, protegir la vida submarina i la vida dels ecosistemes terrestres, i promoure societats justes i inclusives. L'objectiu número 17 fa referència a la construcció d'aliances per a assolir els objectius marcats. Perquè els ODS siguin possibles, es requereix la col·laboració de tots els agents i grups d'interès per a trobar solucions globals als reptes mundials, actuals i de futur, i el sistema universitari és un actor fonamental per a la transformació social i la resposta als reptes globals marcats per l'Agenda. Per això les universitats públiques catalanes han manifestat públicament el seu compromís de contribuir i d'alinejar-se a la consecució d'aquests objectius.⁹

⁷ ACUP (2017). *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*.

⁸ TEFCE (2018). *Mapping and critical synthesis of current state-of-the-art on community engagement in higher education*.

⁹ Declaració «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou» (2017).

1.2. Criteris per a la selecció i l'anàlisi d'experiències i bones pràctiques il·lustratives del compromís social

Per a analitzar el compromís social de les universitats, s'han pres com a punt de partida les dimensions identificades a la guia de la Sustainable Development Solutions Network (SDSN) per a fer efectiva la contribució als ODS.¹⁰ Aquesta guia assenyalava **quatre grans àmbits**: l'educació i l'aprenentatge, la recerca, el lideratge social i les estructures de gestió i governança.

¹⁰ SDSN Australia/Pacific (2017). *Getting started with the SDGs in universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector. Australia, New Zealand and Pacific Edition*. Melbourne: Sustainable Development Solutions Network – Australia/Pacific.

Totes les universitats públiques catalanes porten a terme actuacions que impacten directament en la millora de la societat i de l'entorn, si bé amb diferents estratègies i estructures organitzatives, com es descriu amb detall més endavant a l'apartat 2.

Així mateix, el sistema d'universitats públic català compta amb un ampli ventall d'experiències que mostren una clara aposta per la innovació social i per un desenvolupament responsable i sostenible.

Trobem experiències en l'àmbit de l'**educació**: educació en valors i formació d'una ciutadania responsable, formada i informada, capaç d'actuar d'una manera proactiva i de contribuir al desenvolupament sostenible global. També hi ha unes interessants iniciatives en l'àmbit de la **recerca i la innovació responsables**, orientades a implicar en tot el procés la ciutadania, el territori i la comunitat internacional com a agents clau per a la generació de nou coneixement. En l'àmbit del **lideratge social**, les universitats públiques catalanes juguen un rol clau per a fer emergir i recolzar la creació de respostes compartides a nivell local, nacional i internacional dirigides al benestar social. I, finalment, des de les mateixes estructures de **gestió i de governança** interna de la universitat, es porten a cap actuacions que impacten en el benestar de la comunitat universitària i posen de manifest el compromís de la universitat amb un model de desenvolupament sostenible i socialment compromès.

L'apartat 3 recull una selecció de casos, que no és sinó una mostra de les moltes iniciatives i experiències que es duen a terme des de les universitats públiques catalanes i que il·lustren la riquesa pel que fa al valor social que aporten. Moltes d'aquestes iniciatives són exemples reeixits de la col·laboració entre diferents universitats i amb els agents socials i econòmics del territori.

Per tal de poder oferir una mostra prou representativa de les múltiples accions singulars a través de les quals el sistema universitari públic català contribueix a donar resposta als reptes socials del seu entorn, la Comissió de Responsabilitat Social Universitària de l'ACUP va dur a terme un procés d'identificació d'experiències i bones pràctiques rellevants entre les universitats membre a fi d'il·lustrar el desplegament d'aquest compromís social. A partir de la llista obtinguda, va fer una selecció de 24 casos (3 per universitat), tenint en compte els següents criteris:

- » **Diversitat**: Representativitat de les diferents dimensions d'impacte social de les pròpies experiències i bones pràctiques segons el repte al qual donen resposta.
- » **Experiències col·laboratives**: Experiències que mostren la coordinació i el treball conjunt entre diferents agents.
- » **Caràcter innovador**: Experiències innovadores o especialment rellevants en el seu àmbit que puguin servir com a cas de referència per a altres universitats.

A aquests 24 casos, se n'hi han incorporat 6 de nous, de caràcter transversal des d'una col·laboració com a sistema, que permeten completar la visió d'aquest compromís social compartit.

Per a cadascun dels casos seleccionats, s'ha fet una descripció de l'experiència, amb aquestes identificacions:

- » **Objectius** generals i específics.
- » **Justificació** i contextualització de la necessitat social a la qual pretén donar resposta el projecte o l'actuació.
- » **Actors** involucrats, amb una especial incidència en la col·laboració amb agents de diferent naturalesa.
- » **Persones destinatàries**.
- » Descripció de les **actuacions** dutes a terme.
- » **Resultats** obtinguts.

El resultat són **30 casos pràctics** que permeten mostrar el compromís social de les universitats i que ofereixen una visió qualitativa de les actuacions que s'estan portant a terme en el sistema universitari català per a contribuir a un model de desenvolupament humà, sostenible i global.

A continuació, s'ofereix un breu resum de bones pràctiques recollides en aquest informe, classificades segons la dimensió a la qual contribueixen.

La primera dimensió fa referència a l'educació i l'aprenentatge.

Des de les universitats, es porten a terme nombrosos programes i activitats adreçats a facilitar l'accés universal a l'educació superior, amb una especial atenció als col·lectius més vulnerables, com ara persones amb discapacitat, estudiants de secundària procedents de contextos socioeconòmics que habitualment no accedeixen a l'educació superior o persones refugiades, i a promoure oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida. També es duen a terme projectes adreçats a millorar l'ocupabilitat dels estudiants i diplomats, tant en termes de quantitat com de qualitat. En definitiva, fa referència, doncs, a la missió bàsica de la universitat, estretament relacionada amb el quart i el desè objectiu de desenvolupament sostenible.

Però, a més, des de les universitats, també es porten a cap diferents programes adreçats a educar en valors, a sensibilitzar en temes socials i a formar ciutadans responsables que contribueixin a recolzar i reforçar la capacitat per a implementar els diferents ODS.

Totes aquestes iniciatives comporten uns beneficis socials importants, tant per a les persones com per a les comunitats, i juguen un paper clau en la construcció d'una societat més responsable. A continuació, resumim els projectes seleccionats en relació a aquest àmbit, que exposen diferents abordatges de les universitats catalanes en l'educació i l'aprenentatge.

Universitat	Descripció
UB	Programa de Suport a Persones Refugiades i Provenients de Zones en conflicte El Programa de Suport a Persones Refugiades esdevé una via alternativa i segura de refugi que contribueix a promocionar l'accés a l'educació superior d'un col·lectiu (estudiants universitaris) clau en la construcció i reconstrucció de les societats d'acollida i d'origen.
UAB	Campus Ítaca El Campus Ítaca és un programa de transició de l'educació secundària a la universitat per a col·lectius vulnerables, creat amb l'objectiu de reduir l'abandonament escolar prematur i acostar l'alumnat de secundària a la universitat.
UPC	Meetup d'inclusió: Programa d'Orientació per a l'Estudiantat amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA) Aquest és un programa innovador que orienta i assessora estudiants amb TEA que tenen dificultats per a entendre els codis socials i les relacions interpersonals. S'ha demostrat que les persones amb TEA tenen habilitats per a la música, l'enginyeria i la tecnologia, i, per tant, les carreres tècniques són candidates a aquest col·lectiu i també en són receptores.
UPF	Lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1 Per mitjà d'aquesta activitat, estudiants voluntaris i voluntàries s'adrecen als interns del Centre Penitenciari Brians 1 per tal d'afavorir el desenvolupament de les habilitats i competències comunicatives de les internes, amb la finalitat última de facilitar-los el procés de reinserció.
UPF	Projecte Horitzons: Competències d'introducció a la universitat des de la secundària per a evitar l'exclusió social Des de la innovació i la transferència social, el Projecte Horitzons apropa la universitat a nois i noies de batxillerat en contextos socioeconòmics vulnerables, amb escassos referents universitaris al seu voltant, a partir d'un sistema de mentoria social amb referents universitaris que plantegen noves expectatives de futur a partir del desenvolupament de competències i de compartir d'experiències.
UPF	Skills UPF: Acompanyament de l'alumnat en la transició de la universitat al món professional Skills UPF és un programa extracurricular d'activitats organitzat pel Servei de Carreres Professionals. Ofereix activitats amb l'objectiu d'acompanyar l'alumnat de la universitat a definir objectius professionals, desenvolupar competències clau i d'accés a l'ocupació per tal de facilitar-los així una gestió de la seva carrera professional millor i més satisfactòria.
UdG	El voluntariat universitari com a eina participativa per a formar professionals actius i compromesos socialment Per mitjà del Programa de Voluntariat, s'ofereix als alumnes la possibilitat de fer més de 200 activitats solidàries cada any en col·laboració amb les entitats socials de les comarques gironines, la qual cosa contribueix a enfortir el seu rol com a agents actius amb responsabilitat social.
UdG	I Curs Formatiu per a Persones amb Discapacitat Intel·lectual en «Desenvolupament de Competències Socials, Digitals i d'Emprenedoria» Mitjançant aquest curs, s'incentiva l'educació inclusiva i social, ja que, d'una banda, forma persones amb discapacitat intel·lectual, però es fa compartint classes amb estudiants de diferents graus de la Facultat d'Educació i Psicologia.
UdL	Aprendre sempre, arreu: Aules d'Extensió Universitària Amb aquesta iniciativa, consistent a implantar Aules d'Extensió Universitària a totes les comarques i obertes a tot tipus de públics pel que fa a formació i edat, la universitat reforça la seva presència i els seus valors associats a tot el territori i contribueix a crear i consolidar comunitats de ciutadans aplegats per l'afany de cultura i de saber.

UdL	Formació dual: La integració de formació i treball La formació dual és una modalitat formativa que té per objectiu millorar l'ocupabilitat per mitjà de la integració de formació i treball, en què cooperen universitat i empresa o institució per a un projecte formatiu únic.
UOC	Aprenentatge en línia per a garantir l'educació superior de qualitat per a tothom El model educatiu totalment virtual i centrat en l'estudiant facilita l'accés a l'educació superior de les persones que, per circumstàncies personals, professionals, econòmiques o familiars, no poden anar a la universitat presencial.
UOC	Educació sense distàncies per a col·lectius exclosos del sistema universitari. El Programa d'Acollida a Persones Refugiades, Sol·licitants d'Asil i Apàtrides Amb aquesta iniciativa, es contribueix a fer que les persones que han vist truncat el seu projecte vital, són perseguides per les seves idees polítiques o han de fugir dels seus països per culpa dels conflictes armats, del canvi climàtic, de persecucions polítiques o per raó de gènere, d'orientació sexual o bé per motius culturals i religiosos puguin començar o reprendre els estudis universitaris i reconstruir les seves trajectòries personals i professionals.
TRANSVERSAL	Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes [Xarxa ApS(U)CAT] La Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes és una xarxa jove que neix el juliol del 2015 amb l'objectiu d'intercanviar experiències i construir coneixement respecte a la promoció, implementació, avaluació i institucionalització de l'aprenentatge servei en el context de l'educació superior.
TRANSVERSAL	Escoles investigadores: Infants, mestres i investigadors i investigadores fan recerca de qualitat amb impacte social Aquesta línia de treball ha construït un espai permanent de col·laboració entre les universitats i les escoles de primària com a agents del sistema educatiu per tal d'expandir la recerca com a transformació social, potenciar les vocacions científiques i la innovació pedagògica des de la interdisciplinarietat.

La segona dimensió té a veure amb la recerca duta a terme per les universitats.

El caràcter obert de la innovació (*open innovation*) fa que sigui necessària la col·laboració entre diferents actors del que anomenem el sistema de recerca i innovació, i que les fonts externes subministradores de coneixements siguin cada cop més importants. En aquest context, les universitats, els centres de recerca i els centres tecnològics són un actor clau del sistema d'innovació. Mitjançant la realització de projectes concrets de recerca i innovació responsable, el sistema universitari públic català té un impacte directe en aspectes com ara la creació de models de desenvolupament i producció sostenibles, la lluita contra les desigualtats, la protecció de les víctimes de violència de gènere o la promoció d'institucions socials sòlides i democràtiques, que contribueixen a potenciar l'activitat innovadora de l'economia i la societat catalana.

D'altra banda, en l'àmbit de la innovació, el paper de la universitat va més enllà de la formació superior i la recerca, i esdevé una eina de desenvolupament territorial. Durant les darreres dècades, la transferència de coneixements des dels centres de recerca i les universitats ha permès impulsar el territori i fomentar la innovació en un teixit industrial caracteritzat per una forta presència de petites i mitjanes empreses a través de diferents instruments, com ara els centres d'excel·lència, els parcs científics, les oficines de transferència tecnològica o els parcs industrials.

Així mateix, aquesta activitat investigadora es duu a terme en un entorn internacional, que comporta la projecció del sistema universitari públic de Catalunya arreu del món i la promoció de la cooperació internacional per mitjà de programes adreçats a promoure una recerca amb valors globals, innovadora i socialment compromesa.

Universitat	Descripció
UB	Realitat virtual per a augmentar l'empatia amb les víctimes Amb aquesta iniciativa, Virtual Bodyworks, una empresa derivada (<i>spin-off</i>) de la Universitat de Barcelona, l'Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS) i la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), aborden el maltractament. Mitjançant de la realitat virtual immersiva, fan que el maltractador entri en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica amb l'objectiu d'augmentar-li l'empatia i el reconeixement de les emocions alienes.
UAB	El Projecte SeeRRI – Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation L'objectiu d'aquest projecte és avançar cap a un model d'ecosistemes R&I més sostenibles que incloguin tots els actors del territori, en què incorpora els principis de la Recerca i Innovació Responsable.
UPC	La contribució del Programa Innova en el desenvolupament tecnològic, econòmic i social del territori El Programa Innova, iniciat l'any 1998, fomenta l'esperit emprenedor, la cultura de la innovació i la creació d'empreses de base tecnològica. Va ser un programa pioner a les universitats públiques de tot l'Estat i fou reconegut pel Ministeri com a Programa Pilot d'àmbit espanyol.
UPC	Recircula Challenge, la competició universitària per a resoldre reptes urgents d'economia circular Recircula Challenge és una competició universitària per a trobar solucions a reptes reals i urgents del model de producció, consum i generació de residus. Organitzat en equips col·laboratius, l'estudiantat aporta solucions al repte plantejat en cada edició mitjançant el desenvolupament de projectes innovadors i aplicables.

Universitat	Descripció
UdL	Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de la Producció Agroalimentària La Comunitat de Tecnologies de la Producció Agroalimentària (COTPA), forma part de la comunitat de recerca i innovació per a la especialització intel·ligent de la Generalitat (RIS3CAT), amb l'objectiu principal d'innovar i d'incorporar tecnologies sostenibles i transversals en el camp de la producció i la transformació alimentària.
URV	Programa Col·labora en un Projecte de Cooperació Internacional Aquest programa és una alternativa útil i viable, que permet estrènyer les relacions amb els agents de cooperació de l'entorn universitari i possibilita el fet de donar impuls al potencial humà i solidari de la universitat, a més de millorar projectes d'organitzacions no-governamentals per al desenvolupament (ONGD) que requereixen especialistes per a completar les seves accions de cooperació internacional.
UOC	Recerca per a transformar polítiques municipals i impulsar noves formes de democràcia participativa Decidim és un projecte de recerca i una plataforma digital de participació ciutadana de codi obert i amb totes les garanties de seguretat i democràtiques. La iniciativa ajuda ciutadans, organitzacions i institucions públiques a autoorganitzar-se democràticament a tots els nivells.
TRANSVERSAL	Projecció internacional de l'espai universitari i de recerca de referència i excel·lència al sud d'Europa L'any 2010 es va presentar el primer Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes amb l'objectiu final de donar visibilitat internacional al conjunt d'universitats públiques catalanes com a espai de referència i excel·lència al sud d'Europa i al món. En aquest moment és vigent el segon Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes 2017-2020.
TRANSVERSAL	Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG) L'Institut Interuniversitari de Dones i Gènere, format per grups de recerca, investigadors i investigadores pertanyents a les universitats catalanes, té com a objectiu principal promoure la recerca, la docència i la transferència de coneixements dels estudis sobre dones, gènere i feminismes mitjançant aproximacions transversals i interdisciplinàries.
TRANSVERSAL	Cooperació universitària per al desenvolupament: un projecte de sistema Les universitats catalanes tenen una llarga trajectòria en la realització de projectes de cooperació universitària per al desenvolupament (CUD). Amb el pas dels anys, aquestes accions han anat adquirint cada vegada més rellevància i s'han institucionalitzat en el si de les universitats catalanes. En el marc de l'ACUP, les activitats de CUD es treballen conjuntament per mitjà del Grup de Treball de Cooperació, que s'emmarca en la Comissió de Responsabilitat Social.

La universitat, com a agent social, també juga un rol de lideratge clau per dirigir, guiar i recolzar la creació de respostes locals, nacionals i internacionals al desenvolupament sostenible i socialment compromès.

El sistema universitari públic català porta a terme diverses iniciatives per a mobilitzar els agents econòmics i socials, incentivar el diàleg i la implicació pública, i promoure polítiques que contribueixin a la millora del benestar social.

Universitat	Descripció
UdG	Co-creem per a construir territoris socialment responsables Des de la Càtedra de RSU, experts universitaris, membres del seu Consell Assessor, l'Ajuntament de Girona i el Consell Comarcal del Gironès han col·laborat per dissenyar un procés cocreatiu que els permeti analitzar i valorar si un territori és socialment responsable (TSR). L'experiència s'ha portat a terme a la comarca del Gironès.
URV	El Campus Extens o l'aliança de la URV amb el seu territori El Campus Extens pretén reforçar el vincle entre les comarques meridionals de Catalunya i la seva universitat pública de referència, amb la participació dels ajuntaments i altres ens de la demarcació, el suport de la Diputació de Tarragona i la col·laboració de l'Institut Ramon Muntaner.
TRANSVERSAL	Plataforma Coneixement, Territori i Innovació (CTI). Projecte estratègic per a enfortir el desenvolupament econòmic i social de Catalunya La Plataforma CTI és una iniciativa pionera que promou el progrés social, la competitivitat econòmica i la vitalitat cultural de Catalunya per mitjà de la cooperació estable entre les universitats, les empreses, les administracions públiques i les organitzacions de la societat civil. Creada l'any 2013 per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques amb el suport de la Generalitat de Catalunya, Foment del Treball Nacional, Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC) i "la Caixa", la Plataforma CTI compta avui dia amb la col·laboració de nombroses institucions, empreses i entitats radicades en el territori, i ha esdevingut un node estratègic d'anàlisi i de treball entre els agents per a avançar junts vers una societat del coneixement.

Més enllà de l'activitat docent i investigadora i de les activitats de lideratge social, les universitats són grans organitzacions que contracten personal, consumeixen béns i serveis i en les quals conviuen comunitats d'estudiants, professorat i personal d'administració i serveis (PAS). Per tant, la manera com es gestionen internament té, indubtablement, un important impacte social, mediambiental o de salut i benestar de les persones que conformen la comunitat universitària.

Cada cop més, des del sistema universitari català, s'impulsen accions per a introduir nous models de governança en el si de la seva comunitat, així com programes adreçats a dur a terme una gestió responsable dels campus. Es tracta de projectes molt variats, que poden estar relacionats amb àrees molt diverses dels ODS i que poden tenir un impacte significatiu en la vida dels individus i en la millora de l'entorn. Així, en aquest àmbit, hi trobem projectes per a facilitar la plena participació a la universitat de tots els col·lectius que en formen part, o polítiques per a garantir la igualtat efectiva entre homes i dones; però també hi ha projectes per a reduir el consum energètic als campus, millorar l'eficiència en la gestió dels recursos o fomentar el transport sostenible.

Universitat	Descripció
UB	Pla de Sostenibilitat 2012-2018 La universitat pública té la responsabilitat de dur a terme la seva tasca d'una manera sostenible, potenciant el desenvolupament social i econòmic sense contribuir al deteriorament ambiental ni a l'exhauriment dels recursos naturals. Aquesta visió és recollida a l'Estatut de la UB, i el Pla de Sostenibilitat és l'eina escollida per a fer-la realitat.
UAB	Observatori per a la Igualtat (Unitat d'Igualtat) Aquesta iniciativa ha permès, en essència, saber quina és la posició de les dones i de les persones amb discapacitat, detectar les desigualtats que es produeixen a la universitat, dur a terme accions de sensibilització i dissenyar mesures per corregir aquestes desigualtats, i donar-ho a conèixer.
URV	La promoció del transport públic fins als campus com a peça clau en la millora ambiental i la sostenibilitat La universitat aborda la necessària reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle (GEH). Així, actua sobre els patrons de mobilitat dels seus membres intentant promoure les modalitats de transport públic en detriment de l'ús del vehicle privat per a arribar als campus. A fi d'aconseguir-ho, treballa per millorar la connectivitat dels campus amb el territori mitjançant l'autobús i el tren, incloent-hi la millora de les tarifes, per fer-los més competitius.

En definitiva, les experiències recollides en aquest informe posen de manifest la contribució del sistema universitari públic català a la millora de l'educació, tant pel que fa a l'accés a l'educació superior com a la formació d'una ciutadania responsable. Així mateix, il·lustren la contribució de les universitats públiques catalanes al desenvolupament d'un sistema de recerca i innovació responsables i que transfereix i crea coneixement amb les empreses, les comunitats i els territoris, i alhora per a les empreses, les comunitats i els territoris.

Mostren també un sistema universitari que assumeix un paper de lideratge en mobilitzar els actors socials i obrir nous espais de trobada entre aquests, i en actuar com a motor de canvi i transformació social. I, finalment, ofereixen exemples pràctics de com les universitats públiques aposten per la implementació de models de gestió innovadora, responsable, respectuosa amb les persones i compromesa amb el medi ambient i el desenvolupament sostenible.

A continuació resumim les experiències i bones pràctiques recollides en l'apartat 3. d'aquest capítol, amb la indicació per a cadascuna de la dimensió amb la qual estan relacionades:

Universitat	Projecte	Educació	Recerca	Lideratge social	Governança
UB	Programa de Suport de la Universitat de Barcelona a Persones Refugiades i Provenients de Zones en conflicte	●			
UB	Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona 2012-2018				●
UB	Realitat virtual per a augmentar l'empatia amb les víctimes		●		
UAB	Observatori per a la Igualtat de la UAB (Unitat d'Igualtat)				●
UAB	Campus Ítaca	●			
UAB	Projecte SeeRRI – <i>Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation</i>		●		
UPC	La contribució del Programa Innova en el desenvolupament tecnològic, econòmic i social del territori		●		
UPC	Recircula Challenge, la competició universitària per a resoldre reptes urgents d'economia circular		●		
UPC	Meetup d'inclusió: Programa d'Orientació per a l'Estudiantat amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)	●			
UPF	Skills UPF: Acompanyament de l'alumnat en la transició de la universitat al món professional				●
UPF	Lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1	●			
UPF	Projecte Horitzons: Competències d'introducció a la universitat des de la secundària per evitar l'exclusió social	●			
UdG	I Curs Formatiu per a Persones amb Discapacitat Intel·lectual en «Desenvolupament de Competències Socials, Digitals i d'Emprenedoria»	●			
UdG	Co-creem per a construir territoris socialment responsables			●	
UdG	El voluntariat universitari com a eina participativa per a formar professionals actius i compromesos socialment	●			
UdL	Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de la Producció Agroalimentària		●		
UdL	Aprendre sempre, arreu: Aules d'Extensió Universitària de la Universitat de Lleida	●			
UdL	Formació dual: La integració de formació i treball	●			
URV	El Campus Extens o l'aliança de la URV amb el seu territori			●	
URV	Programa Col·labora en un projecte de Cooperació Internacional de la URV		●		
URV	La promoció del transport públic fins als campus com a peça clau en la millora ambiental i la sostenibilitat de la URV				●

Universitat	Projecte	Educació	Recerca	Lideratge social	Governança
UOC	Recerca per a transformar polítiques municipals i impulsar noves formes de democràcia participativa		●		
UOC	Aprenentatge en línia per a garantir l'educació superior de qualitat per a tothom	●			
UOC	Educació sense distàncies per a col·lectius exclosos del sistema universitari. El Programa d'Acollida a Persones Refugiades, Sol·licitants d'Asil i Apàtrides de la UOC	●			
TRANSVERSAL	Plataforma Coneixement, Territori i Innovació (CTI). Projecte estratègic per a enfortir el desenvolupament econòmic i social de Catalunya			●	
TRANSVERSAL	Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes [Xarxa ApS(U)CAT]	●			
TRANSVERSAL	Projecció internacional de l'espai universitari i de recerca de referència i excel·lència al sud d'Europa		●		
TRANSVERSAL	Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG)		●		
TRANSVERSAL	Cooperació universitària per al desenvolupament: un projecte de sistema		●		
TRANSVERSAL	Escoles investigadores: Infants, mestres, investigadors i investigadores fent recerca de qualitat amb impacte social	●			

2. Política institucional i de governança de la responsabilitat social de les universitats públiques catalanes

El compromís social és inherent a la missió pròpia d'una universitat pública; la seva naturalesa com a agent social li atorga un paper fonamental en la transformació de l'actual sistema productiu, la cohesió, el benestar i el desenvolupament social; així mateix, és part de la identitat del sistema universitari públic català, com mostren les diferents línies de treball desenvolupades des de les vuit universitats públiques catalanes.

Durant la primera dècada dels 2000, identifiquem un salt qualitatiu important de les nostres universitats en aquest aspecte: és el moment en què totes aquestes actuacions aïllades s'estructuren i s'institucionalitzen sota el que anomenem responsabilitat social universitària (RSU), de manera que es converteixen explícitament en una missió de la universitat en si mateixa de caràcter transversal.

Com veurem a continuació, a partir d'aquest moment comença a aparèixer com a tal una política integrada i concreta en matèria de responsabilitat social en tots els seus plans estratègics. Fruit d'aquesta aposta institucional, totes les universitats comencen a desplegar estructures que permetin impulsar la responsabilitat social de manera global i coordinada a dins i a fora de la institució; concretament, es creen nous vicerectorats, comissions i unitats que tenen com a missió contribuir a donar resposta als diferents reptes socials.

Podem constatar la importància d'aquest fet en analitzar com la formulació del que es va anomenar la tercera missió de les universitats modificava d'alguna manera les dues missions clàssiques: la formació d'estudiants per mitjà de la docència i l'adreçada a la recerca i transferència de nou coneixement. Les universitats han anat incorporant cada vegada més els continguts de responsabilitat social en els seus currículums i en aquesta relació amb les persones i amb l'entorn, però també en la seva pròpia gestió i en el seu govern, d'acord amb la premissa de la funció social universitària com la suma dels quatre processos: gestió, formació, producció de coneixement i participació social (Vallaes *et al.*, 2009).

Les universitats públiques catalanes han recorregut un llarg camí des de llavors. Podem veure com han posat en marxa múltiples iniciatives i programes dirigits a àmbits no integrats fins aleshores en el seu camp d'actuació, i n'han reforçat d'altres que ja es duïen a terme des de feia temps en relació amb l'acció social i l'extensió universitària en aspectes com la igualtat de gènere, la cooperació per al desenvolupament, la sostenibilitat ambiental o la integració, en què han incorporat un segment de la població cada cop més ampli. Alhora, han desenvolupat diferents polítiques específiques, plans estratègics, unitats especialitzades i indicadors de mesura que mostren la consolidació d'aquest valor compartit com a institució i com a sistema.

En els darrers anys, podem identificar clarament una segona nova etapa dins la responsabilitat social de les vuit universitats. Es relaciona directament amb l'adopció dels Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030, com a nou marc de referència que guiarà l'orientació de totes les línies de treball de les universitats en termes d'impacte social i el mateix funcionament de la institució d'una manera global.

Aquest compromís mundial suposa la constatació de la necessitat inequívoca d'implicar i coordinar tots els agents socials com a condició indispensable per a assolir les fites de transformació i justícia social. En aquest punt, cal destacar la declaració «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de desenvolupament sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou» signada al 2017 per totes les universitats catalanes¹¹. En aquesta declaració es posa de manifest el paper cabdal de les universitats en la contribució a l'assoliment dels ODS a través

¹¹ «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de desenvolupament sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou» es va signar el setembre del 2017 en el marc del [Congrés Internacional sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible \(ODS\): Actors i Implementació](#), organitzat per la Global University Network for Innovation i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques.

de la formació, la recerca científica i la innovació, i se situa l'Agenda 2030 al centre de la tasca de les universitats a favor del desenvolupament sostenible i la transformació social a escala local i global.

Al llarg d'aquest apartat ens acostarem al desenvolupament i l'evolució de la responsabilitat social universitària, tant en relació amb la seva gestió interna com als seus grups d'interès, a les persones i a l'entorn, en cadascuna de les vuit universitats públiques catalanes que ens permetrà conèixer, en termes generals, les singularitats però també els punts en comú que defineixen els trets distintius d'una responsabilitat social del sistema universitari públic català. Tanmateix, cal evidenciar l'esperit de rendició de comptes que inspira aquest informe en general, i aquest apartat en particular, ja que, com indica l'ACUP en l'informe de 2017¹², «La integració de la responsabilitat social a les universitats públiques respon, sens dubte, a la creixent demanda social d'una major eficàcia, eficiència i transparència de les institucions públiques, davant l'increment de la consciència de l'impacte que tota organització té en la societat».

En aquest sentit, cal fer esment, també en el cas de la dimensió de la governança, de l'heterogeneïtat que hi ha a l'hora d'aplicar uns determinats criteris en el recull i l'anàlisi de les línies d'actuació institucionals en termes de responsabilitat social. Aquest fet es pot entendre per les dificultats de sistematització i consens envers els límits del que entenem per valor social, com es pretén abordar per mitjà d'aquest informe, i explica algunes diferències en les puntualitzacions de cadascun dels reculls que es mostren a continuació. Trobem una mostra d'aquesta realitat en el mateix informe de l'ACUP l'any 2017, en el qual es va analitzar el desplegament de la responsabilitat social als webs institucionals de les vuit universitats que en són membres, que conclou, entre altres qüestions: «S'observa que totes les universitats públiques catalanes fan un reconeixement explícit de la responsabilitat social en els webs institucionals, malgrat que no totes utilitzen aquest concepte d'una manera uniforme ni destaquen exactament els mateixos continguts quan utilitzen aquest terme. No obstant això, juntament amb aquesta heterogeneïtat conceptual i de perspectives, es constata un augment important de les iniciatives que en formen part, així com una atenció creixent a aquest àmbit, tant pel que fa als principis i la visió de la universitat com als seus plans estratègics o programes de govern. Ara bé, sigui com sigui, es fa palesa la necessitat d'impulsar la sistematització dels seus continguts, així com dels seus fonaments i conceptualització.»

2.1. La responsabilitat social a la Universitat de Barcelona (UB)

La Universitat de Barcelona (UB), com a universitat més gran i més antiga del país, ha tingut un enorme impacte històric en la societat barcelonina i catalana. Avui dia hi continua desenvolupant un rol destacat.

Durant el curs 2018-2019, la UB va oferir formació aproximadament a 77.000 persones en les diferents tipologies d'estudis. S'hi van graduar 7.210 estudiants i hi van obtenir un màster universitari 3.530. També ha estat pionera a l'Estat espanyol la recerca de la UB, amb contribucions destacables en els diferents àmbits de coneixement. A més, la universitat és important pel que fa a la captació de talent i a ocupació: entre investigadors i personal d'administració i serveis, durant l'any 2019, hi van treballar més de 8.783 persones.

La UB és així mateix una de les universitats catalanes més ben posicionades en els rànquings, tant nacionals com internacionals, i l'única universitat de l'Estat que pertany a la Lliga Europea d'Universitats de Recerca, en la qual és molt activa. Pertany a diversos grups de treball, com per exemple els que tracten temes d'igualtat i d'inclusió, com ara *Gender and Diversity* i *University Development Cooperation*.

Aquestes dades són únicament una mostra dels nombrosos impactes que la UB té no tan sols en la societat barcelonina, sinó també en la catalana i l'espanyola, des d'una perspectiva formativa, científica o laboral. A més, de la seva

¹² ACUP (2017). *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*, Barcelona, capítol 6: «La responsabilitat social de la universitat i el seu impacte».

activitat en deriven impactes socials i econòmics que es materialitzen, per exemple, en la cura i gestió del seu propi patrimoni, com ara l'Edifici Històric o els arxius, i en activitats culturals obertes a la societat.

La responsabilitat de la UB amb el seu entorn sorgeix d'una manera natural, ateses les característiques i la dimensió de la institució, el seu vincle consolidat amb la comunitat al llarg dels anys i la sensibilitat ambiental i social de les persones que hi treballen. Però no va ser fins a l'any 2009 que la UB va institucionalitzar una política i un compromís concrets en matèria de responsabilitat social (RS). Des de llavors, s'han anat consolidant diverses estructures vinculades a aquesta matèria. Actualment, per a treballar l'RS, la UB disposa de les estructures específiques següents:

- » **Vicerektorat d'Igualtat i Acció Social.** Una de les seves funcions és gestionar l'RS de la universitat.
- » **Delegada del rector per al desenvolupament sostenible.** Implementa els ODS a la UB i en fa el seguiment.
- » **Oficina de Control Intern, Riscos i Responsabilitat Social Corporativa.** Impulsa els valors de l'RS proposant mecanismes que permetin aconseguir una universitat socialment més responsable. A més, anualment, elabora l'Informe de sostenibilitat (anomenada Memòria de responsabilitat social fins al curs 2018-2019) i lidera altres projectes i iniciatives en matèria de responsabilitat social.
- » **Comissió de Desenvolupament Sostenible (anteriorment anomenada Comissió de Responsabilitat Social).** Marca la línia que s'ha de seguir en matèria d'RS a la UB i aprova l'Informe de sostenibilitat i qualsevol altre projecte o iniciativa que s'impulsi en aquest camp. La Comissió de Responsabilitat Social va desaparèixer l'any 2018; ha assumit les seves funcions la Comissió de Desenvolupament Sostenible, reunida per primera vegada al setembre de 2019.

A més, hi ha diverses unitats, especialment les que depenen del Vicerektorat d'Igualtat i Acció Social, estretament vinculades a l'RS. Són les següents:

- » Unitat d'Igualtat i comissions d'igualtat dels centres
- » Oficina de Seguretat, Salut i Medi Ambient
- » UB Saludable
- » Fundació Solidaritat UB i Voluntariat UB
- » Universitat de l'Experiència
- » Grup d'Aprenentatge Servei
- » Sindicatura de Greuges
- » Gabinet d'Atenció i Mediació

Estratègia en matèria de responsabilitat social i Objectius de desenvolupament sostenible

La UB ha fet una aposta decidida per a la consecució dels ODS. Amb la creació de la figura de la delegada del rector per al desenvolupament sostenible, es va assumir la responsabilitat de pilotar un pla d'acció per a contribuir a l'Agenda 2030. Aquest pla aprovat a principis de l'any 2020 va ser elaborat des d'una òptica molt innovadora i amb la participació activa de tota la comunitat universitària. Concretament, es va iniciar amb l'organització d'una primera jornada, amb un gran èxit d'assistència, en la qual van participar els qui treballen en els àmbits més vinculats als ODS de l'estructura tècnica de la universitat, experts i persones clau del professorat i un gran nombre de membres de la comunitat universitària que, de bon començament, van mostrar el seu compromís i la seva disposició a col·laborar en la consecució d'una universitat de Barcelona que funcioni en consonància amb els ODS. El personal d'administració i serveis (PAS), el personal docent i investigador (PDI) i els estudiants assistents a l'acte van dividir-se en grups, cadascun dels quals abordava un àmbit diferent, i van mirar de recollir els aspectes amb què la UB hauria de comprometre's per tal de millorar l'impacte dels objectius.

En una segona fase, a partir del full de ruta marcat per la comunitat universitària en la jornada esmentada, es va crear un grup de treball format per les persones i unitats que, per la tasca que desenvolupen, poden tenir un paper més rellevant en la consecució dels ODS. Aquest grup va ser el responsable de desenvolupar la proposta de pla d'acció en si, definint els objectius i les accions a implementar en el futur, posant-lo a disposició de la comunitat universitària per a la seva modificació i validació. Finalment, aquest pla d'acció per a contribuir a l'Agenda 2030 va ser aprovat al començament de l'any 2020.

Entre les accions novedoses promogudes per aquest pla d'acció destaca el recull, per primera vegada, dels impactes sobre els ODS que té l'activitat de la UB, dins l'onzena edició de l'informe de sostenibilitat.

En aquesta línia, cal destacar també l'aliança Charm-EU, formada per la UB, el Trinity College de Dublín, la Universitat d'Utrecht, la Universitat de Montpeller i la Universitat Loránd Eötvös, de Budapest. És un projecte de nova universitat europea que tindrà com a base la interdisciplinarietat i l'assoliment de reptes per part dels estudiants. Un dels eixos de l'aliança són els ODS de les Nacions Unides.

L'estratègia de la UB en matèria d'RS i sostenibilitat està recollida en diversos documents. Són aquests:

- » Informe de sostenibilitat 2018-2019 (http://www.ub.edu/responsabilitatsocial/docs/ca/Informe%20sostenibilitat_2018-2019_cat.pdf), especialment a la carta del rector. Per a elaborar els informes de sostenibilitat, sempre s'han seguit els estàndards de la Global Reporting Initiative, però en les dues darreres edicions es va partir d'una adaptació d'aquests estàndards feta juntament amb la Universitat Pompeu Fabra, per a adequar-la a la realitat d'una universitat del sector públic català.
- » Informe de gestió anual del rector. (https://www.ub.edu/web/ub/galeries/documents/sites/transparencia/organs_govern/claustre/claustre_20191211/Annex_1_INFORME_RECTOR_DEF-corr.pdf), que es presenta al Claustre cada desembre.
- » Pla de Sostenibilitat (<http://www.ub.edu/plasostenibilitat/>), que informa de la política de la UB en matèria de sostenibilitat, tot i que ho fa centrant-se en l'àmbit ambiental.

Per finalitzar, la universitat ha publicat una proposta de Pla Estratègic UB 2030 (<https://www.ub.edu/plaestrategic2030/>). S'articula en quatre eixos i estableix cap a on anirà la UB a llarg termini (any 2030). Un d'aquests eixos és precisament potenciar el lideratge dels membres i agents compromesos amb la societat, que suposen un motor de transformació per a la comunitat. La proposta es va formular amb caràcter obert per tal que la comunitat universitària hi fes aportacions per debatre al Claustre.

Unitats sectorials

Tot seguit es descriuen breument les unitats de la UB que aborden algun àmbit específic de la responsabilitat social:

Gabinet d'Atenció i Mediació

La UB disposa, des de l'any 2010, del Gabinet d'Atenció i Mediació, que s'encarrega de mediar en les desavinences sorgides entre membres de la comunitat universitària, siguin del col·lectiu que siguin.

Aquesta unitat acull i escolta tothom qui necessita expressar les seves inquietuds i problemes. Any rere any, es consolida com l'eina idònia per a resoldre d'una manera constructiva els conflictes interpersonals que sorgeixen a la UB. Gràcies a la modificació del reglament intern que es va fer l'any 2016, en els darrers anys s'ha incrementat notablement el nombre d'estudiants que han accedit als serveis que ofereix, ja que abans de la modificació només tractava conflictes entre treballadors.

Les actuacions d'aquest gabinet es fonamenten en els principis de voluntarietat, imparcialitat, neutralitat, bona fe i confidencialitat.

Més informació a: <http://www.ub.edu/mediacio/>

Oficina de Seguretat, Salut i Medi Ambient (OSSMA)

L'OSSMA va néixer el 1998 amb l'objectiu de dotar la UB d'una estructura tècnica organitzativa dedicada a la prevenció de riscos laborals i a la política de medi ambient.

És una oficina de caràcter multidisciplinari, dotada dels recursos humans i materials necessaris per a les activitats preventives i de gestió ambiental, a fi de garantir l'adequada protecció de la seguretat i la salut dels treballadors i del medi ambient. Assessora i assisteix tots els membres de la comunitat universitària.

L'estructura organitzativa de l'OSSMA es configura en tres unitats:

- » Servei de prevenció, amb les quatre especialitats marcades per la legislació:
 - seguretat laboral
 - ergonomia i psicosociologia
 - higiene industrial
 - medicina del treball
- » Medi ambient
- » Atenció social

L'OSSMA va assessorar la Comissió de Sostenibilitat en l'elaboració del Pla de Sostenibilitat (<http://www.ub.edu/plasostenibilitat/categoria/sostenibilitat/>), aprovat pel Claustre l'any 2012, i cada any publica una memòria de seguiment d'aquest pla.

Més informació a: <http://www.ub.edu/ossma/>

UB Saludable

La UB Saludable es va crear l'any 2018¹³ perquè qui treballa o estudia a la universitat hi passa, en la majoria de casos, una tercera part del dia. En conseqüència, les condicions físiques i socials que s'hi donen i les accions sobre la salut que s'hi emprenen poden tenir una gran repercussió en la qualitat de vida dels seus col·lectius.

Per això, independentment de l'obligació legal de garantir el dret a la vida i a la integritat física, per a la UB és important desenvolupar polítiques destinades a prevenir els danys a la salut i proporcionar els mitjans necessaris per a millorar l'estat físic i psíquic i el benestar.

L'objectiu de la UB és esdevenir una universitat socialment responsable i sostenible. Per això aposta per un model integral i transformador de la responsabilitat social que incorpori tots els àmbits estratègics de la universitat.

Unitat d'Igualtat

La Unitat d'Igualtat, (<http://www.ub.edu/web/ub/ca/sites/genere/index.html>), juntament amb la Comissió d'Igualtat de la UB i les diferents comissions d'igualtat de les facultats, té com a finalitat impulsar, coordinar i implementar la perspectiva de gènere en totes les accions de la universitat, fins a aconseguir la igualtat entre els homes i les dones que integren la comunitat universitària.

Per a assolir aquest objectiu, el 2014 es va crear el Protocol per a la prevenció, la detecció i l'actuació contra les situacions d'assetjament sexual i per raó de sexe o d'orientació sexual (https://www.ub.edu/dyn/cms/continguts_ca/menu_eines/noticies/docs/protocol_assetjament.pdf), que preveu el tractament i la resolució d'aquestes situacions. El fet d'aplicar-lo va evidenciar, però, la necessitat de revisar-lo i actualitzar-lo, com el mateix document preveia en l'apartat XIII. L'any 2018, la Comissió d'Igualtat de la UB en va aprovar una nova versió i el va anomenar Protocol per a la prevenció, la detecció i l'actuació contra les situacions d'assetjament sexual i per raó de sexe, identitat de gènere i orientació sexual, i altres conductes masclistes. Com bé indica aquesta nova denominació, se'n preveu l'aplicabilitat també a situacions motivades per identitat sexual i a conductes masclistes diferents de l'assetjament però igualment necessitades d'un canvi de sensibilitat; situacions que es volen abordar incloent-les en el protocol.

El protocol té com a objectius principals la prevenció, l'assistència i l'assessorament a qui hagi patit assetjament. Garanteix una atenció rigorosa i confidencial i posa a la disposició de les persones afectades vies de resolució i assistència àgils i de qualitat davant dels problemes plantejats.

Així mateix, dona una resposta protectora als afectats i sanciona les conductes d'assetjament sexual i d'assetjament per raó de sexe, identitat de gènere o orientació sexual, i aclareix els models d'actuació i les competències de les persones i els òrgans implicats quan es detectin aquestes situacions a la UB.

A fi de proporcionar ajuda en l'aplicació, el protocol s'acompanyarà de guies orientatives i explicatives sobre els conceptes i les actuacions previstes, i es preveu que els agents implicats rebin formació.

Alhora, la UB fomenta el vessant preventiu d'aquest tipus de violència mitjançant la tasca educativa i de sensibilització, amb activitats formatives sobre el valor de la igualtat i la lluita contra els comportaments sexistes i els estereotips socials que produeixen desigualtats entre dones i homes, com preveuen l'article 25 de la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, i l'article 17 de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

¹³ Abans del 2018, la unitat ja existia, però se centrava exclusivament en la salut des d'una perspectiva física.

Sindicatura de Greuges

La Sindicatura de Greuges de la UB vetlla pels drets i les llibertats de l'alumnat, el PDI i el PAS davant les actuacions dels diferents òrgans i serveis universitaris. També exerceix una activitat informativa permanent sobre el funcionament de la universitat.

Més informació a: <http://www.ub.edu/comint/og/sindic/>

Fundació Solidaritat UB

La Fundació Solidaritat UB es va crear l'any 1996 amb l'objectiu de promoure i emparar iniciatives de solidaritat i acció social, tant a escala nacional com internacional. Les accions que desenvolupa s'emparen en el compromís de la UB amb l'Agenda 2030.

Els seus eixos de treball són els següents:

- » educació per la pau i la ciutadania global
- » promoció i defensa dels drets humans, la memòria democràtica i la cultura de la pau
- » cooperació i formació universitària per al desenvolupament
- » acció social i voluntariat

Més informació a: <http://www.solidaritat.ub.edu/>

Voluntariat UB

Voluntariat UB es va crear l'any 2011 per a impulsar la participació dels membres de la universitat i de la societat en general en accions de voluntariat i, d'aquesta manera, aconseguir una UB més solidària i compromesa. El maig del 2018 es va iniciar una nova etapa en el Programa de Voluntariat UB, ja que la gestió es va traslladar a la Fundació Solidaritat UB.

Més informació a: <http://www.solidaritat.ub.edu/voluntariat/>

Universitat de l'Experiència

Des del curs 2010-2011, la Universitat de l'Experiència posa a la disposició de totes les persones de més de cinquanta-cinc anys programes universitaris que ofereixen una formació aprofundida. Els programes tenen una durada d'un o dos cursos, i alguns ofereixen un tercer curs d'ampliació. Imparteix la docència professorat de la UB. El model de formació és mixt: les assignatures específiques es combinen amb assignatures de grau (optatives per als estudiants de la Universitat de l'Experiència) dels diferents ensenyaments adscrits al programa formatiu.

La Universitat de l'Experiència fa una important tasca social en aquests aspectes:

- » No demana cap formació prèvia a qui vol accedir a la seva oferta de programes universitaris.
- » Possibilita la formació universitària i la promoció de la cultura en l'etapa avançada de la vida.
- » Facilita la integració de la gent gran en el context sociocultural que representa la universitat.
- » Afavoreix la comunicació intergeneracional mitjançant els estudis universitaris.
- » Ofereix un lloc de trobada i de relació social en què l'alumnat comparteix una experiència cultural nova.

Més informació a: <http://www.ub.edu/experiencia/index.php>

Així mateix, ofereix una oportunitat al professorat de la UB en règim de dedicació parcial i als professors jubilats, que amb la participació docent a la Universitat de l'Experiència poden continuar vinculats a projectes de la institució i, d'aquesta manera, mantenir o enfortir la seva relació laboral i docent amb la UB.

Grup d'Aprenentatge Servei (ApS)

El Grup ApS¹⁴ treballa des del 2013 amb la finalitat de difondre i estendre l'aprenentatge servei a la universitat. Té un caràcter totalment interdisciplinari, ja que l'integra professorat de diverses facultats i àrees de coneixement: Belles Arts, Biologia, Ciències de la Terra, Dret, Economia i Empresa, Educació, Farmàcia i Ciències de l'Alimentació, Filologia i Comunicació, Filosofia, Geografia i Història, Medicina i Ciències de la Salut, Psicologia, Química i Treball Social.

Pel que fa a les propostes concretes d'aprenentatge servei, destaquem el projecte «Dret al dret» (<https://www.ub.edu/portal/web/dret/dret-al-dret/>), de la Facultat de Dret, i els projectes de les facultats d'Educació, d'Economia i Empresa, d'Informació i Mitjans Audiovisuals i de Medicina i Ciències de la Salut.

Servei d'Atenció a l'Estudiant (SAE)

El SAE es va crear amb l'objectiu de generar un espai especialitzat per a atendre d'una manera personalitzada el futur alumnat, els estudiants, els estudiants amb necessitats educatives especials, els estudiants temporals i interculturals, a fi de facilitar-los la informació, l'orientació, l'assessorament, el suport i l'ajut necessaris durant tot el període d'aprenentatge i del procés d'inserció professional, i per a aconseguir que tots coneguin la política de la UB.

Més informació a: <http://www.ub.edu/sae/>

A més, la UB ha emprès moltes altres iniciatives vinculades a la responsabilitat social: polítiques de conciliació de la vida personal i professional del PAS, promoció de l'esport, ajuts econòmics mitjançant el programa bkUB, activitats culturals obertes a tothom, etc. Per a tenir una visió més detallada de totes aquestes iniciatives i del compromís de la UB amb la responsabilitat social, recomanem llegir els informes de sostenibilitat (anomenats anteriorment memòries de responsabilitat social) que elabora anualment l'Oficina de Control Intern, Riscos i Responsabilitat Social Corporativa. Les onze edicions, incloent la darrera versió corresponent al curs 2018-2019, es poden consultar a: <http://www.ub.edu/responsabilitatsocial/memoria.html>.

2.2. La responsabilitat social a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) ha estat sempre una institució compromesa amb el seu entorn social i mediambiental. Aquest compromís es va reforçar en la dècada dels anys 2000 amb una decisiva projecció de la universitat cap al seu entorn. En aquest moment es va propiciar la transferència de coneixements, es van aplicar estratègies de gestió ambiental i va créixer la preocupació per l'entorn i per les desigualtats socials.¹⁵

En aquest context, la primera estratègia integral d'RSU a la UAB es concretava l'any 2010 en el Pla Director 2010-12¹⁶ en què s'afirmava que la UAB volia ser reconeguda pel compromís amb la sostenibilitat en la seva triple dimensió: social, ambiental i econòmica. Aquest pla ja proposava objectius i accions concrets vinculats estretament als àmbits d'actuació de l'RSU.

¹⁴ Es pot seguir el detall del projecte i del treball del Grup d'ApS per mitjà de Twitter (@grupApSUB).

¹⁵ «Implementació d'una estratègia de responsabilitat social universitària a la UAB», gener del 2011 (document de treball intern).

¹⁶ Pla Director de la Universitat Autònoma de Barcelona 2010-2012.

<https://www.uab.cat/Document/530/773/PLA%20DIRECTOR%20UAB%202010-12.pdf>

L'apartat «C) Entorn del Pla» explicitava concretament això: «Les bones pràctiques pel que fa a responsabilitat social corporativa són un factor de competitivitat positiva, sobretot a llarg termini, que s'associa a la qualitat, a la transparència i a la sostenibilitat. L'actual context de crisi en què ens trobem accentua les debilitats de les organitzacions, però també ofereix oportunitats. Per això, el compromís de la universitat amb els diferents grups d'interès, el medi ambient i la societat en general, són clau per al seu desenvolupament futur.»

I marcava l'objectiu següent com a marc integrador de la voluntat d'aplicar els principis de l'RSU: *«Objectiu E1. Facilitar la integració de la UAB al seu territori d'influència i a la societat en general, assumint els principis de la Responsabilitat Social Corporativa.»*

Dins d'aquest objectiu es van establir les següents accions:

E1.3. Compromís de la UAB en responsabilitat social corporativa (RSC)

AE.6. Elaborar una memòria de sostenibilitat com a instrument de rendició de comptes

AE 7. Iniciar el procediment per a l'assumpció de l'RSC per part de la UAB

AE 8. Elaborar un codi ètic per a la UAB

Aquest compromís tridimensional es va materialitzar en un treball de reflexió i en una sèrie de propostes fetes per un grup de professors i tècnics de la universitat, amb l'objectiu d'iniciar el desenvolupament del compromís social de la UAB. Aquest treball inicial¹⁷ presentava el marc i la definició de l'RSU, feia una proposta de mapa de les parts interessades, reflexionava sobre el disseny d'un pla de comunicació i proposava de model de gestió de l'RSU a la UAB que incidia en l'estructura organitzativa.

Durant el mateix 2010, la UAB es va adherir com a sòcia promotora a Forética, entitat amb la missió de fomentar la cultura de la gestió ètica i la responsabilitat social. L'any 2011 es va crear el Comitè de Responsabilitat Social, i el Consell de Govern va aprovar el document «Principis i valors de la UAB», emmarcats en l'RSU. Al seu torn, es van desenvolupar una sèrie de documents per a complementar-los. Alguns d'aquests documents, consultables a les pàgines web de la universitat, són els següents:

- » Protocol d'actuació contra l'assetjament sexual i per raó de sexe, de gènere, d'orientació sexual, d'identitat de gènere o d'expressió de gènere a la UAB
- » Guia de recursos contra la violència de gènere
- » Pla d'acció per a la igualtat d'oportunitats per a les persones amb discapacitat
- » Pla d'accessibilitat i discapacitat
- » Prevenció de riscos laborals
- » Pla de prevenció
- » Política per a la dignitat de les persones. Instruments per a garantir un entorn lliure d'assetjament a la UAB
- » Guia en matèria de seguretat i salut per a empreses externes
- » Guia preventiva per activitats que es desenvolupin fora del campus
- » Pla de mobilitat de la UAB
- » Pla de sostenibilitat
- » Codi de bones pràctiques en la docència
- » Codi de bones pràctiques en la recerca

¹⁷ Implementació d'una estratègia de responsabilitat social universitària a la UAB", gener de 2011 (document de treball intern).

El següent Pla Director, 2013-2015, va anar un pas més enllà en recollir com a objectius institucionals «la implementació i la transparència de mesures de responsabilitat social universitària, així com el lideratge d'accions conjuntes d'RSU amb l'ACUP i amb les aliances europees com l' European Consortium of Innovative Universities (ECIU)».

Horitzó 2030

L'actual Pla Estratègic Horitzó 2030 defineix diverses línies relacionades amb la responsabilitat social i alineades amb els Objectius de desenvolupament sostenible.

La UAB ha detectat la necessitat d'un coneixement cada cop més interdisciplinari, obert, translacional, cooperatiu i pràctic, capaç de donar resposta als principals reptes i problemes socials, com ara l'alimentació, la salut, les desigualtats socials, la pobresa i els efectes de l'envelliment, de la globalització i dels canvis demogràfics. Una peça clau en l'estructura dels estudis i de la recerca que podem oferir a la comunitat universitària són uns espais que fomentin les relacions interpersonals i la concurrència dels diferents col·lectius que la conformen que permeti la transmissió dels valors de la universitat i generin les relacions socials.

Com a punt de partida, els objectius que la UAB es planteja com a reptes de campus per al 2030 són els següents:

Qualitat docent: Oferta docent multidisciplinària, multilingüe i capaç de donar resposta a les necessitats de la societat, amb el suport de la recerca i de models pedagògics innovadors i de qualitat

1. Disposar d'una oferta docent heterogènia, flexible i adequada a les demandes de la societat.
 - » Oferir títols flexibles (plans d'estudi oberts), interdisciplinaris, duals, multilingües i en col·laboració amb altres universitats.
 - » Incorporar als plans d'estudi, als cursos i als materials continguts que preparin els estudiants per a viure i treballar en una societat global i diversa.
 - » Oferir estudis de qualitat per a complementar l'oferta oficial en totes les etapes de la vida.
2. Potenciar l'ús de models pedagògics innovadors i adaptats a les diferents necessitats d'aprenentatge.
 - » Garantir la igualtat d'oportunitats de tot l'alumnat.
 - » Incorporar a les titulacions l'aprenentatge i el desenvolupament de competències en un servei real a la comunitat (aprenentatge servei).
 - » Crear mecanismes per a reconèixer i recompensar els models pedagògics innovadors i les millors pràctiques docents de la universitat.
3. Promoure la qualitat docent i establir mecanismes de control i millora per tal de continuar sent un referent en aquest àmbit.
 - » Implantar un sistema integral de la qualitat a la universitat.
 - » Incorporar nous instruments i indicadors per a avaluar la docència.

Responsabilitat social: Responsabilitat en la transformació social mitjançant la generació i la transferència de coneixement

1. Equiparar la recerca amb les millors institucions internacionals.
 - » Aconseguir presència de la UAB en les xarxes de recerca de tots els àmbits científics, tant nacionals com internacionals.

- » Aconseguir que els grups de recerca de la UAB siguin referents a escala nacional i internacional en la producció científica i en els projectes de gran impacte, tant des d'una perspectiva científica generalista com des d'una perspectiva transversal.

2. Generar un ecosistema innovador i emprenedor a la UAB.

- » Fer interactuar estudiants i empreses en la recerca per a afavorir la transformació social.
- » Disposar d'espais, eines i plataformes per a aconseguir la interacció dels estudiants amb les empreses, les institucions i la ciutadania.

3. Impulsar la transferència de coneixement a la societat en tots els àmbits per a afrontar els desafiaments de l'entorn.

- » Incrementar l'activitat de transferència de coneixement i el corresponent impacte social i econòmic.
- » Consolidar el Hub b30 d'innovació com a referent d'innovació.
- » Disposar d'un equip de prospecció capaç d'identificar les demandes de coneixement de la societat i canalitzar-les a l'interior de la UAB per tal de donar-los resposta.

Comunitat UAB: Les persones de la UAB són el nostre actiu principal

1. Potenciar les qualitats personals, professionals i de ciutadania del personal de la UAB.

- » Millorar el lideratge i el clima laboral proporcionant oportunitats de desenvolupament professional i personal, mitjançant la implantació de la carrera professional, que siguin gratificants i estimulin el personal a participar plenament en la vida de la UAB.
- » Formar, prestigiar i reconèixer la dedicació a tasques de gestió.
- » Dissenyar i implantar un pla de formació per al personal, amb avaluació de l'impacte de la formació en el lloc de treball.
- » Afavorir la mobilitat (interna i externa) per a l'intercanvi d'experiències i l'enriquiment professional.

2. Anticipar-se a les necessitats per a la captació i la retenció de talent professional.

- » Dissenyar i implantar un pla de captació, retenció i desenvolupament de talent.
- » Assegurar un bon relleu generacional.

3. Ajudar a fer que la vida de l'estudiant en el seu pas per la universitat sigui transformadora en termes de creixement personal i professional.

- » Elaborar el mapa de l'experiència de l'estudiant per poder-hi incidir positivament.
- » Augmentar la presència i participació de l'estudiant en activitats i accions culturals i esportives.
- » Incrementar els programes de generacions d'idees per als estudiants.
- » Augmentar accions de voluntariat, programes Erasmus, intercanvi i empenedoria.

Campus: Els campus de la UAB, uns espais per a afavorir la relació, la confluència i la cohesió dels diferents col·lectius de la comunitat universitària

1. Potenciar els campus com a espais d'interacció i cocreació acadèmica, cultural, vivencial i saludable entre alumnat, professionals de la UAB i *alumni*.

- » Reforçar l'Observatori per a la Igualtat en totes les seves dimensions.
- » Crear el Servei per a la Inclusió.
- » Estrènyer les relacions amb la ciutat i ampliar la presència del Campus de Sabadell.
- » Estrènyer les relacions amb els hospitals mitjançant les unitats docents hospitalàries.
- » Vertebrar els campus amb les ciutats que envolten la UAB.
- » Establir col·laboracions estables (pràctiques curriculars, pràctiques-servei, treballs de final d'estudis o programes de transferència) amb les entitats educatives dels municipis de l'entorn.
- » Transformar els espais comuns (tancats i a l'aire lliure) en espais de convivència perquè l'alumnat pugui establir relacions amb la resta de la comunitat.
- » Facilitar els espais necessaris per a les activitats de docència i de recerca.

2. Sentit de pertinença, que sigui compartit per tots els col·lectius: alumnes, personal docent i personal d'administració i serveis.

- » Establir polítiques de flexibilitat laboral i de reconeixement professional que afavoreixin el sentiment de comunitat.
- » Definir i implantar un model de comunicació interna de la universitat.
- » Promoure el desenvolupament de projectes transversals, interdisciplinaris i d'intercentres mitjançant, per exemple, la creació de xarxes *networking* entre alumnes, personal i *alumni* de la UAB.

3. Esdevenir un referent en responsabilitat social universitària.

- » Recopilar i realçar totes les iniciatives en el camp de l'RSU.
- » Implantar un model d'universitat sostenible, amb especial èmfasi en la formació i la conscienciació mediambiental i en la mobilitat (interna i externa).

Model de governança: Model de governança autònom, participatiu i transparent amb un sistema de gestió eficaç i eficient

1. Reforçar el model de governança gràcies a un increment de l'autonomia, associada a la rendició de comptes, per guanyar capacitat de resposta i d'incidència en l'entorn.

- » Definir un model de governança àgil, coordinat i efectiu que atorgui als òrgans de govern plena capacitat de direcció i simplifiqui els processos de presa de decisions.
- » Millorar els mecanismes de transparència i de rendició de comptes.

2. Organitzar les estructures bàsiques de la universitat d'una manera eficient, amb autonomia de gestió i rendició de comptes.

- » Definir un nou model organitzatiu intern de les estructures de la universitat.
- » Revisar l'encaix estructural i competencial entre centres i departaments.

3. Millorar l'eficàcia i l'eficiència, la flexibilitat i l'agilitat de la gestió interna.

- » Disposar d'instruments i procediments de gestió flexibles i adaptables als canvis (per exemple, repensant els processos docents i de gestió, impulsant l'administració digital i reduint l'ús del paper).
- » Utilitzar el procés d'elaboració del pressupost per a vincular actuacions del Pla Estratègic i l'assignació de recursos a les àrees o les actuacions prioritàries.
- » Dotar totes les estructures de capacitat d'anàlisi de dades, descriptiva i prospectiva.

Projecció internacional: Consolidació del reconeixement internacional com una universitat innovadora i de qualitat

1. Ser reconeguda internacionalment com una bona universitat.

- » Dissenyar i implantar un programa de projecció de la marca UAB a l'entorn nacional i internacional per millorar la percepció de la societat.
- » Incrementar la participació en les xarxes universitàries internacionals.
- » Reforçar l'atenció i la gestió de les relacions internacionals, tant en l'àmbit de la docència (grau i postgrau) com en el de la recerca.

2. Ser la universitat de preferència per als estudiants.

- » Incrementar les relacions amb l'educació secundària.
- » Definir el model integral i transversal per expandir la xarxa d'exalumnes de la UAB.

Avaluació del model d'RSU a la UAB

Durant l'any 2018, la universitat encarrega a una consultoria externa un estudi de diagnòstic del model d'RSU implementat. El resultat és un informe estructurat en 8 àrees diferents que detalla per a cada una la visió de la situació actual i diverses propostes de millora que cal desenvolupar.¹⁸

18 «Estudi diagnòstic en RSU a la Universitat Autònoma de Barcelona», SocialProjecta, abril 2018.

El total de propostes de millora suggerides és de 67, distribuïdes de la manera següent:

Àrea d'RSU	Nre.
1. Bon govern	15
2. Drets humans	14
3. Drets laborals	10
4. Medi ambient	10
5. Pràctiques justes d'operació	3
6. Assumptes de consumidors	5
7. Participació i comunitat	3
8. Docència i recerca	7
TOTAL	67

Les propostes s'han organitzat per àrees, s'han prioritzat, s'ha designat un responsable per a materialitzar-les i s'han establert terminis per a executar-les. Actualment s'estan desenvolupant les que són més rellevants a l'hora d'assen-
tar les bases i garantir l'èxit de l'estratègia d'RSU.

A continuació en detallem algunes a manera d'exemple:

Àrea d'RSU	Proposta de millora
1. Bon govern	Revisar el reglament del Comitè de Responsabilitat Social per adaptar-lo als nous organigrama i funcions que s'estableixin
1. Bon govern	Vetllar per la publicació i difusió de la informació d'RSU
2. Drets humans	Avaluar els impactes de l'activitat de la UAB sobre els drets humans i materialitzar-lo en un mapa de riscos
2. Drets humans	Establir clàusules en convenis i contractes de proveïdors on s'inclogui el respecte pels drets humans i el rebuig a qualsevol forma d'explotació laboral
3. Pràctiques laborals	Establir un control i seguiment de la situació i de les condicions del personal de les empreses subcontractades més enllà de l'àmbit de la seguretat
3. Pràctiques laborals	Incorporar l'RSU en el catàleg de formació laboral
4. Medi ambient	Treballar en un mapa global de riscos mediambientals com a eina de prevenció, planificació i suport de les diverses accions de la UAB
4. Medi ambient	Avançar en els processos de compra responsable i adoptar una estratègia comuna per a tota la UAB
5. Pràctiques justes d'operació	Identificar les situacions de risc per a pràctiques fraudulentas
6. Assumptes de consumidors	Revisar la informació que ofereix la UAB per a detectar dades confuses o poc transparents
7. Participació i comunitat	Establir aliances amb organitzacions locals per promoure oportunitats d'aprenentatge de grups vulnerables o discriminats
8. Docència i recerca	Incorporar l'RSC als plans d'estudis, amb formació específica en ètica, ètica professional i RS

El Pla Campus Saludable i Sostenible com a instrument d'implementació dels ODS

Com a proposta estratègica dins de l'RSU, el Pla «Campus Saludable i Sostenible» (SiS) es concep com un instrument per a implementar accions saludables i sostenibles estretament relacionades amb els Objectius de desenvolupament sostenible. El Pla està basat en quatre eixos: comunitat, edificis, territori i un eix transversal, i s'estructura en 12 línies fonamentals que incorporen 13 dels 17 ODS.

El Campus SiS és un projecte adreçat a tothom que estudia i treballa a la UAB amb l'objectiu de millorar la salut de la comunitat universitària mitjançant la promoció d'entorns i hàbits per a un estil de vida saludable, i assolir una universitat més sostenible i respectuosa amb el medi ambient.

Tot seguit detallem el Pla complet i hi afegim el número d'objectiu de desenvolupament sostenible que conté cada línia estratègica:

Eix 1. COMUNITAT

Línia estratègica 1. Activitat física

Promoure el coneixement dels beneficis de l'activitat física i la pràctica d'exercici regular.

ODS de referència: 3.

Objectiu 1.1. Afavorir la pràctica regular d'activitat física a la comunitat universitària	
Acció 1	Afavorir l'accés a la pràctica d'activitat física a l'alumnat i al personal de nova incorporació, així com a tots els sectors de la comunitat universitària
Acció 2	Desenvolupar un programa d'exercici físic adreçat a col·lectius sedentaris
Acció 3	Implementar el programa «Majors de 55 anys»
Acció 4	Facilitar la pràctica inclusiva a les persones amb diversitat funcional
Objectiu 1.2. Fomentar l'estil de vida actiu a les aules i als despatxos	
Acció 5	Promoure bons hàbits posturals a l'estudi i al lloc de treball
Acció 6	Elaborar un programa de pauses actives i reunions saludables
Acció 7	Desenvolupar el programa «Mou-Te A La Feina I A L'estudi»
Acció 8	Implementar el programa «Activa't durant els exàmens»

Línia estratègica 2. Alimentació saludable

Promoure el coneixement dels beneficis de l'alimentació saludable, sostenible i responsable, i afavorir-ne el consum al campus.

ODS de referència: 2 i 3.

Objectiu 2.1. Fomentar una alimentació saludable	
Acció 9	Potenciar menús i plats d'acord amb la dieta mediterrània
Acció 10	Promoure menús i plats d'acord amb altres dietes específiques
Acció 11	Afavorir l'accés al consum de fruita i verdura fresques
Acció 12	Promocionar els productes de temporada i de proximitat
Objectiu 2.2. Facilitar una cuina saludable per a col·lectius amb patologies i necessitats específiques	
Acció 13	Facilitar l'assessorament per a dietes específiques
Acció 14	Desenvolupar programes de cuina per a persones amb diferents al·lèrgies i intoleràncies

Línia estratègica 3. Benestar emocional

Promoure el coneixement de les dimensions emocional, psíquica, social i comunitària de la salut.

ODS de referència: 3.

Objectiu 3.1. Afavorir el benestar a l'estudi i al treball	
Acció 15	Elaborar un programa de gestió saludable de les emocions
Acció 16	Crear un espai de reflexió per a fer propostes per a aconseguir una comunicació saludable
Objectiu 3.2. Potenciar les relacions interpersonals saludables	
Acció 17	Crear espais per a compartir i promoure col·lectivament el benestar emocional
Acció 18	Afavorir el coneixement d'una sexualitat i afectivitat saludables i afavorir l'equitat en les relacions de gènere
Objectiu 3.3. Prevenció d'addiccions	
Acció 19	Promoure el coneixement i la prevenció d'addiccions
Acció 20	Promoure la reflexió sobre les alternatives a diverses addiccions

Línia estratègica 4. Valors responsables i de solidaritat

Fomentar el coneixement i la pràctica dels valors responsables i de solidaritat.

ODS de referència: 4, 5, 8, 12 i 16.

Objectiu 4.1. Fomentar una cultura socialment responsable	
Acció 21	Incloure en el disseny de les activitats del Campus SiS criteris inclusius, de perspectiva de gènere i de diversitat, d'acord amb els plans d'acció que la UAB ha desenvolupat en aquests àmbits
Acció 22	Potenciar els programes d'integració laboral per a persones en risc d'exclusió social
Objectiu 4.2. Afavorir un consum responsable	
Acció 23	Promoure la reflexió i el debat sobre els diferents models de consum
Acció 24	Promoure, sempre que sigui possible, productes de comerç just i de proximitat

Eix 2. EDIFICIS

Línia estratègica 5. Gestió de l'energia i de l'aigua

Promoure l'eficiència i l'estalvi d'energia i d'aigua.

ODS de referència: 6, 7, 9 i 13.

Objectiu 5.1. Fomentar l'eficiència energètica de les instal·lacions i l'estalvi energètic dels equipaments	
Acció 25	Instal·lar nous equips de calefacció, refrigeració i enllumenat més eficients que els actuals
Acció 26	Optimitzar els sistemes de climatització i enllumenat en funció de les activitats i de l'ocupació en cadascun dels edificis
Acció 27	Millorar els aïllaments
Acció 28	Fer un monitoratge de l'energia
Acció 29	Implementar un programa d'estalvi energètic dels equipaments de laboratoris i altres espais singulars
Acció 30	Implementar un programa d'estalvi energètic dels equipaments d'aules i d'oficines

Objectiu 5.2. Potenciar l'ús de recursos locals i renovables

Acció 31	Gestionar les instal·lacions renovables existents per tal de maximitzar-ne el rendiment
Acció 32	Explorar l'ús de diferents fonts renovables o d'altres fonts d'energia
Acció 33	Potenciar l'aprofitament dels recursos hídrics locals o d'altres fonts de subministrament d'aigua

Objectiu 5.3. Fer una gestió eficient i responsable de l'aigua

Acció 34	Implementar el telemesurament de l'aigua en el sistema de monitoratge de visualització de dades de la UAB
Acció 35	Garantir un manteniment preventiu, periòdic, dels dispositius consumidors d'aigua dels edificis i de les canonades
Acció 36	Implementar mesures d'estalvi d'aigua, en especial a les instal·lacions de docència i de recerca

Línia estratègica 6. Gestió de residus

Prevenir la generació de residus i millorar la gestió dels que es generen.

ODS de referència: 9 i 12.

Objectiu 6.1. Millorar la gestió dels residus municipals

Acció 37	Facilitar la recollida selectiva i impulsar mesures de minimització de residus
Acció 38	Incrementar la qualitat i la quantitat de la recollida de matèria orgànica
Acció 39	Consolidar l'aplicació (informàtica) d'aportació de material a la deixalleria

Objectiu 6.2. Transformar la deixalleria del campus en un centre d'innovació en gestió de residus (Espai R)

Acció 40	Introduir noves activitats a l'Espai R (deixalleria campus)
----------	---

Objectiu 6.3. Millorar la gestió dels residus de laboratori intracentre

Acció 41	Fomentar la minimització de residus tant en quantitat com en perillositat
----------	---

Eix 3. TERRITORI

Línia estratègica 7. Ordenació territorial

Planificar i gestionar el territori amb criteris de sostenibilitat.

ODS de referència: 11, 13 i 15.

Objectiu 7.1. Afavorir l'estructura compacta	
Acció 42	Prioritzar la remodelació i l'ampliació de les construccions existents respecte a l'edificació de nous espais
Objectiu 7.2. Integrar la gestió de la mobilitat i la gestió ambiental en la planificació urbanística i territorial	
Acció 43	Integrar la gestió de la mobilitat en la planificació urbanística i territorial
Acció 44	Preservar els espais agroforestals del campus i la seva connectivitat en la planificació urbanística i territorial
Objectiu 7.3. Potenciar el campus com a espai per a les activitats de la comunitat universitària, i garantir-ne la qualitat ambiental	
Acció 45	Utilitzar el campus com un espai de docència més enllà de les aules
Acció 46	Utilitzar el campus com un espai de recerca més enllà dels laboratoris
Acció 47	Crear espais de trobada/interacció

Línia estratègica 8. Mobilitat

Fomentar una mobilitat més sostenible i segura (d'acord amb les directrius del nou Pla de Mobilitat de la UAB).

ODS de referència: 9 i 13.

Objectiu 8.1. Potenciar el transport públic col·lectiu per a accedir al campus	
Acció 48	Millorar el servei ferroviari per a accedir al campus
Acció 49	Millorar el servei d'autobús
Objectiu 8.2. Fomentar un ús més racional del vehicle privat	
Acció 50	Implementar mesures de gestió de l'aparcament
Acció 51	Fomentar l'ús compartit del cotxe
Objectiu 8.3. Aconseguir l'accessibilitat universal al campus	
Acció 52	Continuar fent actuacions de supressió de barreres arquitectòniques
Objectiu 8.4. Potenciar els desplaçaments amb mitjans de transport actius	
Acció 53	Potenciar els desplaçaments a peu
Acció 54	Potenciar els desplaçaments amb bicicleta (projecte BiciUAB, servei de bicicleta pública...)

Línia estratègica 9. espais agroforestals

Fer una gestió sostenible dels espais agroforestals i enjardinats del campus.

ODS de referència: 2, 6 i 15.

Objectiu 9.1. Fer una gestió activa i sostenible del mosaic agroforestal (camps de conreu, zones de bosc, rieres, etc.)	
Acció 55	Mantenir i, si és possible, potenciar l'activitat ramadera i agrícola per tal de conservar el mosaic agroforestal actual
Acció 56	Fer una gestió forestal sostenible
Acció 57	Millorar l'estat de les rieres del campus
Acció 58	Aplicar mesures de restauració ambiental en els indrets afectats per obres, serveis, edificis o construcció d'infraestructures
Objectiu 9.2. Gestionar les zones enjardinades amb criteris de sostenibilitat i salut	
Acció 59	Utilitzar majoritàriament espècies autòctones o ben adaptades a la zona de plantació, de baix requeriment hídric i evitar les espècies al·lèrgiques
Acció 60	Incrementar la biodiversitat
Acció 61	Reduir i optimitzar l'ús d'aigua per a reg
Acció 62	Potenciar el control biològic de plagues
Objectiu 9.3. Gestionar la biodiversitat	
Acció 63	Elaborar un inventari de la fauna del campus, fer un seguiment de la seva evolució i establir mesures de control si escau
Acció 64	Elaborar un inventari de la flora del campus, fer un seguiment de la seva evolució i establir mesures de control si escau
Acció 65	Implementar mesures de control d'espècies invasores

Eix 4. EIX TRANSVERSAL

Línia estratègica 10. Comunicació

Comunicar d'una manera efectiva les accions del Pla.

ODS de referència: 4.

Objectiu 10.1. Promoure la formació	
Acció 66	Establir un programa de formació d'acord amb els objectius i les línies de treball del Campus SiS
Acció 67	Promoure la integració dels Objectius de desenvolupament sostenible en els diferents currículums en la mesura que sigui possible
Acció 68	Promoure equips de formació interdisciplinaris per avançar en projectes docents innovadors en salut i sostenibilitat

Objectiu 10.2. Difondre les activitats del Pla	
Acció 69	Fer campanyes de sensibilització dels diferents àmbits del Pla
Acció 70	Promoure les activitats de la Setmana Saludable i Sostenible, la Setmana de la Mobilitat Sostenible i Segura, i la Cursa Solidària de la UAB
Acció 71	Potenciar els canals virtuals
Acció 72	Col·laborar amb institucions, entitats, associacions i plataformes que treballen en els àmbits de la salut i de la sostenibilitat

Línia estratègica 11. Participació

Involucrar la comunitat universitària en el Pla.

ODS de referència: 4.

Objectiu 11.1. Promoure la participació i donar-li visibilització	
Acció 73	Afavorir la creació de grups de treball interdisciplinaris
Acció 74	Potenciar activitats de voluntariat relacionades amb les activitats del Campus SiS
Acció 75	Fer partícips els estudiants, el PDI i el PAS en el disseny de les activitats de sensibilització i de formació de les activitats del Campus SiS
Acció 76	Potenciar els grups de treball estables existents (taula de mobilitat...)

Línia estratègica 12. Ambientalització

Introduir criteris de sostenibilitat a totes les actuacions i activitats de la universitat.

ODS de referència: 9 i 12.

Objectiu 12.1. Promoure l'ambientalització	
Acció 77	Afavorir la contractació pública ambientalment i socialment responsable
Acció 78	Potenciar la compra de productes i la contractació de serveis respectuosos amb el medi ambient i socialment responsables
Acció 79	Incloure criteris de sostenibilitat en les actuacions i activitats que es fan a la universitat

Aquestes línies estratègiques es desenvolupen mitjançant grups de treball pluridisciplinaris formats per personal docent, personal d'administració i serveis, estudiants i empreses, institucions i altres organismes amb els quals es puguin crear sinergies positives per ambdues parts. Els grups treballen per objectius o reptes que segueixen criteris de transversalitat, coresponsabilitat, flexibilitat i proactivitat.

2.3. La responsabilitat social a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)

La responsabilitat social és un àmbit inherent a la funció i la missió pròpies d'una universitat pública. Però, més enllà del que es pot qualificar d'activitats naturals i tradicionals, més vinculades a la formació i a la recerca científica, les universitats poden contribuir d'una manera significativa al benestar social de la seva comunitat, del seu entorn i del món, incorporant-hi aspectes com la inclusió social, la solidaritat i la sostenibilitat o el reforç de vincles i lligams positius.

Sensible a aquesta responsabilitat, recollida en els Estatuts, des de fa anys, la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) ha anat desenvolupant activitats molt diverses a partir del compromís social, personal i col·lectiu, que s'han anat institucionalitzant progressivament en polítiques i plans emmarcats en conceptes com la cooperació per al desenvolupament, la sostenibilitat o la igualtat, per posar-ne alguns exemples. Per tal de generar un marc general, l'any 2011 es van formular les línies clau d'una política d'RS de la UPC, que definia que «la responsabilitat social implica la preocupació i cura pels impactes ambientals, socials i econòmics de l'activitat universitària en els seus diferents àmbits d'influència, amb l'objectiu que aquests impactes siguin positius per a la societat. Comporta l'assumpció d'un compromís institucional, la definició i desplegament d'un pla d'acció i el posterior rendiment de comptes.»

En aquest mateix document, es van aprovar les següents línies d'actuació:

- » Impuls i coordinació de la responsabilitat social d'una manera conjunta des dels diferents àmbits de la universitat.
- » Formulació i articulació de les polítiques per mitjà del Pla de Govern i d'un seguit de plans sectorials.
- » Participació activa en fòrums i xarxes socials vinculades a la responsabilitat social.
- » Reforçament i ampliació dels mecanismes de difusió utilitzats, tenint cura d'emmarcar-ho en una perspectiva integradora del conjunt.
- » Enfortiment de la comunicació bidireccional entre els diferents grups d'interès.
- » Transparència i rendició de comptes.

Vuit anys després, aquestes línies continuen sent vigents, i s'ha progressat en nombrosos fronts; tanmateix, encara cal assegurar l'impuls constant, la coordinació d'iniciatives i la visibilitat de les accions. El Consell de Govern actual (2019) de la UPC s'ha compromès amb el Pla d'Actuacions (2018-2021) a fer progressar d'una manera significativa aquest àmbit, amb canvis estratègics, institucionals i organitzatius. En aquest document, es presenten el marc de referència institucional i d'evolució històrica, els objectius i actuacions que es persegueixen i algunes reflexions.

Marc de referència

La responsabilitat social en els Estatuts de la UPC

El compromís de la institució amb l'RS el trobem en els Estatuts mateixos, la disposició normativa de màxima jerarquia a la universitat. Així, doncs, els Estatuts de la UPC (2012), fan referència a tota una sèrie d'objectius, principis informadors i drets que estan directament entroncats amb l'RS i els diferents vessants d'aquesta, en un seguit d'articles que conformen el títol I, on es descriuen la naturalesa i les finalitats de la institució, i els articles 4, 5, 6 i 7 (annex 1).

L'articulació de polítiques sectorials a la UPC

Al llarg de les tres últimes dècades, la universitat ha dissenyat i ha posat en marxa tota una sèrie d'iniciatives que s'han articulat en un seguit de polítiques, programes i plans sectorials vinculats a desplegar una de les dimensions de l'RS o una altra, així com unitats responsables per impulsar-les o coordinar-les. La taula 1 resumeix algunes fites que han marcat la trajectòria de la UPC en aquest àmbit.

Taula 1. Fites clau de la responsabilitat social a la UPC

1992	Creació del Centre de Cooperació al Desenvolupament
1996	Pla de Medi Ambient (1996-2001) Creació de la Càtedra Unesco de Sostenibilitat Programa Dona
1998	Pla de Prevenció de Riscos Laborals a la UPC
1999	Creació de la Global University Network for Innovation (GUNI)
2002	Programa d'Atenció a les Discapacitats Pla d'Igualtat d'Oportunitats
2005	Creació del Centre Interdisciplinari de Tecnologia, Innovació i Educació per la Sostenibilitat (CITIES)
2005	Creació de la Càtedra d'Accessibilitat
2006	I Pla UPC Sostenible 2015
2007	Creació del Comissionat de Desenvolupament Sostenible
2008	Declaració de Sostenibilitat de la UPC Competència genèrica obligatòria de «Sostenibilitat i compromís social» en tots els plans d'estudi de la UPC
2009	Política de prevenció de riscos laborals a la UPC Programa STEP de suport a la integració de la competència de «Sostenibilitat i compromís social»
2010	Creació de l'Institut de Sostenibilitat Pla de Llengües de la UPC
2011	Aprovació del Codi ètic i de bones pràctiques del personal al servei de la UPC i del seu estudiantat Pla UPC Cooperació 2015 (2011) II Pla UPC Sostenible 2015 Pla UPC Responsabilitat Social 2015 Pla d'Estalvi Energètic 2011-2014
2012	II Pla d'Igualtat d'Oportunitats a la UPC (2013-2015)
2014	Programa Nexus24 de Comunitats Col·laboratives
2015	Pla UPC Energia 2020 Política de mobilitat sostenible de la UPC
2016	Pla de Biodiversitat dels Jardins de la Torre Girona Estratègia UPC Recircula
2017	Creació del Gabinet d'Innovació i Comunitat
2019	Creació del Vicerectorat de Responsabilitat Social i Igualtat
2020	Pla impulsor del compromís social «Canvia el món amb la UPC»

Una nova etapa d'impuls al compromís social

Agenda 2030

L'Agenda 2030 és un referent obligat per a la nostra universitat. Tant les universitats catalanes de l'ACUP amb el Projecte #UODS (ACUP, 2019), com les universitats de l'Estat espanyol, s'han definit en relació al seu compromís amb l'Agenda 2030 de les Nacions Unides (CRUE, 2019). En aquest document, s'exposa que *«la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible constituye una oportunidad, al tiempo que una exigencia, para responder a los desafíos del mundo. La diversidad y gravedad de los problemas que ponen en riesgo el planeta y la humanidad obligan a actuar desde el conocimiento profundo de estos retos y sus interdependencias»*.

La UPC adopta aquest nou marc de referència compartit en les diferents línies de responsabilitat social, amb l'objectiu de contribuir activament a assolir els Objectius de desenvolupament sostenible en les activitats pròpies.

La responsabilitat social al Pla d'Actuacions de la UPC (2018-2021)

El Pla de Govern vigent de la UPC està estructurat entorn de 7 compromisos i 12 reptes (taula 2). Entenent que l'RS és un concepte que abasta totes les activitats universitàries, és present d'una manera transversal en tot el pla. Tanmateix, el compromís 6 i el repte 11 fan explícita l'acció proactiva de la universitat respecte a la societat.

Taula 2. Compromisos i reptes del Pla d'Actuacions 2018-2021 de la UPC

Compromisos
1. Una universitat amb identitat i personalitat pròpies i diferenciades 2. Una universitat per una docència d'excel·lència 3. Una universitat oberta al món 4. Una universitat que valora la recerca i la transferència de tecnologia 5. Una universitat connectada amb la societat 6. Una universitat compromesa amb la societat 7. Una universitat responsable, transparent, oberta a tothom i que respecta i escolta
Reptes
1. Disposar d'una oferta acadèmica de qualitat orientada a satisfer les necessitats de la societat 2. Incrementar el nombre d'estudiants que accedeixen als estudis de la UPC 3. Aconseguir la formació integral de l'estudiantat com a eix vertebrador de l'activitat de la universitat 4. Reforçar el vincle entre la UPC i els seus titulats (alumni) 5. Consolidar el posicionament de la UPC com a universitat líder en els àmbits de recerca que li són propis 6. Consolidar la posició de la UPC com a universitat líder en transferència i intercanvi de coneixement i tecnologia 7. Promoure una estructura més federal, transparent i participativa per a la UPC que afavoreixi l'orgull de pertinença a la institució i identificació amb aquesta 8. Transformar la UPC en una universitat plenament digital 9. Dissenyar un pla estratègic de personal negociat amb l'Administració i d'acord amb les unitats 10. Ser líders d'opinió en temes propis de la universitat 11. Incrementar el compromís de la UPC amb la societat i el territori 12. Incrementar la sostenibilitat financera de la universitat per garantir l'excel·lència de l'activitat acadèmica que s'hi desenvolupa

El compromís 6 («Una universitat compromesa amb la societat») descriu de la manera següent:

«Ningú posa en dubte que la gran transformació que en els darrers anys ha experimentat la nostra societat, localment i globalment, ha estat catalitzada per l'aplicació de la tecnologia en les seves múltiples vessants. Tal com diuen els nostres Estatuts, som una institució de servei públic d'educació superior que prioritza els àmbits de l'enginyeria, l'arquitectura i la ciència. La nostra activitat té un impacte clar, a curt, mitjà i llarg termini, sobre la societat. Busquem

l'excel·lència en l'arquitectura, l'enginyeria i la ciència, però en cap cas no podem pensar que la nostra activitat és escèptica pel que fa als canvis socials que la tecnologia provoca. Som persones que treballem amb persones, a qui hem de formar en ciència i tecnologia, però també en els valors ètics que la societat demana. Els conceptes de sostenibilitat, el respecte al medi ambient i el respecte a la privacitat, a la llibertat de les persones i a la seva diversitat han d'impregnar la formació que rep el nostre estudiantat.

»Cal incrementar la col·laboració amb la indústria i el sector empresarial. Els nostres plans d'estudis han de procurar atendre la demanda actual, però també la futura, de la indústria pel que fa a la formació dels nostres titulats. Com a universitat politècnica, tenim l'obligació d'escoltar les empreses i el sector industrial. Hem d'aprofitar el perfil professional del PDI associat de què disposem a la UPC per tal que ens faciliti aquesta connexió amb la indústria i ens ajudi a tenir uns plans d'estudis actualitzats i atractius. La figura dels patronats vinculats als centres docents, així com les comissions de relacions universitat-empresa, han de ser eines útils per a mantenir aquesta connexió permanent amb la societat. En aquesta línia, hem d'aprofitar el gran nombre de convenis de cooperació educativa que subscriuen els nostres centres i que permeten al nostre estudiantat fer pràctiques externes en empreses i institucions com un altre dels punts de contacte per a conèixer les necessitats de les empreses i tenir el retorn necessari sobre la formació que impartim en el sector industrial.

»L'accessibilitat, la inclusió, la no-discriminació per raó de gènere i l'equitat són ja valors inherents a la UPC, però als quals cal continuar dedicant esforços i recursos perquè esdevinguin quotidians, com a millor indicador del seu assoliment.

»Cal vetllar per la igualtat d'oportunitats de tots els col·lectius de la comunitat universitària i impulsar les tasques de formació i desenvolupament de projectes de recerca relacionats amb l'accessibilitat universal, el disseny per a tothom i la discapacitat.»

D'altra banda, el repte 11 («Incrementar el compromís de la UPC amb la societat i el territori»), destaca aquests quatre eixos d'acció, actualment en ple desplegament:

- 11.1. Establir aliances amb el teixit empresarial i social del territori i les administracions públiques.
- 11.2. Reforçar les accions que ja porta a cap la UPC vinculades a la cooperació per al desenvolupament i al voluntariat social.
- 11.3. Establir un compromís de responsabilitat social universitària.
- 11.4. Incrementar el compromís de la universitat amb una societat energèticament més sostenible i una economia circular.

Accions clau de compromís social de la UPC

Pla Impulsor del Compromís Social: Canvia el món amb la UPC

Durant l'any 2020, s'ha elaborat el Pla Impulsor del Compromís Social: Canvia el món amb la UPC, una estratègia institucional que té per objectiu activar els mecanismes catalitzadors que han d'ajudar a desplegar les diverses estratègies sectorials, que s'expliquen a continuació. Aquest pla s'articula entorn d'aquests quatre eixos impulsors: 1) escoltar la societat, és a dir, establir els espais i instruments per facilitar la permeabilitat, la comunicació bidireccional i la cocreació de solucions als reptes socials; 2) connectar i acompanyar la comunitat en la implicació i el compromís social, aportant les eines, els recursos i els processos que la facin possible; 3) reconèixer els equips i les persones i valorar la seva tasca, i 4) visibilitzar les activitats, els resultats i l'impacte de les accions i activitats de compromís social.

Per a l'elaboració d'aquest pla, s'ha estructurat un procés participatiu en el qual han pres part més de 150 membres, entre la comunitat universitària i persones i entitats externes, que ha ajudat a enriquir-ne l'estructura i els continguts. Es preveu que el pla sigui aprovat pels òrgans de govern de la UPC durant el 2020.

Estratègies sectorials

Igualtat

S'està desplegant l'III Pla d'Igualtat (2016-2020) i els seus projectes. En el marc d'aquest pla, el Consell de Govern ha aprovat el Programa d'Exempcions Docents, durant un quadrimestre, per a la intensificació en la recerca després d'un permís maternal del PDI per tal d'afavorir la carrera acadèmica de les docents. També cal destacar la posada en marxa del programa «Aquí STEAM» per a afavorir vocacions dels àmbits de la ciència, la tecnologia, l'enginyeria, les arts i les matemàtiques entre les noies, el projecte europeu GEECCO, que ha suposat moltes accions de formació al personal en l'àmbit de la igualtat, així com el treball de prevenció i d'actuacions en casos d'assetjament sexual.

Inclusió

La UPC està desplegant l'I Pla d'inclusió 2017-2020, estructurat en tres objectius (UPC Sensible, UPC Inclusiva i UPC Accessible) i tres àmbits principals d'incidència (Espais, Docència i Serveis). Durant el curs 2018-2019, s'han redissenyat els Serveis d'Inclusió UPC amb la participació de membres de la comunitat universitària i s'ha constituït el Consell d'Inclusió. També s'ha continuat treballant per a la coordinació en xarxa de tots els responsables d'inclusió dels diferents centres docents.

A més, s'han focalitzat els esforços en dues àrees de treball: l'accés, l'acollida i el seguiment de l'estudiantat amb necessitats educatives especials (discapacitat, trastorns), en què ha continuat aplicant-se el programa *Meetup* per a l'acollida d'estudiants amb trastorn de l'espectre autista (TEA), amb les adaptacions i les tutoritzacions als estudiants i el seguiment d'aquests, i la formació al professorat. Referent a l'àmbit d'accessibilitat, s'han dut a terme els següents projectes: disseny del servei TIC per a l'autoorganització de Mapathons, estudi sobre l'accessibilitat dels edificis universitaris de Barcelona, projecte OnVaGis per millorar la informació geogràfica aplicada als espais de la UPC.

Sostenibilitat

Les actuacions en els àmbits de gestió s'estructuren per mitjà de diversos plans o polítiques estratègics: Estratègia UPC Recircula 17-20, Pla UPC Energia 2020, Política de mobilitat, Pla de Biodiversitat de la Torre Girona.

L'any 2019, la UPC va aprovar la Declaració sobre l'Estat d'Emergència Climàtica amb el compromís d'intensificar l'ús d'energies renovables, la millora de l'ús de recursos i les campanyes de reciclatge i reutilització. Per a promoure l'autoconsum energètic, s'ha licitat una planta fotovoltaica de 150 kW, i en l'àmbit de l'eficiència s'ha projectat la renovació del sistema d'enllumenat a la Biblioteca Rector Gabriel Ferraté i a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona; alhora, s'ha elaborat el certificat energètic de trenta-tres edificis, amb la participació d'estudiants de diferents escoles. També s'ha iniciat l'activitat del Hub Recircula UPC-AMB, un projecte estratègic per a fer del Campus Diagonal-Besòs un referent de coneixement i pràctica de l'economia circular. Dins aquest campus, s'ha convocat la primera edició del Recircula Challenge, una competició universitària per a proposar solucions a reptes reals i urgents de l'economia circular, dedicada enguany a la reducció de bosses i làmines de plàstic. Hi participen una vintena d'equips formats per un centenar d'estudiants de vuit universitats.

Cooperació i voluntariat social

El Centre de Cooperació per al Desenvolupament (CCD) obre cada curs una convocatòria d'ajuts per a activitats de cooperació, adreçada a tots els membres de la comunitat universitària, per a donar suport a projectes, activitats formatives i altres iniciatives de cooperació destinades a països en vies de desenvolupament en què intervinguin directament estudiants, PDI o PAS de la UPC, així com les activitats de sensibilització i propostes d'educació per al desenvolupament que es facin a la UPC.

Tot just en el curs acadèmic 2017-2018, es van dur a terme 56 projectes de cooperació internacional en els quals van participar 236 persones (94 estudiants, 5 PAS i 30 PDI), amb més de 130 desplaçaments al terreny distribuïts en 32 països (Algèria, Bangla Desh, Bolívia, Brasil, Colòmbia, República Dominicana, Egipte, Equador, Etiòpia, Ghana, Grècia, Índia, Iran, Líbia, Malta, Itàlia, Madagascar, Marroc, Mauritània, Mèxic, Moçambic, Nepal, Nicaragua, Nigèria, Oman, Panamà, Perú, Senegal, Sierra Leone, Txad i Uganda).

En el curs 2018-2019, s'ha treballat per a donar més suport, i més bo, a les iniciatives proposades per la comunitat universitària, a fi de fer visible al treball que es fa en aquests àmbits i establir noves col·laboracions amb entitats i altres actors socials. D'una banda, s'han desplegat d'una manera més coherent les modalitats de la convocatòria anual d'ajuts del CCD amb la incorporació de noves línies específiques de suport a les activitats de recerca per al desenvolupament i a la cooperació local, i donant més visibilitat a la modalitat d'enfortiment institucional a universitats de països desfavorits; d'altra banda, durant aquest curs, el CCD ha posat en marxa una nova línia de suport a les associacions de cooperació de la UPC i ha impulsat una nova convocatòria orientada a la concessió d'ajuts predocctorals per a l'elaboració de tesis en l'àmbit de la recerca per al desenvolupament humà.

Pel que fa al voluntariat social, en l'entorn més proper, a més a més de la quarta edició del Programa de Voluntariat TIC de suport a entitats socials, en aquest mateix curs s'ha posat en marxa un nou programa de Voluntariat en Òptica i Optometria (VOOL), articulat conjuntament entre el Centre de Cooperació per al Desenvolupament, el Centre Universitari de la Visió i la Facultat d'Òptica i Optometria en col·laboració amb Ètnia Barcelona Foundation. La UPC ha fet un esforç per fer més visibles els diferents programes, mitjançant el diàleg i la formalització de convenis de col·laboració amb entitats com ara Metges Sense Fronteres, la Fundació Vicente Ferrer o l'Obra Social de Sant Joan de Déu. Quant al treball en xarxa, convé destacar el disseny d'una nova estratègia de cooperació de les universitats espanyoles, la participació en l'elaboració del Pla Director de Cooperació de la Generalitat o la implicació activa en els treballs de la plataforma Pobresa Zero-Justícia Global.

A més a més, en aquest curs, s'ha creat el Club Alumni de Cooperació, amb l'objectiu de dinamitzar la comunitat d'exalumnes que han participat en activitats de cooperació i que volen continuar donant suport als projectes i programes en aquest àmbit.

Aquest ampli programa universitari de cooperació i solidaritat se sustenta en la Campanya UPC 0'7 %, que suma les aportacions de la comunitat universitària als recursos que hi dedica la universitat.

Alumni

UPCAumni ha assolit la xifra de 61.926 membres en finalitzar el curs 2018-2019, 2.989 dels quals són UPCAumni Premium i 75 són empreses i institucions que donen suport al projecte. Els mitjans de comunicació utilitzats per a la promoció, captació i fidelització dels *alumni* han estat la nostra pàgina web, les xarxes socials, el butlletí electrònic mensual *Info Alumni*, els actes de graduació dels centres docents i les activitats dels clubs i *chapters*.

Com cada any, una de les àrees de treball d'UPCAumni que genera més dinamisme és el Servei de Carreres Professionals. L'orientació professional, l'assessorament en la cerca de feina i el suport en la gestió de la carrera professional dels titulats/estudiants de la UPC s'ofereixen mitjançant el conveni signat amb el Departament d'Empresa i Coneixement i les Universitats Catalanes i ha arribat a més de 1.900 persones. UPCAumni ha tingut presència

activa en tots els fòrums d'empresa de la UPC i ha organitzat dues noves edicions de l'eNetworking Talent Day (NTD), el seu propi esdeveniment amb empreses. L'NTD està adreçat als titulat i estudiants dels últims crèdits de grau, màster i doctorat de la UPC per a facilitar-los l'intercanvi i l'establiment de contactes amb empreses que cerquen perfils professionals relacionats amb els àmbits de coneixement de la UPC.

Compromís social amb la docència

Competència de compromís social i sostenibilitat en tots els graus

En el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior, l'aprenentatge de competències adquireix un protagonisme molt rellevant. L'any 2008, la UPC va seleccionar set competències genèriques, entre les quals hi ha la de sostenibilitat i compromís social, per incorporar-les al perfil de tots els graduats, i va elaborar un manual de referència per a tots els graus.¹⁹ Aquesta competència està integrada en tots els plans d'estudi. Actualment s'està fent un estudi per veure el grau d'incorporació des de la perspectiva dels estudiants.

Oferta específica en àmbits del compromís social

La UPC promou el desenvolupament d'una oferta de titulacions que abordin d'una manera específica els reptes de desenvolupament sostenible. Per la tradició de la universitat, l'oferta està força centrada en aspectes tecnològics i ambientals, tot i que incorpora progressivament altres dimensions més socials i econòmiques. Aquests en són alguns exemples:

- Màster Universitari en Enginyeria de l'Energia (vinculat al programa InnoEnergy)[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Ciència i Tecnologia de la Sostenibilitat[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Seguretat i Salut en el Treball: Prevenció de Riscos Laborals[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Oceanografia i Gestió del Medi Marí[\[+\]](#)
- Erasmus Mundus Master's degree in Flood Risk Management[\[+\]](#)
- Master's degree in Structural Analysis of Monuments and Historical Constructions (SAHC)[\[+\]](#)
- Màster universitari en Intervenció Sostenible en el Medi Construït (MISMeC)[\[+\]](#)
- Master's degree in Interdisciplinary and Innovative Engineering[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Paisatgisme (MBLandArch) Obert[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Enginyeria Ambiental[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Enginyeria dels Recursos Naturals[\[+\]](#)
- Master's degree in Artificial Intelligence[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Tecnologies Facilitadores per a la Indústria Alimentària i de Bioprocessos (KET4FOOD+BIO)[\[+\]](#)
- Màster universitari en Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes (especialitat de Matemàtiques)[\[+\]](#)
- Màster Universitari en Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania (la UPC hi col·labora)[\[+\]](#)

Beques i ajuts per a estudiants en risc d'expulsió i refugiats

La UPC forma part, conjuntament amb altres universitats públiques catalanes, del programa pilot impulsat per la Generalitat de Catalunya de concessió de beques per a persones refugiades ubicades al Líban. Es tracta d'una iniciativa on tothom s'ha implicat: els òrgans de govern de les institucions universitàries, el professorat, l'estudiantat que ha acompanyat les persones nouvingudes i el personal d'administració i serveis. La mateixa implicació ha tingut

¹⁹ https://www.upc.edu/ice/ca/innovacio-docent/publicacions_ice/quaderns-per-treballar-les-competencies-generiques-a-les-assinatures/1086.pdf.

també la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania en cadascun dels diferents graus de responsabilitat. A aquest programa cal afegir-hi els ajuts que la UPC concedeix a persones refugiades per mitjà del CCD, amb el suport de la Fundació UPC.

Compromís social en la recerca i la transferència

Mapa de la recerca en sostenibilitat i desenvolupament humà

Com es pot veure al portal FUTUR de la recerca a la UPC, l'activitat de recerca vinculada a l'àmbit de sostenibilitat i desenvolupament humà té una dimensió significativa. El gràfic següent mostra les àrees de coneixement de la UPC i la relació entre aquestes, basades en la producció científica dels investigadors de la UPC. Cada node representa una àrea, i la seva mida està determinada pel nombre d'activitats del portal FUTUR al qual pertany. L'amplada de cada aresta es determina pel nombre d'activitats corresponents a les dues zones connectades per la vora.

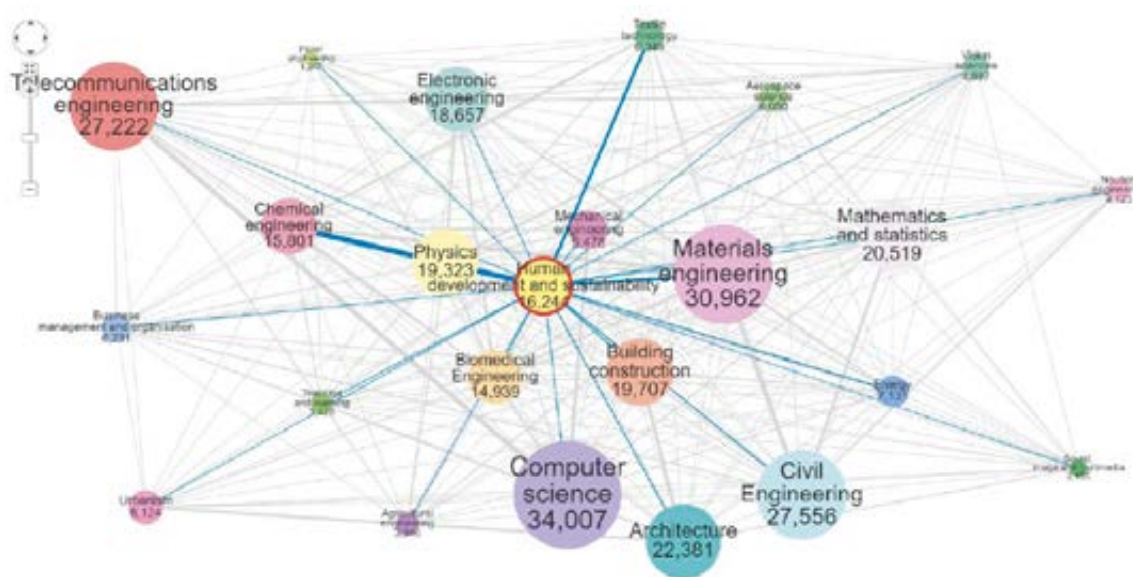

Figura 11. Mapa de coneixement de la UPC

Font: https://futur.upc.edu/knowledge_maps

Segell Human Resources Strategy for Researchers

La UPC aposta per la millora contínua de les condicions de selecció i de treball i de les perspectives de carrera dels seus investigadors. D'ençà que va ser fundada, la UPC ha creat una sèrie d'unitats específiques i ha desenvolupat un conjunt de normes i pràctiques amb aquest propòsit, que van culminar el 2013 amb l'adhesió a la Carta Europea de l'investigador i al Codi de Conducta per a la Contractació d'Investigadors. L'any 2017 la UPC va obtenir el segell de la *Human Resources Strategy for Researchers*, i actualment està desenvolupant un pla d'acció (2017-2019).

Relacions universitat-empresa

En els darrers anys, la UPC ha consolidat el seu paper com a agent clau per al progrés d'una economia que cada vegada més es basa en el coneixement i la innovació. La universitat ha refermat el seu rol com a agent de transfor-

mació per a les empreses i ha anat teixint una xarxa d'empreses vinculades a la universitat que estan donant lloc a projectes amb grans corporacions i amb petites empreses. La UPC és una universitat amb vocació de col·laboració amb altres universitats de prestigi, institucions i consorcis nacionals i internacionals.

Aquesta activitat es concreta en nombrosos convenis i projectes de recerca, en la creació de noves empreses de base tecnològica, en la generació i explotació de patents, i en els serveis científics i tècnics i espais que posa a l'abast del seu entorn per generar progrés i ocupació.

Els ingressos gestionats l'any 2017 per transferència de tecnologia i coneixement a la UPC han estat de 24,31 M€, 16,50 M€ dels quals ha gestionat el Centre de Transferència de Tecnologia de la Universitat (CTT), 1,91 M€ la Fundació CIT UPC i 5,90 M€ la Fundació CIM UPC.

Des del punt de vista de la gestió de la innovació, han assessorat 157 projectes, ha presentat 52 sol·licituds de patents, ha assessorat 10 empreses de base tecnològica i ha negociat 9 nous contractes de llicència. La mobilització d'inversions de capital en empreses derivades ha estat de 36.308.544 €, i la facturació anual per llicències, de 354.157,49 €.

Pel que fa als serveis científicotècnics de la UPC, enguany s'han portat a terme més de 2.800 serveis a tercers, per un import de 2.272.502,84 €, que representa un increment del 7,4 % respecte a l'any anterior.

Institucionalització i canvis organitzatius

Creació d'un nou vicerectorat

Al mes de març del 2019 es crea el nou Vicerectorat de Responsabilitat Social i d'Igualtat per a liderar, impulsar i coordinar les polítiques d'aquest àmbit.

Agrupació de les unitats relacionades amb la responsabilitat social al Gabinet d'Innovació i Comunitat

S'han reagrupat els equips de gestió d'alumni, del Centre per la Cooperació al Desenvolupament i l'equip tècnic del Gabinet d'Innovació i Comunitat, per a afavorir sinergies, eficàcia i visibilitat dels esforços sota el paraigua d'aquest gabinet.

Suport a les comunitats col·laboratives amb el programa Nexus24

La responsabilitat social s'exerceix mitjançant un compromís de treball en xarxa (Valleys 2014), i no pas unilateral. Per aquest motiu s'està formant la comunitat per a treballar col·laborativament en xarxa per mitjà del Programa Nexus24 de Comunitats Col·laboratives, en què ja han participat més de 300 persones i s'han dut a terme més de 30 projectes col·laboratius. El programa permet institucionalitzar projectes en xarxa sorgits de la comunitat UPC amb l'ajuda de facilitació, reconeixement i altres eines de suport.

CampusLab

La UPC promou la idea de convertir els campus en entorns d'innovació aplicada, particularment en el desenvolupament de solucions i millores en l'àmbit de la sostenibilitat i del compromís social, en què les tecnologies juguen un paper clau, però també el juga la innovació col·laborativa. Sota el paraigua CampusLab es fan treballs acadèmics, projectes experimentals, experiències pilot, etc., que permeten provar solucions en condicions de proximitat i usuaris «controlats». Aquests en són alguns exemples:

- » Certificació energètica de més de 40 edificis de la UPC per part dels estudiants de l'EPSEB.
- » Realització de la Mapathon d'accessibilitat al Campus Nord.
- » Prova pilot de màquines de recuperacions d'envasos retornables.
- » Desenvolupament de tecnologies de transcripció automàtica a l'aula per a estudiants amb dificultats auditives.

Visibilitat, reconeixement i formació

Estudiantat: Reconeixement de crèdits a l'estudiantat per activitats d'aprenentatge servei.

El Mapa d'itineraris de les activitats culturals, esportives, solidàries, de cooperació i de representació estudiantil llista les activitats que permeten el reconeixement de crèdits ECTS que no són activitats de classe als estudiants. Entre aquests hi ha un bloc de responsabilitat social amb aquests itineraris: inclusió, igualtat, sostenibilitat, cooperació, innovació i comunitat col·laborativa, acollida d'estudiantat internacional i acollida d'estudiantat de nou accés.

PDI: Registre al portal Futur de les activitats del PDI de compromís social

S'està treballant per disposar d'una categoria pròpia de compromís social en les activitats del PDI que estiguin vinculades a aquesta temàtica (en el moment d'entrar-les al sistema DRAC). A banda, l'Institut de Ciències de l'Educació ofereix activitats formatives en els àmbits estratègics de responsabilitat social de la UPC.

PAS: Eix 0 de compromís social

El Pla de Formació del PAS de la UPC inclou un eix propi de compromís social que comprèn activitats d'aquest tipus.

Premi de responsabilitat social del Consell Social

S'està impulsant la convocatòria d'un premi del Consell Social a la responsabilitat social, orientat a membres de la comunitat per al curs 2019-2020.

Cinquantenari de la UPC

Els ODS són al centre dels valors de la celebració dels 50 anys de la UPC (2020-2021).

Durant aquesta celebració i les iniciatives que s'hi vinculen, es vol realçar una universitat pública compromesa amb la societat i partícip del progrés dels darrers cinquanta anys. Alhora, i amb el lema «Sense límits», es pretén promoure una visió de cara al futur, orientada en els 17 Objectius de desenvolupament sostenible, amb l'accent posat en àmbits com el de la igualtat, la sostenibilitat, la inclusió de la diversitat, etc.

Participació en el rànquing THE Impact 2019

La UPC ha participat en el rànquing *THE Impact 2019*. Aquest rànquing vol copsar l'impacte social de les universitats a partir de la contribució de la seva docència, la seva recerca i transferència del coneixement i la seva tercera missió orientada a l'assoliment dels Objectius de desenvolupament sostenible adoptats per l'ONU el 2016. En el rànquing global, la UPC se situa en la franja 101-200 a escala mundial, i pel que fa a les llistes d'objectius individuals, en la que obté millors qualificacions és en la número 10 (Reducció de desigualtats) de les 37 millors del món.

En el rànquing general, a més de l'objectiu 17, obligatori per a tothom, els altres tres tinguts en compte per a la UPC són el 4 (Educació de qualitat), el 5 (Igualtat de gènere) i el 10 (Reducció de desigualtats); és a dir, aquests són els tres objectius optatius en els quals la UPC ha obtingut més bones classificacions.

Conclusions

En un món canviant on la tecnologia és un accelerador de canvis enorme, una universitat politècnica com la UPC no es pot mantenir neutral en relació als valors que han de guiar la seva missió com a universitat pública. En aquest sentit, el desenvolupament d'una política de responsabilitat social, la visibilització dels valors que ja són presents en els Estatuts i l'organització d'estructures perquè vetllin –d'una manera relacional i col·laborativa– en el progrés continu és el repte que aborda actualment. Si bé fa anys que treballa en aquest àmbit, les iniciatives de compromís social a la universitat han estat fragmentades i han tingut poca visibilitat durant massa temps. És un objectiu clau per a la UPC teixir la xarxa (interna i externa) per a aconseguir-ho i fer visible l'impacte que tenen a fi de situar-la en una posició de proactivitat envers els Objectius de desenvolupament sostenible i els reptes socials de l'entorn.

Referències bibliogràfiques

XARXA D'APRENTATGE SERVEI DE LES UNIVERSITATS CATALANES (2019). *Fer aprenentatge servei a la universitat. GUIA 0*.

ACUP (2018). «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou». http://www.acup.cat/sites/default/files/2018-04/ACUP-Comprom%C3%ADs%20Universitats%20ODS_FINAL.pdf.

ACUP #UODS. <http://ods.cat/#uods>.

CRUE (2019). «El compromiso de las universidades españolas con la agenda 2030». <http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/SalaDePrensa/Multimedia/Publicaciones/Documents/CRUE%20Universidades%20Espa%C3%B1olas.%20Posicionamiento%20Agenda%202030.pdf>.

Annex 1. La responsabilitat social en els Estatuts de la UPC

Títol I. Naturalesa i finalitats

Article 4. Objectius de la universitat

[...] 4.2. Des del rigor intel·lectual, l'esperit crític, la interdisciplinarietat, la innovació i l'emprenedoria, la Universitat Politècnica de Catalunya forma persones en coneixements, competències professionals, capacitats, habilitats i valors perquè, al llarg de la seva vida, facin front als reptes presents i futurs de la nostra societat cercant la consecució d'una societat més justa. [...]

Article 5. Principis informadors

5.1. La Universitat Politècnica de Catalunya és una institució d'àmbit interdisciplinari concebuda per al foment i l'exercici de l'estudi, de la recerca científica, tècnica, artística i humanística, i del desenvolupament tècnic i cultural, per a la formació, per a la preparació que capaciti per a l'exercici d'activitats professionals i per a donar suport científic i tècnic al progrés social, cultural i econòmic de la societat, en especial de la catalana, i al desenvolupament personal dels membres de la comunitat universitària.

5.2. La Universitat Politècnica de Catalunya ha de fomentar la seva projecció en la societat i s'ha d'encarregar de les tasques d'extensió universitària i formació permanent. També ha de promoure les activitats que ajudin a la formació i al desenvolupament cultural dels membres de la seva comunitat universitària.

5.3. La Universitat Politècnica de Catalunya, com a entitat generadora i transmissora de coneixements, ha de promoure el desenvolupament sostenible, així com l'erradicació de la pobresa, la reducció de les desigualtats entre els pobles i la protecció del medi ambient, tant pel que fa a les activitats de formació i recerca com a les institucionals.

5.4. La Universitat Politècnica de Catalunya ha de cultivar l'esperit crític de la ciència i de l'art i els principis de la llibertat de docència i de recerca, i ha de fomentar l'ús, pacífic i respectuós amb els drets humans, dels coneixements científics, tècnics, artístics i humanístics, i els ha de posar al servei de la construcció d'una cultura de pau.

La Universitat Politècnica de Catalunya propugna que el coneixement ha de ser accessible i compartible, com a bé comú que ha de beneficiar la societat i ha de facilitar el desenvolupament humà.

5.5. El desenvolupament de la vida universitària de la Universitat Politècnica de Catalunya s'inspira en els principis de llibertat, democràcia, justícia, solidaritat, igualtat d'oportunitats, sostenibilitat i respecte a la pluralitat. La universitat ha de vetllar perquè aquests principis siguin efectius.

5.6. La Universitat Politècnica de Catalunya ha de promoure la responsabilitat social, l'educació en valors, la cerca de l'excel·lència en la docència, la recerca, la transferència de resultats de la recerca i la gestió, i l'exigència de responsabilitat a tots els seus membres.

5.7. La Universitat Politècnica de Catalunya ha de practicar la transparència en totes les seves actuacions, i en tots els nivells de decisió, per a facilitar la rendició de comptes a la societat.

Article 6. Igualtat d'oportunitats entre dones i homes

La Universitat Politècnica de Catalunya ha de garantir la igualtat d'oportunitats entre les dones i els homes en tots els àmbits universitaris i el dret a rebre un tracte no sexista. També n'ha d'afavorir la presència equilibrada en els òrgans col·legiats i les comissions de selecció de personal.

Article 7. Igualtat d'oportunitats de persones amb discapacitat

La Universitat Politècnica de Catalunya ha de tenir especialment en consideració les persones amb discapacitat per a garantir-los la igualtat d'oportunitats. Amb aquest objectiu, la universitat adopta mesures que n'evitin la discriminació i que n'assegurin el desenvolupament i la integració en els diversos àmbits universitaris amb la màxima autonomia personal.

2.4. La responsabilitat social a la Universitat Pompeu Fabra (UPF)

Marc normatiu

Des de la seva creació, la Universitat Pompeu Fabra (UPF) va voler posar de relleu uns principis que avui dia consideràrem dins l'Agenda 2030. Per això en els Estatuts hi trobem des dels principis rectors (art. 3), que realcen els «principis de llibertat, democràcia, justícia, igualtat, independència, pluralitat i solidaritat», fins a aspectes vinculats amb el voluntariat, la cooperació, la integració de persones amb discapacitat i la igualtat de gènere (art. 74, 75 i 76), passant per declaracions en relació al «desenvolupament sostenible i del respecte al medi ambient, com a elements essencials del progrés solidari» (art.175.3).

Cal destacar que la UPF, en els darrers anys, ha donat una creixent rellevància als temes relacionats amb la responsabilitat social (RS). Aquesta conscienciació va fer que l'any 2013 es creés un vicerectorat específic sobre el tema, en una aposta innovadora a l'Estat espanyol en aquell moment. Prèviament, el 2012 s'havia creat el Programa de Responsabilitat Social, coordinat pel Gabinet del Rectorat de la Universitat, per a aixoplugar l'activitat que, d'una manera aïllada, es feia a la universitat fins aleshores en els àmbits de la cooperació, la igualtat, la inclusió o la sostenibilitat ambiental, entre d'altres.

En aquest context d'elaboració d'un marc normatiu alineat amb el compromís social, l'octubre del 2014 el Consell de Govern va aprovar la Política de sostenibilitat ètica de la Universitat Pompeu Fabra.

Més recentment, el juliol del 2020, la UPF ha aprovat un nou codi ètic que emmarca els valors de la universitat en relació amb els ODS i actualitza el text anterior de l'any 2012. En aquest sentit, el codi ètic actual destaca el principi de la sostenibilitat com a objectiu per a «garantir la salut i el benestar de les persones i del conjunt del planeta», amb voluntat de transcendir l'àmbit estricte de la institució universitària.

Pla Estratègic 2016-2025

Aquest plantejament coincideix en el temps amb l'inici de l'elaboració del Pla Estratègic de la UPF per al període 2016-2025, un pla a llarg termini concebut per a implementar-lo mitjançant plans d'actuació biennals. Aquest marc d'actuació obria una oportunitat per a fer confluïr el nou projecte estratègic amb els reptes de l'RS. D'aquesta manera, es va iniciar un procés participatiu on es van incloure col·lectius interns i externs: estudiants, professorat i personal d'administració i serveis, però també antics alumnes, ocupadors, ONG, etc. Es van definir cinc àmbits estratègics (docència, recerca, comunitat, entorn i projecció, i finançament i governança) i la responsabilitat social va quedar reflectida com a eix transversal, juntament amb la internacionalització. En aquest sentit, el Pla Estratègic, elaborat a partir de l'opinió de tota la comunitat, va posar el compromís social en un lloc central en les diferents polítiques de la universitat.

Amb la voluntat de fer transversal la responsabilitat social en el Pla, s'hi van incorporar persones afins a cadascun dels grups de treball per tal de vetllar per la incorporació dels objectius d'RS i, alhora, es va elaborar un informe del Vicerectorat per a donar a conèixer l'RSU i, en concret, aportar informació qualitativa sobre l'evolució i la situació de l'RS a la UPF, així com per a retre comptes i definir propostes d'actuació de futur. L'informe, que s'articulava entorn de quatre eixos (docència, recerca, polítiques institucionals i relació amb la societat), va servir de referència als membres dels grups de treball per a definir propostes en cada àmbit estratègic.

Finalment el Pla Estratègic es va presentar el febrer del 2017, coincidint amb el vint-i-cinquè aniversari de la UPF. El procés d'elaboració d'aquest document de planificació estratègica i totes les activitats relacionades estan tenint un impacte evident en tota la comunitat universitària i, en concret, pel que fa a l'RSU. Un procés d'aquest índole permet que els membres de la comunitat universitària es vegin involucrats en una tasca d'avaluació i de coneixement de l'evolució, i de l'estat actual de la institució. A més, serveix de punt de trobada i intercanvi entre els diferents col·lectius; però, molt especialment, ha permès que les idees centrals de l'RS arribin a tots els sectors de la universitat.

En definitiva, desenvolupar un projecte d'aquest tipus ha donat l'oportunitat d'avançar en la implementació de la responsabilitat social a la Universitat Pompeu Fabra.

Objectius de desenvolupament sostenible

Paral·lelament a l'elaboració del Pla Estratègic, el 2015 s'aprovaven els Objectius de desenvolupament sostenible a les Nacions Unides, que guien la implementació de l'Agenda 2030 per mitjà de disset objectius. Aquests objectius, que comprenen la sostenibilitat ambiental, social i econòmica, interpel·len directament tots els membres de la comunitat universitària, tant en la seva actuació a dins la universitat com a fora d'aquesta. La UPF està fent una aposta per donar a conèixer aquests objectius dins la comunitat i imbricar-los en l'estratègia dissenyada a partir del Pla Estratègic i d'altres plans específics, actualment en elaboració, com el Pla de Sostenibilitat.

En aquest sentit, i en relació amb els rànquings elaborats per Times Higher Education, val a dir que la UPF s'ha classificat d'una manera destacada en les dues edicions fetes fins ara. Al 2019 va ocupar el 29è lloc del món en relació amb les més de 500 universitats que s'hi van presentar, en què destacaven especialment els ODS vinculats a la promoció de la igualtat de gènere (8a del món), la reducció de les desigualtats (16a del món) i l'educació de qualitat (35a del món). L'any 2020 la UPF consolida els bons resultats amb el lloc 53 entre més de 760 universitats. En aquesta ocasió destaquen els resultats en els ODS vinculats a la pau, la justícia i les institucions sòlides (5a del món), l'acció per al clima (12a del món) i la igualtat de gènere (26a del món).

Una de les qüestions que centra el treball actual a la UPF és la necessitat d'avaluar la contribució de la universitat a la consecució dels objectius, ja sigui mitjançant eines com el portal de la transparència, en la qual totes les administracions públiques hi estem obligades, com en el procés d'avaluació interna amb eines estandarditzades, com la Global Reporting Initiative (GRI), en què la institució se sent compromesa. Concretament, la UPF, juntament amb la UB, ha desenvolupat una adaptació dels estàndards de la GRI per elaborar informes de sostenibilitat a les universitats, i treballa actualment en el primer informe per a avaluar la gestió i les actuacions de la UPF en aquesta matèria. Finalment, la UPF va ser pionera a l'hora de calcular el valor social que aporta la universitat. Actualment, el mateix estudi de comptabilitat social s'ha elevat al sistema català i s'està elaborant en el marc de l'ACUP.

Projecte «Benestar planetari»

El 2018 la UPF va endegar la iniciativa sobre benestar planetari, un projecte que evidencia el compromís de la universitat amb els grans reptes del segle XXI. La tesi de partida defensa que, durant el segle passat, la humanitat va fer grans progressos en la millora del benestar de la societat, però que van suposar un gran cost: una taxa d'explotació dels recursos naturals sense precedents i que produïa unes inacceptables desigualtats en salut i riquesa.

En aquest context, la UPF ha decidit centrar l'energia a respondre a aquesta situació, que suposa un repte en els diversos àmbits de coneixement i educació de la universitat.

Per això inicia un treball transversal i interdisciplinari en tota la universitat, i espera trobar el suport necessari per a poder oferir propostes de solucions als governs, les empreses i les institucions d'arreu del món.

Aquest projecte s'incardina també en el marc més general dels ODS de les Nacions Unides, i suposa una aposta decidida de la UPF per a assumir la seva responsabilitat com a centre d'excel·lència de recerca i docència internacional envers aquests objectius d'abast planetari.

La transversalitat del Projecte «Benestar planetari» es reflecteix també en l'acord per a crear un espai de recerca i innovació als terrenys de l'antic Mercat del Peix, que pot suposar un dels espais de transformació urbana més importants dels propers anys. El projecte, que porta per nom «La Ciutadella del Coneixement», és una iniciativa impulsada per la UPF, l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, i compta amb el suport del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) i el Barcelona Institute of Science and Technology com a primers socis.

Una de les actuacions destacades que ha posat en marxa la UPF en el projecte «Benestar planetari» ha estat la convocatòria de projectes de recerca entorn del benestar planetari, amb l'objectiu de donar suport a una nova generació d'investigadors i d'acadèmics amb un gran enfocament en el benestar planetari, així com promoure i afavorir les investigacions i col·laboracions multidisciplinàries i transdisciplinàries en relació amb aquest tema.

En la primera edició d'aquesta convocatòria, l'any 2019, es van concedir un total de 14 ajuts. En la convocatòria del 2020, resolta el mes de juliol, s'han concedit 21 ajuts en les diferents línies: per a estudiants de doctorat; per a investigadors postdoctorals; per a projectes de recerca pilot i establiment de col·laboracions de recerca sobre benestar planetari, i per a l'organització de tallers i conferències sobre benestar planetari.

Durant els cursos 2018-2019 i 2019-2020, per tal d'impulsar la recerca en benestar planetari, s'han creat diversos premis als millors treballs de fi de grau (TFG), treballs de fi de màster (TFM) i tesis doctorals.

Programes sectorials

UPF Solidària

La UPF Solidària coordina les accions de solidaritat, cooperació al desenvolupament i voluntariat. A més de les activitats de sensibilització adreçades a la comunitat universitària (cursos, fires d'entitats...), la UPF promou des de l'any 2007 una convocatòria d'ajuts per a activitats solidàries a la qual poden optar membres de la comunitat universitària vinculats a entitats socials. En tots aquests anys s'han dut a terme més de vint projectes de cooperació d'àmbit local (província de Barcelona) i prop d'una trentena de projectes en països de l'Amèrica del Sud, l'Àfrica i l'Àsia.

Pel que fa al voluntariat, la universitat disposa d'acords amb una quinzena d'entitats socials del territori, mitjançant les quals els membres de la comunitat universitària poden fer voluntariat. En el cas dels estudiants, aquestes col·laboracions poden comportar el reconeixement de crèdits acadèmics.

També desenvolupa projectes propis de voluntariat de la UPF, com la lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1 o Horitzons, descrits en l'apartat d'experiències i casos pràctics d'aquest informe.

UPF Igualtat

El Pla d'Igualtat Isabel de Villena (2018-2022) vigent a la universitat és el segon pla estratègic d'aquest àmbit i aprofundeix en les polítiques d'igualtat iniciades amb el primer pla. Durant els anys anteriors i malgrat els avenços assolits en alguns àmbits, es denota que encara queda camí per recórrer a l'hora de desenvolupar una cultura d'igualtat que impregni el conjunt de la institució, incorporar d'una manera efectiva la dimensió de gènere a la docència i a la recerca, fomentar la igualtat d'oportunitats en el desenvolupament professional, impulsar la paritat en els espais de participació i de presa de decisions i erradicar de l'entorn universitari la violència masclista i la fòbia envers el col·lectiu LGBTI.

El creixent compromís polític dels òrgans de govern de la universitat amb l'estructura d'igualtat i les polítiques d'igualtat de gènere, que han inclòs tant la promoció de la igualtat efectiva de dones i homes com la garantia dels drets de les persones del col·lectiu LGBTI, han comportat una major presa de consciència del conjunt de la comunitat universitària respecte a les desigualtats i les bretxes de gènere encara existents a la universitat i molta més implicació dels diferents unitats i serveis en la implementació d'accions per a reduir-les i, en últim terme, erradicar-les.

UPF Inclusió

El programa UPF Inclusió preveu dos àmbits d'actuació recollits en el vigent Pla d'Inclusió 2017-2021: el de les persones amb necessitats especials i el de les persones en risc d'exclusió socioeconòmica. D'aquesta manera, doncs, el Pla d'Inclusió de la UPF va de nou més enllà de l'exigència legal, que estableix l'obligació d'elaborar plans que garanteixin la inclusió de les persones amb necessitats especials inherents a la seva discapacitat, i dissenya també polítiques d'inclusió que facilitin l'accés i la permanència a la universitat de les provinents d'entorns econòmicament i socialment desfavorits o que pateixin situacions adverses sobrevingudes.

UPF Saludable

Pel que fa a la promoció de la salut, la UPF desenvolupa des de l'any 2011 el Pla Integral per a la Promoció de la Salut UPF Saludable, pel qual s'executen accions en els àmbits comunitari i laboral per a promoure un estil de vida saludable mitjançant l'alimentació equilibrada i variada, el consum moderat d'alcohol, la deshabituació tabàquica o l'activitat física, entre altres hàbits, en la comunitat universitària de la UPF. El novembre del 2019, el Consell de Govern de la UPF va aprovar el pla de model estratègic d'universitat saludable per als propers quatre anys.

UPF Sostenible

Entre els objectius del programa, hi ha el de fer sostenible la gestió de la universitat mateixa i sensibilitzar la comunitat universitària per tal de fer-la partícip del nou model de desenvolupament.

Pel que fa al primer objectiu, la universitat avança cap a un model energètic més sostenible, amb l'ús d'electricitat provinent de fonts d'energies renovables en un 100% des d'aquest curs. També ha fet esforços per millorar la reducció i gestió de residus, com ara no utilitzar plàstics d'un sol ús. Quant a la sensibilització, i coincidint amb dates singulars, com el Dia Mundial del Medi Ambient o la Setmana Europea de Prevenció de Residus, la UPF organitza conferències, xerrades, etc.

Així mateix, el 15 de maig del 2019 la universitat va aprovar la Declaració de l'Emergència Climàtica i va acordar un pla de mesures immediates que calia implantar, com són eliminar el plàstic de les cafeteries, augmentar les opcions veganes en els menús, oferir la possibilitat de fer les tesis doctorals mitjançant videoconferències i continuar implantant l'administració electrònica. També va encarregar un estudi sobre la petjada de carboni de la universitat per tal de conèixer-la millor i poder dur a terme mesures per a eliminar-la.

Programa d'Activitats de Compromís Social

El Programa d'Activitats de Compromís Socials (PACS) és el conjunt d'activitats de caire social que es poden fer al llarg del curs acadèmic i que, en el cas dels estudiants, permet el reconeixement de crèdits en funció de la durada i les característiques de les activitats executades. Les activitats tracten qualsevol tema comprès dins el marc del compromís social (solidaritat, voluntariat, igualtat, inclusió, sostenibilitat...) i estan organitzades per les respectives unitats que en són responsables.

La responsabilitat social en la docència

Actualment, a la UPF, s'imparteixen unes 160 assignatures de grau que treballen algun dels ODS. A més, s'està treballant per a introduir una assignatura sobre desenvolupament sostenible transversal en tots els graus impartits a la universitat. En paral·lel, la temàtica de desenvolupament sostenible s'ha introduït en alguns cursos d'estiu adreçats a estudiants universitaris i en els cursos del programa «Campus Júnior», per a estudiants de secundària.

La UPF promou la innovació educativa amb perspectiva social per mitjà de programes de formació del professorat que millorin les capacitats per a integrar la perspectiva de gènere en la formació o atendre la diversitat de l'estudi-

antat. També es promou la metodologia d'aprenentatge servei orientant la transferència social a les necessitats de l'entorn a través de centres educatius o entitats socials.

Cal destacar que, durant el curs 2018-2019, es va crear la Clínica Jurídica de la UPF, un projecte d'aprenentatge servei en què uns equips formats per advocats, professors i estudiants col·laboren per assessorar i defensar *pro bono* casos reals de persones o col·lectius vulnerables.

D'altra banda, es va posar en marxa el Mínor en Estudis de Gènere, que proporciona una formació especialitzada de caràcter interdisciplinari i transdisciplinari en diferents àmbits de les ciències socials i jurídiques, i de les humanitats, en considerar el gènere com una variable analítica i explicativa clau. Paral·lelament, s'està treballant per a poder oferir un Mínor en Benestar Planetari.

En els darrers anys s'han creat diferents premis als TFG en col·laboració amb entitats com ESCI o l'Institut Català de les Dones. Actualment es convoquen premis als millors TFG en gènere, en sostenibilitat i en responsabilitat social. També hi ha premis convocats per a treballs de màsters i tesis doctorals en temes de gènere.

Més enllà de la docència curricular, trobem diversos models d'accions dins la universitat orientats a enriquir i complementar les habilitats dels estudiants. Un d'aquests models és el programa Skills UPF, la informació ampliada del qual es pot trobar en l'apartat d'exemples i casos pràctics d'aquest informe.

Recerca i transferència

La recerca i innovació responsable (RRI) és un concepte que s'ha introduït amb força en els darrers anys, i a la UPF, amb una especial significació, mitjançant la participació en el projecte europeu «HEIRRI» (*Higher Education Institutions and Responsible Research and Innovation*) o la prestació de serveis de suport tècnic i assessorament al professorat per a introduir aquest enfocament en la recerca. Tanmateix, alguns dels conceptes presents en l'RRI ja formen part des de fa anys de les polítiques d'actuació de la universitat; per exemple, l'any 2011 el Consell de Govern ja va aprovar la Política institucional de la Universitat Pompeu Fabra per a fomentar l'accés obert a la producció científica.

En aquests darrers anys, la UPF ha apostat també per la creació dels centres d'estudis, que són figures organitzatives creades per iniciativa de col·lectius de personal docent i investigador de la UPF per tal de projectar i fer visible la seva activitat investigadora i acadèmica en un tema d'interès específic. El Centre d'Estudis sobre Sostenibilitat, el Centre d'Estudis de Gènere, l'UPF-Centre for Animal Ethics o el Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la Universitat Pompeu Fabra (CCS-UPF), que té com a missió acostar la societat a la ciència, en són alguns exemples.

En aquesta mateixa línia d'acostar els resultats de la recerca a la societat, en el darrer trimestre del curs 2019-2020 es va obrir la primera convocatòria d'ajuts destinats a finançar activitats d'impacte social de la recerca.

D'altra banda, al 2014 es va constituir la Comissió Institucional de Revisió Ètica de Projectes (CIREP-UPF) per a contribuir a la millora, entre la comunitat UPF, dels estàndards ètics i la protecció de dades personals en les activitats de recerca i les pràctiques acadèmiques relacionades amb els éssers humans. Entre altres funcions, la CIREP s'encarrega d'avaluar els projectes de recerca que es presentin a revisió i a emetre, amb caràcter preceptiu, informes de conformitat ètica per a aquests projectes.

Actualment la UPF té uns 100 projectes de recerca vius que treballen algun dels ODS.

2.5. La responsabilitat social a la Universitat de Girona (UdG)

La Universitat de Girona (UdG) té com a un dels objectius institucionals la millora i el progrés de la societat. Per tant, l'impacte social de la universitat és fonamental a l'hora d'assolir aquest objectiu. La pròpia naturalesa de la institució, la seva dimensió en nombre d'estudiants i de personal que hi treballen, la ubicació dels tres campus a la ciutat de Girona i les fortes aliances territorials fan que l'impacte social sigui un dels punts forts de la universitat, que ha de ser potenciat per mitjà de polítiques actives. Efectivament, la universitat, des del punt de vista físic i relacional, propicia que hi hagi uns efectes molt directes de la seva activitat en el territori i en la societat. Aquest factor fa que en les polítiques institucionals i en la governança la constitució de xarxes sigui prioritària. Evidentment, a part de les inèrcies pròpies de la institució des dels inicis de la seva existència, aquesta actuació també depèn dels equips que governen la institució, i en aquest moment forma part d'una de les prioritats de l'equip actual.

A continuació, s'aniran resseguint alguns elements de l'impacte social a través de diversos àmbits universitaris i des de diverses estructures.

Des del punt de vista de la **docència**, tots els graus incorporen un seguit de competències generals (que són transversals) amb l'objectiu que els estudiants que es formen en graus i màsters siguin ciutadans responsables, crítics i sensibles en tots els temes socials.

Respecte a aquest punt, en aquest moment la universitat participa intensament en diversos grups de treball i comissions que volen introduir aspectes relacionats amb la transformació social en el currículum. Forma part, per exemple, en un grup de treball de la CRUE de sostenibilització curricular. També participa de grups del Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC) sobre la introducció de la perspectiva d'igualtat de gènere en els currículums o d'un grup del CIC de creació recent que s'ocupa dels Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) proposats per les Nacions Unides i també d'introduir-los en els currículums docents. A la universitat mateixa es treballa des de dos vicerectorats, el de Territori i Compromís Social, i el de Docència i Planificació Acadèmica, per a intentar contribuir activament a la transformació social per mitjà de la formació de totes les persones que hi estudien. En coordinació amb el Gabinet de Planificació Acadèmica de la UdG, els dos vicerectorats esmentats han iniciat un grup de treball per a introduir aquesta perspectiva en les memòries dels graus i màsters i dissenyar un procediment tècnic per a ajudar els centres docents a introduir-les.

Pel que fa a la **recerca**, la UdG disposa de nombrosos grups de recerca que tenen una incidència directa en l'impacte social (<https://www.udg.edu/ca/investiga/Recerca/Grups-de-recerca>). Hi ha també instituts de recerca, com l'Institut de Medi Ambient, l'Institut de Recerca Educativa o l'Institut de Recerca sobre Qualitat de Vida, per posar-ne algun exemple (<https://www.udg.edu/ca/estructura/instituts-de-recerca>).

Des del punt de vista d'estructures existents, n'hi ha d'altres que tenen una gran incidència en el territori i en l'impacte social, com les càtedres i els campus sectorials.

Respecte a les **càtedres**, cal dir que la UdG té actualment 35 càtedres, destinades a temes molt diversos. És una de les universitats de l'Estat espanyol que té un nombre més alt de càtedres. Aquest factor s'ha de relacionar amb la possibilitat que ofereix una estructura com la càtedra de fer que la universitat sigui present en tot el territori, més enllà de la ciutat de Girona, i de poder establir xarxes amb entitats, ajuntaments, fundacions o empreses que actuen com a patrons externs de les càtedres i contribueixen a la difusió de la recerca i de la transferència a tota la societat (<https://www.udg.edu/ca/estructura/catedres>). Per a il·lustrar la importància de les càtedres i l'impacte social que tenen, farem esment d'una activitat desenvolupada per una d'aquestes càtedres: la Càtedra de Responsabilitat Social Universitària. Aquesta càtedra té una estreta relació amb molts actors del territori, i un dels seus grans objectius és impulsar que les empreses, entitats i institucions del territori portin a cap actuacions vinculades a la responsabilitat social. Aquesta fita queda reflectiva en un dels seus projectes de recerca que ha implicat durant l'any 2019 a

tots els agents de la comarca del Gironès, amb la finalitat de poder treballar conjuntament i analitzar la situació de la responsabilitat social. Per tant, des de la Càtedra, i conjuntament amb el Consell Comarcal del Gironès, es va dissenyar un procés cocreatiu que els hi permetés analitzar i valorar si un territori (en aquest cas la comarca esmentada) és socialment responsable (TSR). Els resultats d'aquest estudi es van presentar el 29 de novembre de 2019 durant la IV Jornada de la Càtedra de Responsabilitat Social Universitària.

Hem dit que, a més de les càtedres, la UdG té una altra estructura que contribueix enormement a l'impacte social. Es tracta dels **campus sectorials**, que tenen per objectiu facilitar la relació entre les empreses i institucions i la UdG, i impulsar la transferència de coneixement per estimular el creixement social i econòmic per mitjà de la innovació; per consegüent, la seva funció no és la recerca, com de vegades s'ha interpretat, sinó bàsicament aquesta relació entre diversos actors. Actualment la UdG disposa de vuit campus sectorials (<https://www.udg.edu/ca/campusempresa/campus-sectorial>), i l'últim que s'ha creat és precisament el Campus de Cohesió i Compromís Social, que és una plataforma relacional amb un clar plantejament orientat a les necessitats, que té per objectiu principal facilitar proactivament la relació entre les empreses i institucions de l'àmbit de la cohesió social i la UdG sobre la base del contacte *a priori* i la promoció i el manteniment d'una relació continuada per mitjà d'una interlocució personalitzada i única amb la Universitat de Girona. Té quatre àmbits de treball prioritaris: societat del coneixement, educació i cohesió social; moviments migratoris: les causes, els impactes i la seva gestió; pobresa i lluita per la cohesió social: reptes del nou mil·lenni; la responsabilitat social i la cooperació al desenvolupament, i governança i enfortiment democràtic.

També cal destacar la creació de dues noves comissions que enforteixen les relacions amb el territori i la societat, a petició del Consell Social de la universitat. Una és la **Comissió de Centres de Secundària del Consell Social**, creada amb la voluntat d'enfortir la relació amb els centres de secundària. Aquesta comissió es crea per a promoure la participació dels centres d'educació secundària i dels Serveis Territorials de Girona del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya en la UdG, perquè puguin contribuir a complir millor les funcions que el Consell Social té encomanades. Així mateix, la comissió ha de promoure la participació de la universitat amb els agents implicats en l'educació secundària de les comarques gironines. L'altra és la **Comissió de Territori del Consell Social**, per a promoure la relació amb el territori. Aquesta comissió ha de contribuir a la participació dels ajuntaments en l'activitat de la UdG per a dur a terme les funcions pròpies del Consell Social com a eix fonamental en la relació de la universitat i la societat, i també ha de fomentar la participació de la universitat en el territori de les comarques gironines mitjançant la col·laboració amb els ajuntaments.

Hi ha una altra estructura destinada especialment al compromís social. És l'anomenada **Unitat de Compromís Social**, que s'ocupa de dos aspectes essencials: incidir en el desenvolupament de competències transversals en els estudiants que promoguin el seu desenvolupament integral i contribueixin a formar-se com a ciutadans actius i responsables socialment, i que amb això la universitat sigui percebuda com una institució compromesa èticament i socialment, implicada amb el territori i valuosa per a la societat per la seva contribució a la solidaritat, l'equitat i la justícia social.

El compromís social es pot considerar el quart pilar de la universitat, el model de gestió institucional que articula la docència, la recerca i la transferència amb la societat. Pretén construir un model d'innovació i desenvolupament social, cultural, econòmic i ambiental socialment responsable i sostenible, i promou la reconceptualització del model d'universitat. L'acció promoguda des del compromís social s'ha d'aplicar d'una manera preferent en l'àmbit de les persones, especialment de les que configuren la comunitat universitària, incloent-hi aspectes vinculats a la igualtat entre homes i dones; a la conciliació de la vida personal, laboral i d'estudi; a la plena integració de les persones amb discapacitat en la participació en la vida universitària; a la promoció d'una vida saludable; a les pràctiques de consum responsable, i a l'augment de la institucionalització del compromís social.

Aquest servei es va crear l'any 2017 i aglutina diversos serveis o oficines que ja existien. Actualment s'ocupa de set àmbits: la sostenibilitat (de la qual s'ocupava l'antiga Oficina Verda), el voluntariat i la cooperació internacional per al

desenvolupament (dos àmbits dels quals s'ocupava l'antiga Oficina de Cooperació i Voluntariat), la Unitat d'Igualtat de Gènere, la promoció de la salut, la formació per a majors de 50 anys i l'atenció als estudiants amb discapacitat i la inclusió en general.

Aquesta unitat vol ser una referència per a tota la comunitat universitària per a oferir formació i serveis, i també per a exercir de contacte entre diverses necessitats i diversos usuaris. A continuació detallem algunes de les activitats habituals i algunes de les de nova creació:

El voluntariat: La UdG té 1.331 voluntaris. En nombres relatius, és la universitat de l'Estat espanyol que en té més. Els voluntaris tenen a la seva disposició uns 15 cursos de formació i 244 activitats diverses, que són avaluades pel servei universitari, per l'entitat que les acull i pels mateixos estudiants, que s'autoavaluen; tot això, per mitjà d'una metodologia activa com és l'aprenentatge servei.

La llarga experiència de voluntariat de la UdG mostra clarament la gran incidència que té fer de voluntari. Els estudiants declaren majoritàriament que l'experiència els marca molt, els condiona el futur i la manera com interpreten el món. Mitjançant aquesta evidència, l'equip de govern actual, juntament amb el personal tècnic, busca noves maneres de fer arribar aquesta formació vital a tots els estudiants. Com que no és possible fer-ho amb voluntariat, pel volum d'estudiants i pel funcionament molt personalitzat del voluntariat a la UdG, s'estan plantejant diverses opcions, que han d'ajudar a fer que el compromís social sigui una de les bases de la formació a la UdG. Una de les línies que s'està desenvolupant és el disseny d'una assignatura optativa per a tot l'estudiantat. L'assignatura cerca l'objectiu d'assolir una competència transversal relacionada amb el tractament crític de la informació, les capacitats interpretatives i valoratives de l'estudiant i la ciutadania plena. Els continguts de l'assignatura hauran de ser temes diversos, relacionats amb els Objectius de desenvolupament sostenible, i que la universitat prioritzi per la seva pròpia naturalesa, com ara la perspectiva de gènere, la sostenibilitat ambiental o l'educació per a tothom, entre d'altres. L'assignatura haurà de tenir un disseny semipresencial per a poder arribar a tots els estudiants, i per poder oferir un disseny homogeni i compacte per a tothom i adequar-lo a algunes iniciatives d'innovació docent que està impulsant el Vicerectorat de Docència i Planificació Acadèmica. A més del disseny d'aquesta assignatura, s'està valorant la possibilitat de seleccionar un seguit d'assignatures que ja s'imparteixen i que estan relacionades amb els Objectius de desenvolupament sostenible perquè formin part d'una bossa d'assignatures optatives i tots els estudiants les puguin escollir i avançar en aquesta formació integral.

A més del voluntariat en el territori, la UdG comença a oferir la possibilitat de fer voluntariat internacional. Des de l'inici de curs, amb l'Ajuntament de Girona, ofereix assessorament tècnic per a dur a terme activitats solidàries de voluntariat europeu. Els estudiants de la UdG reben atenció un dia a la Unitat de Compromís Social i un dia a l'Estació Jove.

La cooperació internacional per al desenvolupament: La UdG ha convocat d'una manera ininterrompuda una convocatòria de cooperació internacional des del 1996. L'import de la convocatòria ha oscil·lat entre 50.000 i 100.000 euros, depenent de la disponibilitat pressupostària. En el marc de la convocatòria, a part d'executar la filosofia de la cooperació per al desenvolupament, que és posar al servei d'altres comunitats l'expertesa universitària, també s'hi han pogut fer pràctiques i elaborar treballs finals de grau. Durant el curs 2018-2019, 35 cooperants, entre estudiants, PAS i PDI, van dur a terme algun dels 11 projectes de cooperació finançats a Mèxic, l'Equador, Algèria, Guatemala, el Camerun, el Senegal, el Marroc, Namíbia, Colòmbia i el Brasil.

Durant aquest curs, també es van revisar i renovar les bases d'aquesta convocatòria pública per a projectes de cooperació per al desenvolupament de la Universitat de Girona a fi d'adequar-la al marc dels Objectius de desenvolupament sostenible de les Nacions Unides i millorar la gestió de la convocatòria, que va ser aprovada per Consell de Govern.

La combinació dels objectius i recursos del voluntariat i de la cooperació per al desenvolupament han generat una nova acció, que actualment s'està materialitzant. Es tracta d'una convocatòria d'acció social al territori que compta amb la complicitat de les 158 entitats, fundacions i organitzacions que tenen signat un conveni d'activitats solidàries per a dur a terme el voluntariat. Es va fer una crida per a recollir les necessitats de les entitats del territori per tal de poder donar-hi resposta i traduir-les en termes de competència universitària. Dit d'una altra manera, els professors i estudiants de la UdG han de poder donar resposta a aquestes necessitats socials per mitjà de canals habituals, que poden ser petits projectes que resolguin accions, o assignatures d'aprenentatge servei dissenyades per respondre a aquestes necessitats, o pràctiques d'estudiants, o l'elaboració de treballs finals de grau o de màster. Ara s'està valorant quina és la millor manera de canalitzar aquesta iniciativa un cop rebudes les peticions. Una opció és un portal web que sigui operatiu com un servei de contacte i mediació per part de la Unitat de Compromís Social; una altra opció és una convocatòria que estigui oberta durant tot l'any i que pugui anar avaluant les necessitats i les respostes per períodes.

Amb aquesta nova iniciativa d'acció social al territori, es pot veure la importància de les relacions territorials per a una universitat com la de Girona, com esmentàvem a l'inici d'aquest apartat. El fet de ser una universitat petita, molt arrelada al territori, fa que hi hagi una fluïdesa en els contactes i en la interacció amb tot tipus d'agents, i aquest és un punt fort d'aquesta universitat per a assolir un impacte social notori. La proximitat és un valor intrínsec a la UdG, i, per tant, aquesta proximitat es converteix en una eina que possibilita moltes accions si està ben utilitzada.

Per a mostrar la importància d'aquestes dues àrees i la seva dilatada trajectòria en la UdG, cal dir que durant els dies 30 i 31 de maig de 2019 es van celebrar les I Jornadas de Voluntariado de CRUE i un acte de reconeixement a les entitats del territori. Les I Jornadas de Voluntariado Universitario van ser un encàrrec de CRUE mitjançant la Sectorial d'Internacionalització i Cooperació, concretament dels grups de treball de voluntariat, per a enfortir aquesta àrea. Pel que fa a l'acte de reconeixement, es van convocar les entitats responsables del 158 convenis d'activitats solidàries esmentats abans.

El dia 31 a la tarda es va celebrar un acte institucional a l'Aula Magna, amb un component festiu, mentre es renovaven els convenis de col·laboració, que era un requeriment legal. Es pot dir, doncs, que la universitat va aprofitar una circumstància, la renovació de convenis, per a fer un acte de trobada i de relació, i agrair personalment i presencialment el paper essencial de les entitats en el desenvolupament del compromís social a la UdG.

La Unitat d'Igualtat de Gènere: Durant el curs 2018-2019, es van prioritzar un seguit d'accions. Es van aprovar dues normatives: la Normativa per al canvi de nom sentit de les persones de la comunitat transsexual de la UdG, aprovada per acord del Consell de Govern l'11 d'octubre del 2018, i la Normativa de la Universitat de Girona d'exempcions docents per a la intensificació de recerca després d'un permís de maternitat, concebuda amb l'objectiu d'esdevenir un instrument eficient que permeti corregir els obstacles que la maternitat pot representar per al ple desenvolupament, en condicions d'igualtat d'oportunitats, de les carreres acadèmiques i investigadores del professorat a temps complet de la universitat, aprovada per Consell de Govern el 13 de juny del 2019.

Pel que fa a convenis, es va signar el Conveni de col·laboració entre l'Administració de la Generalitat de Catalunya i les universitats catalanes per a la implantació d'un procediment excepcional de canvi d'estudis universitaris oficials de grau aplicable a estudiants que acreditin la condició de víctima de violència de gènere, signat pel rector de la UdG i altres representants institucionals el 10 de gener de 2019.

Altres accions destacades van ser aquestes: l'edició de la *Guia de la UdG per a un ús igualitari del llenguatge*, una acció promoguda conjuntament amb el Servei de Llengües Modernes i adreçada a impulsar una campanya de sensibilització sobre l'ús adequat del llenguatge en termes de perspectiva de gènere; la campanya de sensibilització adreçada a donar a conèixer els continguts del Protocol de prevenció i actuació davant situacions de violència o d'assetjament per raó de sexe, gènere o sexualitat; l'organització d'un ampli catàleg de cursos, conferències, tallers, seminaris i altres activitats formati-

ves amb perspectiva de gènere. En aquest sentit, destaquen especialment els cursos sobre docència amb perspectiva de gènere, adreçats al personal docent i investigador, i la campanya de sensibilització articulada entorn a les aules obertes a la perspectiva de gènere, impulsada en el marc dels actes commemoratius del 8 de març, Dia Internacional de la Dona, i, finalment, l'inici dels treballs d'elaboració del nou Pla d'Igualtat de Gènere de la UdG.

La inclusió: La UdG vol ser una universitat inclusiva, més enllà del que marca la llei. La voluntat de l'equip de govern actual, que està alineat amb la Unitat de Compromís Social i amb els grups de recerca que tracten la inclusió, és potenciar diverses iniciatives perquè persones amb qualsevol tipus de necessitat puguin estudiar o tenir una experiència universitària (cursar una assignatura, seguir un programa, fer pràctiques externes...) o bé treballar a la UdG.

Actualment, per mitjà de l'àmbit d'Inclusió de la Unitat de Compromís Social, s'atenen uns 150 estudiants amb algun tipus de discapacitat, necessitat educativa o malaltia crònica.

En la línia d'avançar cap a una major inclusió en tots els aspectes de la vida universitària, a continuació descrivim alguns projectes que aposten per la inclusió de l'estudiantat amb discapacitat intel·lectual o amb necessitats psicològiques o socials, ja sigui afavorint-los l'estada a la universitat o bé fent que aquesta vagi acompanyada d'una millora del seu benestar, per la pràctica d'exercici físic, de suports personals i individualitzats, etc.

Una iniciativa en aquest sentit és el disseny d'una assignatura optativa del grau de Treball Social, que acollirà un grup d'estudiants que són usuaris de serveis socials diversos. Es tracta d'una iniciativa pionera a Catalunya, inspirada en el programa europeu Power Us (<http://powerus.eu>), que ha mostrat els avantatges que experimenten tant els estudiants del grau com els usuaris dels serveis socials pel fet de compartir aprenentatges. Una altra iniciativa és l'aproximació inclusiva de persones amb discapacitat intel·lectual a l'entorn universitari. Durant el curs 2018-2019, a la Facultat d'Educació i Psicologia es va dur a terme un projecte pilot anomenat PRINPAR (Projecte Inclusiu de Participació) en el marc de l'elaboració d'una tesi doctoral. La proposta del projecte PRINPAR se centra en un model mixt, o híbrid, d'educació postsecundària, que combina la participació de persones amb discapacitat intel·lectual en activitats socials, classes acadèmiques a dins d'aules universitàries amb la interacció amb estudiants d'estudis reglats. D'una manera molt resumida, el projecte té com a objectiu principal crear, aplicar i valorar l'I Curs Formatiu de Desenvolupament de Competències Socials, Digitals i d'Emprenedoria per a estudiants de la Facultat d'Educació i Psicologia i persones amb discapacitat intel·lectual en el mateix entorn de l'aula, amb un treball cooperatiu i mediat per professorat de la UdG i tècnics especialistes de la Fundació TRESC. Durant el curs 2019-2020, s'ha ampliat aquesta proposta, de manera que s'ha dissenyat un diploma d'especialització de 30 crèdits que millora i potencia aquesta experiència, que ha estat un èxit.

La sostenibilitat ambiental: Respecte als indicadors relatius a l'energia, en la darrera edició del rànquing internacional *GreenMetric World University Ranking on Sustainability*²⁰, que mesura el grau de sostenibilitat de les universitats d'arreu del món, la UdG, tot i haver augmentat la participació en 60 universitats, ha pujat 12 posicions a escala mundial respecte a l'anterior, i se situa en el 93è lloc de les 780 universitats de 83 països que hi participen. En l'àmbit europeu, se situa en la posició 42, i en guanya cinc respecte a l'edició anterior, obté la posició 7 de les universitats espanyoles i manté la segona posició en l'àmbit universitari català. Dins aquest mateix rànquing, se situa com a la 51a universitat del món en gestió energètica i reducció d'emissions de gasos d'efecte hivernacle. Aquest indicador és el que pondera més del rànquing, ja que té en compte les polítiques universitàries en temes d'energia i canvi climàtic: la UdG ocupa la 34a posició de les universitats europees, la 5a de les espanyoles i la 3a de les catalanes.

D'altra banda, un any més, la UdG ha renovat el seu compromís amb el Programa d'Acords Voluntaris per a la reducció de gasos d'efecte hivernacle, que ens permet fer l'inventari de les emissions de CO₂ que enguany, a causa de la compra d'electricitat 100% renovable, s'han reduït fins a les zero emissions associades al consum elèctric.

²⁰ La darrera edició publicada del rànquing *GreenMetric World University Ranking on Sustainability* correspon a l'any 2019: <http://greenmetric.ui.ac.id/overall-rankings-2019/>

Quant a la formació per a la sostenibilitat, l'indicador d'Educació del Rànquing Internacional Greenmetric, que mostra el compromís de la universitat en la formació i recerca en sostenibilitat, és a dir, sobre assignatures relatives al medi ambient, pressupost de recerca en sostenibilitat, publicacions, articles i esdeveniments, situa a la UdG en la 8a posició de l'Estat espanyol i la segona de les universitats catalanes.

Respecte a la mobilitat, les darreres enquestes anuals de mobilitat obligada ens indiquen que la quota modal de mobilitat sostenible de la UdG (QMMS) s'ha situat en un 72,14%; és a dir, que les opcions d'anar a peu, amb transport públic i amb bicicleta són quasi tres vegades superiors a l'ús del vehicle motoritzat. Per tant, és manté la tendència i s'ha incrementat un 0,61% respecte a les darreres enquestes. Els usuaris de la plataforma Fes Edit per a compartir places del cotxe de la comunitat UdG han augmentat, fins a situar-se en la xifra de 904, i han estalviat 24,5 tones de CO₂ en els 3.427 viatges compartits.

El Servei de Préstec de Bicycles de la UdG ha fet 487 préstecs entre els tres campus, que han suposat un estalvi d'emissions de 2,32 tones de CO₂. També ha contribuït a la reducció d'emissions de CO₂, que equival al fet que 1.193 estudiants gaudeixen de l'abonament de l'autobús urbà «Vine a la UdG amb bus».

Pel que fa als espais, per a afavorir els espais de relació als campus, s'ha reconvertit un espai de 350 m² en una nova zona de pícnic amb mobiliari urbà fabricat amb materials provinents del plàstic reciclat i manteniment segons els criteris de jardineria ecològica de la UdG. D'altra banda, l'Hort Ecosolidari de la UdG ha continuat fent la seva activitat socioambiental amb la següent participació: 13 estudiants voluntaris i 20 adults amb discapacitat intel·lectual (persones usuàries del Grup Fundació Ramon Noguera). Quant a la producció ecològica, l'aportació de productes de l'hort als menjadors socials de La Sopa ha estat al voltant de 370 caixes de verdura.

La promoció de la salut: Durant el curs 2018-2019, es va crear un grup de treball format per la Unitat de Compromís Social, el Servei d'Esports i l'Oficina de Salut laboral de la UdG. Aquest grup té l'objectiu d'integrar, planificar i desenvolupar un projecte compartit de salut amb un compromís d'articulació amb les accions i estratègies que ja es desenvolupen en el si de la universitat. A partir d'aquest grup, s'ha dissenyat una pàgina web, *UdGsalut* (<https://www.udg.edu/ca/viu/UdGsalut/Receptes-saludables>), que ja es pot consultar en l'apartat «Viure la UdG».

L'any 2019 també ha acollit la II Setmana de la Salut, amb el lema «Cuida't, comptem amb tu», dissenyada amb l'equip de treball ja constituït, amb moltes activitats i amb l'estrena de 8 càpsules de salut que es poden trobar a la pàgina web d'UdGsalut.

La UdG, a partir de l'any 2019, coordina el grup de treball d'Universitats Saludables de la Xarxa Vives (XV), en què s'ha aprovat un model d'universitat saludable i sostenible, amb la col·laboració de setze universitats de la Xarxa Vives, que articula les diferents accions a desenvolupar en tots dos àmbits.

La formació per a sèniors: El Programa de Formació Universitària per a Més Grans de 50 Anys de la UdG es va iniciar el curs 2005-2006 i ha anat creixent, fins a tenir 122 estudiants durant el curs 2018-2019. A l'evolució del programa s'hi suma la creació de l'Associació Alumnes Sèniors, del Programa Josep Torrellas de la UdG durant el 2019.

El Programa de Formació Universitària per a Més Grans de 50 Anys Josep Torrellas ha format part del nou projecte de la Xarxa Vives per al curs 2018-2019, ETHERIA, que és un programa interuniversitari de formació permanent sènior adreçat a un públic a partir de 55 anys. Es tracta de la combinació d'aprenentatge en línia i pràctiques presencials.

Al maig de 2019 es crea un grup de treball, juntament amb la Universitat de Barcelona, la Universitat de les Illes Balears i la Universitat Rovira i Virgili, per a identificar l'índex d'impacte per als diferents programes sènior de la Xarxa Vives.

2.6. La responsabilitat social a la Universitat de Lleida (UdL)

Aspectes generals

La Universitat de Lleida (UdL), d'acord amb l'article 2n dels seus Estatuts, és una institució que té per missió prestar el servei públic, que li ha estat encomanat per la societat, de formar professionals i ciutadans per tal de contribuir al desenvolupament econòmic, social i cultural de l'entorn que li és propi mitjançant la generació, la transferència, l'aplicació i la difusió del coneixement científic, tecnològic i cultural. Té com a principi informador de la seva acció «El foment del compromís social i participatiu per a la millora de la societat» (Estatuts UdL, art. 3,b).

Des d'aquest plantejament, la responsabilitat social és un dels valors institucionals per mitjà dels quals la UdL vol ser reconeguda i percebuda. Així ho posava de manifest el Pla Estratègic en definir-se com una «entitat pública al servei de les persones orientada a complir amb qualitat i excel·lència les funcions essencials que té encomanades i contribuir així al progrés integral de la societat, gestionant la seva tasca d'acord amb els valors socialment responsables, la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, i els estils de vida saludables».

La translació d'aquest valor a la realitat pràctica ha de tenir com a efecte primordial contribuir a millorar les condicions de vida de la ciutadania. Aquest valor, juntament amb el compromís, la integritat, el respecte i la vocació de servei, entre altres valors recollits en el Codi ètic, poden i han d'inspirar l'actuació de cada membre de la comunitat universitària en la cooperació i el treball conjunt per a la consecució de la missió i la finalitat de la UdL.

Recentment, a la Universitat de Lleida, s'ha inaugurat una **nova etapa** en aquest àmbit amb la voluntat d'aglutinar en una mateixa àrea iniciatives i accions que es troben disperses i que, de vegades, són poc visibles; d'aquesta manera vol donar-los més impuls i aprofitar les sinergies que s'hi puguin crear. L'eix vertebrador d'aquesta nova àrea és el compromís social, la promoció de la igualtat i la no discriminació, l'atenció a la diversitat i la cooperació fonamentada en el valor solidaritat. Es tracta de **la coordinació de compromís social, igualtat i cooperació**, amb el desenvolupament de la qual es vol reforçar el propòsit de posar les capacitats, el prestigi i el coneixement de la universitat al servei de la societat. Justament des d'aquests paràmetres és com entenem la responsabilitat social.

La universitat té, així, una funció primordial en la consecució del desenvolupament humà; precisament per això hem d'aplicar estratègies i instruments destinats a fomentar una cultura de l'equitat que garanteixi la no-discriminació, la inclusió i la igualtat d'oportunitats a tot l'estudiantat.

La universitat ha d'orientar, per tant, el coneixement a la transformació social amb la finalitat d'erradicar les desigualtats existents i promoure un món més humà, més just, més respectuós amb les persones i amb el medi ambient.

Aquests plantejaments de la UdL s'incardinen en el marc col·lectiu, d'àmbit universal, que guia l'acció per a la consecució d'un món més just, inclusiu, pacífic i sostenible, com és l'Agenda 2030, que va ser aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 25 de setembre del 2015 amb el títol «Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible». És el resultat de més de dos anys d'un intens procés de consultes públiques i d'interacció amb la societat civil. L'Agenda s'inspira en els propòsits i principis de la Carta de les Nacions Unides, i es fonamenta en la Declaració Universal dels Drets Humans, els tractats internacionals de drets humans, la Declaració del Mil·lenni i el Document final de la Cimera Mundial 2005, així com també en la Declaració sobre el Dret al Desenvolupament.

Consta de 17 Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) i de 169 metes que els complementen i concreten. Tenen un caràcter integrat i indivisible, i conjuguen les tres dimensions del desenvolupament sostenible: econòmica, social i ambiental.

A partir d'aquest compromís comú adoptat pels estats, el 29 de maig del 2018 la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE) va acordar l'aportació conjunta de les universitats al Pla d'Acció de l'Estat espanyol per a implementar l'Agenda 2030. Les universitats, per tant, tenim una contribució clau en l'aplicació dels objectius i les metes d'aquest pla.

La UdL, a partir de la seva capacitat docent i de recerca, i de la missió esmentada, s'alinea amb el compromís de generar i transferir un coneixement d'acord amb l'Agenda 2030, així com a incloure d'una manera transversal els objectius i els valors del desenvolupament sostenible en totes les seves accions, tant les que ja té endegades com les noves accions específiques que posarà en marxa per avançar en la transformació social en el sentit que proclama l'Agenda 2030 amb la voluntat de «no deixar ningú enrere».

Àmbit de la igualtat d'oportunitats (ODS 4, 5, 10, 16)

La responsabilitat social universitària pretén fomentar els valors socialment responsables i la igualtat d'oportunitats, i la no-discriminació per raó de d'identitat de gènere, orientació sexual i expressió de gènere.

1.1. En matèria de gènere: Un pilar bàsic en aquest aspecte és el **Centre d'Igualtat d'Oportunitats i Promoció de les Dones, Centre Dolors Piera**, de la Universitat de Lleida

Objectius

- » Sensibilitzar la comunitat universitària sobre la situació de desequilibri existent en les relacions de gènere, fomentant valors d'equitat i justícia social a partir de la defensa i promoció dels drets de les dones.
- » Vetllar pel compliment de les lleis d'igualtat i, en general, per l'aplicació efectiva del principi d'igualtat i la no-discriminació en els àmbits administratiu, docent i laboral.
- » Construir un espai universitari respectuós i incentivador de la igualtat a la UdL i, alhora, segur i de confiança, lliure de violències masclistes i fòbiques envers el col·lectiu LGBTI.
- » Vetllar pel compliment de la Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.
- » Formar i sensibilitzar en matèria de diversitat sexual i de gènere en l'entorn universitari.
- » Actuar d'una manera segura i ràpida davant les denúncies de discriminació o violència per raó de gènere.

Accions

- » Realització de cursos, jornades i estudis.
- » Adopció del Pla d'Igualtat d'Oportunitats entre Homes i Dones, el primer el va aprovar el Consell de Govern el 27 de juny del 2008. El segon (2016-2019) té com a objectius principals identificar i erradicar la violència de gènere a la Universitat de Lleida, potenciar la conciliació entre la vida laboral i personal, i continuar fent sensibilització en perspectiva de gènere.
- » Aprovació d'un reglament d'actuació en cas de violència de gènere, per raó d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere a la UdL, aprovat pel Consell de Govern el 28 de febrer del 2013 i actualitzat per acord de Consell de Govern de 19 de juny 2018, que recull les actuacions per a detectar i resoldre les situacions de violència de gènere que es puguin produir en l'àmbit laboral i acadèmic, i que representen el desenvolupament del compromís institucional que la UdL adoptà l'any 2010 en la Declaració Institucional de Tolerància Zero envers la Violència i l'Assetjament per Raó de Gènere.

- » Impuls del Punt Lila a la Festa Major de l'Estudiantat i altres activitats festives i d'oci universitari.
- » Jornada «Per què no puc fer-ho?» de presentació dels estudis universitaris sense estereotips de gènere per a incentivar els estudis STEM entre les noies.
- » Participació en el grup de treball per a l'aplicació de la Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia a les universitats.
- » Participació en el Consell Municipal pels Drets de les Persones LGTBIQ+ de la Ciutat de Lleida (Ajuntament de Lleida).
- » Adopció de normativa per a la presència equilibrada de dones i homes en els òrgans de govern i de representació, i en altres organismes de presa de decisions de la UdL.
- » Programa de reducció docent per a la intensificació de la recerca després d'un permís de maternitat.
- » Realització d'estudis sobre la percepció de la violència masclista i la fòbia envers el col·lectiu LGBT.

Àmbit de l'atenció a la diversitat funcional (ODS 3, 4, 11, 16)

La universitat, a banda d'impartir una formació de qualitat i desenvolupar una recerca al servei de la societat, ha d'aspirar igualment a ser un espai de convivència humanitzador, acollidor i que valora la diversitat per l'enriquiment que ens aporta.

Segons les *Orientacions per a la inclusió: Assegurar l'accés a l'educació per a tots*, (UNESCO, 2006), «el propòsit de l'educació inclusiva és permetre que els professors i estudiants se sentin còmodes davant la diversitat i la percebin no com un problema, sinó com un desafiament i una oportunitat per a enriquir l'entorn d'aprenentatge».

Per a aconseguir-ho, cal dissenyar i aplicar instruments que garanteixin la igualtat d'oportunitats per a totes les persones i que es tracti la diversitat des de l'equitat i els valors de justícia social i solidaritat.

Objectius

- » Adoptar mesures que permetin la formació superior i promoure la participació de les persones amb diversitat funcional, mobilitat reduïda o necessitats educatives especials.
- » Promoure una universitat sense barreres i fer possible la prestació dels suports tècnics i personals a l'estudiantat que els necessiti.
- » Incentivar els grups de recerca a tractar temes d'autonomia de les persones amb diversitat funcional i implementar la recerca que es desenvolupa en la UdL en aquest àmbit.
- » Garantir que qualsevol que assisteixi a actes de la UdL trobi espais accessibles i condicions de participació adequades.
- » Garantir l'accessibilitat dels webs de la UdL a les persones amb diversitat funcional, especialment de l'espai virtual d'aprenentatge.
- » Garantir l'atenció necessària en l'àmbit formatiu als alumnes amb diversitat funcional o dificultats d'aprenentatge específiques.
- » Vetllar perquè les noves infraestructures i els nous equipaments que es creïn siguin accessibles a tothom.

Accions

- » Adopció del Pla d'Inclusió de les Persones amb Diversitat Funcional de la UdL (2014-2019).
- » Programa UdLxTothom, que comprèn aquests aspectes:
 - Beques i ajuts per a l'estudi.
 - Adaptacions i préstec de recursos de suport.
 - Adaptacions d'aprenentatge en els estudis.
 - Ajuts a la inserció laboral.
 - Seguiment i acompanyament durant tot el procés acadèmic a la UdL.
 - Projecte «Head Mouse», consistent en la creació d'un ratolí virtual amb el qual les persones amb discapacitat motriu tindran accés a les noves tecnologies, atès que permet el control del ratolí mitjançant una càmera web i els moviments de la cara i del cap. (El projecte «Head Mouse» s'ha posat en marxa en el marc de les investigacions de la Càtedra INDRA-ADECCO).

Àmbit de la sostenibilitat (ODS 7, 9, 11, 12, 13)

El planeta es troba en una situació d'emergència climàtica derivada de l'escalfament global, que ha provocat l'augment de temperatura des de l'era industrial, el canvi climàtic, l'exhauriment dels recursos naturals, la pèrdua de biodiversitat per la desaparició d'ecosistemes, la desertització i l'increment de fenòmens meteorològics extrems, entre altres efectes.

Les universitats, com a marc generador de coneixement, amb capacitat de recerca i docència, contribueixen a transformar la societat i tenen una responsabilitat rellevant davant aquesta emergència climàtica, de la qual no poden quedar al marge. S'han d'implicar en la consecució del desenvolupament sostenible en triple vessant (econòmic, social i mediambiental), i integrar-los en les titulacions, les accions i els sistemes de gestió, alhora que ha de dotar de mecanismes de verificació del grau de sostenibilitat ambiental implementat per la mateixa institució i que serveixi igualment com a instrument sostingut de millora.

Objectius

- » Adoptar un nou model energètic, renovable, net i descentralitzat, en línia amb els ODS amb el foment de la transició energètica a les energies renovables.
- » Sensibilitzar la comunitat universitària sobre l'emergència climàtica.
- » Minimitzar la generació de residus afavorint l'intercanvi entre persones.
- » Reduir el cost ambiental en la mobilitat intercampus.
- » Incloure clàusules mediambientals en els diversos concursos.
- » Disminuir la petjada ecològica de la universitat i dels membres de la comunitat universitària.
- » Impulsar les tres erres: reduir, reutilitzar i reciclar.

Accions

- » Elaboració del projecte «Teulades actives», que aprofita les cobertes dels edificis de la UdL, mitjançant panells fotovoltaics, per a produir energia neta a partir del sol. L'objectiu d'aquest projecte és anar dotant tots els edificis amb generació fotovoltaica en mode d'autoconsum. Aquesta energia generada suposa tot just una part del total del consum energètic de la universitat; la resta s'abasteix de la xarxa pública de distribució.

- » Assegurament de l'objectiu d'energia neta. El criteri de l'origen de l'energia s'inclou en la licitació del subministrament elèctric i el resultat és la compra del 100% de l'energia elèctrica consumida de la xarxa amb garantia d'origen renovable.
- » Adopció del Pla de Mobilitat de la Universitat de Lleida (Acord núm. 60/2020 del Consell de Govern del 18 de febrer del 2020). La finalitat del pla és proporcionar les pautes en matèria de mobilitat per als diferents campus de la UdL en els propers anys, fonamentades en un enfocament decidit envers la sostenibilitat.
- » Realització de campanyes de sostenibilitat, cicles de tallers, xerrades i publicació del Decàleg de bones pràctiques ambientals. Instauració de la Setmana de la Sostenibilitat, que cada any es dedica a un tema diferent, en la qual es fan tallers de reciclatge de roba, d'horts saludables, xerrades sobre energia neta a casa o sobre banca ètica i un concurs d'idees sostenibles.
- » Creació de l'eina ReUdLitza, una eina (web i aplicació) que permet oferir i demanar objectes utilitzats (en bon estat) sense cost econòmic. Vol minimitzar la generació de residus fent èmfasi en la segona de les tres erres: reutilitzar posant en contacte persones.
- » Actuacions per a la reducció de consums energètics i d'aigua, com ara aquests:
 - Canvi de finestres per a millorar l'aïllament tèrmic.
 - Col·locació de calderes d'alt rendiment.
 - Ocupació de gas natural a la central tèrmica en substitució de l'energia elèctrica.
 - Substitució de fluorescents i llums incandescents.
 - Aprofitament de les aigües de pluja per a regar els espais enjardinats.
- » Participació en la Plataforma d'Universitats de l'Estratègia Catalana de Residu Zero, en el grup de treball en sostenibilitat de l'ACUP i en el grup de treball de la CRUE en sostenibilitat.
- » Instal·lació de papereres de recollida selectiva d'RSU als cinc campus de la Universitat de Lleida.

Àmbit de la solidaritat i el compromís social (ODS, 1, 2, 3, 4, 10, 16, 17)

La cooperació al desenvolupament és una part essencial del compromís social de la Universitat de Lleida, que promou la cooperació en els camps de la docència, la recerca, la tecnologia i la cultura amb els pobles i els col·lectius menys desenvolupats.

La **Unitat de Desenvolupament i Cooperació** va néixer l'any 1994 amb la finalitat de sensibilitzar, formar i afavorir la solidaritat de la comunitat universitària i la ciutadania de Lleida envers les desigualtats existents.

Objectius

- » Promoure la realització de projectes i mobilitats relacionats amb la cooperació internacional per al desenvolupament en els camps de la docència, la recerca i la transferència de coneixements.
- » Promoure estudis de recerca sobre el quart món per tal d'aprofundir en el coneixement de les desigualtats existents en la realitat local més propera.
- » Fomentar el coneixement i la sensibilització de la ciutadania en matèria de drets humans.
- » Destinar el 0,7% dels ingressos propis de la universitat i les aportacions voluntàries d'alumnes i personal universitari a projectes de cooperació.
- » Connectar amb la societat més propera per mitjà de les ONGD locals i les administracions agents de cooperació per a bastir conjuntament una cooperació al desenvolupament en

clau de ciutat, amb la vinculació la universitat com a eix transversal del coneixement i la recerca científica.

- » Integrar continguts i competències sobre desenvolupament, cooperació i solidaritat en el currículum de l'estudiantat de la UdL. Mitjançant la incorporació d'aquests continguts, els estudiants poden conscienciar-se de les causes i les conseqüències generals de la pobresa i relacionar-les amb l'assignatura pertinent.
- » Dotar la comunitat universitària de documentació (llibres, vídeos, revistes científiques) en clau de cooperació al desenvolupament per a donar resposta a les necessitats que puguin sorgir en aquesta matèria per part de l'estudiantat, el PDI o el PAS.
- » Donar acollida, d'acord amb les possibilitats de la UdL, a estudiants universitaris refugiats o que han fugit de zones de conflicte.
- » Permetre que l'estudiantat es formi en competències, habilitats, valors o coneixements a partir de treballar sobre les necessitats reals de l'entorn, amb l'objectiu de generar-hi un impacte positiu.
- » Oferir la possibilitat d'un aprenentatge permanent (*Lifelong Learning*), de les persones que, en trobant-se en moments de la seva vida en què ja disposen de temps, tenen interès a ampliar els seus coneixements i aptituds mitjançant l'educació superior.

Accions

- » Convocatòria d'ajuts a projectes de cooperació internacional per al desenvolupament.
- » Convocatòria d'ajuts per a la mobilitat solidària.
- » Cicle de cinema i drets humans.
- » Formació sobre cooperació i desenvolupament.
- » Campanya 0,7%.
- » Aules contra la Pobresa. En el curs 2018-2019, s'hi han incorporat 57 assignatures de diferents titulacions de la UdL i s'han desenvolupat 36 accions que han arribat a 2.180 estudiants.
- » Programa UdL-Refugi. El disseny del programa i la posada en marxa de la comissió de caràcter transversal coordinadora d'aquest programa es va iniciar en el curs 2016-2017, i finalment s'ha començat a aplicar en el curs 2018-2019.
- » Suport als projectes d'aprenentatge servei de la UdL.
- » Programa Sènior de la UdL i les Aules Universitàries de la Gent Gran.

Àmbit de la seguretat i la salut (ODS 3, 8, 12)

El més valuós de la UdL són les persones. La promoció de la seguretat i la salut de les persones que estudien i treballen a la Universitat de Lleida té una importància cabdal. Un pilar fonamental en aquest àmbit és el **Servei de Prevenció de Riscos Laborals**, el qual planifica i coordina les activitats preventives pel que fa a seguretat en el treball, higiene industrial, ergonomia, psicosociologia i vigilància de la salut.

Objectius

- » Prevenir els riscos derivats del treball.
- » Integrar l'activitat preventiva en la gestió.
- » Integrar l'activitat preventiva en la docència.
- » Integrar l'activitat preventiva en la recerca.
- » Integrar l'activitat preventiva en els campus.
- » Implicar i fer participar tot el personal de la universitat de Lleida en la gestió de les emergències. Garantir actuacions eficaces en cas de qualsevol emergència amb la formació de personal designat específicament per a això.
- » Fomentar una autèntica cultura preventiva, basada en la formació, la sensibilització i l'exemple.
- » Fer de la UdL un espai saludable.
- » Fomentar estils de vida saludables de les persones que treballen o estudien a la UdL.

Accions

- » Planificació i coordinació de les activitats preventives en els àmbits de la seguretat en el treball, la higiene industrial, l'ergonomia, la psicosociologia i la vigilància de la salut.
- » Integració de la prevenció al conjunt de les activitats docents, investigadores i administratives en qualsevol nivell jeràrquic i àmbit.
- » Implicació i participació de tot el personal de la universitat de Lleida en la gestió de les emergències. Designació d'equips d'actuació en cas d'emergència per a cada edifici i formació d'aquests equips per a garantir actuacions ràpides i segures.
- » Foment d'una autèntica cultura preventiva respecte a la prevenció de riscos laborals.
- » Servei d'atenció psicològica adreçat a l'estudiantat.
- » Instal·lació de desfibril·ladors automàtics en els llocs del campus amb més ocupació, i realització de cursos per a la utilització d'aquests aparells. Formació periòdica en l'ús de desfibril·ladors automàtics per a personal de serveis comuns.
- » Integració a la Xarxa Catalana d'Universitats Saludables.
- » Garantia de la seguretat i la salut dels alumnes durant les seves pràctiques, d'acord amb el que estableix l'Estatut de l'Estudiant Universitari.
- » Garantia de la seguretat i la salut dels alumnes amb mobilitat reduïda.
- » Afavoriment de la promoció de la salut de la comunitat universitària de la UdL mitjançant la Setmana Saludable i oferiment periòdic de consells mitjançant l'espai #Consellsaludable.

2.7. La responsabilitat social a la Universitat Rovira i Virgili (URV)

La Universitat Rovira i Virgili (URV) és la universitat pública del sud de Catalunya, una de les regions més avançades d'Europa, i és àmpliament reconeguda per proporcionar docència, recerca i innovació de qualitat, compromesa amb les àrees europees d'educació superior i de recerca i amb vocació internacional.

A més, és una universitat amb valors, que s'ha compromès a trobar solucions per als reptes socials mitjançant la generació de coneixement i la formació de professionals i ciutadans preparats i crítics, competitius en qualsevol mercat laboral internacional. Per aconseguir-ho, ofereix una àmplia gama de possibilitats educatives en tots els àmbits de coneixement, per mitjà de 59 titulacions de grau, 53 màsters universitaris (incloent-hi 2 titulacions Erasmus Mundus), 25 programes de doctorat i més de 40 títols propis de postgrau, i ho fa des de 12 facultats i escoles, 23 departaments i 4 centres adscrits. En conjunt, el nombre d'estudiants supera la xifra de 14.000, prop d'11.500 dels quals són de grau, gairebé 1.600, de màster i 1.300, de doctorat. A més, 4.600 estudiants segueixen l'oferta formativa de títols propis de postgrau i formació contínua que la URV gestiona a través de la Fundació URV. La força docent de la URV és de 1.174 membres del personal docent i investigador equivalents a temps complet i 744 membres del col·lectiu d'administració i serveis, compromesos amb la cura de tots els aspectes de l'activitat universitària: estudis de grau i de postgrau, programes de doctorat i formació contínua, recerca, transferència de coneixement i tecnologia, innovació, serveis universitaris, gestió i governança.

La URV va ser creada per Llei del Parlament de Catalunya el desembre del 1991, i va heretar els ensenyaments, el personal, l'activitat investigadora i les instal·lacions i infraestructures de la Divisió 7 de la Universitat de Barcelona. La Llei de Creació de la URV especificava en el preàmbul «la universitat ha d'actuar com a motor de progrés cultural, científic i tècnic de les comarques meridionals de Catalunya». Aquest mandat fou el que va estimular una reflexió sobre l'actuació externa de la universitat en el territori que li és propi, una perspectiva territorial compatible sempre amb la irrenunciable visió internacional i que recull en els seus estatuts «assumir el paper de motor d'un desenvolupament humà, responsable i sostenible, sobretot en l'àmbit social, cultural i econòmic de les comarques meridionals de Catalunya, mitjançant la recerca independent, la transmissió i l'aplicació del coneixement».

Quasi trenta anys després de la seva creació, la URV ha consolidat plenament el seu rol de motor de progrés a les comarques del Sud de Catalunya, teixint aliances amb els principals agents polítics i socioeconòmics del territori: Diputació de Tarragona, ajuntaments, representants del Govern de la Generalitat de Catalunya, consells comarcals, associacions empresarials i grans empreses, cambres de comerç, associacions de caire social, fundacions, etc...

Així mateix, ha assolit un reconeixement internacional avalat per les dades dels principals rànquings. La URV ha estat classificada entre les primeres 600 universitats del món segons *l'Academic Ranking of World Universities 2020*, entre les primeres 200 universitats del món segons el *Times Higher Education Impact Rankings (THE) 2020* i actualment ocupa la posició 101-150 del món entre les universitats amb menys de 50 anys d'edat, segons el *THE Young University Rankings 2020*. Quant a la internacionalització de la seva oferta formativa, cal destacar que el curs 2018-19, un 34% dels estudiants de postgrau provenien de l'estranger, incloent-hi països com l'Equador, Colòmbia, Itàlia o Xina.

Estratègia

En el seu compromís amb els valors, la URV treballa constantment per ser una universitat que contribueixi a avançar cap a una societat més justa i lliure gràcies a la seva màxima contribució en l'educació, la generació de coneixement, la cultura i, en definitiva, en el progrés. I ho fa proporcionant una educació integral per tal que les persones siguin autònomes, crítiques i ètiques, i esdevinguin professionals competents, ciutadans responsables i alhora compromesos amb la societat i la comunitat universitària, amb uns principis ètics que fomentin una societat justa, integradora i compromesa amb els valors de la igualtat, sostenibilitat i orientada al bé comú.

La missió de la URV, com a universitat pública de les comarques meridionals de Catalunya, és contribuir al desenvolupament social i cultural del territori, i impulsar el progrés i el benestar dels ciutadans mitjançant la transferència i la socialització del coneixement. Aquesta és la dimensió externa de la seva responsabilitat social. De fet, aquesta ha estat la visió de la URV des dels seus inicis: el rigor formatiu, la ciència que fa avançar la societat i el compromís amb la transferència de coneixement a aquesta societat.

D'altra banda, la URV és una universitat compromesa amb les persones, sensible a les desigualtats i a les realitats socials i econòmiques del territori; una universitat inclusiva, transformadora i solidària, capaç de donar resposta als reptes col·lectius, connectada amb les entitats, les institucions i els agents del territori, i que contribueix al desenvolupament i a la transformació social i cultural de l'entorn, de manera que la vida universitària sigui un àmbit per al desenvolupament personal i col·lectiu de la ciutadania.

A partir de la solidesa de la missió docent i de la missió de recerca, i de l'ampli conjunt d'actuacions que ja duia a terme en l'àmbit de la tercera missió, l'any 2009 la URV va elaborar El Pla Estratègic de la Tercera Missió de la URV (2009-2017) amb l'objectiu d'enfortir la transmissió de coneixement cap a la societat que l'ha creat i, especialment, cap a la immediata: les comarques meridionals de Catalunya.

Aquest Pla es concretà en cinc eixos d'actuació, (l'eix d'extensió cultural, l'eix d'acció social, l'eix d'internacionalització territorial, l'eix socioeconòmic i de governança regional, i l'eix de transferència de coneixement i de tecnologia). Anualment i davant del Claustre, la universitat feia balanç de l'acompliment dels objectius del pla mitjançant el càlcul d'un indicador sintètic de tercera missió. En el moment de tancar el Pla Estratègic de la Tercera Missió de la URV, l'any 2017, es va concloure que el conjunt de l'activitat de la universitat adreçada a la societat, en un context marcat per un escenari de crisi econòmica durant una bona part del període, s'havia mantingut al voltant dels dos terços dels objectius que s'havia marcat el Pla en el seu inici.

L'entrada de l'actual Equip de Govern al rectorat al maig de l'any 2018 va suposar un impuls a la responsabilitat social universitària amb la creació del Vicerectorat de Relacions Institucionals, Cultura i Compromís social i de l'Oficina de Compromís social, la qual agrupa un bon nombre de les actuacions que donen contingut al compromís social de la universitat.

A més, la URV, com a institució pública, ha acordat alinear la seva actuació amb els 17 Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) definits per les Nacions Unides en el marc de l'Agenda 2030. Consegüentment, en la sessió ordinària del Claustre Universitari del juny del 2019, la rectora va presentar, per primera vegada, l'informe anual de rendició de comptes d'acord amb els eixos del programa de govern emmarcats en els ODS corresponents²¹.

D'altra banda, la URV publica cada any un document anomenat *Visió Global*, adreçat al públic extern, que resumeix les dades clau sobre el nombre d'estudiants, cursos, rendiment de la investigació, etc., i els assoliments específics de la nostra institució durant el curs anterior. Respon a dos dels principals objectius de la URV, el primer és conscienciar la societat de la nostra missió, i el segon consisteix en explicar com s'han utilitzat els recursos econòmics proporcionats pels ens públics i altres institucions. L'any 2019, per primera vegada, es dissenyà aquest document dins el nou marc de referència i, per tant, apropant els ODS a la societat en general.

Actuacions

El compromís de la URV amb la societat i amb el seu territori es materialitza amb una gran diversitat d'actuacions concretes, bona part de les quals estan recollides en el pla estratègic i alineades amb els ODS. Algunes de les actuacions són destinades a manifestar el compromís de la institució envers els membres de la comunitat universitària, mentre que d'altres fan palès el compromís de la universitat amb la societat i el seu territori.

²¹ Consultar l'informe complet a <https://www.urv.cat/html/memoria1819/>

Actuacions adreçades a la comunitat universitària

Activitat física saludable i esport

Esports URV té per objectiu fomentar la pràctica de l'activitat física i l'esport a la universitat. Entre les iniciatives que engega EsportsURV, destaquen l'organització en diferents competicions, activitats esportives i de lleure, i la participació en aquestes, amb preus econòmics i l'oferta de descomptes en diverses entitats esportives a tots els que es vinculin a EsportsURV. EsportsURV té també com a objectiu fomentar un estil de vida saludable. Per tal d'assolir aquests objectius, la universitat organitza diferents activitats: pàdel surf, piraguada, Escola de Tennis URV en col·laboració amb el Club de Tennis Tarragona, Cursa Solidària, *snorkel*, submarinisme, esquuada, ComboFit, escalada, Caminada Saludable i caiac.

Esports URV vol fomentar la pràctica d'activitat física i d'esport saludable entre el personal docent i el personal administratiu de la universitat. Per aquesta raó va crear un programa per a facilitar als treballadors un accés còmode a activitats físiques i esportives als diferents campus de la URV: pilates, ioga kundalini, ioga iyengar, «Desperta't amb ioga», benestar d'esquena i hatha ioga.

D'altra banda, tots els membres de la comunitat universitària poden participar en esdeveniments competitius com tornejos, lligues i campionats.

Prevenició i salut laboral

L'Oficina de Prevenició de Riscos Laborals desenvolupa i avalua la implantació a la URV de la normativa de prevenició de riscos laborals i altres regles relacionades amb la seguretat i la salut en el treball i en fa el seguiment, promou els comportaments segurs en el desenvolupament de les diferents feines i fomenta l'interès i la cooperació dels treballadors en l'acció preventiva, a més de col·laborar amb els serveis de prevenició aliens a la URV i amb la mútua corresponent o altres entitats similars en la vigilància i la protecció de la salut dels treballadors.

Atenció a la discapacitat

El Pla d'Atenció a la Discapacitat té com a missió contribuir a la construcció d'una universitat accessible per a tothom, que garanteixi el principi d'igualtat d'oportunitats entre totes les persones de la URV i els enforteixi el compromís social i el respecte per la diversitat.

Atenció psicològica

La Unitat d'Assessorament i Suport Psicològic a l'Estudiant (UASPE) es crea el març del 2014 mitjançant un acord de col·laboració entre la Universitat Rovira i Virgili i l'Hospital Universitari Institut Pere Mata (HUIPM). Neix amb l'objectiu de donar atenció psicològica professional, confidencial i gratuïta als estudiants de la URV, així com suport al professorat i al personal de la URV en el maneig de les dificultats psicològiques dels alumnes. La dotació d'aquesta unitat és d'un psicòleg clínic tres hores setmanals, durant les quals fa atenció directa, i d'una psiquiatra, que coordina la gestió de la unitat i l'elaboració d'informes psiquiàtrics; tots dos són professionals de l'HUIPM. L'atenció directa es porta a cap mitjançant cita prèvia al web, i també s'atenen consultes telemàtiques per mitjà de l'adreça de correu electrònic.

Ocupació i Alumni

El Programa Alumni URV és un servei gratuït que treballa per mantenir viva la relació dels exalumnes entre si i amb la universitat, ofereix serveis i avantatges per a la comunitat d'*alumni* de la URV i organitza activitats per al desenvolupament professional i personal.

L'objectiu principal d'Ocupació i Alumni és promoure l'excel·lència en el desenvolupament, la preparació i la consecució d'oportunitats per a la carrera professional dels estudiants i *alumni* de la URV mitjançant diverses eines i

accions que permetin assolir i millorar la seva inserció professional. En acabar els estudis, arriba també el moment d'afrontar l'entrada al món laboral i començar una carrera professional per a la qual el recent titulat s'ha estat preparant. Ocupació i Alumni vol ser el primer suport que trobi el graduat en aquesta cursa d'obstacles que és el mercat de treball i, per tant, resta obert a qualsevol proposta que afavoreixi la inserció dels graduats de la URV i ajudi a incrementar les relacions universitat-empresa, amb presentacions d'empreses, col·loquis i seminaris, intercanvis internacionals, fira d'empreses, jornades, etc.

Ocupació i Alumni URV organitza anualment el Fòrum de l'Ocupació Universitària, la fira d'empreses que ha esdevingut el punt de trobada indispensable entre la comunitat universitària i el sector socioeconòmic de les comarques del sud de Catalunya, amb l'objectiu de facilitar la inserció laboral dels estudiants dels últims cursos i dels titulats i titulades universitaris Alumni URV. D'una banda, qualsevol estudiant o titulat pot informar-se, de la mà dels responsables d'RH, de les empreses més importants de l'entorn e la universitat i resoldre dubtes sobre el seu futur laboral, i de l'altra, les empreses i entitats participants poden conèixer la realitat universitària, les motivacions i expectatives dels universitaris, explicar els seus processos de selecció i captar i contractar titulats de la URV.

Iubilo URV

El programa Iubilo URV, posat en marxa recentment, és obert a totes les persones jubilades de la Universitat Rovira i Virgili (PDI i PAS). L'objectiu d'aquesta iniciativa és establir un lligam amb la URV per tal que el personal jubilat continuï sentint-se part de la institució i que aquesta continuï comptant amb l'expertesa, saviesa i professionalitat dels qui n'han format part.

Activitat de la comunitat universitària amb projecció a la societat

Cooperació al desenvolupament

Com a universitat, el Centre de Cooperació al Desenvolupament «URV Solidària» té un personal, uns coneixements i uns equipaments especialment adequats per a dur-hi a terme accions relacionades amb la cooperació per al desenvolupament vinculades a la formació o a la recerca, com ara projectes, cursos, organització d'esdeveniments de sensibilització, etc. D'acord amb els mitjans humans, econòmics i materials disponibles, prioritza les activitats que tenen a veure amb la cooperació de naturalesa pròpiament universitària.

Tanmateix, el Centre de Cooperació al Desenvolupament «URV Solidària» ofereix puntualment ajuts d'emergència, així com subvencions a projectes especialment rellevants i que són a càrrec d'altres institucions o d'altres activitats que es consideren necessàries, com per exemple les jornades que s'organitzen anualment d'una manera conjunta entre les universitats de Girona (UdG), Lleida (UdL), Tarragona (URV) i Pompeu Fabra (UPF), «Visions d'un Món Desigual». Les jornades pretenen mostrar els contrapunts entre els llocs i les persones que habitem el planeta des de l'òptica dels temes proposats per l'ONU com a Objectius de desenvolupament sostenible. En aquest sentit, en cada edició d'aquestes jornades es tracten un o més d'un dels disset objectius que l'ONU ha establert en l'horitzó 2030.

Voluntariat

Per mitjà del voluntariat, la URV vol incidir en el desenvolupament de competències transversals en els estudiants que promoguin el seu desenvolupament integral i contribueixin a formar-se com a ciutadans actius i responsables socialment. Amb això, la universitat és percebuda com una institució compromesa i implicada amb el territori èticament i socialment per a la seva contribució a la solidaritat, l'equitat i la justícia social.

L'Oficina del Voluntariat assessora sobre quin projecte o associació s'ajusta més a cada situació i horari, i ofereix formació acadèmica mitjançant cursos especialitzats de voluntariat en els àmbits català, europeu i internacional.

Aprenentatge servei

L'aprenentatge servei (ApS) és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte, de manera que es converteix en un instrument de formació integral de l'estudiantat. Té per objectiu principal la formació de professionals socialment responsables, ja que, juntament amb l'aprenentatge de continguts, competències i habilitats pròpies de cada titulació, es desenvolupa el compromís cívic i social a partir de la pràctica reflexiva. Es tracta d'una proposta que té un gran impacte en la docència, atès que permet als estudiants universitaris desenvolupar la seva implicació social amb el territori, alhora que du a terme els estudis universitaris. LA URV va ser pionera en la implementació de l'ApS en els estudis.

El Programa d'Aprenentatge Servei organitza anualment el Mercat de Projectes Socials, una activitat orientada a facilitar la col·laboració entre les entitats socials amb àmbit d'actuació al territori i a l'estudiantat i professorat de la URV. En concret, les entitats proposen projectes de potencial interès per a titulacions de tots els àmbits de coneixement per a ser desenvolupats com a treballs de fi de grau o de màster, de manera que els treballs resultants responguin a necessitats reals i siguin duts a terme d'acord amb els paràmetres de la innovació social. El Mercat de Projectes Socials és una actuació inclosa en el Pla Estratègic del Consell Social de la URV.

Medi ambient

El Pla de Medi Ambient es desenvolupa en el marc de la Comissió de Política Ambiental de la URV. Un dels eixos fonamentals per al desenvolupament del pla d'acció ambiental és la implicació i la participació de tota la comunitat universitària.

La Comissió de Política Ambiental és l'òrgan al qual correspon vetllar per la utilització de criteris de sostenibilitat ecològica i pel respecte al medi ambient en les instal·lacions i en les activitats de la universitat, proposar al Consell de Govern les estratègies d'actuació i els recursos necessaris, i fer un seguiment de l'aplicació d'aquesta planificació. El Pla d'Acció Mediambiental consta de les cinc línies estratègiques següents: eficiència i estalvi d'energia i aigua en edificis; reducció de l'impacte climàtic de la mobilitat; comunicació del Pla de Medi Ambient, ambientaltització de l'organització i ambientaltització curricular.

La Càtedra DOW/URV de Desenvolupament Sostenible elabora els documents, informes i materials necessaris per a facilitar la incorporació de l'eix ambiental en el currículum acadèmic de la universitat.

Aules culturals

Aula de Música: Coral

La Coral de la URV va ser fundada a la primavera de l'any 1991 per la seva actual directora. Des d'aleshores, ha interpretat moltes de les grans obres del repertori coral, entre d'altres, la *Missa a doble cor* d'F. Martin, la *Missa en sol major* d'F. Poulenc, els rèquiems de Fauré, Duruflé i Mozart, les passions segons Sant Mateu i Sant Joan de J. S. Bach, *La Creació* d'F. J. Haydn, *El Messies* de Haendel, la *Novena simfonia* d'L. van Beethoven, la *Vuitena simfonia* de G. Mahler, la *Missa de Berlín* d'A. Pärt, la *Simfonia dels salms* d'I. Stravinsky, la *Gran missa en do menor* de W. A. Mozart o el *Salm 42* d'F. Mendelssohn.

Ha dut a terme col·laboracions amb l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya, la Banda Municipal de Barcelona, l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears, l'Orquestra Pablo Sarasate, l'Orquestra Camerata Mediterrània, l'Orquestra del Conservatori de Vila-seca, la Camerart-Orquestra del Maresme, l'Orquestra Simfònica Camerata XXI i l'Orquestra Simfònica Camera-Musicae. Ha fet concerts, intercanvis amb altres cors universitaris i ha participat en festivals de música coral a Itàlia, Suïssa, Irlanda, França, la República Txeca, Rússia, Nicaragua, Guatemala i el Salvador.

Aula de Música: Orquestra

L'Orquestra de la URV va néixer el curs 1999-2000 per ser una eina que potenciés les relacions entre el món musical i l'acadèmic. Tenia un caràcter principalment experimental i abordava un repertori molt heterodox, que sovint treballava la interdisciplinarietat amb altres manifestacions artístiques. Amb una plantilla d'entre quinze i vint músics, es proposà divulgar composicions de totes les èpoques, des del Renaixement fins al segle XXI. Actualment compta amb una setantena de músics i, sota el format d'orquestra simfònica, se centra en el repertori simfònic dels segles XIX i XX, l'acompanyament de solistes i les bandes sonores. Recentment ha incorporat al seu repertori la música de cambra.

L'Orquestra de la URV, com la resta de formacions de l'Aula de Música, esdevé progressivament un dels mascarons de proa de la universitat, ja que participa en importants actes acadèmics i cultiva la relació amb el territori per mitjà de concerts als municipis del Campus Extens de la URV.

Aula de Música: Orfeó

L'Orfeó de la URV va néixer el curs 2006-2007 per oferir un espai coral a la comunitat universitària en el qual no fos absolutament necessari tenir grans coneixements musicals; un lloc on els cantaires poguessin gaudir de la música coral i enriquir la massa coral universitària. Naixia, doncs, amb el propòsit de fer del cant un espai de trobada, d'aprenentatge i de creixement musical, alhora que els membres de l'Orfeó s'anaven endinsant-se més i més en el món del cant. Actualment, el nombre de cantaires és d'una trentena, de diferents edats i procedència, i el repertori que treballa és ric i variat: cançons del món, musicals, jazz, música clàssica, etc.

Aula de Teatre

L'Aula de Teatre de la URV, amb més de vint-i-cinc anys d'antiguitat, mitjançant el seu projecte ExperimentA TeatrE, vol generar espais de recerca, trobada i formació en els àmbits de les arts escèniques, i aposta per crear un nucli permanent de reflexió teòrica i pràctica que pugui permetre intercanvis entre diferents col·lectius, escoles i persones vinculades a la creació, la pedagogia, l'acció social i la psicologia, i que determini un referent, en defensa de les arts en el nostre sistema educatiu i de la creació com a generadora d'intercanvis entre sensibilitats diferents i entre llenguatges.

És una aposta doncs, per a articular espais de diàleg entre professionals de la pedagogia i entre treballadors de les arts escèniques i de les arts, en general; un espai per a observar la contemporaneïtat en tota la seva amplitud i on diferents especialistes puguin aportar i mostrar les seves propostes i els seus plantejaments pedagògics i de reflexió social.

Aula de Cinema

Apadrinada per Luis García Berlanga, l'Aula de Cinema inicià les seves activitats l'any 1999 amb l'objectiu de promoure i divulgar el fet cultural i artístic de la cinematografia. Les seves línies d'actuació són adreçades a la comunitat universitària i a la societat en general: ofereix cicles de cinema i cinefòrums, organitza cursos i seminaris sobre cinema, assessora i ajuda en la realització de sessions de cinema i fa difusió, en general, del fenomen cinematogràfic entre la població de les comarques tarragonines.

L'Aula de Cinema ha anat desenvolupant les seves línies d'activitat, les quals, actualment, se centren en tres eixos essencials: els cicles de cinema o seminaris, que han estat la base essencial de la vida de l'Aula; els cursos, que han comptat amb importants professors i projectes de producció audiovisual de programes documentals de televisió en col·laboració amb les televisions locals i de documentals (llargs i curts) sobre la nostra història amb productores de la zona, i les diverses col·laboracions dutes a terme amb diverses entitats de les comarques del sud de Catalunya

per a fer xerrades, o cinefòrums, o festivals de cinema, com el REC i el Memorimage, que van sorgir en si de l'Aula de Cinema, organitzats per entusiastes i amants de cinema, exalumnes de la URV.

Aula d'Art

L'Aula d'Art neix per oferir un programa d'exposicions i altres activitats relacionades amb l'art contemporani i de qualitat, amb l'objectiu de fer una aportació a la vida cultural de la URV i a projectar-la a l'exterior. Així, l'Aula d'Art organitza jornades, exposicions, intervencions artístiques i tallers participatius.

La iniciativa té en compte l'obra d'artistes professionals amb una trajectòria consolidada, però també vol prestar molta atenció a artistes emergents de la comunitat universitària. En resum, es pretén difondre l'art i participar en el foment de la cultura, servir de plataforma per difondre la creació artística i afavorir el coneixement de l'art contemporani.

Igualtat de gènere

L'Observatori de la Igualtat té un doble objectiu: d'una banda, ser l'òrgan tècnic encarregat d'implementar les mesures previstes en el Pla d'Igualtat de la URV i, de l'altra, ser un servei d'informació i difusió de la realitat de la desigualtat per raó de gènere entre la comunitat universitària i la societat. Les funcions de l'Observatori de la Igualtat són aquestes: diagnosticar les desigualtats existents entre els homes i les dones, recollir i analitzar la informació rellevant en matèria d'igualtat per raó de gènere, fer un seguiment al llarg del temps de la situació en matèria d'igualtat d'oportunitats en el si de la URV, promoure i afavorir la formació i la recerca específiques en estudis de gènere i actuar com un centre de recursos en matèria d'assessorament i en la realització d'estudis.

La Distinció Maria Antònia Ferrer és un reconeixement que atorga anualment la URV a persones, entitats, institucions o col·lectius de la societat civil i del món acadèmic que han destacat per la seva tasca de defensa dels drets de les dones i la visibilització d'aquestes. Té per objectiu sensibilitzar sobre la necessitat d'eliminar les desigualtats i destacar els membres de la comunitat universitària que han contribuït a la igualtat entre els homes i les dones.

Actuacions dissenyades per a donar servei a la societat

Formació al llarg de la vida

En la línia dels principis d'educació al llarg de la vida, que tenen en compte d'una manera integrada el saber, el saber ser i el saber fer, la URV organitza activitats de formació per a les quals no exigeix cap requisit acadèmic previ, orientades a acreditar l'adquisició de coneixements i habilitats específiques.

URV Ciutadana

El programa URV Ciutadana és una proposta innovadora de convivència que obre les portes de la universitat a tota la població, sense límits generacionals, socials ni geogràfics. La iniciativa és adreçada a persones més grans de divuit anys que volen ampliar els coneixements i comprendre millor l'evolució de la societat i les transformacions de l'entorn. D'aquesta manera, poden accedir als ensenyaments que s'imparteixen a les facultats i escoles de la URV i conviure amb els estudiants universitaris. Per a accedir-hi, no cal posseir cap titulació prèvia ni superar cap prova d'accés. Uns vint ensenyaments ofereixen assignatures dels seus estudis, i hi participen uns quaranta alumnes.

Aules de la Gent Gran

Les Aules d'Extensió Universitària de la Gent Gran són un projecte social engegat per les principals universitats catalanes que busca donar una sortida a les inquietuds culturals de la tercera edat. La URV, dins la seva política de participació cívica, és conscient de la importància de la seva relació amb l'entorn social, i per això hi participa de ple. A més, vol ajudar a donar una alternativa al temps de lleure dels principals implicats i protagonistes de la iniciativa, la

gent gran, propiciant que estiguin al dia de nous coneixements en àmbits molt diversos i sobre els quals manifesten interès. Mitjançant aquest programa, la URV es fa present en més de vint municipis de la demarcació, amb més de cinc-centes conferències que arriben a mil set-cents alumnes.

Cursos de formació permanent (FURV-CFP)

El Centre de Formació Permanent de la Fundació Universitat Rovira i Virgili (FURV-CFP) posa a l'abast de la ciutadania, dels professionals i de les empreses una extensa oferta de cursos de formació permanent, amb l'objectiu de facilitar-los l'ampliació de coneixements, el reciclatge i l'especialització professional, amb independència de la seva titulació. L'oferta formativa s'adreça al conjunt de la societat per facilitar l'ocupabilitat, impulsar la cooperació com a estratègia de relació i promoure la coresponsabilitat social en la formació permanent. Per tal d'afavorir l'accés de l'alumnat, es poden cursar en diferents modalitats: presencial, semipresencial o virtual. Els cursos de formació permanent donen dret a un certificat d'aprofitament o d'assistència emès per la URV i la FURV.

Així mateix, el Centre de Formació Permanent ofereix estudis de postgrau, cursos especialment adreçats a persones amb titulació universitària que volen especialitzar-se o reciclar-se professionalment. Els estudis de postgrau donen dret a títols propis de la URV i es classifiquen en màsters i diplomes de postgrau.

Per tal de donar resposta a les necessitats de desenvolupament o especialització dels professionals d'empreses i institucions, la FURV-CFP dissenya, conjuntament amb els responsables de l'empresa, programes de formació a mida adaptats als requeriments tècnics, específics i propis de l'empresa.

Transferència de coneixement i de tecnologia (FURV CTTi)

La Fundació URV, entitat sense ànim de lucre, té com a objectiu principal fomentar les relacions entre la Universitat Rovira i Virgili, la societat i l'entorn socioeconòmic; impulsar la recerca, la innovació i la formació continuada, i constituir-se com a estructura que canalitzi la transferència de coneixements i de tecnologia de la universitat. En particular, la Fundació URV és l'entitat per mitjà de la qual la universitat gestiona els contractes previstos en l'article 83 de la Llei Orgànica d'Universitats, en el marc del que preveuen l'Estatut i els convenis que vinculin ambdues entitats.

Càtedres

Les càtedres són fòrums de difusió de les activitats de recerca i formació especialitzades de la Universitat Rovira i Virgili en col·laboració amb entitats públiques i privades del territori. El Pla Estratègic de la Tercera Missió, aprovat pel Claustre de la URV el 28 de maig de 2009, identifica les càtedres com un dels projectes concrets de la tercera missió de la URV. Les càtedres permeten construir una sòlida relació amb els agents del territori, evidencien la capacitat de generar interaccions eficients i creen confiança de la societat envers la universitat per a propiciar la reflexió creativa i l'imprescindible debat.

La URV disposa de deu càtedres per al foment de la transferència de coneixement i la innovació, i de nou càtedres per al foment de l'extensió de coneixement i la reflexió sobre qüestions vinculades a problemàtiques socials. Aquestes dinou càtedres són possibles gràcies a l'aportació econòmica d'una trentena d'entitats públiques i privades.

Campus Extens de la URV

El Campus Extens de la URV és un projecte estratègic de la tercera missió de la universitat, la missió territorial, de compromís amb les institucions i els agents motors del desenvolupament del territori en totes les seves dimensions, des del vessant més sociocultural fins al més socioeconòmic. El projecte pretén captar les necessitats de cada territori i donar-los resposta per apropar-hi coneixement i contribuir al progrés de les comarques meridionals de Catalunya mitjançant la creació d'una xarxa de seus. Cada seu disposa d'un responsable, que és un professional coneixedor del teixit social i econòmic de l'entorn. Des dels seus inicis, aquest projecte compta amb la col·laboració

dels ajuntaments, que acullen les seus i posen espais municipals a la disposició de la universitat per a dur-hi a terme les activitats i el suport econòmic de la Diputació de Tarragona.

Cada any, les seus del projecte organitzen, o col·laboren a organitzar, més de tres-centes activitats, les quals arriben a unes deu mil persones i cobreixen àrees de coneixement ben diferenciades: història, arts plàstiques, música, teatre, cinema, ciència i literatura. El marc d'actuació del Campus Extens en cada seu abasta tant la representació institucional, com la relació amb centres d'ensenyament secundari o amb el sector productiu, com l'organització d'activitats culturals o de formació permanent, per citar alguns aspectes.

Divulgació científica

La Unitat de Comunicació de la Ciència, ComCiència, té la missió de comunicar l'activitat científica generada a la Universitat Rovira i Virgili i també té cura de la divulgació de la ciència a la societat. ComCiència vehicula i organitza activitats de divulgació destinades a la població de qualsevol edat i amb qualsevol coneixement científic.

La URV ha intensificat la col·laboració científica de les facultats i les escoles universitàries amb els professors i els centres d'ensenyament secundari i de formació professional. Per això s'estan desenvolupant diverses iniciatives, algunes de les quals tenen la col·laboració activa de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la URV. Les primeres activitats que s'han iniciat són els cursos d'actualització curricular, que volen formar el professorat de secundària en els coneixements i la recerca generats en les diferents disciplines acadèmiques.

D'altra banda, l'Oficina d'Atenció a l'Estudiant de la URV vehicula les activitats adreçades als estudiants d'ensenyament secundari i de batxillerat amb l'objectiu principal de despertar vocacions i incentivar l'interès pels estudis universitaris i la recerca.

Publicacions URV

Publicacions URV és el segell editorial de la Universitat Rovira i Virgili, el qual fou creat l'any 2005 amb l'objectiu d'editar i distribuir, a través de diverses col·leccions, obres universitàries de caràcter institucional, docent, investigador i divulgatiu. Amb els llibres i revistes de Publicacions URV, la universitat dona visibilitat als resultats de la recerca universitària, fomenta la cultura i posa el coneixement al servei de la societat.

Programa «Amics i Amigues de la URV»

Amics i Amigues de la URV és un programa obert a tots els ciutadans i les ciutadanes interessats a establir un vincle amb el projecte i els objectius de la universitat. L'alta com a amic o amiga de la URV demana la tramitació d'un carnet específic que permet acreditar-se com a membre a l'hora de gaudir de diferents serveis, com per exemple el préstec de llibres, descomptes en el Servei Lingüístic o l'accés a una adreça de correu electrònic.

2.8. La responsabilitat social a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

La UOC, una universitat global i social

Fa quasi vint-i-cinc anys, la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) va néixer com a complement del sistema universitari català per oferir educació superior a les persones que, per diferents motius, havien quedat excloses del sistema presencial. Avui dia, en una evolució natural de la seva missió, la UOC està compromesa amb l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides i, en concret amb l'objectiu 4, educació de qualitat; així ofereix **educació en línia de qualitat per a tothom**, garanteix l'equitat en l'accés a aquesta educació i promou oportunitats de formació al llarg de la vida per a una ciutadania global. La UOC també treballa en la consecució de la resta d'Objectius de desenvolupament

sostenible (ODS) mitjançant la recerca, la innovació i totes les altres activitats universitàries; per exemple, en l'àmbit de la gestió, impulsant un nou pla d'igualtat de gènere o fent ús d'energies renovables.

Les universitats, com a espais de generació, transformació, evolució i transferència de coneixement, tant a través de la recerca i la innovació per mitjà de la formació, juguen per tant un rol cabdal a l'hora de contribuir a aquest desenvolupament sostenible. Són espais privilegiats i únics per a fer avançar el coneixement i fer progressar les nostres societats.

Els reptes de l'Agenda són transversals, estan interconnectats entre ells i cal abordar-los des d'una perspectiva àmplia. La mateixa agenda apunta en l'objectiu de desenvolupament sostenible 17 a la necessitat de construir aliances amb diferents tipus d'actors. Dins el sector educatiu, la UOC considera clau **treballar en aliança** amb altres universitats de Catalunya, de l'Estat i a escala mundial per a reivindicar el rol de la universitat en la consecució de l'Agenda 2030. Per aquest motiu forma part dels diferents grups de treball que impulsen aquest reconeixement des del [Consell Interuniversitari de Catalunya \(CIC\)](#), [la CRUE Universidades Españolas](#), [l'European University Association \(EUA\)](#) i [la International Association of Universities \(IAU\)](#).

De la responsabilitat social universitària a l'Agenda 2030

Des de fa uns quants anys, els sistemes i les institucions d'educació superior estan experimentant una profunda transformació per diversos motius, com ara la incorporació de tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), la necessitat de donar resposta als grans reptes globals i locals, i també els canvis en les societats de les quals formen part. Un clar exemple d'aquests canvis és la creixent demanda de formació universitària, en bona part dels països de tot el món i, en particular, a l'Amèrica Llatina.

Molt conscient que la missió de la universitat és la transformació social per mitjà dels professionals que forma i, alhora, gràcies a la recerca i la innovació que genera, la UOC decideix anar més enllà del concepte de responsabilitat social universitària (RSU). L'actual conjuntura global fa que la UOC treballi la responsabilitat i l'acció social en el marc de l'Agenda 2030, en què el compromís amb la societat se situï al centre de la universitat i formi part de totes les activitats pròpies de la institució.

L'Agenda 2030, però, no és tan sols una oportunitat per a la transformació interna de la UOC, sinó que també ho és per a resituar el rol de la universitat a la societat i incorporar altres agents a les seves activitats per mitjà d'un treball col·laboratiu, gràcies a un llenguatge comú i compartit. L'Agenda 2030 permet noves formes de treballar i d'abordar una realitat complexa d'una manera cooperativa, integral i transversal.

L'Agenda 2030 a la UOC

L'any 2015 els 193 països de l'Assemblea General de les Nacions Unides van aprovar l'agenda política global que hauria de guiar una transformació del món «sense deixar ningú enrere». Alguns mesos després, als inicis del 2016, la UOC va iniciar una reflexió interna sobre quin havia de ser el seu paper en aquesta agenda transformadora i com volia relacionar-se amb la societat en un món global. El resultat d'aquest debat va donar lloc a l'aposta per a [incorporar l'Agenda 2030 dins del Pla Estratègic 2017-2020 de la Universitat](#), en concret, en l'eix que ha d'impulsar la transformació de la UOC en una universitat global amb més impacte social, segons mostra la imatge següent:

GLOBAL UOC

Impulsa la transformació de la UOC cap a una universitat global amb més impacte social i la posiciona en el camp internacional, potenciant la recerca i la innovació responsables i el coneixement obert.

0302. La UOC a l'agenda 2030

Posicionar la UOC en debats, entitats i xarxes amb influència internacional.

Formar ciutadans i professionals globals.

Desenvolupar projectes temàtics específics en el marc de l'agenda 2030.

Transcendir l'RSU i **posar l'Agenda 2030 en el centre de la transformació de la UOC** ha estat, doncs, el resultat d'una decisió estratègica que ha desplaçat l'eix del compromís social a les màximes instàncies del govern de la universitat i ha dotat d'una governança clara el mandat que ha de regir-la fins al 2020.

Aquest canvi de paradigma ha permès a la UOC una **aproximació des de la docència, la recerca i la gestió universitària**. Al llarg dels últims tres anys, la universitat ha transitat per diferents estadis en l'abordatge de la seva contribució als ODS, des del mapatge inicial de les accions que ja estava impulsant, passant per l'etiquetatge en funció dels ODS, fins a l'estat actual, en el qual impulsa una veritable transformació, tant envers la pròpia institució com cap a la societat que l'acull.

Formar ciutadans i professionals globals

Formar persones i professionals amb una visió crítica, coneixedores d'altres realitats i preparades per a afrontar els reptes globals i socials és una de les prioritats de la UOC. El model educatiu de la universitat situa l'activitat de l'alumnat en el centre del procés d'aprenentatge, i el professorat és qui acompanya aquesta experiència per garantir-ne l'èxit. Aquest mateix model educatiu innovador de la UOC és el que permet desenvolupar les competències necessàries per a formar ciutadans i professionals globals.

Quines són les competències que haurà de tenir la societat del futur per a comprendre un món que cada vegada canvia amb més rapidesa i on les divisions entre nord i sud, entre allò local i allò global o entre països i continents es dilueixen inevitablement? Aquesta és una de les principals inquietuds de la UOC, que aborda treballant en la incorporació de competències que van més enllà d'uns currículums educatiu concrets i que són transversals als diferents programes formatius. Entre d'altres, l'alumnat de la UOC adquireix competències digitals, imprescindibles en un món on les tecnologies de la informació i la comunicació tenen una presència en tots els àmbits de la vida. A més, actualment la universitat treballa per incorporar la competència transversal de compromís global i ètic (incloent-hi la perspectiva de gènere) en tots els programes formatius, i per garantir-ne l'adquisició amb la finalitat de formar persones socialment responsables.

D'altra banda, gràcies a l'aprenentatge en línia, és factible fomentar la diversitat a les aules; així, estudiants de contextos geopolítics i socials diferents comparteixen un espai d'intercanvi, interactuen i s'enriqueixen mútuament. Per aconseguir-ho, la UOC impulsa programes de beques amb organismes internacionals, i també pròpies, per a col·lectius vulnerables, que permeten cursar estudis superiors a persones de diferents països amb dificultats per a accedir al sistema universitari. En són uns exemples les [beques amb l'Organització d'Estats Americans \(OEA\)](#) o el [Programa d'Acollida a Persones Refugiades de la UOC](#).

A més, conscients de la importància que tenen les experiències internacionals en l'etapa universitària i la dificultat de moltes persones per a poder accedir-hi, la UOC impulsa les mobilitats virtuals a les aules. Aquesta iniciativa consisteix a fer que alumnes d'altres universitats d'arreu del món puguin cursar una o diverses assignatures al Campus Virtual de la UOC i siguin reconegudes posteriorment en l'expedient educatiu. Les mobilitats virtuals permeten oferir intercanvis internacionals a un gran nombre d'estudiants que no necessiten desplaçar-se del seu lloc de residència per a adquirir competències globals, socials i digitals, i enriquir el seu currículum. Des de l'inici del projecte, l'any 2016, més de 1.400 persones de l'Amèrica Llatina han pogut beneficiar-se de l'experiència.

El compromís de la UOC amb l'Agenda 2030 també es reflecteix en l'etapa final dels estudis de grau i de màster oficial a la universitat. N'és un exemple la iniciativa dels estudis d'economia i empresa de la UOC, en els quals l'estudiantat rep formació sobre l'Agenda 2030 i ha d'alinear el seu projecte de treball final amb un dels ODS. L'objectiu final és no solament conscienciar sobre els reptes globals, sinó també evidenciar la capacitat transformadora que cadascú té des del seu àmbit d'actuació. A més, la UOC impulsa una iniciativa de projectes participatius en l'àmbit dels treballs de finals de grau i de màster en que els estudiants interessats en la recerca participativa i l'impacte real del seu treball, poden col·laborar amb entitats del tercer sector que tenen el repte o la necessitat de resoldre'l conjuntament. Professorat, alumnat i entitats determinen quina és la hipòtesi de treball i col·laboren estretament durant tot el procés de recerca per aconseguir un impacte real.

La UOC com a node de coneixement

Per tal de contribuir a l'assoliment de l'Agenda 2030, el coneixement és un dels elements clau: el coneixement generat gràcies al pensament i la recerca; el coneixement que fa créixer les persones mitjançant l'aprenentatge; el coneixement que és transferit a comunitats i entitats; el coneixement amb el qual, cadascú, des de l'actuació individual i col·lectiva, contribueix a un futur més sostenible.

Tanmateix, hi ha alguns obstacles importants que no permeten posar aquest coneixement a disposició de l'assoliment dels ODS. D'una banda, el coneixement és arreu, tant en individus com en col·lectius i institucions no acadèmiques, però els mecanismes disponibles pels quals es pugui recollir i connectar aquest coneixement són escassos. D'altra banda, el coneixement és tancat: la dificultat per a accedir a una gran part del coneixement generat té uns efectes importants sobre la qualitat i l'eficiència de la seva producció i transferència. Aquests obstacles, i d'altres, fan palesa la necessitat urgent d'una renovació del sistema de generació i transferència de coneixement per a dotar-lo de més legitimitat a l'hora de transformar-lo en un sistema més porós i participatiu.

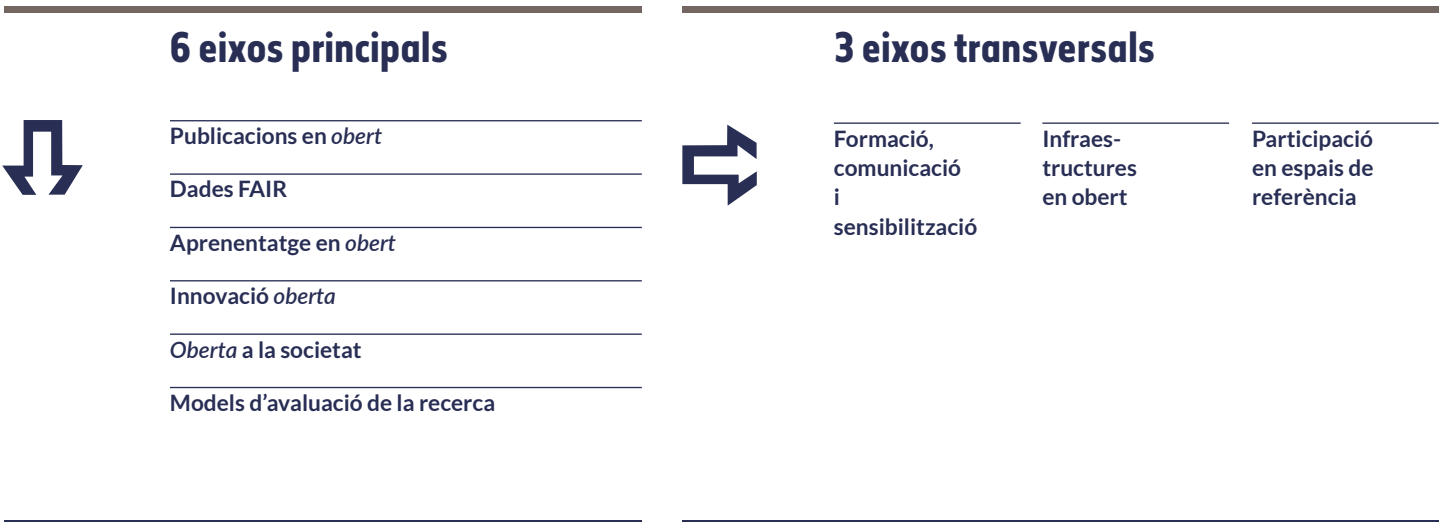
L'aposta de la UOC és que aquesta transformació es produeixi i esdevingui un node de coneixement. Per a aconseguir-ho, cal una transformació profunda en la qual és necessari obrir la universitat en tots els sentits i convertir-la en una institució més connectada bidireccionalment amb diversos actors i col·lectius de la societat. Així, la UOC treballa per conformar espais que facilitin el diàleg així com la creació i l'intercanvi de coneixement col·laboratiu capaç d'integrar aproximacions i idees, tinguin la procedència que tinguin. La UOC també vol contribuir a fer que el coneixement generat, sigui per la recerca i la innovació o per la formació, sigui obert, és a dir, disponible i accessible, sota termes que permetin reutilitzar-lo, redistribuir-lo i reproduir-lo.

Un avantatge de l'agenda global és que permet visibilitzar i potenciar la relació de la recerca feta a la UOC i la incidència que té en la millora de la societat que l'acull. En són exemples el grup de recerca [DIMMONS](#), que ha impulsat la millora de la política en economia col·laborativa de Barcelona i que participa d'una xarxa internacional de ciutats; [CareNet](#), que contribueix amb les seves investigacions al paper de les cures en la gestió de desastres; el projecte [DECIDIM](#), que promou societats més democràtiques i participatives que fan servir diferents consistoris municipals arreu del món, o [l'eHealth Center](#), que té com a objectiu aconseguir un canvi de paradigma en la salut i empoderar els ciutadans i professionals mitjançant la tecnologia.

Així mateix, la UOC promou diferents accions per a incrementar els recursos d'aprenentatge en obert i la publicació dels articles en el [repositori institucional O2](#). També impulsa diferents iniciatives per a acostar l'acadèmia a la societat i fomentar espais de cocreació amb altres actors rellevants del teixit social, com per exemple el [projecte d'innovació oberta en e-Health](#) per a millorar la qualitat de vida dels malalts de Parkinson, l'espai d'emprenedoria i innovació oberta [Hubbick](#) o la participació en les [dues biennals](#) de la [ciutat de Barcelona](#).

D'aquesta manera, la UOC impulsa la seva transformació en un node de coneixement global capaç de projectar el coneixement generat a la universitat més enllà dels límits físics i d'enriquir-lo amb contribucions externes. Ser permeables i estar interconnectats serà imprescindible, doncs, perquè la UOC contribueixi amb tot el seu potencial a superar els reptes globals.

Per a la UOC, obrir el coneixement que genera sistemàticament és una aposta de futur, i precisament per això ha impulsat el **Pla d'Acció de Coneixement Obert**, que ha de facilitar i garantir el trànsit cap a una nova manera d'entendre la universitat. El pla d'acció treballa aquests sis eixos principals i tres eixos transversals:

Esdevenir una institució sostenible i saludable

Esdevenir una universitat global amb més impacte social i contribuir a la transformació de la societat mitjançant el coneixement és un dels reptes que marquen el full de ruta de la UOC per als pròxims anys. Per a aconseguir-lo, a més dels canvis que s'estan impulsant a la universitat en termes de docència i recerca, també és necessària la transformació interna de la UOC en un centre de treball responsable i sostenible.

Millorar la qualitat de vida del personal que treballa a la universitat és una de les peces clau del compromís de la UOC com a centre de treball responsable; millorar la conciliació de la vida laboral i familiar i reduir els trajectes innecessaris és un dels objectius en els quals la universitat treballa des de fa uns anys. Gràcies a la seva singularitat, el treball telemàtic, és a dir, la possibilitat de treballar des d'un lloc diferent de l'oficina, és una realitat a la UOC: molts dels treballadors s'acullen a aquesta mesura, que redueix el nombre de desplaçaments setmanals i l'estrès que moltes vegades es deriva d'aquests trajectes, i permet una millor compatibilització de les diferents esferes de la vida de les persones. A més, amb aquesta mesura, la UOC contribueix a la consecució de diferents ODS, tant de salut, com de compromís mediambiental o de millora de les condicions de treball.

Precisament en l'àmbit de la salut laboral és on la UOC desenvolupa diferents accions com a universitat saludable. La universitat ofereix des de fa anys un servei mèdic adreçat al personal i també consultes de fisioteràpia a les principals seus. En els darrers mesos, a més, ha ampliat els serveis amb una consulta d'atenció psicològica en línia que ha de permetre reduir els riscos psicosocials dels treballadors de la universitat. Anualment, també, celebra la [Setmana Saludable](#), una setmana temàtica sobre la promoció de la salut i el benestar de tota la comunitat universitària. La iniciativa, que ha tingut quatre edicions, consta de tallers, formacions, xerrades i consells en els àmbits de la nutrició i l'alimentació, l'activitat física i les emocions.

El compromís mediambiental de la UOC es materialitza en diferents iniciatives. Una de les principals fites assolides en l'últim any, fruit de la cooperació entre totes les universitats catalanes, ha estat l'adquisició d'energia 100% renovable per al seu consum en els pròxims dos anys. Paral·lelament, disposa de plans de millora de l'eficiència energètica en els edificis.

A més, conscient de la necessitat de reduir el consum de plàstic d'un sol ús, la UOC ha substituït els gots de plàstic de les fonts d'aigua distribuïdes per tots els edificis per altres de biodegradables, i ha iniciat una campanya per a conscienciar de la necessitat de fer un ús responsable dels recursos i reduir la generació de residus.

Conèixer i interioritzar què és l'Agenda 2030, quins són els reptes que assenyalen els diferents ODS o com les persones poden contribuir a superar-los des de l'acció individual és una de les principals accions que està impulsant les Nacions Unides. La UOC també s'ha unit a aquesta iniciativa i ha desenvolupat, al llarg dels últims anys, diverses campanyes de comunicació a xarxes socials, adreçades tant a la seva comunitat com a la societat en general, per a difondre i crear consciència sobre l'agenda global de desenvolupament sostenible. En són exemples [la Setmana pel Dret a l'Alimentació](#), que té ja amb quatre edicions, la participació en la [Setmana Europea per al Desenvolupament Sostenible 2018](#) o la [campanya #GenderUOC](#) amb motiu del Dia Mundial de la Dona.

Transformació per a sistemes universitaris més equitatius i accessibles

Cada vegada més, les universitats estan assumint el seu rol transformador en la societat. Per aquest motiu, darre-rament no és estranya la presència de representants de les institucions d'educació superior en els principals fòrums de debat i cimeres internacionals sobre desenvolupament sostenible, com ha estat el [Fòrum Polític d'Alt Nivell de les Nacions Unides](#).

La necessitat d'aliances per a la transformació social ha fet que la UOC participés activament, mitjançant el Vice-rectorat de Globalització i Cooperació, en els diferents espais de trobada amb altres universitats, com ara la IAU, en què, a més, impulsa [l'ODS 3 de salut i benestar](#) en el clúster d'educació superior i desenvolupament sostenible, la [7a Conferència de Rectors de la Fundació Àsia Europa \(ASEF\)](#), forma part de la comissió de la CRUE en internacionalització i cooperació, i del grup de treball en l'Agenda 2030 del CIC.

En l'esfera nacional i local, les universitats han estat més presents que mai als espais participatius de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament per consensuar la contribució de les universitats catalanes a la Visió 2030 de la Generalitat, generar noves sinergies i contribuir a la creació del nou pla director de cooperació.

La UOC treballa amb diferents sistemes universitaris pel reconeixement de l'educació superior en línia de qualitat i per incorporar-lo a fi de millorar l'accés i la cobertura universitaris. Per aconseguir-ho, la universitat treballa freqüentment amb agències de qualitat i secretaries d'educació superior, entre d'altres, a [Mèxic, Xile, Jordània i l'Equador](#) perquè desenvolupin els seus propis models d'acreditació i assegurament de la qualitat de l'aprenentatge en línia i augmentar així l'accés i la cobertura a la universitat a totes les persones. A més, ha treballat amb institucions educatives en el procés d'incorporar noves metodologies virtuals en la seva oferta acadèmica i en el [disseny dels seus propis models en línia](#).

Conclusions

La UOC treballa per oferir una proposta transformadora, transversal i interdisciplinària que abordi els diferents àmbits d'actuació de la universitat per contribuir al progrés d'unes societats en evolució constant.

Per a fer-ho, ha estat imprescindible el compromís dels òrgans de govern de la universitat, que han dotat d'una governança clara i unívoca l'abordatge de l'Agenda 2030 dins la institució.

Apostar per la diversitat a les aules per a formar ciutadans globals, fomentar l'adquisició de competències socials, oferir un aprenentatge en línia de qualitat per garantir l'equitat i la inclusió en l'accés a estudis superiors, obrir el coneixement que genera la universitat, fomentar el diàleg i els espais de cocreació o esdevenir un centre de treball socialment responsable, entre d'altres, són exemples de com una universitat com la UOC afronta aquest camí, mitjançant el compromís social per mitjà de les activitats que li són pròpies.

Tot i això, la dimensió dels reptes que ha d'abordar, tant en l'àmbit global com en l'entorn més directe, fan imprescindible el treball conjunt de totes les universitats com a sistema. Cal promoure espais comuns de debat i de reflexió, de feina compartida i de consens, per a detectar sinergies que permetin trobar solucions i implementar-les conjuntament. Només així es podrà resituar el rol de la universitat en una societat i un món cada cop més canviants.

3. Experiències i bones pràctiques que il·lustren el compromís social de les universitats públiques catalanes

3.1. Experiències de la Universitat de Barcelona (UB)

Títol Programa de suport de la Universitat de Barcelona a Persones Refugiades i Provenients de Zones en conflicte	Breu resum de l'experiència El Programa de Suport de la Universitat de Barcelona a Persones Refugiades esdevé una via alternativa i segura de refugi (https://www.acnur.org/vias-complementarias.html) dirigida a contribuir a la promoció de l'accés a l'educació superior d'un col·lectiu (estudiants universitaris) clau en la construcció i reconstrucció de les societats d'acollida i d'origen.
Universitat Universitat de Barcelona	
Paraules clau [refugi], [educació], [inclusió], [universitat], [Agenda 2030]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Objectius

L'objectiu general del programa és donar suport a persones refugiades i provinents de zones en conflicte perquè puguin continuar la seva trajectòria acadèmica. Amb aquest objectiu, el programa s'articula en dos camps d'actuació principals: d'una banda, el suport acadèmic i la integració social de l'alumnat i, d'altra banda, el treball en xarxa i la cooperació interinstitucional i internacional.

En el primer àmbit, es concedeixen beques de matrícula, es fa un seguiment personalitzat del recorregut educatiu de l'alumnat, s'ofereixen solucions d'allotjament, es facilita suport a l'aprenentatge d'idiomes i a la vida diària, i es proporciona consell jurídic i assistència psicològica.

En el segon àmbit, s'ha teixit una xarxa interna de treball a la Universitat de Barcelona (UB), una xarxa interuniversitària de col·laboració i una xarxa externa a la universitat que inclou acords amb administracions públiques, centres educatius, entitats no governamentals i empreses. Així mateix, s'organitzen diverses activitats d'informació, formació i sensibilització sobre la crisi dels refugiats i es participa en projectes de cooperació internacional en aquest àmbit.

Justificació

En el anys noranta del segle passat, la UB ja havia donat suport a estudiants víctimes de la Guerra dels Balcans. Aquest suport incloïa beques perquè poguessin continuar els estudis a la universitat, així com cursos de català i castellà i mentories per a contribuir a la seva integració social.

El setembre del 2015 s'endegà l'actual programa, amb una visió més estructural, coordinada i holística. El programa és la resposta de la UB al repte que suposa el desplaçament massiu de persones refugiades procedents de Síria i a la crisi dels refugiats a escala global, tenint en compte que, segons les dades de les Nacions Unides, només un 1% de les persones refugiades en edat universitària tenen accés a l'educació superior.

Amb aquesta iniciativa, es desenvolupa la responsabilitat social de la UB en línia amb la meta 3 de l'objectiu 4 (Educació de qualitat) i amb la meta 7 de l'objectiu 10 (Reducció de les desigualtats) dels Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de l'Agenda 2030.

Actors involucrats

S'ha teixit una xarxa interna de treball amb una vintena de grups, departaments i àrees de la UB, una xarxa interuniversitària de col·laboració (amb la **UPC**, la **UAB**, la **Xarxa Vives d'Universitats**, l'**ACUP**, la **CRUE** i el **Coimbra Group**) i una xarxa externa a la UB que inclou administracions públiques, centres educatius, empreses i entitats de l'àmbit del refugi.

En concret, en el context de les administracions públiques, l'**Ajuntament de Barcelona** ha cofinançat les dues primeres edicions de l'acció central del programa, el Curs de Transició a la Universitat i Formació en Drets Humans i Cultura de Pau, i actualment finança el projecte «Vies Segures Alternatives (VISA)» per a estudiants refugiats (2018-2020), que inclou el desenvolupament de la tercera edició del curs, l'avaluació i sistematització del present programa de suport i la proposta d'una agenda d'accions institucionals per al futur, així com el seguiment i l'acompanyament de l'alumnat en la incorporació al món laboral.

D'altra banda, els **ajuntaments de l'Hospitalet de Llobregat i Viladecans** i la **Diputació de Barcelona** financen el lloguer de pisos compartits a la província de Barcelona, on els estudiants es traslladen des de les residències universitàries o les famílies d'acollida per avançar en el procés d'autonomia personal i integració social. I, també en l'àmbit de la col·laboració amb administracions públiques, s'han acollit tres estudiants del Programa d'Acollida d'Estudiants Refugiats del Líban, impulsat per la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a la col·laboració amb **centres educatius**, la UB ha establert acords amb instituts de formació professional per tal que estudiants acollits pel programa hi puguin desenvolupar cicles formatius. Igualment, ha signat un conveni amb el **Campus CETT-UB** i la **Fundació Gaspar Espuña CETT** que posa a la disposició dels beneficiaris del programa una beca per a fer un dels cursos de postgrau de la seva oferta formativa.

Respecte al treball amb **entitats**, el programa ha establert contactes i col·laboracions amb 21 organitzacions d'àmbit local, nacional i internacional. Per exemple, s'ha signat un conveni amb el **Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers** de Comissions Obreres i la **Fundació ACSAR** per a l'assessorament jurídic de les persones ateses, i un conveni amb **ACCEM**, **CEAR** i **CCAR** per a gestionar el lloguer de tres pisos per a persones refugiades. També es treballa amb l'entitat **Punt de Referència** per a allotjar estudiants en famílies d'acollida.

Finalment, sobre la col·laboració amb **empreses**, un acord amb **Nestlé España** ha permès oferir l'any 2019 dues beques remunerades a beneficiaris del programa per a fer pràctiques professionals a la companyia, així com formació específica per a millorar l'ocupabilitat.

Destinataris

La majoria dels estudiants acollits pel programa procedeixen de Síria, però també n'hi ha de l'Afganistan o el Pakistan. Es prioritza l'atenció de joves que encara es troben en zones de conflicte i, dins aquest grup, dels col·lectius que, per raons polítiques, religioses, d'orientació sexual, etc., veuen vulnerats els seus drets.

Actuacions

L'acció central del programa és el Curs de Transició a la Universitat i Formació en Drets Humans i Cultura de Pau, cofinançat per la UB i l'Ajuntament de Barcelona, que ofereix beques integrals a persones refugiades i provinents de zones en conflicte per a l'aprenentatge de les llengües catalana i castellana, i l'aterrament en la realitat social, econòmica i educativa de l'entorn.

Un cop superat el curs o bé per altres vies d'accés, el programa ofereix suport a estudiants amb l'estatut de refugiat o situacions afins perquè puguin accedir a estudis universitaris, així com a cursos d'aprenentatge d'idiomes. Igualment, en funció dels casos, els proporciona allotjament, ja sigui en residències de la UB, famílies d'acollida, pisos de gestió concertada amb entitats o pisos compartits finançats per mitjà d'acords amb ajuntaments i entitats supramunicipals.

D'altra banda, en el marc del programa, s'ha impulsat el projecte [Mare Nostrum. Solidaritat local, diàleg i construcció plural de la pau des de l'exili](#), que tenia com a objectiu contribuir a la incorporació de la visió multidimensional de les persones refugiades en les entitats locals, i s'ha participat en els projectes de cooperació [inHERE](#) i [RESCUE](#). El primer ha abordat la identificació i l'aprofundiment en experiències universitàries de suport a refugiats; mentre que el segon se centra en el suport a la creació i gestió d'oficines per a l'assessorament d'aquest col·lectiu en universitats de Jordània, el Líban i l'Iraq. Actualment s'està treballant en el suport a la integració social de menors estrangers no acompanyats mitjançant l'esport a l'illa de Lesbos, en cooperació amb la Universitat de l'Egeu.

Resultats obtinguts

A l'inici del curs 2019-2020 hi haurà 43 persones refugiades i provinents de zones en conflicte que estudiïn a la Universitat de Barcelona en el marc del programa de suport, si bé més d'un centenar s'hauran pogut beneficiar de mesures relacionades amb l'allotjament.

S'ha aprovat, i està actiu, el Protocol de reconeixement d'estudis previs, que permetrà que estudiants refugiats, sol·licitants d'asil i participants en el programa disposin de diferents mecanismes de verificació i reconeixement dels estudis als llocs d'origen, independentment del tipus de documentació que aportin. Aquest protocol està en la línia del treball del Consell d'Europa en relació amb el reconeixement de les qualificacions de les persones refugiades.

S'han consolidat les xarxes de treball intrauniversitari i extern (amb administracions públiques, entitats i empreses), i s'han enfortit les relacions amb universitats europees i de l'Orient Mitjà, fet que permetrà el desenvolupament d'accions de suport i coordinació a curt, mitjà i llarg termini.

La iniciativa ha valgut a la UB el premi [Magisterio](#) (2017), i ha estat seleccionada pel [Catàleg de bones pràctiques](#) del projecte inHERE.

Més informació a:

- » Programa de Suport de la UB a Persones Refugiades i Provenents de Zones en Conflicte. <http://www.solidaritat.ub.edu/refugees/>.
- » Notícies sobre el programa: <http://www.solidaritat.ub.edu/category/persones-refugiades/>.
- » Projecte RESCUE. *Refugees Education Support in MENA Countries*: <https://www.rescuerefugees.eu/>.
- » Projecte inHERE. *Higher Education Supporting Refugees in Europe*: <http://www.inhereproject.eu/>.
- » Projecte Mare Nostrum. Solidaritat local, diàleg i construcció plural de la pau des de l'exili: <http://www.solidaritat.ub.edu/la-fundaci-solidaritat-ub-coordina-el-projecte-mare-nostrum-de-suport-i-consolidaci-de-la-solidaritat-local-envers-les-persones-refugiades/>.

Títol Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona 2012-2018	Breu resum de l'experiència La Universitat de Barcelona (UB), com a institució pública d'ensenyament superior, té la responsabilitat de dur a terme la seva tasca d'una manera sostenible, potenciant el desenvolupament social i econòmic sense contribuir al deteriorament ambiental ni a l'exhauriment dels recursos naturals. Aquesta visió queda recollida en l'Estatut de la UB, i el Pla de Sostenibilitat és l'eina escollida per a fer-ho realitat.
Universitat Universitat de Barcelona	
Paraules clau [sostenibilitat], [medi ambient], [consum responsable], [mobilitat], [residus]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 3. Salut i benestar ODS 4. Educació de qualitat ODS 6. Aigua neta i sanejament ODS 7. Energia neta i assequible ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 12. Consum i producció responsables ODS 13. Acció climàtica	

Descripció de l'experiència

Antecedents

El vessant ambiental de la sostenibilitat ha estat present en l'activitat de la UB des de fa temps. La diagnosi publicada l'any 2005 posava de manifest que entre un 12 i un 15% de les assignatures de les titulacions de primer i segon cicle i dels programes de doctorat presentaven continguts relacionats amb el medi ambient, i que un 16% dels projectes de convocatòries competitives i dels contractes de recerca tenen relació amb el medi ambient en sentit ampli.

Internament ja s'havien fet passos per a assolir la inclusió dels principis de la sostenibilitat en la política institucional i crear una estructura organitzativa per a donar suport al procés de sostenibilització, com ara la constitució de la Comissió de Medi Ambient de la UB i la creació de l'Oficina de Seguretat, Salut i Medi Ambient a finals dels anys noranta del segle xx, o la integració del medi ambient en l'Estatut de la UB, aprovat l'any 2003.

L'Estatut de la UB preveia la creació d'una comissió delegada del Claustre que establís un programa d'acció de la universitat. La inexistència d'aquest marc estratègic de planificació, coordinació i execució entorn al medi ambient havia dificultat tant la integració de la sostenibilitat en l'estructura institucional, com la implantació d'actuacions més ambicioses que fessin possible dur a terme un salt de qualitat a la UB en la reducció del seu impacte ambiental.

En el disseny del pla d'acció hi van intervenir directament els representants dels diferents col·lectius universitaris, com a membres de la Comissió Delegada de Claustre per a Sostenibilitat, o indirectament, mitjançant la creació d'un grup de treball d'estudiants. En les sessions de treball, a més de debatre els principis orientadors del pla i els corresponents objectius generals, es van fixar les línies estratègiques, els objectius específics que han de permetre avançar en cadascuna d'aquestes línies, i les accions per a assolir aquests objectius.

Un cop aprovat per la Comissió Delegada de Claustre, es va obrir una fase de participació pública per tal d'incorporar al pla propostes i suggeriments per part de la comunitat universitària. En aquest període, es va dur a terme una campanya de difusió del pla, que informava a l'estructura organitzativa i a tots els col·lectius que la UB estava elaborant el Pla de Sostenibilitat i els convidava a fer-hi aportacions.

La campanya va incloure la celebració de sessions de presentació als diversos campus de la UB i la inauguració del bloc del Pla de Sostenibilitat, que va esdevenir l'espai de participació i informació sobre el desenvolupament de les accions del pla al llarg dels anys següents.

Objectius, línies estratègiques i accions

El Pla de Sostenibilitat de la UB es guia en la definició i l'execució pels següents objectius estratègics:

- » Reduir l'impacte ambiental de la institució en tots els seus àmbits d'actuació.
- » Millorar l'eficiència en el consum energètic i dels recursos naturals.
- » Integrar els valors i principis de la sostenibilitat en la presa de decisions i incorporar bones pràctiques ambientals en tots els nivells de la institució.
- » Fomentar i continuar duent a terme projectes en l'àmbit de la sostenibilitat que ajudin a exercir una acció exemplificadora, tant a la UB mateixa com en altres administracions públiques i entitats privades.

Per a cadascuna de les línies estratègiques en què s'estructura el pla, es defineixen uns objectius específics, que s'assoleixen mitjançant la implantació de les mesures previstes, que són les següents:

1. Conservació i divulgació de valors naturals:

- » Incorporar criteris de sostenibilitat en relació als espais verds.
- » Apropar el patrimoni natural de la UB a la comunitat universitària i a la societat.
- » Promoure les activitats docents i investigadores relacionades amb la conservació i divulgació de valors naturals.

2. Ordenació territorial, adequació dels espais i construcció sostenible:

- » Reduir l'impacte ambiental dels edificis i instal·lacions al llarg de la seva vida útil.
- » Informar sobre els criteris de sostenibilitat que s'apliquen als edificis.
- » Promoure la funció docent i investigadora dels edificis.

3. Mobilitat:

- » Elaborar els plans de mobilitat dels campus.
- » Promoure la utilització de la bicicleta com a mitjà de transport universitari.
- » Desincentivar la utilització del vehicle privat i millorar l'eficiència dels vehicles propis.
- » Treballar amb les administracions competents per a promoure la mobilitat sostenible a l'entorn universitari.
- » Reduir el nombre de desplaçaments i les necessitats de mobilitat.
- » Millorar la informació sobre mobilitat sostenible.
- » Reduir les barreres arquitectòniques.

4. Qualitat ambiental:

- » Contribuir a millorar la qualitat de l'aire de l'entorn universitari.
- » Minimitzar les emissions de contaminants a les aigües residuals.
- » Incorporar criteris de compra verda.

5. Energia i recursos naturals:

- » Integrar la gestió d'energia i recursos a l'activitat de la institució.
- » Sensibilitzar sobre l'ús responsable de l'energia i els recursos naturals.
- » Facilitar el control i seguiment del consum d'energia i recursos naturals.
- » Integrar les energies renovables als edificis.
- » Implantar mesures d'estalvi en el consum d'energia i recursos.

6. Residus:

- » Reduir la quantitat i perillositat dels residus generats.
- » Participar en les xarxes socials existents per a definir el model Residu Zero.
- » Millorar la gestió de residus.

7. Comunicació i sensibilització:

- » Definir i comunicar normes i criteris de sostenibilitat.
- » Promoure la participació de la comunitat universitària en l'elaboració i implantació del Pla de Sostenibilitat.
- » Integrar la sostenibilitat en l'estratègia de comunicació institucional.

8. Cooperació i voluntariat:

- » Promoure la col·laboració amb entitats i organismes que comparteixin interessos comuns en l'àmbit de la sostenibilitat.
- » Impulsar la cooperació en sostenibilitat per mitjà dels campus d'excel·lència internacional.
- » Afavorir la potenciació del teixit associatiu universitari entorn de la sostenibilitat.

9. Sostenibilització curricular i formació en sostenibilitat:

- » Millorar la integració de la sostenibilitat en els ensenyaments com a procés de millora contínua.
- » Facilitar formació en bones pràctiques.

10. Recerca en sostenibilitat:

- » Millorar la integració de la sostenibilitat en l'activitat de recerca duta a terme.
- » Promoure la relació entre universitat, societat i empresa en l'àmbit de la recerca en sostenibilitat i medi ambient.

El Pla de Sostenibilitat incorpora 128 accions distribuïdes en les 10 línies estratègiques. Per la seva extensió, no es detallen en aquest document, i es recomana consultar la bibliografia adjunta. Cal destacar que es combinen accions a curt termini, de fàcil implantació i resultats gairebé immediats, amb actuacions de llarg abast que poden ser més

transformadores. Ambdues són importants: les primeres fan visible en el dia a dia que l'esforç per millorar el nostre comportament ambiental dona fruits, i les segones fixen la sostenibilitat d'una manera perdurable en el temps.

Resultats obtinguts

El Pla de Sostenibilitat va finalitzar el desembre del 2018 amb un estat de desenvolupament parcial, que es pot xifrar al voltant del 50%. El grau de desenvolupament del pla és força simètric, amb una proporció similar d'accions no iniciades i finalitzades, i d'accions iniciades i avançades. Aquests resultats indiquen això:

- » En el disseny del pla es va ser massa ambiciós o es van plantejar mesures que després no han estat viables per la manca de recursos econòmics i humans.
- » No hi ha hagut una integració suficient del pla en els diferents nivells jeràrquics ni en totes les unitats administratives.
- » S'ha pogut completar un nombre important d'accions, sobretot en les línies estratègiques més relacionades amb la gestió ambiental, l'execució de les quals depenia directament de l'Oficina de Seguretat, Salut i Medi Ambient (OSSMA).

Quant al grau de desenvolupament de cadascuna de les línies estratègiques, les que han avançat més són mobilitat, residus, i cooperació i voluntariat, amb gairebé un 60% d'accions finalitzades i menys d'un 25% de no iniciades, i les que han avançat menys són ordenació territorial i construcció sostenible, i qualitat ambiental, amb un 40% d'accions sense iniciar i només un 10-20% d'accions avançades o finalitzades.

L'evolució dels indicadors relacionats amb els àmbits d'acció del Pla de Sostenibilitat mostren, en general, una evolució favorable però amb marge de millora:

- » El consum de paper va disminuir, entre el 2011 i el 2017, un 19,3%. Darrere d'aquests descensos hi ha la digitalització de processos administratius i la substitució progressiva del paper pel format digital en la docència i la recerca.
- » Comparativament, el paper de les unitats administratives és més respectuós amb el medi ambient que el dels serveis de reprografia i de les màquines d'autoservei.
- » Entre els anys 2010 i 2017, la reducció acumulada de l'ús d'electricitat va ser d'un 21,9%, i la de gas, d'un 38,9%. Pel que fa al consum d'aigua, també va disminuir un 40,7%.
- » La generació de residus municipals s'ha mantingut força estable en els darrers anys. Des del 2012, la quantitat generada ha disminuït un 11,4%; en canvi, la proporció de residus recollits d'una manera selectiva ha empitjorat lleugerament. Es recuperen més de la meitat dels residus generats, però el marge de millora encara és important.
- » La mobilitat té un impacte superior al del consum d'energia dels edificis. Segons aquesta enquesta del 2018, es fan 586.535 desplaçaments setmanals per a anar a estudiar o a treballar a la UB, i la comunitat universitària recorre en tot un any gairebé 429 milions de quilòmetres. Un 31% es desplaça amb mitjans de transport actius, ja sigui caminant, amb bicicleta (pública o privada), monopatí, patinet o altres sistemes elèctrics. El transport públic representa el 55% dels desplaçaments, amb el metro com a mitjà de transport més utilitzat; en canvi, el transport privat motoritzat suma un 14%, amb un major ús del cotxe que no pas de la moto.

Més informació a:

- » OSSMA (2012). *Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona. Proposta final*. Recuperat de <http://www.ub.edu/ossma/wp-content/uploads/2016/03/pla-sostenibilitat-ub.pdf>.
- » OSSMA (2013). *Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona. Memòria de seguiment 2013*. Recuperat de <http://ub.edu/ossma/wp-content/uploads/2016/03/memoria-pla-sostenibilitat-2013.pdf>.
- » OSSMA (2014). *Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona. Memòria de seguiment 2014*. Recuperat de <http://www.ub.edu/plasostenibilitat/wp-content/uploads/2014/12/Memoria-PdS2014.pdf>.
- » OSSMA (2015). *Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona. Memòria de seguiment 2015*. Recuperat de <http://ub.edu/ossma/wp-content/uploads/2016/03/memoria-pds-2015.pdf>.
- » OSSMA (2016). *Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona. Memòria de seguiment 2016*. Recuperat de <http://www.ub.edu/ossma/wp-content/uploads/2016/03/Memoria-PdS2016.pdf>.
- » OSSMA (2017). *Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona. Memòria de seguiment 2017*. Recuperat de <http://www.ub.edu/ossma/wp-content/uploads/2017/12/Memoria-PdS2017w.pdf>.
- » OSSMA (2018). *Pla de Sostenibilitat de la Universitat de Barcelona. Memòria de seguiment 2018*. Recuperat de <http://www.ub.edu/ossma/wp-content/uploads/2019/06/Memoria-PdS2018w.pdf>.

Títol Realitat virtual per a augmentar l'empatia amb les víctimes	Breu resum de l'experiència Amb aquesta iniciativa, Virtual Bodyworks, una emoresa derivada (<i>spin-off</i>) de la Universitat de Barcelona (UB), l'Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS) i la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), aborden el maltractament. Mitjançant la realitat virtual immersiva, fan que el maltractador entri en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica amb l'objectiu d'augmentar l'empatia amb aquesta i el reconeixement de les emocions alienes.
Universitat Universitat de Barcelona	
Paraules clau [innovació], [transferència de coneixement], [realitat virtual], [maltractaments], [víctimes]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

A través d'unes ulleres i d'un equip de realitat virtual immersiva, el maltractador entra en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica.

La violència domèstica és una de les situacions més greus en la societat actual. Segons els experts, aquesta violència està relacionada amb la manca d'empatia, és a dir, amb la incapacitat o la dificultat de l'agressor de posar-se a la pell de la víctima. Una nova tecnologia desenvolupada per Virtual Bodyworks, una empresa derivada de la Universitat de Barcelona, l'Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS) i la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats (ICREA), aborda aquesta problemàtica mitjançant la realitat virtual immersiva. Es tracta d'un producte que fa que el maltractador visqui una situació violenta virtual des de la perspectiva de la víctima, amb l'objectiu d'augmentar l'empatia amb aquesta i el reconeixement de les emocions alienes.

VRespect.Me és en fase de llançament comercial oficial, però ja s'ha aplicat gràcies a una col·laboració amb el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, a dos-cents homes condemnats per un episodi de maltractament domèstic que van optar per acollir-se a la iniciativa.

El nou programari permet, a través d'unes ulleres i d'un equip de realitat virtual immersiva, que els participants entrin en el cos d'una dona que experimenta una agressió domèstica. Des d'aquesta perspectiva, veuen un home virtual entrar en escena i mostrar un comportament violent, tant pels gestos com per la manera de parlar, i que envaeix progressivament l'espai personal de la víctima.

Resultats obtinguts

Els primers resultats d'aquest projecte, que han estat publicats a la revista científica *Scientific Reports*, demostren per primera vegada que, després de ficar-se en el cos d'una dona per mitjà de la sessió de realitat virtual, millora la capacitat dels participants per a reconèixer emocions com ara la por de les víctimes. Aquest tipus de realitat virtual aconsegueix una forta il·lusió subjectiva de propietat del cos virtual, de manera que influeix en el participant i n'altera les percepcions, l'actitud i el comportament; per tant, es tracta d'una eina que el terapeuta pot fer servir per a treballar amb els maltractadors per tal que deixin d'actuar d'una manera violenta.

Aquest producte es pot utilitzar per a rehabilitar comportaments violents en general, ja que al darrere de moltes d'aquestes actituds també hi ha una manca d'empatia amb la víctima. Els casos d'assetjament escolar són una altra de les aplicacions potencials d'aquesta tecnologia.

Més informació a:

<https://virtualbodyworks.com/>

<https://virtualbodyworks.com/offenders-become-the-victim-in-virtual-reality-impact-of-changing-perspective-in-domestic-violence/>

http://www.fbg.ub.edu/casos_exit/realitat-virtual-augmentar-lempatia-victimes/

3.2. Experiències de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Títol Observatori per a la Igualtat	Breu resum de l'experiència Aquesta iniciativa ha permès, en essència, saber i donar a conèixer quina és la posició de les dones i les persones amb discapacitat a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), detectar les desigualtats que s'hi produeixen, dur a terme accions de sensibilització i dissenyar mesures per a corregir aquestes desigualtats.
Universitat Universitat Autònoma de Barcelona	
Paraules clau [gènere], [inclusió], [discapacitat], [diversitat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

Objectius i tasques

L'Observatori per a la Igualtat es defineix com una entitat de suport i seguiment de les polítiques d'igualtat que, per al conjunt de la comunitat universitària i, en general, per a la societat, ha de desenvolupar la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) en el marc del que disposen els articles 3 i 8 dels seus Estatuts.

L'activitat de l'Observatori té un caràcter transversal i abasta tot allò relatiu a les esmentades polítiques d'igualtat. El seu camp d'actuació s'orienta als col·lectius que es puguin veure desfavorits per raons de sexe i per qualsevol tipus de discapacitat.

Les principals tasques i funcions de l'Observatori són les següents:

- a. La realització d'estudis de diagnosi i el disseny d'indicadors per a mesurar el grau de sexisme a la UAB i la situació de les persones amb discapacitat.
- b. L'elaboració de plans d'actuació en matèria de gènere, LGTBI i discapacitat.
- c. L'avaluació, el seguiment i la valoració del grau d'acompliment dels plans d'acció.
- d. La difusió de la informació que permeti fer visibles les diferents formes de desigualtat i discriminació, i les actuacions encaminades a corregir-les.
- e. L'assessorament a col·lectius i òrgans de la universitat que ho sol·licitin.
- f. Les accions formatives i de sensibilització en matèria de gènere i LGTBI.
- g. L'elaboració, la difusió i l'assessorament dels recursos per fer front i atendre els casos de discriminació i assetjament per raó de sexe, orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i els de violència masclista.

Les accions desenvolupades per l'Observatori s'adrecen a tots els membres de la comunitat universitària: PDI, PAS i estudiants.

Història i motiu de la creació

L'Observatori per a la Igualtat inicia la seva activitat el febrer del 2005 per mandat directe de l'Equip de Govern, liderat per Lluís Ferrer i Caubet. El projecte és una proposta que es planteja a partir de l'estudi *El sexisme a la UAB. Propostes d'actuació i dades per a un diagnòstic*, encarregat pel rector i dirigit per la professora de sociologia Maria Jesús Izquierdo. El rector encarrega aquest estudi amb la finalitat d'avaluar la situació de la UAB en relació al sexisme i proposar mesures encaminades a corregir la situació. Una de les propostes presentades és la creació d'una entitat tècnica com a suport en el disseny i l'avaluació de polítiques d'igualtat, i l'elaboració d'un pla d'acció.

Amb aquesta missió neix l'Observatori per a la Igualtat, que inicialment centra les actuacions en l'àmbit de les desigualtats entre dones i homes.

La UAB es converteix així en la primera universitat de Catalunya a disposar, entre les seves estructures, d'una unitat d'igualtat i a aprovar un pla d'acció. A més, amb la posada en marxa d'aquesta iniciativa, la UAB s'avança al mandat legal previst en la disposició addicional dotzena de la Llei orgànica d'universitats 4/2007, que modifica la Llei orgànica 6/2001, la qual estableix que les universitats han de comptar entre les seves estructures d'organització amb unitats d'igualtat per al desenvolupament de les funcions relacionades amb el principi d'igualtat entre dones i homes.

Finalment, cal mencionar que el 2008 amplia el seu camp d'actuació a aquells col·lectius que puguin estar sotmesos a condicions desfavorables per raó de discapacitat i situació econòmica o social (immigració, edat i orientació sexual).

Equip i actors involucrats

Per tal de dur a terme les tasques assignades, l'Observatori disposa dels mitjans personals i materials necessaris. Entre el personal acadèmic de la universitat, l'Equip de Govern designa la persona responsable de traslladar les línies polítiques i assumir així la direcció. L'Observatori compta amb personal tècnic permanent, una responsable tècnica i dues tècniques d'igualtat.

D'altra banda, hi ha nombrosos actors amb els quals col·labora. A banda de mantenir interaccions amb la totalitat de l'administració de la UAB, en els darrers anys s'han creat diferents òrgans impulsats i coordinats des de l'Observatori per tal de rebre assessorament i garantir l'aplicació dels plans d'acció. Són els següents:

- » Consell Assessor: Format per personal docent expert en temes de gènere, discapacitat i desigualtat social i econòmica.
- » Responsables de polítiques d'igualtat dels centres docents: Format per personal docent.
- » Comissió de Seguiment del Pla d'Acció sobre Discapacitat i Inclusió de la UAB (PAD): Formada per responsables o representants dels òrgans implicats en l'aplicació del PAD.
- » Comissió de Seguiment del Pla d'Acció per a la Igualtat de Gènere de la UAB (PAG): Format per responsables o representants dels òrgans implicats en l'aplicació del PAG.

La direcció de l'Observatori per a la Igualtat forma part, com a representant de la Universitat Autònoma de Barcelona, de diverses comissions i grups de treball de gènere d'altres institucions públiques. Són les que presentem a continuació:

- » Comissió Dones i Ciència del Consell Interuniversitari de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- » Grup de Treball Igualtat i Gènere, Xarxa Vives d'Universitats.
- » Xarxa d'Unitats d'Igualtat de Gènere per a l'Excel·lència Universitària (RUIGEU).

Principals actuacions i resultats

Des que es va crear fins a l'actualitat, l'Observatori per a la Igualtat ha dut a terme diverses actuacions, de les quals destaquem aquelles que han estat capdavanteres en l'àmbit de les polítiques d'igualtat a les universitats. Són les següents:

- » Elaboració i aprovació del [Primer Pla d'Acció per a la Igualtat entre Dones i Homes de la UAB](#) el 2006 i del [Primer Pla d'Acció per a la Igualtat d'Oportunitats de les Persones amb Discapacitat](#) el 2010. Actualment és vigent el segon pla en matèria de discapacitat i ens trobem en procés d'aprovació del quart pla en matèria de gènere.
- » Cal destacar que en els darrers anys s'ha dissenyat una metodologia pròpia d'elaboració, seguiment i avaluació del grau d'implementació dels plans d'acció, pionera tant en l'àmbit estatal com en l'europeu. Aquesta metodologia permet sustentar d'una manera rigorosa i objectiva les mesures dels nous plans d'acció. L'experiència i l'avenç constant de l'Observatori en el disseny i l'avaluació de polítiques d'igualtat a les universitats ha situat la UAB com a universitat de referència, la qual cosa ha fet que l'Observatori participi en projectes europeus com l'[EGERA](#) o el MISEAL i fins i tot sigui considerat i analitzat com a exemple de bones pràctiques en projectes i eines europees ([PRAGES](#), [EFFORTI](#) i [RRITools](#)).
- » Introducció de la perspectiva de gènere en la docència i la recerca. En els darrers anys, l'Observatori ha desenvolupat eines i recursos per a introduir la perspectiva de gènere en la docència i la recerca. Són els següents: formació sobre perspectiva de gènere per a l'alumnat de doctorat, el professorat i el personal tècnic de suport a la recerca; disseny i publicació al [web de l'Observatori](#) de material útil per a incorporar la perspectiva de gènere en la recerca i la docència, com per exemple un recull de llistes de comprovació o la *Guia per a la introducció de la perspectiva de gènere en la docència* (2017), un document elaborat per l'Observatori en el marc de la participació en el projecte europeu EGERA, i participació en el disseny d'una competència general de la UAB en perspectiva de gènere en la docència.
- » Projecte [UAB lliure de sexisme](#). El 2013 s'inicia aquest projecte, amb els objectius o àmbits d'actuació següents: 1) fer visible i prevenir la violència de gènere per mitjà d'estudis, campanyes i tallers formatius; 2) dotar la universitat de recursos per a atendre les situacions de violència de gènere que es puguin produir al campus; 3) fer ús i informar dels recursos disponibles en els casos de violència de gènere. En el marc d'aquest projecte, destaca l'aprovació d'un protocol per a prevenir i l'assetjament sexual, l'assetjament per raó de sexe, orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere i la violència masclista, i actuar-hi en contra; la creació de la Unitat de Psicogènere, un servei gratuït d'acollida, assessorament i seguiment psicològic per a persones que han viscut o que viuen relacions abusives i violència de gènere; l'elaboració d'un protocol per a abordar les agressions sexistes a la Festa Major de la UAB i intervenir-hi en contra, la creació d'un Punt Lila, i l'elaboració d'una guia per a actuar davant les situacions sexistes i la violència de gènere que es pugui donar en el si del col·lectiu.

Més informació a:

- » Observatori per a la Igualtat de la UAB. <https://www.uab.cat/observatori-igualtat/>.
- » Universitat Autònoma de Barcelona. (2013). *Tercer Pla d'Acció per a la Igualtat entre Dones i Homes a la Universitat Autònoma de Barcelona. Quadrienni 2013-2017*. <https://www.uab.cat/web/l-observatori/genere-1345684897180.html>.
- » Universitat Autònoma de Barcelona. (2018). *Segon Pla d'Acció sobre Discapacitat i Inclusió de la Universitat Autònoma de Barcelona. Sexenni 2018-2023. (II PAD)*. <https://www.uab.cat/web/l-observatori/discapacitat-1345681959084.html>.

Títol Campus Ítaca, un programa de Responsabilitat Social Universitària	Breu resum de l'experiència El Campus Ítaca és un programa de transició de la secundària a la universitat per a col·lectius vulnerables creat amb l'objectiu de reduir l'abandonament escolar prematur i d'acostar l'alumnat de secundària a la universitat.
Universitat Universitat Autònoma de Barcelona	
Paraules clau [inclusió], [transferència de coneixement], [solidaritat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Orígens i història

El Campus Ítaca va néixer l'any 2004, quan l'aleshores rector de la UAB, Lluís Ferrer i Caubet, va impulsar-ne la creació, inspirant-se en el projecte Summer Academy de la Universitat d'Strathclyde (Escòcia). El campus es va crear amb l'objectiu de reduir l'abandonament escolar prematur i d'acostar l'alumnat de secundària d'entorns desafavorits a la universitat. Precisament per a afavorir aquest acostament el programa es complementa amb les beques salari Ítaca, adreçades a joves de batxillerat dels instituts que participen en el campus i que presenten expedients acadèmics brillants i baixos nivells de renda familiar. Amb les beques, els estudiants perceben un salari mensual que els permet dedicar-se exclusivament a l'estudi dels graus que cursen a la UAB.

Després d'un primer any de prova pilot (2004), el campus va créixer en nombre d'instituts i d'alumnat participant, fins que en l'any 2008 es va estabilitzar amb 432 participants provinents de 54 centres de la província de Barcelona. Aquesta situació va canviar l'any 2015, quan la Fundació Autònoma Solidària (FAS) va rebre l'encàrrec de gestionar el campus, després d'anys en què fos organitzat per l'Institut de Ciències de l'Educació.

En l'etapa més recent, el Campus Ítaca va deixar d'organitzar tres tandes de nou dies i van quedar establertes dues tandes de set dies, que l'any 2016 van permetre l'increment del nombre de centres de secundària. Aquest increment va permetre oferir la participació a tots els instituts del Vallès Occidental i a dos del barri del Raval de Barcelona.

Organització i coordinació

El programa és possible gràcies a la col·laboració entre 33 ajuntaments, 79 instituts i la FAS, i el suport de la Facultat d'Educació i de molts departaments de la UAB.

Els ajuntaments financen el desplaçament i els dinars dels joves i validen la selecció dels participants a partir de les propostes dels centres de secundària; aquests, al seu torn, són els interlocutors entre les famílies i el programa.

Perfil dels participants

Cada institut té assignades cinc places per a nois i noies que hagin acabat el tercer curs de l'ESO, perquè es busca estimular l'interès per la continuïtat acadèmica en el moment previ a decidir si volen continuar estudiant durant el curs següent (quart d'ESO).

La selecció dels participants busca que tinguin les característiques següents:

- a. Baixos recursos econòmics.
Sense demanar rendes familiars, els instituts i els municipis cerquen fórmules de selecció en base al coneixement que tenen de l'entorn familiar.
- b. Alumnat amb resultats acadèmics mitjans.
Es busca un perfil d'estudiant amb capacitat acadèmica, però sense buscar els més brillants, que és més fàcil que tinguin continuïtat en els estudis.
- c. Alumnat amb familiars sense estudis universitaris.
El nivell d'estudis dels progenitors és sovint una de les claus de l'expectativa acadèmica, i per això es posa l'èmfasi en els estudiants sense referents universitaris a l'entorn immediat.
- d. Paritat de gènere
Es busca un equilibri en cada centre, tot i que les cinc places de cada un impossibiliten garantir un 50% per centre.

Activitats

En cada edició del campus es fan dues tandes de set dies d'activitat, durant els quals es desenvolupen les activitats per grups de 12 joves. En cada grup hi ha nois i noies de diferents instituts, acompanyats sempre d'un monitor, que és el seu referent.

Les activitats que es fan al campus són dels tipus següents:

- a. Les activitats lúdiques, artístiques i esportives són proposades com una gimcana, la piscina o tallers de ball, que promouen la cohesió dels grups, el coneixement lúdic del campus i l'expressió artística i corporal.
- b. Els tallers són activitats pensades per a adquirir les competències i estratègies necessàries per a desenvolupar les diferents activitats que es fan durant el campus. En concret, es treballen competències d'expressió, de comunicació audiovisual i de matemàtiques.
- c. Les activitats de raonament, recerca i cooperació, anomenades, «Un cas per resoldre» consisteixen a plantejar 12 casos de diferents àmbits, i cada grup, de 12 joves, participa en dos casos. La finalitat és aconseguir que l'alumnat entengui que les situacions depenen de molts factors i que cal estudiar-les des de diferents punts de vista, i que sovint requereixen la participació de molts agents per tal de ser resoltes satisfactòriament.
- d. Els projectes de recerca són l'activitat que té més pes a dins del Campus Ítaca, ja que volen donar a conèixer als joves participants el vessant investigador de la UAB en diferents camps de coneixement. Al llarg del projecte, es treballa el mètode científic a petita escala: els joves han de formular hipòtesis, fer ús de diferents instruments i tècniques per a l'obtenció de dades, analitzar els resultats i fer-ne una valoració i una exposició final de conclusions. Els projectes abasten temes com la igualtat de gènere, el multilingüisme, la robòtica, les migracions i la cerca d'asil o la fecundació *in vitro*.

- e. L'acte de cloenda representa la culminació i el tancament del campus. Els nois i noies presenten els resultats dels projectes en què han estat treballant i ho fan en un auditori davant de representants de la UAB i dels ajuntaments, i acompanyats de les seves famílies. Aquest acte reforça molt positivament el missatge sobre l'interès i la capacitat dels joves per a poder arribar a estudiar a la universitat.

Equip humà

Sota la coordinació de l'equip tècnic de la FAS, l'atenció directa als joves la fa un equip que és clau en la motivació d'aquests, el seguiment del seu benestar i el desenvolupament de les activitats.

Aquest equip està format bàsicament per:

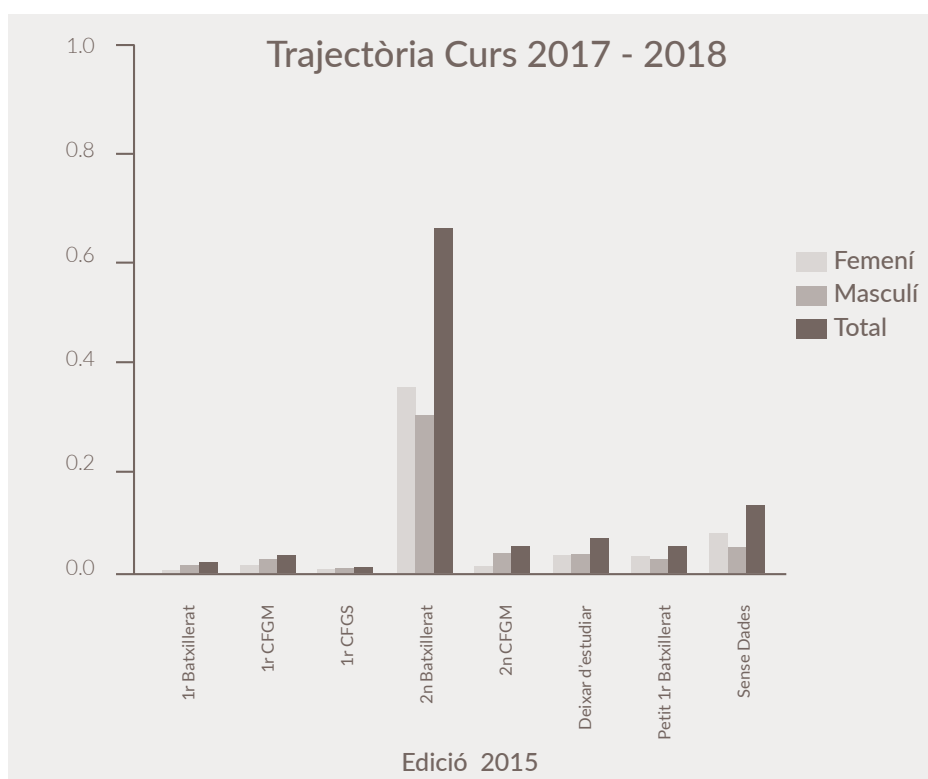
- a. 25 monitors amb experiència amb adolescents, amb carnet de monitor i que són, o han estat, estudiants de la UAB.
- b. 100 docents i investigadors de diferents àmbits de coneixement de la UAB amb experiència en la docència amb adolescents i especial interès per aquests.
- c. Talleristes especialitzats en alguna de les activitats ludicoesportives del campus.

Impacte i resultats del projecte

Des de l'any 2004, 5.472 nois i noies de tercer d'ESO han passat pel programa Ítaca.

Aquesta evolució es pot estudiar al cap d'uns cinc anys, ja que cal deixar temps per a veure si els joves acaben l'ESO, fan cicles o batxillerat i, finalment, arriben a la universitat, comptant que hi pot haver alguna repetició.

A tall d'exemple, us mostrem l'evolució d'estudis de la generació dels 395 joves que van participar en el campus en l'edició del 2015, on es veu que la continuïtat dels estudis postobligatoris és superior al 80% i inclou, bàsicament, estudis de batxillerat.

Reptes de futur

El Campus Ítaca és un programa consolidat plenament en el marc dels programes socioeducatius de la Fundació Autònoma Solidària, que cerquen la implicació de la UAB amb escoles i instituts del territori mitjançant l'acompanyament per part d'estudiants universitaris per a promoure l'èxit educatiu d'infants i joves i la seva projecció cap a la universitat.

Malgrat això, de cara al futur seria interessant aprofundir en l'avaluació del programa i, especialment, en les trajectòries posteriors dels joves participants, per a poder documentar millor l'impacte específic del programa i millorar, si escau, els aspectes vinculats a la selecció prèvia i a les activitats del campus.

Finalment, caldrà tenir en compte el possible creixement del programa com a conseqüència de la voluntat de la UAB d'implicar-se amb l'Ajuntament de Barcelona en àmbits com el socioeducatiu i també, atesa l'aparició de nous instituts (molts d'aquests amb el model d'institut escola) al Vallès Occidental, per a poder mantenir el campus obert a tots els centres de secundària d'aquesta comarca.

Més informació a:

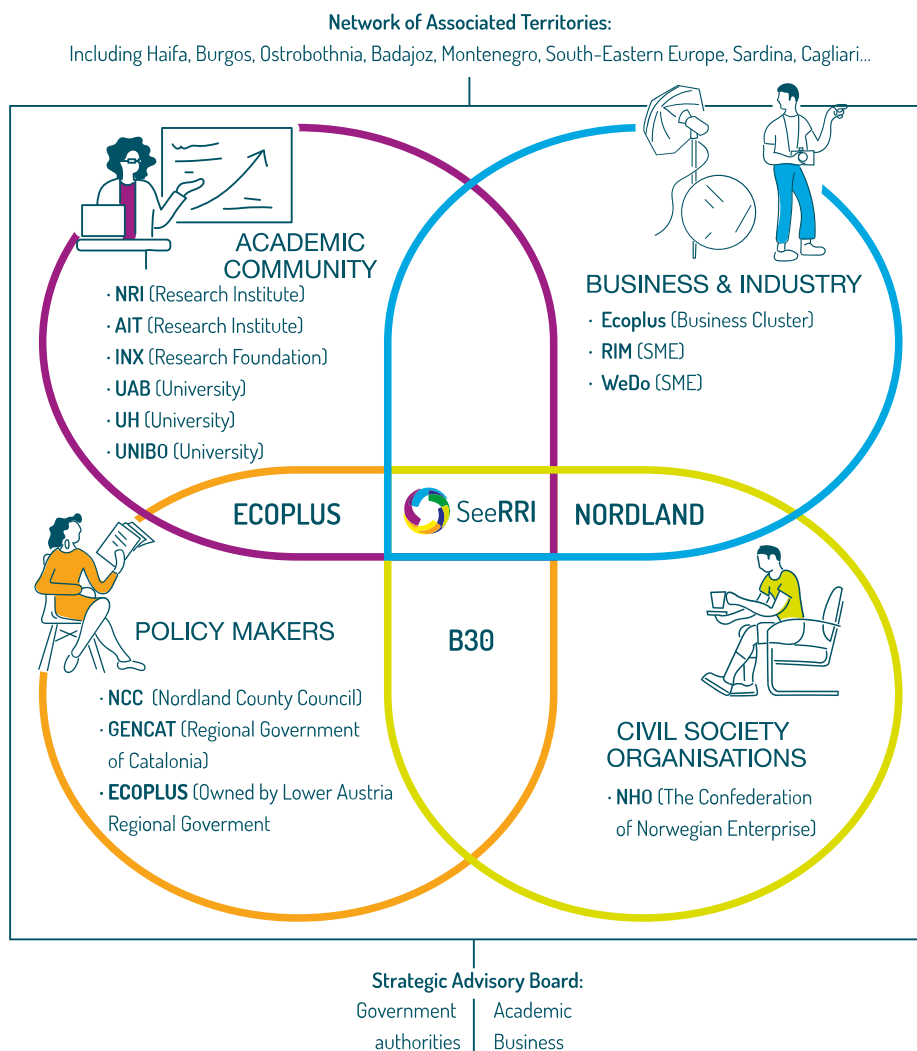
- » Campus Ítaca. <https://www.uab.cat/web/campus-itaca/campus-itaca/presentacio-1345719640909.html> Campus.
- » Fundació Autònoma Solidària. <https://www.uab.cat/fas/>.

Títol Projecte SeeRRI	Breu resum de l'experiència L'objectiu d'aquest projecte és avançar cap a un model d'ecosistemes R+I més sostenibles, que incloguin tots els actors del territori, incorporant-hi els principis de l'RRI.
Universitat Universitat Autònoma de Barcelona	
Paraules clau [innovació], [recerca], [sostenibilitat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 9. Indústria, innovació i infraestructures ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

La Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) participa com a socia en el projecte SeeRRI – *Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation*, un projecte d'Horizon 2020 (Comissió Europea), concretament del programa *Science with and for Society* (SWAFS). El consorci del projecte és liderat pel Nordland Research Institute de Noruega i hi participen, a més de la UAB, la Universitat de Bolonya (Itàlia), la Universitat d'Haifa (Israel), l'Austrian Institute of Technology (Àustria), la Innaxis Foundation & Research Institute (Espanya), el Research and Innovation Management GmbH (RIM) (Àustria) i WeDo (Espanya).

Un dels principals reptes per a les regions europees és millorar el seu sistema de recerca i innovació (R+I), ja que aquest és un dels indicadors més usats per a valorar la competitivitat territorial. Els agents de recerca i innovació en un territori concret, amb totes les interaccions entre ells i amb els altres actors territorials, constitueixen el que s'anomena un ecosistema de recerca i innovació. En aquest context, l'objectiu del projecte és avançar cap a un model d'ecosistemes R+I més sostenibles que incloguin tots els actors del territori (recerca i educació, empresa, administració i ciutadania, el que s'anomena la quàdruple hèlix) i incorporin els principis de la recerca i la innovació responsables (RRI). L'RRI és un concepte que integra i connecta diversos aspectes de la relació entre l'R+I i la societat: participació ciutadana, accés obert, igualtat de gènere, educació científica i ètica, i governança.

De fet, l'RRI implica que tots els actors de la societat treballin junts durant el procés de recerca i innovació, i alineïn millor els processos i els resultats obtinguts amb els valors, les necessitats i les expectatives de la societat. Comparteix una base conceptual amb la responsabilitat social corporativa, molt més aplicada en l'àmbit empresarial i que té un enfocament molt més ampli. El projecte SeeRRI se centra bàsicament a impulsar la integració de l'RRI en el desenvolupament territorial i la consolidació dels ecosistemes d'R+I, a implicar els màxims agents d'R+I del territori en la definició del marc estratègic i de les polítiques que afecten el sistema d'R+I, així com a compartir entre els territoris els processos d'aprenentatge i de bones pràctiques en referència a la governança de l'R+I.

Per a portar-ho a terme, s'han seleccionat com a cas d'estudi tres territoris europeus: Nordland (Noruega), Lower Austria (Àustria) i l'Àmbit B-30 (Catalunya), amb diferents estratègies d'especialització intel·ligents. La UAB s'encarregarà de dissenyar i implementar les accions que incloguin els actors clau de recerca i innovació en el territori de la B-30 mitjançant el Hub b30. El mapa dels ecosistemes territorials d'R+I ajudarà a detectar quins són els principals actors del territori i a visualitzar les relacions entre ells. Els actors implicats participaran en un procés de reflexió i col·laboració mitjançant tallers i laboratoris oberts (*Open Labs*) per a incorporar l'aproximació teòrica

que es fa des de la RRI. Aquests actors funcionaran com a multiplicadors i promouran els principis de l'RRI als seus territoris i en altres països. Les aportacions dels grups d'interès contribuiran a definir i validar un marc per a promoure ecosistemes sostenibles d'R+I.

El projecte té una durada de 30 mesos i va començar al gener del 2019.

Més informació a:

Projecte SeeRRI – *Building Self-Sustaining Research and Innovation Ecosystems in Europe through Responsible Research and Innovation*. <https://seerri.eu/>.

3.3. Experiències de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)

Títol La contribució del programa Innova de la UPC en el desenvolupament tecnològic, econòmic i social del territori	Breu resum de l'experiència El Programa Innova de la UPC va iniciar la seva activitat el 25 de novembre de 1998, amb l'objectiu de fomentar l'esperit emprenedor, la cultura de la innovació i la creació d'empreses de base tecnològica en l'àmbit de la Universitat Politècnica de Catalunya. Va ser un programa pioner a les universitats públiques espanyoles i, fou reconegut pel Ministeri com a Programa Pilot a escala espanyola.
Universitat Universitat Politècnica de Catalunya	
Paraules clau [innovació], [transferència de coneixement], [ocupabilitat], [emprenedoria]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 12. Consum i producció responsables	

Descripció de l'experiència

La Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) és capdavantera en l'àmbit estatal en la creació d'instruments per a facilitar la transferència de coneixement i la valorització dels resultats de recerca des de les universitats i dels centres públics de recerca.

Des de la creació del Programa Innova el 1998 (ara Servei de Gestió de la Innovació), la UPC ha esdevingut una de les principals promotores de la cultura innovadora i emprenedora dins la universitat, i ha assolit un paper clau en la generació de noves empreses i oportunitats tecnològiques al territori. En els últims vint anys, ha col·laborat en la creació de més de 300 empreses basades en el coneixement dels seus grups de recerca i del talent dels estudiants. D'aquestes, més de 80 són empreses derivades de la UPC (*spin-off*), 35 de les quals són participades per la universitat. El 2018, la inversió mobilitzada per empreses derivades participades per la UPC va ser de 50 milions d'euros, i van generar prop de 700 llocs de treball directes.

Des del seu origen, el Programa Innova de la UPC ha contribuït a donar valor a la recerca, a impulsar l'esperit emprenedor i a fomentar la cultura de la innovació en tota la comunitat universitària, a més de transferir aquestes accions a la societat.

Entre els objectius principals del programa, sempre hi ha hagut el de potenciar el rol de la universitat com a agent de desenvolupament econòmic i contribuir a augmentar el potencial innovador i la competitivitat per mitjà d'accions com fomentar i afavorir la creació de noves empreses de base tecnològica, i posar a la disposició dels emprenedors de la UPC els recursos i l'assessorament necessaris per a donar suport al seu negoci empresarial.

Un dels objectius finals del Programa Innova es la creació de valor a partir de la recerca per a culminar amb la creació de noves empreses derivades i empreses emergents (*spin-off* i *start-up*).

Alguns dels resultats obtinguts en els últims anys a partir del treball dut a terme pel Programa Innova són els següents:

- » Augment de la tecnologia des de la universitat a la societat.
- » Trasllat a la societat dels recursos que la universitat destina a la formació de persones per a la recerca.
- » Ajuda a la sostenibilitat de la transferència de tecnologia des de la universitat a la societat.
- » Millora de la gestió dels grups de recerca.
- » Augment del nombre d'empreses de base tecnològica del país i del nombre d'investigadors amb la investigació com a professió en el mercat laboral.
- » Ajuda a la permeabilitat de la comunitat d'investigadors entre la universitat i el sistema productiu local.
- » Contribució a finalitats estratègiques de la universitat.
- » Ajuda a la universitat a tenir una posició amb relació a altres universitats del país i de fora.
- » Contribució al desenvolupament del país mitjançant la creació d'un teixit industrial i, en conseqüència, d'una gran quantitat de llocs de treball.

El Programa Innova, al llarg dels anys, ha evolucionat fins a esdevenir l'actual Unitat d'Innovació de la UPC, sense perdre l'essència ni els objectius, i ha anat assumint nous reptes i projectes. En el seu darrer pla estratègic, ha desenvolupat el projecte de generar un ecosistema innovador en cada Campus UPC –entesos com a espais d'excel·lència i innovació situats en els diferents campus de la universitat. Aquests espais es creen per a promoure i gestionar la innovació generada a la UPC, i la comunitat que participa d'aquests processos (investigadors, estudiants, *alumni*, empreses incubades i grans corporacions).

La missió dels ecosistemes d'innovació de la UPC és generar fonts d'innovació i augmentar la capacitat de transferència de la universitat perquè pugui esdevenir un actor clau en el desenvolupament i la competitivitat del teixit productiu de la regió. Aquest nou enfocament s'ha desenvolupat per a millorar la coordinació i l'establiment de noves estratègies en àrees com l'emprenedoria, la promoció de la cultura d'innovació i la creació i incubació d'empreses.

El pla d'accions en l'àrea de la promoció de la cultura de la innovació i l'emprenedoria dins la comunitat universitària es pot exemplificar amb dos grans projectes:

- » La creació del programa «De la Ciència al Mercat», una iniciativa organitzada per la UPC, la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona, amb l'objectiu de promoure la transferència de coneixement i de tecnologia entre els doctorands de la UPC per mitjà de l'emprenedoria, gràcies a un programa intensiu de 120 hores i de mentoratge adaptat a les necessitats de cada projecte. Des de la primera edició el 2017, el programa «De la Ciència al Mercat» ha impulsat la creació de 6 empreses de base tecnològica (EBT).
- » La creació i promoció dels Espais Emprèn, per mitjà del programa Emprèn UPC, als diferents campus: Nord, Terrassa, Castelldefels, Vilanova i, properament, Besòs. Els Espais Emprèn posen a la disposició d'estudiants i titulats un seguit de serveis, activitats i espais de treball per a desenvolupar projectes innovadors i noves idees de negoci. Els gairebé 50 projectes que hi ha situats en els diferents Espais Emprèn es poden beneficiar d'espais de treball, serveis d'orientació i assessorament i activitats complementàries per a impulsar les seves idees de negoci.

Pel que fa a la incubació d'empreses, actualment hi ha 170 EBT incubades en els diferents parcs de la UPC, que donen ocupació a més de 600 persones, un 60% de les quals són graduades o doctorades, o ambdues coses, per la UPC. El 70% de les empreses incubades treballen en el sector de les tecnologies de la informació i la comunicació, un 20% en l'aeroespacial i el 10% restant en l'electrònic, tres de les principals branques d'especialització de la universitat. Els parcs UPC, més enllà d'espais, proporcionen a les empreses incubades el catàleg de serveis, capacitats i oportunitats que ofereix la universitat.

En resum, s'ha definit un catàleg de serveis i programes per generar innovació amb un objectiu clar: posar a l'abast de la comunitat universitària les capacitats i els agents necessaris per a impulsar la transferència de coneixement per mitjà de la innovació, la col·laboració i l'emprenedoria. Tot això, amb la universitat com a sòcia tecnològica de referència.

Més informació a:

<https://www.upc.edu/innovacio/ca/presentacio>

<https://www.upc.edu/emprenupc/es>

Títol Recircula Challenge, la competició universitària per a resoldre reptes urgents d'economia circular	Breu resum de l'experiència El Recircula Challenge és una competició universitària per a trobar solucions a reptes reals i urgents del model de producció, consum i generació de residus. Organitzat en equips col·laboratius, l'estudiantat aporta solucions al repte plantejat en cada edició mitjançant el desenvolupament de projectes innovadors i aplicables.
Universitat Universitat Politècnica de Catalunya	
Paraules clau [economia circular], [sostenibilitat], [innovació], [compromís social], [aprenentatge col·laboratiu]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 12. Consum i producció responsables	

Descripció de l'experiència

Objectius

El Recircula Challenge és una competició anual que en cada edició pretén donar resposta a un repte urgent d'economia circular de l'entorn mitjançant la participació i aportació de talent d'estudiantat universitari en la cerca de solucions. Mitjançant aquesta experiència d'aprenentatge col·laboratiu, es milloren les capacitats dels futurs professionals de l'economia circular que treballen a partir de problemàtiques reals posant la dimensió social i la sostenibilitat al centre.

L'edició Recircula Challenge 2019 s'ha centrat en el repte de com fer un món sense residus de bosses i plàstic film, davant la proliferació d'aquesta tipologia de residus a nivell mundial i les limitacions en el seu reciclatge en l'actual model de gestió de residus.

Justificació

El concurs és un dels projectes singulars del Hub Recircula, una iniciativa institucional d'economia circular impulsada per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) que té per objectiu generar un ecosistema d'innovació al Campus Diagonal-Besòs de la UPC per desenvolupar solucions que permetin reduir els residus i aprofitar-los com a recurs, i generar canvis en el model de producció i consum.

L'aliança estratègica del Hub Recircula va sorgir per la confluència de necessitats i oportunitats entre la UPC i l'AMB. Per una banda, l'AMB requeria noves visions i perfils professionals per donar resposta a reptes d'economia circular: la gestió de materials difícils de reciclar, el tancament de cicles materials dins del nostre entorn geogràfic i la creació de nous materials amb menor impacte ambiental. Per altra banda, el nou campus Diagonal-Besòs de la UPC, situat en un entorn molt lligat al metabolisme urbà i als reptes socials, i d'acord amb la seva responsabilitat social amb l'entorn, volia aportar la seva experiència acadèmica i científica en la temàtica de materials i sostenibilitat. La suma de sinergies entre les dues institucions va resultar en la creació del Hub Recircula, una comunitat col·laborativa de coneixement i pràctica sobre l'economia circular amb alt impacte social.

El Recircula Challenge esdevé la primera activitat del Hub Recircula, amb una doble finalitat formativa i de compromís social. Els participants aprenen a treballar en equips col·laboratius mentre s'enfronten al repte plantejat en cada edició per reduir els residus i millorar-ne l'aprofitament com a recurs en un marc d'economia circular.

Actors involucrats

La posada en marxa del Recircula Challenge ha comptat amb la participació d'una bona diversitat d'actors. Al campus Diagonal-Besòs s'ha començat a articular una xarxa de professorat, estudiantat i personal tècnic interessats a promoure l'aprenentatge i el coneixement de l'economia circular i de posar-lo en pràctica amb projectes demostratius. Es consolida la idea de considerar el campus com a laboratori viu on assolir un entorn sense residus el 2030. A aquesta xarxa se li han anat sumant altres agents de la UPC que treballen en la temàtica de la sostenibilitat.

Destaca especialment el paper que ha jugat el professorat expert, que actua com a mentor dels equips d'estudiants que participen en la competició. Aquestes figures ajuden a orientar els projectes i a facilitar connexions amb situacions reals.

A nivell extern, el rol impulsor de l'Àrea Metropolitana ha facilitat el contacte amb entitats de l'àmbit local i amb altres administracions. Es preveu que les successives edicions del Recircula Challenge tinguin en compte les necessitats i interessos d'aquestes entitats en la definició de la temàtica anual. Així mateix, també s'han establert col·laboracions amb empreses i agrupacions empresarials, col·legis professionals, professionals de l'economia circular i entitats d'economia social.

Destinataris

El Recircula Challenge s'adreça a l'alumnat universitari amb ganes de ser protagonista actiu del seu procés d'aprenentatge i de formar-se com a futur professional de l'economia circular. La participació en aquesta competició aporta competències de treball col·laboratiu interdisciplinari i permet conèixer i participar en la resolució de casos reals.

Alhora, el projecte està obert a la participació de professorat interessat a mentorar equips, així com a empreses o entitats que vulguin compartir projectes o casos relacionats amb la temàtica de cada edició, per tal que els equips participants puguin estudiar la cerca de solucions, i a empreses i institucions que vulguin col·laborar en futures edicions de la iniciativa.

Actuacions

La competició va celebrar la seva primera edició el curs 2018-2019, en la qual van participar vint-i-un equips formats per un centenar d'estudiants provinents de vuit universitats. Des del seu llançament el mes de novembre fins al mes de juliol, en què se celebra la final de la competició, el Recircula Weekend, les persones participants han de configurar els seus equips, buscar un mentor del projecte, decidir de quina manera donar resposta al repte proposat, participar en sessions de formació i connexió amb professionals, i elaborar un vídeo amb la idea proposada.

El punt culminant de la competició és el Weekend Challenge, el moment en què els equips desenvolupen diferents proves per millorar els projectes finalistes amb la col·laboració d'equips no finalistes i en què es tria el projecte guanyador i l'acèssit. En aquesta fase, els equips han de demostrar la sostenibilitat de la proposta, així com la innovació col·laborativa i la capacitat de relacionar-se amb l'entorn. Tot plegat en un marc de convivència entre totes les persones participants.

En el temps de preparació i posada en marxa del Recircula Challenge, s'han efectuat contactes amb agents diversos per cercar suports al projecte i s'ha fet difusió de la iniciativa en l'àmbit universitari, així com en fòrums d'educació superior i del sector de l'economia circular.

Resultats obtinguts

Amb el Recircula Challenge es contribueix a donar resposta des de l'educació superior a reptes de l'economia circular de l'entorn mitjançant la participació activa de l'estudiantat i posant l'accent en l'aprenentatge, la innovació i la col·laboració.

Més enllà de la competició com a tal, el projecte ha permès vertebrar i consolidar el Hub Recircula entre la UPC i l'AMB, i fer-lo créixer amb la col·laboració de noves entitats i nous agents. En aquest sentit, s'han creat els espais Re-Labs, uns espais de treball on desenvolupar solucions per a reptes d'economia circular, i s'han desenvolupat altres activitats complementàries de difusió del coneixement.

El repte de futur del projecte és que aquest tingui un impacte en la renovació de la formació en enginyeria del Segle XXI per adaptar-se encara més a les necessitats socials, donar resposta a les demandes de l'entorn laboral i esdevenir palanca de canvi per transformar l'actual model d'economia lineal cap a un model d'economia circular i sostenible.

Més informació a:

Web Recircula Challenge. <https://eebe.upc.edu/ca/lescola/hub-recircula/recircula-challenge>

Blog Recircula Challenge. <https://recirculachallenge.wordpress.com/>

Web Hub Recircula. <https://eebe.upc.edu/ca/lescola/hub-recircula>

Títol	Breu resum de l'experiència Aquest és un programa innovador que orienta i assessora l'estudiantat amb trastorn de l'espectre autista (TEA) que presenta dificultats per a entendre els codis socials i les relacions entre les persones. S'ha demostrat que les persones amb TEA tenen habilitats per a la música, l'enginyeria i la tecnologia i, per tant, les carreres tècniques de la UPC són candidates i receptores d'estudiants afectats de TEA.
Meetup d'inclusió: Programa d'Orientació per a l'Estudiantat amb Trastorn de l'Espectre Autista (TEA)	
Universitat	
Universitat Politècnica de Catalunya	
Paraules clau	
[inclusió], [discapacitat], [innovació], [ocupabilitat], [responsabilitat social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN])	
Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix	
ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Objectius

L'objectiu principal d'aquest programa és orientar l'estudiantat amb TEA que cursa estudis universitaris a la UPC per assegurar la igualtat real i efectiva d'oportunitats, atès que alguns estudiants necessiten orientació, assessorament i acompanyament per a adquirir les competències i habilitats requerides.

Pel que fa als objectius específics per incidir en l'àmbit acadèmic i personal amb vista a l'àmbit professional són els següents:

- » Combatre l'aïllament i la solitud: Fer que els estudiants prenguin consciència que no estan sols. Ajudar-los a construir una xarxa d'amistats.
- » Evitar dificultats addicionals: Reduir l'estrès i obtenir suport i comprensió dels altres.
- » Desenvolupar la pròpia identitat: Reconèixer-se a si mateix en els altres, augmentar l'autoestima, aprendre a explicar el TEA als altres.
- » Aprendre les regles socials i les habilitats de comunicació: Fer que el grup en si sigui un lloc per a la interacció social i la capacitat en competències socials en un entorn segur.

Justificació

En la identificació de necessitats de l'estudiantat amb TEA, a través de l'Oficina d'Inclusió i del professorat de la UPC, s'observava que aquest col·lectiu té més probabilitats de concentrar-se en la ciència i l'enginyeria que no pas la població en general, i per això tendeix a matricular-se en universitats amb títols STEM. Ara bé, sovint tendeix a patir estrès i experimenta dificultats en la transició a la universitat. Per aquest motiu, la UPC considera que és necessari disposar d'un programa d'orientació per a ajudar-lo en aquesta difícil situació.

Actors involucrats

Sergi Mampel i Mireia Gràcia, psicòlegs de l'Associació Asperger de Catalunya, Lidia Montero, professora de la UPC, i Montserrat Vilalta, responsable tècnica d'Inclusió.

Destinataris

Estudiants amb trastorn de l'espectre autista de la UPC.

Actuacions

El programa *Meetup* d'inclusió s'ha dut a terme durant els dos últims cursos acadèmics. Cada curs es divideix en les fases següents:

Primera fase: Captació i identificació de participants per al Meetup d'inclusió:

Els participants són detectats mitjançant l'Oficina d'Inclusió gràcies a la difusió del programa *Meetup* d'inclusió que es publica en el Campus Virtual i en el web d'Inclusió (<https://inclusio.upc.edu/ca>). Així, tot l'estudiantat, i no només el de primer curs, coneix l'existència del programa. L'Oficina d'Inclusió identifica la situació dels estudiants amb necessitats educatives especials mitjançant entrevistes individualitzades durant tot el curs, i en aquest moment es selecciona l'estudiantat amb TEA.

Segona fase: Impartició del programa Meetup d'inclusió:

Durant el primer curs, el 2017-2018, s'inicia aquesta fase amb l'establiment de les actuacions i la temporalització de les sessions grupals, atenent als horaris de classe. Un cop consensuat el millor horari per a l'estudiantat i per al personal del *Meetup* d'inclusió, es publica el calendari en el Campus Virtual de la UPC (Atenea). Durant el curs 2017-2018, es van dur a terme set sessions grupals, amb temàtiques diferents en cada sessió, com figura en el calendari següent:

Sessió	Data	Temàtica
1a	7-setembre-2017	Presentació del programa <i>Meetup</i> a l'estudiantat amb TEA
2a	9-novembre-2017	Habilitats socials (I)
3a	14-desembre-2017	Tècniques d'estudi i planificació
4a	15-febrer-2018	Com tractar l'ansietat (I)
5a	12-abril-2018	Habilitats socials (II)
6a	10-maig-2018	Com iniciar noves relacions?
7a	21-juny-2018	Clausura del <i>Meetup</i> d'inclusió

Les reunions es van fer el primer dijous de cada mes i durant dues hores al migdia, dividides en una hora per a tractar el tema i una altra per a dinar. Així es crea amb l'estudiantat i el personal del *Meetup* d'inclusió un ambient de companyonia, relaxat, que facilita un debat lliure i obert.

Durant els períodes d'exàmens finals del primer quadrimestre (gener) i del segon (juny), no hi ha sessions per als participants, amb l'objectiu que es puguin preparar per als exàmens amb prou temps. Això no impedeix que es puguin comunicar amb els agents implicats per correu electrònic o per WhatsApp.

Durant el segon curs, el 2018-2019, en la primera fase se segueix el mateix procés que el del curs anterior. En la segona fase, la impartició del *Meetup*, s'han fet algunes modificacions per a millorar el programa, que són les següents:

- » S'han incorporat nous temes proposats per l'estudiantat en la sessió de cloenda del *Meetup* d'inclusió del curs anterior.

- » A petició dels participants, a l'inici de curs hi ha tres sessions setmanals del *Meetup* per a després passar-les a mensuals, amb l'objectiu de prevenir l'estrès inicial del nou curs acadèmic.
- » S'ha fixat el primer dijous de cada mes per a les sessions del *Meetup*, i de les secretaries acadèmiques faciliten que els estudiants que participen en el *Meetup* d'inclusió tinguin disponibilitat d'horaris aquest dia per a dur a terme l'activitat.
- » S'ha ampliat la durada de les sessions i s'ha establert, a l'inici del *Meetup*, la possibilitat de fer 30 minuts de visites individuals amb els psicòlegs de l'Associació Asperger de Catalunya.
- » S'ha iniciat un projecte de recerca per a valorar els resultats dels participants en el *Meetup* d'inclusió.

El material de les sessions del *Meetup* es continua incorporant a la plataforma Atenea (Campus Virtual) per a difondre'l, i és consultable com una assignatura més. La comunicació amb l'estudiantat és bàsicament per WhatsApp, i el correu electrònic funciona com un canal de suport.

El calendari del curs 2018-2019 s'amplia i la distribució és la següent:

Sessió	Data	Temàtica
1a	20-setembre-2018	Inici del <i>Meetup</i>
2a	27-setembre-2018	Ens coneixem
3a	4-octubre-2018	Treballs en grup
4a	8-novembre-2018	Tècniques d'estudi
5a	13-desembre-2018	Ansietat acadèmica
6a	7-febrer-2019	Ansietat social i frustració
7a	7-març-2019	Habilitats socials dins la universitat
8a	11-abril-2019	Habilitats socials dins les xarxes socials
9a	9-maig-2019	Autoestima/Motivació
10a	27-juny-2019	Cloenda / Valoració / Noves idees 2019-2020

Amb l'ampliació de l'horari del curs 2018-2019, es modifica l'horari, amb la distribució següent:

11 -11:30 h

- » Conversa amb l'equip.
- » Organització del projecte de recerca. Test EQ / AQ / STAI / BDI.
- » Preparació de l'espai.

11:45 – 12:15 h

- » Possibilitat de fer visites individuals (opcional). Cal enviar un correu electrònic, com a màxim el dia abans, a la professional de referència.
- » Entorn per a fer la rebuda de possibles nous integrants.

12:15 – 13:15 h

- » 15 minuts: Resum del funcionament personal a dintre de la UPC i possibilitat de resoldre dubtes o problemes socials o acadèmics.
- » 45 minuts: Taller específic.

13:15 –14:15 h

» Dinar i xarxa social.

Resultats obtinguts

En finalitzar el curs 2017-2018, es va avaluar qualitativament el programa demanant als participants que comentessin la seva experiència i la utilitat del *Meetup* d'inclusió, i fessin suggeriments per a millorar el programa.

Entre les respostes rebudes, destaquem les següents:

«La transició als estudis universitaris és difícil: les sessions han de concentrar-se a l'inici del curs, fins i tot abans de començar les classes, encara que les sessions mensuals són útils i també les discussions del grup sobre com afrontar situacions de la vida quotidiana.»

«Les tècniques adquirides per a detectar l'ansietat i resoldre situacions que requereixen habilitats socials i les discussions m'han donat l'oportunitat de compartir i discutir alguns dels meus propis dubtes i inquietuds.»

«Hi inclouria més xerrades sobre tècniques d'estudi i com gestionar situacions en les quals necessites comunicar-te directament amb el professorat per a explicar les teves dificultats d'aprenentatge.»

«Hi inclouria debats a la universitat sobre la discriminació positiva en l'educació, i els corresponents avantatges i possibles desavantatges: l'estigma social, la falta de comprensió o de capacitat de col·laborar amb els docents, etc. I parlar sobre TEA amb persones que no en tenen i sobre l'adaptació o acceptació del TEA. Uns altres temes també interessants per a tractar podrien ser: familiars i amics, expressió no verbal, sentiments, perspectives de vida i imposicions socials.»

La valoració dels resultats és similar a la d'altres experiències semblants. Cal tenir en compte que molts dels estudiants amb TEA no desitgen ser identificats i eviten informar a la universitat sobre les seves dificultats. De fet, alguns dels que es van inscriure en el programa van representar casos realment extrems. Cal assegurar-se que aquest col·lectiu tingui prou confiança en el programa per a afegir-s'hi, sense cap més preocupació que adquirir eines que l'ajudin en la vida universitària.

Durant aquests dos cursos, hem après que els esforços per a promoure el programa són fonamentals perquè tingui èxit. I també que, si volem arribar a més estudiants, especialment joves que estan preocupats per les dificultats que pot suposar-los la vida universitària, és essencial que coneguin amb anys d'antelació l'existència d'aquest programa per a fomentar una millor gestió de la seva transició universitària.

Més informació a:

LÓPEZ, D.; MONTERO, L.; VILALTA, M. (2018) «Meet-Up: An orientation program for students with autism spectrum disorder». En *IEEE Frontiers in Education Conference (FIE) 2018*, «Frontiers in Education» Califòrnia (EUA) 3-6 d'octubre 2018. Institute of Electrical and Electronics Engineers (IEEE), p. 1-4. Recuperat de <https://upcommons.upc.edu/handle/2117/123049>.

VILALTA, M.; LÓPEZ, D.; MONTERO, L.; GRÀCIA, M.; MAMPEL, S. (2018). «Meetup de inclusió: programa de orientació para estudiantes con Trastorno de Espectro Autista (TEA) de la Universidad Politècnica de Catalunya (UPC)». En IV Congreso Internacional sobre Universidad y Discapacidad: Madrid 15-16 de noviembre 2018. *Libro de actas Congreso 2018*, p. 54-65. Recuperat de <https://ciud.fundaciononce.es/sites/default/files/libro-de-actas-iv-congreso-universidad-y-discapacidad.pdf>.

GRÀCIA, M. *et al.* (2019). «MEET-UP: Suport als estudiants amb TEA en estadis inicials a la UPC. Projecte Docència i Extensió Universitària». Gener 2019. Recuperat de <https://upcommons.upc.edu/handle/2117/128054>.

3.4. Experiències de la Universitat Pompeu Fabra (UPF)

Títol Skills UPF: Acompanyar l'alumnat en la transició de la universitat al món professional	Breu resum de l'experiència Skills UPF és un programa extracurricular d'activitats organitzat pel Servei de Carreres Professionals (SCP) de la Universitat Pompeu Fabra (UPF). Ofereix activitats amb l'objectiu d'acompanyar l'alumnat de la universitat a l'hora de definir objectius professionals i desenvolupar competències clau i d'accés a l'ocupació, per tal de facilitar-los així una gestió de la carrera professional més satisfactòria.
Universitat Universitat Pompeu Fabra	
Paraules clau [carrera professional], [orientació], [competències clau], [mercat de treball], [recerca de feina]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic	

Descripció de l'experiència

Objectius

Els objectius generals d'aquest programa són:

- » Completar la formació acadèmica pel que fa al desenvolupament de competències relacionades amb la trajectòria professional i la recerca d'oportunitats professionals.
- » Afavorir una millor gestió de la carrera professional gràcies a la participació en activitats de grup.

Els objectius específics d'aquest programa són:

- » Orientar els alumnes en la presa decisions en relació amb la seva carrera professional.
- » Dotar-los d'eines i estratègies per a accedir a les oportunitats del mercat laboral.
- » Formar-los en competències clau que afavoriran un millor encaix com a professionals.
- » Facilitar-los l'accés al coneixement del mercat laboral, els tipus d'empreses i institucions, així com les ocupacions potencials.

Justificació

Durant el curs acadèmic 2014-2015, es va detectar la necessitat de crear un programa en què s'emmarquessin totes les activitats que s'estaven duent a terme des de feia alguns cursos acadèmics en matèria de gestió de la carrera professional. Així és com va sorgir la denominació «Skills UPF». D'aquesta manera, es va donar entitat pròpia al programa i es facilità la identificació d'aquestes activitats per part dels potencials participants. També es van organitzar les activitats per temes, a fi de classificar les diverses propostes en paquets ben diferenciats segons l'objectiu concret dins la gestió de la carrera professional.

Actors involucrats

Barcelona Activa, col·legis professionals, graduats de la Universitat Pompeu Fabra (alumni) en representació de les seves empreses ocupadores o de la seva trajectòria professional, empreses i institucions diverses i personal col·laborador extern professional en àrees relacionades amb les temàtiques del programa i orientadores professionals del SCP de la universitat.

Destinataris

Les activitats d'Skills UPF s'adrecen a tots el alumnes i *alumni* de la universitat.

Actuacions

Les activitats Skills UPF tenen un format de taller o de xerrada. Són sessions adreçades a tots els estudis, és a dir, activitats de caràcter transversal.

Després de cinc anys de funcionament, l'equip de l'SCP ha anat fent un procés de millora continua, mitjançant una anàlisi anual sobre el tipus d'activitats ofertes, l'organització de les activitats i la tendència pel que fa al nombre de participants, tant per tema com per activitat, sense oblidar les necessitats del mercat de treball actual ni les noves estratègies de cerca de feina.

Les activitats estan classificades en quatre grans temes:

- » Entrenament laboral: Autoconeixement i definició d'objectius professionals.
- » Cerca de feina: Eines i estratègies per a cercar oportunitats professionals d'una manera més efectiva.
- » Competències clau: Formació en habilitats, coneixements i actituds transversals que poden afavorir un millor encaix en qualsevol lloc de treball.
- » Oportunitats professionals: coneixement del mercat laboral i de les ocupacions.

Resultats obtinguts

En relació amb les activitats de millora de competències clau i d'accés a l'ocupació, el Servei de Carreres Professionals, durant el curs acadèmic 2018-2019, ha organitzat o coorganitzat, en col·laboració amb les unitats de gestió i administració (UGA), un total de 50 activitats.

La xifra total d'assistents ha estat de 1.370 participants, amb una mitjana de participació per activitat de 27 assistents. De tots els participants, un 64% aproximadament han estat dones, i la resta, un 36%, homes. Seguint la tendència dels anys anteriors, un 80% dels participants han estat estudiants, i la resta, graduats de la universitat.

Més informació a:

Memòria del curs 2018-2019 (<https://www.upf.edu/web/2018-2019>)

Taula d'activitats Skills UPF curs 2018-2019 (<https://www.upf.edu/web/2018-2019/7.14b>)

Web del Servei de Carreres Professionals: programa Skills UPF (<https://www.upf.edu/web/carreres-professionals/skills-upf>)

Títol Lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1	Breu resum de l'experiència Per mitjà d'aquesta activitat, estudiants voluntaris de la UPF s'adrecen al col·lectiu d'internes del Centre Penitenciari Brians 1 per tal d'afavorir el desenvolupament de les seves habilitats i competències comunicatives, afegint-hi la perspectiva de gènere, amb la finalitat última de facilitar-los el procés de reinserció.
Universitat Universitat Pompeu Fabra	
Paraules clau [voluntariat], [comunicació oral], [oratoria], [lliga de debat], [reinserció], [perspectiva de gènere]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

El projecte «Lliga de debat al Centre Penitenciari Brians 1: L'oratoria com a eina d'apoderament de les dones recluses» té com a precedents l'experiència de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) en l'organització de la Lliga de debat de la UPF, en la participació en les lligues de debat de la Xarxa Vives, tant en les d'estudiants de grau com en les dels de secundària i batxillerat, i, especialment, en l'adaptació d'aquest format per al Centre Penitenciari Brians 2. Aquesta acció es va incloure en el conveni marc signat amb el Serveis Penitenciaris de la Generalitat de Catalunya, i es va dur a terme en quatre edicions (cursos 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 i 2018-2019).

A partir d'aquesta bona experiència, el Servei d'Atenció a la Comunitat Universitària i la Unitat d'Igualtat de la UPF van plantejar a la Direcció General de Serveis Penitenciaris el fet de portar la Lliga de debat a una presó de dones. Les recluses són un col·lectiu especialment vulnerable, ja que compleixen condemna majoritàriament per delictes menors i provenen d'entorns molt empobrits on han viscut situacions d'exclusió i violència. Així, doncs, són un conjunt de població amb moltes mancances i necessitats. No obstant això, la concepció de la dona delinqüent com a doblement desviada (incompliment de les normes legals i transgressió de les normes socials de gènere) ha influït d'una manera negativa en el tractament penitenciari de les dones. A més, les dones compleixen la pena de presó en unes condicions més desfavorables que no pas les dels homes, ja que, en representar un petit percentatge de la població reclusa, no tenen gaires possibilitats de classificació interna (per manca d'espai). Això comporta que la convivència sigui més difícil. També disposen de menys recursos. Tot plegat, suposa un circuit d'obstacles per a l'evolució favorable i la reinserció de les dones preses.

Es tracta, doncs, d'una activitat adreçada principalment a dos col·lectius: d'una banda, al col·lectiu d'internes del centre penitenciari en qüestió, i d'altra banda, a la comunitat universitària, tant a les estudiants voluntàries interessades en el món del debat com a les responsables de l'organització, la logística i la docència. S'ha organitzat, doncs, com una activitat no mixta.

La raó de ser d'aquesta activitat és participar en el desenvolupament de les habilitats i competències comunicatives de les internes, amb la finalitat última de facilitar-los el procés de reinserció. A més, pretén incidir en el creixement personal i professional de tot l'equip formador i organitzador de l'activitat. Així, doncs, al desenvolupament de competències comunicatives s'hi afegeix d'una manera explícita l'objectiu d'apoderar les dones recluses; un objectiu, el

de l'apoderament de les dones, recollit en l'objectiu de desenvolupament sostenible número 5 de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

D'acord amb això, els objectius que es marquen per a aquesta experiència són els següents:

- » Implicar els tres col·lectius de la comunitat universitària en un projecte de responsabilitat social d'alt contingut pedagògic.
- » Conèixer una realitat diferent i molt concreta, la de les internes en els centres penitenciaris, a partir de treballa i de compartir l'experiència dels debats amb persones d'un col·lectiu força desconegut com és el de les preses.
- » Fomentar la interacció de les internes i les estudiants universitàries, que poden aportar visions i opinions contrastades sobre els temes proposats en els debats.
- » Convertir les participants de les lligues de debat de la UPF en voluntàries formadores i jutgesses actives en un projecte que elles han viscut des d'una altra òptica i situació.
- » Fomentar les habilitats comunicatives, l'esperit crític, el treball en equip, la gestió de les emocions, el pensament creatiu, la iniciativa, l'anàlisi d'informació i de recursos, i l'intercanvi d'idees i informació entre la població interna femenina de les presons.
- » Portar a cap una formació en oratòria i una pràctica de debats que incorporin la perspectiva de gènere.
- » Potenciar un model de competició basat en la retòrica i la capacitat d'argumentació, en què la cooperació i l'aprenentatge en equip siguin uns elements imprescindibles per a tenir èxit.
- » Debatre temes d'actualitat des de diferents punts de vista que afavoreixin l'aprofundiment i el treball de continguts temàtics, especialment des d'una perspectiva feminista.
- » Exportar una de les activitats universitàries més ben valorades i amb una participació més gran de la UPF a un centre penitenciari.
- » Intentar la continuïtat i l'ampliació de l'experiència per mitjà del coneixement transmès al personal dels centres penitenciaris i a les internes mateixes, i aconseguir d'aquesta manera la replicació de l'activitat en altres centres.
- » Col·laborar amb els Serveis Penitenciaris de la Generalitat de Catalunya amb una activitat que se sumi a la seva línia d'actuació en matèria de rehabilitació de la població interna.

Per a poder dur a terme aquest projecte, vam comptar amb responsables d'organització i logística, sis voluntàries de la UPF, l'equip docent del Centre de Formació d'Adults Artur Martorell, un jurat (estudiants expertes en oratòria i professores de la UPF) i un jurat d'honor, oradores (setze internes del Centre Penitenciari Brians 1) i la Unitat de Programes d'Intervenció Generalista de la Direcció General de Serveis Penitenciaris.

El funcionament d'aquesta activitat és el següent: prèviament a l'inici de la Lliga de debat, es fa una selecció i es dona formació tant a les estudiants voluntàries, amb una especial atenció a la perspectiva de gènere, com a les internes participants. La Lliga de debat compta amb quatre equips participants (format cada un per quatre internes, una estudiant de la UPF que fa de capitana i la docent de suport). Cada equip disputa un mínim de tres debats de 20 minuts cadascun durant els tres dies en què dura la lliga: dos per a la fase de grup i l'últim per a la semifinal i la final.

En cada debat, en què participen dos equips, es defensa una posició a favor o en contra de la tesi plantejada a l'inici de la lliga. En aquest tipus de competició, l'important no és el resultat final, sinó l'evolució. Per això cal recalcar que tots els equips reben retroacció per part dels jutges, els quals valoren la comunicació no verbal, l'estructura i la clare-

dat en els arguments, i la posada en escena, entre altres criteris. Si bé el guanyador és un equip, també s'atorguen premis a la millor oradora.

L'avaluació del projecte s'organitza en aquestes dues fases:

- » Valoració conjunta amb l'equip organitzador, les voluntàries, l'equip docent i les participants. Es fa per mitjà d'una dinàmica consistent a passar-se una pilota d'una participant a una altra d'una manera aleatòria, i fer que cadascuna expliqui què ha sentit i què ha après durant l'activitat.
- » Visita a un mòdul residencial. El col·lectiu estudiantil visita les instal·lacions acompanyat d'un funcionari o d'una funcionària intern de presons i d'una interna que fa de guia. D'aquesta manera, poden aprendre i reflexionar sobre el tipus de vida dels interns i posar en context l'activitat duta a terme.

Més informació a:

«Experiencia ODS 4. EDUCACIÓN: Liga de Debate en un Centro Penitenciario: un ejemplo de la implicación social de la universidad con beneficio mutuo (UPF)». Observatorio de la Cooperación Universitaria al Desarrollo (Observatorio CUD) (10 de febrer del 2017). Recuperat de http://www.ocud.es/es/pl75/recursos/ocud/id2108/experiencia-ods-4-educacion-liga-de-debate-en-un-centro-penitenciario-upf.htm?cat_75=168#.WKIYSy_UDc.mailto.

Universitat Pompeu Fabra. [Universitat Pompeu Fabra - Barcelona]. (2 de desembre del 2019). *Lliga de debat Centre Penitenciari Brians 2. 2019-2029* [arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=qTLBuhsG-q5s&list=PLZSWqxOGTnJ3DENUHtiVGxTCa8yj6cwh4&index=4&t=0s&app=desktop>.

El Punt Avui: <<La Lliga de debat a centres penitenciaris es reinventa en clau feminista>> (22 de novembre del 2019). Recuperat de: <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1700144-la-lliga-de-debat-a-centres-penitenciaris-es-reinventa-en-clau-feminista.html>.

Universitat Pompeu Fabra. «Lliga de debat a un centre penitenciari». Recuperat de <https://www.upf.edu/web/upfparticipacio/lliga-debat-brians2>.

Títol	Breu resum de l'experiència Des de la innovació i la transferència social, el Projecte Horitzons apropa la universitat a nois i noies de batxillerat en contextos socioeconòmics vulnerables, amb escassos referents universitaris en el seu entorn, a partir d'un sistema de mentoria social amb referents universitaris que plantegen noves expectatives de futur per mitjà del desenvolupament de competències i el compartir experiències.
Projecte Horitzons	
Universitat	
Universitat Pompeu Fabra	
Paraules clau	
[transferència social], [innovació educativa], [mentoria], [voluntariat], [referents universitaris]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN])	
Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix	
ODS 4. Educació de qualitat	
ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Objectius

El Projecte Horitzons té com a objectiu apropar la universitat a alumnes de batxillerat amb escassos referents universitaris en el seu entorn. El projecte vol compartir les experiències i competències necessàries per a l'educació superior, d'una manera propera, a través d'un sistema de voluntariat d'estudiants de la Universitat Pompeu Fabra (UPF).

Horitzons vol facilitar referents propers (estudiants de grau de la UPF i del centre adscrit TecnoCampus) i algunes estratègies universitàries a estudiants d'instituts del districte de Ciutat Vella d'alta complexitat sobre què suposa estudiar a la universitat, amb els objectius següents:

- » Facilitar referents i mesures afavoridores de l'èxit d'adaptació a la universitat per mitjà d'un programa de desenvolupament competencial que busca la promoció de l'èxit escolar potenciant el paper de la comunitat educativa en un sentit territorial ampli.
- » Afavorir la construcció d'expectatives i referències universitàries entre alumnes de secundària que en tenen poques en el seu entorn.
- » Incidir amb efectivitat, eficiència i eficàcia amb accions compensatòries en el risc d'exclusió social per no persistència en els estudis.
- » Establir mecanismes de coordinació entre la secundària i la universitat, implicant l'alumnat universitari en el procés.
- » Afavorir el procés d'adaptació del nou estudiant a la universitat i disminuir el risc d'abandonament de l'estudi gràcies al treball de competències transversals.
- » Enfortir el paper de la universitat amb programes d'introducció a la universitat, acompanyament i transferència social de la UPF.

Justificació

El Projecte Horitzons es planteja en perspectiva per a afrontar els desequilibris existents, atès l'alt risc d'exclusió social que pot suposar que alumnes amb potencial i talent restin al marge dels processos d'ensenyament i aprenen-

tatge. D'una banda, els dona suport per a finalitzar la secundària (en aquest cas el batxillerat) i, d'altra banda, per a adaptar-se amb èxit a la universitat. Ja s'han fet cinc edicions del programa, i s'ha adreçat a sis instituts públics: cinc del districte de Ciutat Vella (Barcelona) i, enguany, un institut de Mataró (conjuntament amb el TecnoCampus).

Es planteja un programa de mentoria amb voluntariat universitari (de la UPF i del TecnoCampus) des dels espais de tutoria de cada institut i a partir de la mentoria d'estudiants de grau de la UPF. Per mitjà d'activitats lúdiques organitzades per a cada institut, els referents universitaris comparteixen experiències orientades a desenvolupar competències que tinguin a veure amb el seu horitzó de futur i incideixin en l'imaginari de futur. Es tracta d'una acció orientada a fer-los més propera la universitat i a incorporar-la en el seu imaginari i entre les seves opcions de futur.

Les activitats i dinàmiques s'integren en les tutories de l'institut, i al final del procés els alumnes de batxillerat visiten la universitat i hi fan una dinàmica. El programa dota els alumnes de secundària de les següents competències contextuais, metodològiques i informacionals-digitals necessàries per a evitar el potencial risc d'exclusió i l'abandonament dels estudis universitaris posteriors:

- » Competències contextuais (Què és la universitat? Com s'organitza? Què hi puc trobar?).
- » Competències metodològiques (Com s'estudia i s'aprèn a la universitat?).
- » Competències digitals orientades a la cerca informacional (Com puc trobar recursos d'informació per fer un bon treball de recerca?).

El projecte s'ha estructurat entorn de mesures preventives d'enriquiment competencial, en línia amb el model d'enriquiment instrumental, amb la intenció de facilitar el desenvolupament d'estratègies compensatòries del dèficit potencial que un entorn familiar amb manca de referents universitaris pugui afectar l'èxit de l'adaptació a l'educació superior, entre altres aspectes. S'ha dut a terme mitjançant un programa d'intervenció, basat en la influència de referents i voluntaris universitaris, i a partir d'experiències viscudes sobre què és estudiar a la universitat.

En resum, el projecte s'estructura amb els elements següents:

- » Estratègies orientades a disminuir el risc d'exclusió social i abandonament dels estudis.
- » Competències contextuais, informacionals-digitals i metodològiques.
- » Acció col·lectiva *in situ* i contextualitzada.
- » Referents externs: voluntaris estudiants universitaris.
- » Model reflexió-acció: creences i expectatives.

Actors involucrats

El Projecte Horitzons es coordina pedagògicament des del CLIK, conjuntament amb la direcció del màster en Estudis Migratoris del Departament de Ciències Polítiques i Socials, la direcció del màster de Secundària, el Departament d'Economia i Empresa, la Biblioteca-CRAI i el Servei d'Atenció a la Comunitat Universitària, i en línia amb l'equip docent dels instituts participants.

En aquest projecte hi ha pres part alumnat de grau de la UPF i del centre adscrit TecnoCampus. En l'edició 2018-2019, un total de 17 estudiants de grau han treballat amb 251 alumnes de primer de batxillerat, i hi han participat els instituts següents:

- » IES Milà i Fontanals (Barcelona)
- » IES Pau Claris (Barcelona)

- » IES Joan Salvat Papasseit (Barcelona)
- » IES Miquel Tarradell (Barcelona)
- » IES Verdaguer (Barcelona)
- » IES Miquel Biada (Mataró)

La iniciativa va rebre l'I Premi del Consell Social i el Vicerectorat de Compromís Social de la UPF (2014-2015), atorgat a iniciatives de responsabilitat social de la UPF, i va obtenir el suport del Departament de Treball, Assumptes Socials i Famílies com a projecte de mentoria social.

Destinatari

En el curs 2018-2019 s'ha dut a terme la cinquena edició del projecte, adreçat a sis instituts: tots els instituts públics del districte de Ciutat Vella (INS Milà i Fontanals, INS Pau Claris, INS Joan Salvat-Papasseit, INS Miquel Tarradell i INS Verdaguer) i un institut de Mataró (INS Miquel Biada). El desenvolupament territorial a Mataró s'ha dut a terme conjuntament amb el TecnoCampus.

L'impacte del projecte ha arribat a 251 alumnes de primer de batxillerat, i ha comptat amb el voluntariat de 17 estudiants de grau de la UPF, com a referents universitaris per a compartir experiències i vivències de què suposa estudiar a la universitat, al llarg de les set sessions als instituts, i, finalment, en la gimcana de cloenda organitzada al Campus de la Ciutadella de la UPF, el 15 de maig de 2019.

També s'ha lliurat l'I Premi Horitzons, atorgat a l'IES Milà i Fontanals i al professor de la UPF Joan Miralles pel seu compromís amb el projecte des de l'inici d'aquesta iniciativa.

Actuacions

- » **2014-2015:** Horitzons és el projecte guanyador de la primera edició del Concurs de Projectes de Responsabilitat Social Solidària del Consell Social i del Vicerectorat de Responsabilitat Social i Promoció de la UPF. El projecte s'inicia a l'IES Milà i Fontanals de secundària i compta amb la participació de quatre voluntaris de la UPF per a 39 estudiants. Té una bona acollida per part de l'equip docent del centre i, segons l'enquesta de satisfacció, contribueix a generar referents positius en els alumnes de secundària que hi participen.
- » **2015-2016:** Se suma a l'experiència l'IES Pau Claris i hi participen sis voluntaris de la UPF que treballen amb 78 alumnes de secundària.
- » **2016-2017:** L'INS Joan Salvat Papasseit s'incorpora a la iniciativa, i el nombre d'alumnes participants augmenta fins a 91. També augmenta el nombre de voluntaris de la UPF fins a 8. La iniciativa és seleccionada com a bona pràctica d'èxit escolar i es converteix en una de les cinc escollides pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies per a participar en la jornada Compromís Social de les Universitats amb l'Èxit Educatiu.
- » **2017-2018:** Horitzons és reconegut com a projecte de mentoria social pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya. S'hi incorpora l'IES Miquel Tarradell, amb la implicació de 9 voluntaris de la UPF. L'impacte del projecte arriba a 122 alumnes de secundària de quatre instituts.
- » **2018-2019:** Amb la incorporació de l'Institut Verdaguer en aquesta edició, tots els instituts del districte de Ciutat Vella ja formen part del projecte. A més, s'obre una nova línia del projecte a l'Institut Miquel Biada de Mataró, que compta amb voluntaris del TecnoCampus, centre adscrit a la Universitat Pompeu Fabra.

Resultats obtinguts

El projecte preveu la recollida i anàlisi de dades, prèvia i posterior, a partir d'un estudi basat en un model descriptiu quasiexperimental que comprèn aspectes quantitatius i qualitatius. Amb l'alumnat de secundària, l'instrument de recollida de dades ha estat el sistema d'enquestes prèvies i posteriors, administrades i analitzades segons el gènere i la modalitat de batxillerat cursada.

De l'ítem 1 a l'ítem 5, les dades que es mostren corresponen als dos qüestionaris contrastats, el qüestionari previ i el qüestionari posterior, distribuïts entre l'alumnat dels tres instituts, mentre que a partir de l'ítem 6 les dades que es mostren només pertanyen al qüestionari posterior.

Sobre les creences en concret, s'aporten les dades obtingudes en els ítems específics de creences i expectatives (ítems 2-8), segmentats també per modalitat de batxillerat i per gènere.

Els resultats obtinguts des de la perspectiva de l'alumnat permeten identificar que, després d'haver participat en el projecte, un 66% dels estudiants veuen la universitat com un futur més proper. En general, els percentatges dels dos gèneres segueixen una tendència homogènia. No passa així en aspectes com la desmitificació de les idees prèvies, que ha incidit més en les noies. En canvi, s'observen diferències més grans entre modalitats: els alumnes del batxillerat social humanístic veuen la universitat com una cosa més propera gairebé en un 20% superior. Pel que fa a la manera d'enfocar els estudis, un 60% reconeix que ara té una manera diferent d'estudiar, i per modalitats s'observa un percentatge en el batxillerat científicotecnològic.

Les dades aporten evidències sobre les creences i expectatives, i com aquestes evolucionen amb el temps en perspectiva longitudinal, transversal i específica, tant per centre, com per modalitat i gènere. El projecte pot ajustar la seva activitat atenent a les dades, així com observar l'evolució de l'imaginari de què és la universitat i com van incidint les estratègies d'intervenció en l'entorn, i avançar en el treball de les competències personals d'estudi per a afavorir l'accés a la universitat i evitar l'abandonament dels estudis, cosa que suposarà treballar mecanismes de trànsit i d'adaptació a la universitat.

Més informació a:

<https://www.upf.edu/web/clik/projecte-horitzons>

<https://bci.inap.es/material-el-proyecto-horitzons-afianza-su-objetivo-de-proporcionar-referentes-universitarios-alumnos>

https://www.upf.edu/web/e-noticies/home_upf/-/asset_publisher/8EYbnGNU3js6/content/id/2836699/maximized#.XQJCyvkaUk

<https://www.youtube.com/watch?v=HQXEKYMj1E>

Publicacions:

HERNÁNDEZ ESCOLANO, C.; JIMÉNEZ MORALES, M. (2018). «*Expectativas y creencias de alumnado de secundaria post-obligatoria con escasos referentes universitarios sobre qué es y cómo estudiar en la universidad: Horitzons, un proyecto de mentoría social con estudiantes de grado de la UPF*». Comunicació presentada al congrés d'ICETIC.

HERNÁNDEZ ESCOLANO, C. (et al.) «*Impacto del proyecto institucional UPF de intervención social para el desarrollo de competencias de introducción y adaptación a la universidad en la secundaria: cómo evitar el riesgo de exclusión en entornos socioeconómicos con bajo % de tituladores superiores: expectativas, creencias y percepciones de los jóvenes participantes*». Presentada al Congrés Internacional XXIX Seminari Interuniversitari de Pedagogia Social, Joventut i Transformacions Socials 2016.

Mitjans de comunicació:

- » **23-3-2017:** Entrevista a Carme Hernández, coordinadora del projecte.[+]
- » **16-11-2018:** «Proyecto 'Horitzons': derribar el mito de la Universidad también desde Mataró»[+].
- » **17-2-2017:** «El Periódico de Catalunya es fa ressò del Projecte Horitzons».
- » **20-3-2015:** «La universitat entra a l'institut»[+].
- » **15-12-2016:** «El proyecto Horitzons para estudiantes de secundaria con pocos referentes universitarios se consolida»[+].
- » **9-5-2018:** «Més d'un centenar d'estudiants de Ciutat Vella troben referents universitaris a través del projecte Horitzons».
- » **19-12-2016:** «El projecte Horitzons per a estudiants de secundària amb pocs referents universitaris es consolida».
- » **08-6-2016:** «Estudiants de batxillerat dels instituts Milà i Fontanals i Pau Claris descobreixen la UPF».

3.5. Experiències de la Universitat de Girona (UdG)

Títol I Curs Formatiu per a Persones amb Discapacitat Intel·lectual en Desenvolupament de Competències Socials, Digitals i d'Emprenedoria	Breu resum de l'experiència Mitjançant aquest curs, s'incentiva l'educació inclusiva i social a la Universitat de Girona (UdG), ja que, d'una banda, es forma persones amb discapacitat intel·lectual, i de l'altra, es fa compartint classes amb estudiants de diferents graus de la Facultat d'Educació i Psicologia.
Universitat Universitat de Girona	
Paraules clau [accés], [inclusió], [ocupabilitat], [discapacitat], [esport]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Aquesta experiència és fruit del treball de la doctoranda Paulina Mejía, que ha desenvolupat el projecte conjuntament amb la Dra. Maria Pallisera Díaz i amb la col·laboració de la Facultat d'Educació i Psicologia, el Vicerectorat de Territori i Compromís Social i la Unitat de Compromís Social. Gràcies al cofinançament de la Fundació ONCE i el Fons Social Europeu, s'ha pogut construir la primera titulació pròpia.

Objectius

L'objectiu general d'aquest curs ha estat facilitar i implementar l'educació inclusiva i social a la UdG mitjançant un projecte pilot, en el qual es desenvolupaven competències socials, digitals i d'emprenedoria en persones amb discapacitat intel·lectual (a partir d'ara DI), en què han treballat conjuntament professorat de la Fundació TREC (de treball amb suport) i de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona.

Els objectius específics d'aquest curs són:

- » Fomentar i desenvolupar un espai inclusiu en el context universitari per a persones amb DI.
- » Incentivar i sensibilitzar els docents sobre l'educació inclusiva i social de les persones amb DI a l'aula universitària.
- » Obtenir professorat coneixedor de les necessitats educatives de les persones amb DI a l'aula universitària.
- » Sensibilitzar el professorat en l'educació inclusiva en reconèixer i analitzar les pròpies percepcions sobre el rol que tenen en la docència dins una aula diversa.
- » Desenvolupar habilitats interpersonals i compromís social, i sensibilitzar sobre les realitats de la diversitat en interactuar amb persones amb DI a la universitat.

- » Incrementar les habilitats interpersonals, la satisfacció personal i la inclusió social en participar en un context universitari acollidor i accessible.
- » Ser part d'una educació inclusiva mitjançant el desenvolupament de les competències social, digital i d'emprenedoria.

Justificació

Les universitats han d'esdevenir agents del canvi social i educatiu perquè la inclusió de les persones amb DI sigui una realitat a les aules. I aquest punt cal reflectir-lo amb l'accessibilitat universal i el disseny universal de l'aprenentatge (DUA). Les universitats no poden ser una barrera, sinó que han de ser una eina més per aconseguir l'autonomia real i la participació total de les persones amb DI.

Cal no oblidar tampoc que, dins dels objectius establerts per la Unió Europea en l'Estratègia Europa 2020, es determina que la universitat ha de crear un espai a dins de la seva comunitat que afavoreixi al col·lectiu amb DI una formació educativa, laboral i personal que permeti una millor inclusió en el món del treball i en la societat.

A la UdG hi ha una tradició d'aposta pel compromís social, materialitzada amb la creació d'una unitat estructural que treballa transversalment diferents aspectes de gran importància per a la recerca i la formació de l'estudiantat. Si observem la tasca desenvolupada pel Grup de Recerca en Diversitat de la UdG, veiem que aquest sempre ha fet una aposta clara per la defensa de la inclusió real de les persones amb discapacitat intel·lectual, que es veu reflectida en diferents recerques, com ara les investigacions amb la participació d'afectats de DI com a investigadors (Pallisera *et al.*, 2015; Fullana *et al.*, 2016; Pallisera *et al.*, 2017), per citar-ne només un exemple. D'aquest treball, conjuntament amb el suport del rectorat i la col·laboració amb la vicerectora de Territori i Compromís Social, sorgeix l'experiència que us expliquem i una segona experiència que durem a terme durant el curs 2019-2020.

Actors involucrats

- » Actors institucionals: El suport a aquest projecte, així com a la seva continuació el proper curs, és de tot l'equip de govern de la UdG —d'una manera més directa, de la Dra. Sílvia Llach, vicerectora de Territori i Compromís Social—, així com de la Unitat de Compromís Social, amb la participació de la tècnica d'Inclusió i la col·laboració de la responsable de Voluntariat i Cooperació. També s'ha comptat amb la participació del Servei d'Esports i de les biblioteques de la UdG, que han organitzat activitats molt valorades pels participants.
- » Professorat de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona: El professorat ha obert i ha adaptat les aules i el temari a la presència del grup de persones amb DI que participava en el projecte. De fet, el repte real ha estat per al professorat implicat, que ha hagut de traslladar a les aules el que ha explicat en diferents graus, com el d'educació social, el de treball social i el de magisteri.
- » Estudiantat de la Universitat de Girona: Aquest col·lectiu treballa de diferents maneres. En primer lloc, compartint les sessions de classe amb companys que tenen DI, la qual cosa els obliga a portar a terme una convivència com a iguals, no des de la posició de professionals. Aquest aprenentatge de convivència com a iguals permet que els futurs professionals tinguin una nova visió de les persones amb DI. D'altra banda, es crea la figura del mentor. D'aquesta manera, els companys acompanyen els estudiants amb DI en el nou espai i durant les sessions.
- » Joves amb DI: Són els participants actius del projecte, els protagonistes que provoquen el canvi d'escenari a la universitat.

- » Agents externs: Aquest projecte s'ha portat a terme en estreta col·laboració amb la Fundació TREC, de la qual prové l'estudiantat que hi ha participat. La Fundació ha fet un seguiment dels participants i d'algunes sessions formatives específiques. Per a futures edicions, se seleccionaran membres de les diferents fundacions que treballen amb persones amb DI.

Destinatari

En aquest projecte pilot hi han participat 14 persones amb DI, amb un grau igual o superior al 33%, reconegut oficialment per les corresponents comunitats autònomes.

Tots els participants van manifestar el desig de formar-se, i tenien les competències bàsiques en lectura, escriptura i càlcul, així com autonomia personal.

Per al curs 2018-2019, els destinataris pertanyien a la Fundació TREC.

Actuacions

Durant el curs 2018-2019, els participants han tingut una formació de 60 hores (que es traduiran en 30 crèdits per al curs 2019-2020), amb les activitats següents:

- » 11 sessions de formació específiques (només el grup d'estudiants amb DI).
- » 19 sessions de formació inclusiva (a dins de les aules i amb estudiantat dels graus corresponents).
- » Sessions de formació a les biblioteques dels tres campus (Barri Vell, Centre i Montilivi).
- » Sessions inclusives al Servei d'Esports (pàdel, zumba, relaxació...).
- » Sessions informatives de l'Àrea de Voluntariat.
- » Taller de Primers Auxilis.

Resultats obtinguts

En aquest moment s'està procedint a l'avaluació d'aquest projecte pilot, però podem afirmar que el resultat és molt positiu, com es desprèn de les converses amb professorat i alumnat (amb DI i sense), tant pel repte que ha suposat com per la definició de les accions dutes a terme.

Títol	Breu resum de l'experiència Des de la Càtedra d'RSU de la Universitat de Girona (UdG), experts universitaris, membres del Consell Assessor, l'Ajuntament de Girona i el Consell Comarcal del Gironès hem col·laborat per dissenyar un procés cocreatiu que ens permeti analitzar i valorar si un territori és socialment responsable (TSR). L'experiència l'hem portada a terme a la comarca del Gironès.
Co-creem per a construir territoris socialment responsables	
Universitat Universitat de Girona	
Paraules clau [responsabilitat social territorial], [transferència de coneixement], [cocreació]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit del lideratge social	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 5. Igualtat de gènere ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Objectius

L'objectiu general d'aquesta experiència és dissenyar un procés i uns instruments que ens permetin analitzar si un territori és socialment responsable.

Pel que fa als objectius específics trobem els següents:

- » Involucrar els agents del territori en un procés cocreatiu.
- » Concretar les fases i els objectius del procés que volem portar a cap.
- » Establir la metodologia i dissenyar els instruments per a dur-la a terme.
- » Atribuir valor de responsabilitat social (RS) al territori.
- » Promoure la redefinició de polítiques d'RS en el camp empresarial, d'entitats i institucional.
- » Validar l'estudi per a poder-lo aplicar a altres territoris.

Justificació

Un dels objectius de la Càtedra d'RSU de la UdG és impulsar que les empreses, entitats i institucions del territori portin a terme actuacions vinculades a l'RS. Per això ens va semblar interessant endegar un procés que impliqués tots els agents d'una comarca, amb la finalitat de poder treballar conjuntament i analitzar la situació de l'RS a la comarca del Gironès.

Actors involucrats

La càtedra compta amb un Consell Assessor ampli i divers, en el qual hi ha representats la majoria dels agents socials de l'entorn: associacions empresarials, empreses, col·legis professionals; entitats socials, de voluntariat; empremadoria social, ONG; persones de prestigi reconegut i experts de la universitat.

A més, per a portar a cap aquest procés, s'ha comptat amb la col·laboració de l'Ajuntament de Girona i del Consell Comarcal del Gironès, i s'ha demanat que hi participin els ens locals i tots els sectors del teixit econòmic, social, cultural i esportiu d'aquesta comarca: 27 ajuntaments, 80 entitats esportives, 205 entitats culturals, 124 d'immigració i solidaritat, i més de 10.000 petites i mitjanes empreses.

Destinataris

Els destinataris són tots els agents del territori involucrats en aquest procés: ens locals, entitats, empreses i institucions.

Actuacions

El procés que hem dissenyat consta d'aquestes quatre fases:

Primera fase: Anàlisi del marc contextual i l'RS dels agents

En aquesta primera fase, el grup d'experts de la Càtedra RSU-UdG, l'Ajuntament i el Consell Comarcal van analitzar el context de la comarca del Gironès i van identificar els agents del territori que consideraven que hi havien de participar.

Segona fase: Diàleg amb els agents, creació d'instruments i cocreació del procés

Es va establir un diàleg amb els agents de tots els sectors, amb l'objectiu de generar sinergies per a orientar, prioritzar i, posteriorment, dissenyar accions conjuntes d'RST.

Es va dissenyar un instrument (enquesta) per a identificar i analitzar les accions que duen a terme els diferents agents en els seus sectors i els impactes que generen aquestes accions. L'enquesta conté catorze preguntes referents a quatre àmbits: Lideratge (en RS, impacte mediambiental), Persones (formació, salut, igualtat), Processos (conciliació, transparència) i Aliances (amb el tercer sector, amb organitzacions empresarials).

El procés es va plantejar des d'una perspectiva comparativa i no merament competitiva, amb la finalitat de generar sinergies, crear valors i principis compartits, i analitzar les accions més rellevants que aplica cadascun dels agents i l'impacte que tenen aquestes accions, tant en el seu sector com en el territori, així com els reptes que es generen per a millorar el futur de l'RS, tant en el terreny particular com en el de sector i territorial.

Es va organitzar una jornada per a presentar tot aquest procés als agents del territori i involucrar-los a participar-hi (vg. el vídeo).

S'ha fet arribar l'enquesta a tots els sectors, menys als ajuntaments, a causa de les eleccions municipals i de la constitució dels nous consistoris.

Tercera fase: Anàlisi de les dades i presentació dels resultats

Mitjançant l'anàlisi de les dades aportades en l'enquesta, identificarem els principals reptes que afronta cada agent i cada sector, així com la repercussió que tenen en el conjunt del territori. Aquesta fase conclou amb la presentació de resultats en una jornada pública amb els agents de tots els sectors.

Quarta fase: Anàlisi dels resultats

Esperem que, mitjançant l'anàlisi dels resultats, podrem atribuir un valor de responsabilitat social al territori, incrementar el sentit de pertinença territorial i d'RST compartida, redefinir polítiques i actuacions d'RS, i millorar les sinergies i la comunicació entre els agents del territori.

Resultats obtinguts

Hem de dir que estem satisfets amb els resultats obtinguts fins ara, tant per la participació que hi ha hagut de les diferents entitats, empreses i institucions, com pel clima cocreatiu i de sinergies que s'ha generat.

Confiam que aquesta experiència ens permeti situar la comarca del Gironès com una comarca socialment responsable i que l'estudi portat a cap, una vegada validat, el puguem replicar a altres territoris. Tenim el convenciment que els procediments i els instruments estan ben dissenyats; però, sobretot, ens esperona el fet de comptar amb les complicitats i les sinergies dels agents del territori per a tirar endavant aquest procés.

A la Càtedra RSU-UdG, considerem que aquest procés cocreatiu ens farà conèixer millor, generar col·laboracions i innovacions, confiar més els uns en els altres, valorar allò que fem, redefinir actuacions i polítiques d'àmbit empresarial, d'entitats i institucional, i, allò que és més important per a nosaltres, contribuir a transformar el nostre territori en un territori socialment responsable.

Més informació a:

TERRADELLAS PIFERRER, M. R.; GELI, A. M.; COLLAZO, L. (2016). «*El viaje de la Universidad de Girona (España) hacia la sostenibilidad. Nuevas perspectivas desde metodologías co-creativas*». III FORO ORSALC. Cartagena de Indias (Colombia). Recuperat de <https://www.iesalc.unesco.org/ess/index.php/ess3/article/download/65/65>.

TERRADELLAS, M. R.; COLLAZO, L.; GELI, A. M.; BENITO, H. (2017a). *Co-creació, innovació responsable i sostenibilitat*. Publicació digital. Universitat de Girona, Càtedra d'RSU – UdG. Documenta Universitaria. ISBN 978-84-9984-399-5 DL Gi-1.176-2017.

TERRADELLAS, M. R.; BENITO, H.; GELI, A. M.; COLLAZO, L. (2017b): «*Responsabilidad social universitaria. Sostenibilidad y metodologías co-creativas. La experiencia de la Universidad de Girona*», en Andrés, A.; Barberá, S.; Pallarés, D. (coord.). *Nuevas perspectivas en la gestión de la responsabilidad social en las universidades*. p. 33-47. Castelló de la Plana: Servei de Publicacions Universitat Jaume I.

TERRADELLAS, M. R.; GELI, A. M.; COLLAZO, L.; BENITO, H. (2018). «*Innovación responsable mediante la participación de agentes externos. Una vía para avanzar en la responsabilidad social territorial*», en Educación Superior y Sociedad, 26. *Los desafíos sociales de la Educación Superior en América Latina y el Caribe*, p. 43-66. Caracas, Veneçuela: IESALC UNESCO.

TERRADELLAS, M. R.; BENITO, H.; GELI, A. M.; COLLAZO, L. (2018). «*¿Cómo promover que un territorio sea declarado socialmente responsable?*». Presentat al VI Foro RST - ORSALC-UNESCO-IESALC. Universitat Nacional d'Educació de Cuenca (UNAE), Equador. octubre (a la premsa).

TERRADELLAS, M. R. (2019): «*La Responsabilidad Social desde una perspectiva Empresarial, Universitaria y Territorial*». En Lafuente, D. (coord.), *9 necesarios debates sobre la responsabilidad social*, p. 308-314. Granada: Editorial Comares.

Publicacions a YouTube

Canal YouTube Càtedra RSU https://www.youtube.com/channel/UCg_4nm2ySjzJIEOXEtjrFZw/videos?view_as=subscriber.

III Jornada Càtedra RSU. Vídeo sencer. Durada: 1 h 27': https://youtu.be/bHt_cBkoDnk.

III Jornada Càtedra RSU. Vídeo resum. Durada 4 h 7': <https://youtu.be/z7w7z9LiWno>.

Títol El voluntariat universitari com a eina participativa per a formar professionals actius i compromesos socialment	Breu resum de l'experiència Per mitjà del programa de voluntariat, la Universitat de Girona (UdG) ofereix a l'alumnat la possibilitat de dur a terme més de 200 activitats solidàries cada any en col·laboració amb les entitats socials de les comarques gironines, i a contribuir així a enfortir el rol que tenen com a agents actius amb responsabilitat social.
Universitat Universitat de Girona	
Paraules clau [voluntariat], [implicació], [sensibilització], [compromís social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Objectius

L'objectiu general d'aquest programa és oferir a l'alumnat la possibilitat de participar activament en la consecució d'una societat més justa, solidària i inclusiva.

Pel que fa als objectius específics trobem els següents:

- » Formar en valors.
- » Millorar les competències transversals.
- » Establir vincles entre estudiants i entitats socials.
- » Sensibilitzar per a erradicar estigmes.
- » Eliminar estereotips.

Justificació

La Universitat de Girona (UdG) vol promoure el compromís social entre els estudiants per tal que esdevinguin ciutadans actius i responsables socialment. Per a fer-ho efectiu, els ofereixen cursos de formació en l'àmbit de la cooperació per al desenvolupament, el voluntariat, el treball amb persones amb discapacitat, la sostenibilitat, la salut i l'educació, entre molts altres. Així mateix, aquesta formació es complementa amb activitats solidàries que es porten a terme en col·laboració amb entitats socials de les comarques gironines. D'aquesta manera, els estudiants tenen la possibilitat de treballar sobre el terreny i reflexionar sobre els coneixements teòrics adquirits en els cursos.

Actors involucrats

Entitats socials amb les quals la UdG estableix un conveni de col·laboració per a fer activitats solidàries.

Destinataris

Alumnat de la UdG, fonamentalment dels estudis de grau, tot i que el programa també és obert a estudiants de màster i doctorat que volen formar-se en els diferents àmbits del compromís social.

Actuacions

El programa de voluntariat de la UdG inclou aquestes dues fases diferenciades:

Formació

1. Identificació de necessitats formatives.
2. Oferta de cursos de formació per tal que les persones voluntàries adquireixin coneixements bàsics sobre els drets humans, els Objectius de desenvolupament sostenible o la gestió de respostes a emergències humanitàries, així com de cursos d'introducció al voluntariat o a la cooperació universitària al desenvolupament. També ofereix cursos més específics per al treball amb persones amb discapacitat o bé per a la sensibilització en temes com la perspectiva de gènere o la sostenibilitat.
3. Avaluació de la formació, tant quantitativament (nombre d'estudiants) com qualitativament (satisfacció dels participants, aprenentatges adquirits, adequació dels continguts a les seves necessitats...), així com mesures a llarg termini per a veure com evoluciona en els diferents cursos.

Activitats solidàries

1. Detecció, valoració i selecció de les entitats socials de les comarques gironines on l'alumnat podrà dur a terme les activitats de voluntariat.
2. Signatura del conveni de col·laboració entre la UdG i l'entitat social per a fer activitats solidàries.
3. Difusió de l'oferta d'activitats mitjançant la pàgina web de la Unitat de Compromís Social de la UdG i de les xarxes socials, on es concreten les tasques que cal dur a terme, els horaris, el perfil de l'estudiant que s'està buscant, etc.
4. Procés d'inscripció de l'alumnat i revisió de les peticions per a comprovar els antecedents per delictes sexuals en el cas d'activitats amb menors.
5. Posada en contacte de l'alumne amb l'entitat i signatura del document de drets i deures.
6. Incorporació a l'entitat, acompanyament i suport.
7. Avaluació un cop finalitzada l'activitat, tant per part de l'estudiant com de l'entitat.

Resultats obtinguts

Durant el curs 2018-2019, s'han dut a terme 15 cursos de formació i 266 projectes de voluntariat. Hi han participat més de 1.300 estudiants que han aconseguit adquirir competències transversals pel que fa al treball en equip i a la capacitat d'escoltar, de col·laborar i de respectar, així com un increment de la responsabilitat o de l'habilitat en la resolució de conflictes.

Més informació a:

<https://www.udg.edu/ca/compromis-social/Arees/Voluntariat>

3.6. Experiències de la Universitat de Lleida (UdL)

Títol Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de la Producció Agroalimentària	Breu resum de l'experiència La Comunitat de Tecnologies de la Producció Agroalimentària (COTPA) forma part de les comunitats de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent de la Generalitat (RIS3CAT), amb l'objectiu principal d'innovar i d'incorporar tecnologies sostenibles i transversals en el camp de la producció i la transformació alimentària.
Universitat Universitat de Lleida	
Paraules clau [agroalimentari], [innovació], [especialització intel·ligent], [transferència de coneixement], [sostenibilitat]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 2. Fam zero ODS 4. Educació de qualitat ODS 7. Energia neta i assequible ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 13. Acció climàtica ODS 15. Vida terrestre	

Descripció de l'experiència

Objectius

L'Estratègia de Recerca i Innovació per a l'Especialització Intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT) és la resposta de Catalunya a l'exigència de la Comissió Europea que els estats i les regions de la Unió Europea elaborin estratègies de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent (*Research Innovation Strategies for Smart Specialisation, RIS3*) que s'ajustin al seu potencial d'innovació.

Dins aquest marc, la Comunitat RIS3CAT de Tecnologies de la Producció Agroalimentària (COTPA), liderada per la Universitat de Lleida (UdL), té els següents objectius principals:

- » Millorar la gestió agrícola i la intensificació sostenible dels sistemes agrícoles, considerant els sistemes d'alt valor natural amb baixos *inputs*, d'acord amb el clima actual i futur, i la disponibilitat de recursos.
- » Promoure tecnologies que consumeixin menys matèries primeres, aigua i energia.
- » Analitzar l'efecte de la variabilitat climàtica en tota la cadena alimentària.
- » Contribuir a la reducció de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (captura de carboni, i disminució de l'ús de productes d'origen fòssil i de les emissions de gasos del sector agrícola i les associades al canvi indirecte de l'ús de la terra).
- » Implantar estratègies d'economia circular en la producció agroalimentària.

- » Fer servir les tecnologies d'adquisició de dades per a aconseguir un impacte mesurable en la producció agroalimentària.

Justificació

L'augment de la població mundial en les properes dècades incrementarà significativament la producció d'aliments i afectarà la demanda d'aliments cada vegada més variats i d'alta qualitat; per tant, s'ha de garantir un subministrament d'aliments sostenible, que preservi els recursos naturals limitats i eviti un impacte ambiental perillós.

El sistema alimentari necessita innovar per a garantir una producció sostenible i més eficient, i afegir valor als coproductes o als residus de la producció agroalimentària que actualment no són utilitzats com a aliments. També cal incorporar el concepte d'economia circular per tal d'arribar a un aprofitament complet de la producció.

En aquest context, la COTPA es va formular com una iniciativa d'innovació que liderés la transferència de tecnologia al sector productiu i industrial agroalimentari. El projecte remarca dos grans objectius, com són la innovació en l'àmbit agroalimentari, motor econòmic del nostre territori, i la transferència tecnològica entre els diferents actors i entitats involucrats en aquest sector, de manera que faciliti la transferència no tan sols de coneixements i tecnologies, sinó també de procediments i sistemes de treball, i fomenti la col·laboració entre l'empresa pública i la privada.

Els àmbits d'acció dels projectes de la nostra comunitat s'emmarquen entre alguns dels objectius clau a dintre del territori, com són la responsabilitat social, la sostenibilitat, el benestar animal i l'economia circular.

Actors involucrats

Líder de la COTPA: Universitat de Lleida

Els membres beneficiaris del pla d'actuació de la COTPA formen un consorci que comprèn grans empreses, agents de recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I), i petites i mitjanes empreses i clústers, a més d'un gran nombre d'entitats col·laboradores.

Aquesta comunitat incorpora empreses i organismes de recerca que són representatius de l'àmbit agroalimentari pel que fa a la producció tant agrícola com ramadera. D'altra banda, i tenint en compte l'objectiu de la COTPA pel que fa a la tecnificació de la producció, hi incorpora empreses i centres tecnològics que puguin aportar innovació al sector.

Projecte	Líder	Àmbit
LISA	FEMAC	Sostenibilitat - Responsabilitat social - IdC
IoE-Crops	Eurecat	Sostenibilitat - Responsabilitat social - IdC
FRUIT3CAT	Fruits de Ponent	Biotecnologia
REGEVA	Piensos del Segre	Biotecnologia
SMART FARM	SNIBA (UAB)	Benestar animal - Responsabilitat social - IdC
Lipoxifeed	ITPSA	Sostenibilitat - Economia circular

Socis

- » **LISA:** FEMAC / FASET / CETAQUA / AGROPIXEL / CODORNIU / FECAC / IRTA / UdL.
- » **IoE-Crops:** EURECAT / SOLA / ITC / ARCUSIN / Modpow / Batsi / SALTO / FEMAC / FECAC / MAS BADIA / IRTA.

- » **FRUIT3CAT: FRUITS de PONENT** / IRTA / GIRONA FRUITS / GIROPOMA / EMPORDA / NUFRI.
- » **REGEVA: PISESA** / INNOVEX / GESCASER / Vall Companys / UdL.
- » **SMARTFARM: UAB-SNIBA** / BONAREA / ALLIC / YMAGING / Vall Companys.
- » **LIPOXIFEED: ITPSA** / NOREL / BONAREA / UAB-SNBA / UB-Libifood / LEITAT.

Destinataris

La COTPA té una àmplia gamma de destinataris, entenent com a tals particulars, empreses i entitats, que es podran beneficiar dels resultats obtinguts amb el desenvolupament dels projectes que conformen la nostra comunitat, que són aquests:

- » Empreses productores dels àmbits dels cultius extensius, el raïm, la fruita dolça i la fruita seca, amb una optimització de les seves produccions, una disminució de costos i el compliment de les pautes de sostenibilitat marcades per la Comunitat Europea.
- » Empreses productores d'animals (porcí i boví lleter), amb una optimització de les seves produccions, una disminució de costos i el compliment de les pautes de sostenibilitat i de benestar animal marcades per la Comunitat Europea.
- » Empreses productores d'aliments per a animals, que podran millorar la qualitat dels seus productes amb solucions basades en l'economia circular.
- » Empreses de l'àmbit tecnològic, que podran utilitzar les tecnologies desenvolupades.
- » Institucions de recerca, que podran validar els seus prototips i dissenys, tant industrials com digitals.
- » Consumidors finals, que tindran accés a uns aliments més sans obtinguts amb una producció més sostenible i a uns costos assumibles.
- » La societat en general, que avança en el gran repte d'incrementar les produccions d'aliments, controlant-ne els costos i amb una producció basada en els principis de sostenibilitat, benestar animal i economia circular.

Actuacions

Les diferents actuacions dutes a terme es divideixen en els sis projectes que formen la comunitat i que són els següents:

Low Input Sustainable Agriculture (LISA): Té com a principal objectiu aplicar als cultius les quantitats òptimes de recursos com aigua, adobs i fitosanitaris, un repte que és necessari per a assegurar la sostenibilitat econòmica i mediambiental de l'agricultura.

Internet of Extensive Crops (IoE-Crops): Té la missió de millorar la productivitat, l'eficiència i la resiliència de les explotacions de conreus extensius mitjançant el suport a la gestió agronòmica amb tecnologies basades en l'Internet de les coses (IdC).

FRUIT3CAT: Té com a objectiu essencial l'obtenció de noves varietats de pomera, perera i presseguer resistents a les principals malalties d'alt impacte econòmic a les zones fruïteres de Catalunya que, alhora, tinguin una gran qualitat i estiguin adaptades a les condicions edafoclimàtiques d'aquestes zones de producció, caracteritzades pels climes calorosos i secs en el període estival.

REGEVA: Planteja noves estratègies per a controlar el virus de la síndrome respiratòria i reproductiva porcina. El repte fonamental és el desenvolupament de noves eines per a controlar la malaltia més important que afecta la producció porcina a Catalunya i al món.

SMARTFARM: Pretén contribuir a la tecnificació intel·ligent i rendible de les granges catalanes per a millorar l'eficiència i el benestar dels animals i dels ramaders.

LIPOXIFEED: Té com a objectiu la cerca i valorització de subproductes grassos i d'antioxidants per a millorar el valor nutricional i la qualitat de vida útil dels pinsos i dels aliments d'origen animal.

Resultats obtinguts

Encara que els projectes de la COTPA estan en fase de desenvolupament, s'ha arribat aproximadament al 50% del pla de treball previst i, en la majoria, s'han començat a obtenir uns resultats molt positius, tant pel que fa als plans d'actuacions presentats com als resultats indirectes en l'àmbit de les produccions i les tecnologies en què s'està treballant.

Durant l'any 2020, es començaran a donar a conèixer i a publicar la totalitat dels resultats obtinguts.

Més informació a:

www.cotpa.org

<https://www.accio.gencat.cat/ca/serveis/innovacio/innovacio-empresarial-i-rd/comunitats-ris3cat/>

<http://catalunya2020.gencat.cat/ca/ris3cat/>

<http://www.udl.cat/ca/recercaNew/ambits/Agroalimentacio/>

<http://www.udl.es/ca/recercaNew/Estrategia/ProjectesInstitucionals/>

Twitter [@RIS3_COTPA](https://twitter.com/RIS3_COTPA)

Títol Formació dual: la integració de formació i treball	Breu resum de l'experiència La formació dual és una modalitat formativa que té per objectiu millorar l'ocupabilitat per mitjà de la integració de formació i treball, amb la cooperació entre universitat i empresa o institució per a un projecte formatiu únic.
Universitat Universitat de Lleida	
Paraules clau [ocupabilitat], [innovació], [transferència de coneixement], [cooperació universitat-empresa]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures	

Descripció de l'experiència

L'objectiu general i principal del projecte és millorar l'ocupabilitat dels titulats per mitjà d'una integració de formació i treball que aportí una millora de la qualitat competencial de l'estudiantat a fi que aconseguís una bona base acadèmica acompanyada d'un coneixement profund del món professional.

La planificació estratègica de la Universitat de Lleida (UdL) estableix com a eixos estratègics, entre d'altres, els següents:

- » Adaptar d'una manera dinàmica i permanent l'oferta formativa de la UdL als requeriments i a les demandes socials actuals i futures.
- » Facilitar l'ocupabilitat dels estudiants de la UdL mitjançant una formació acadèmica i personal que tingui prou reconeixement professional i social.
- » Reforçar la funció de la UdL com a motor de desenvolupament personal, social i econòmic del seu entorn territorial.

La qüestió és quines accions concretes cal dur a terme per tal d'assolir aquests objectius. Hi ha diverses estratègies que poden conduir a complir-los, algunes de les quals ja s'estaven adoptant a la UdL des de fa alguns anys, com per exemple les pràctiques curriculars obligatòries en empreses i institucions per a tot l'estudiantat de graus, o l'establiment d'espais d'interrelació d'agents socials i el món acadèmic. Després de conèixer les estratègies emprades en altres institucions internacionals, es va fer la reflexió sobre si ja era suficient el que es feia o si encara es podia fer més i millor. L'experiència del model d'alternança francès o de la formació dual de Baden-Württemberg van ser uns referents a l'hora de generar un model propi de formació dual adaptat a les especificitats dels ensenyaments de la universitat, així com de l'entorn social i del marc normatiu.

Un projecte de formació dual significa que una persona es forma en dos entorns, l'acadèmic i el professional, d'una manera alternada en el temps, i adopta alhora el rol d'estudiant i el de treballador. Requereix que tots dos entorns es reconeguin la capacitat formativa en el mateix grau d'importància i col·laborin intensament per a una veritable integració dels aprenentatges que es produeixen en cadascun dels entorns.

Això es porta a terme mitjançant la implicació dels tres actors que formen part del model, treballant coordinadament per aconseguir un programa formatiu per a una persona: l'estudiant, el tutor acadèmic i el tutor d'empresa.

La primera experiència a la UdL en formació en alternança va ser durant el curs 2012-2013 amb el grau d'educació primària. Per a aquest projecte, es va comptar des de l'inici, i d'una manera permanent, amb la col·laboració dels Serveis Territorials de Lleida del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, que estan implicats tant en l'organització del programa formatiu com en els corresponents desplegament i seguiment. Els estudiants alternen, des de l'inici del grau i durant tot el programa, la formació a la universitat i la formació en centres escolars.

Les següents formacions que es van desenvolupar van ser en l'àmbit de les enginyeries, tant en formació reglada com en formació contínua. En tots els casos, s'ha dut a terme un treball intens de comunicació amb empreses del territori a fi d'explicar-los en què consisteix la formació dual, quins compromisos suposa per a cadascuna de les parts i quins beneficis aporta a cada actor. Un cop manifestat el compromís de les empreses disposades a participar en el projecte, s'ha treballat més detalladament amb cadascuna en la definició dels projectes formatius i en els procediments per tal de formalitzar el desplegament del programa.

Un aspecte clau del procés és la definició de la metodologia de seguiment de cadascun dels estudiants pel que fa al progrés formatiu a dins de les empreses, de les metodologies d'avaluació i de les evidències necessàries per a acreditar el procés. Tot això es materialitza en un document que concreta el projecte formatiu a dins de l'empresa, fixa les competències que cal treballar en relació amb aquest projecte i les reunions de seguiment mínimes per a valorar-ne el progrés i, si escau, fer les correccions necessàries, estableix les metodologies i evidències d'avaluació, i registra tot el procés.

L'estudiant que segueix la formació dual en algun dels programes d'enginyeria gaudeix d'un doble estatus: el d'estudiant, ja que té una matrícula formalitzada amb la universitat, i el de treballador, ja que disposa d'un contracte de treball amb l'empresa. Aquest és un aspecte fonamental del model: l'estudiant ha de ser considerat i tractat a l'empresa com un treballador més, encara que amb uns encàrrecs adequats a la seva formació i acordats amb els responsables acadèmics de la universitat. D'aquesta manera, el grau de compromís amb el programa, tant de l'estudiant com de l'empresa, és molt alt. Alhora, posa l'estudiant en situacions reals de treball que li permeten comprovar la seva vocació per la professió, aprendre la cultura empresarial i enfrontar-se a situacions experimentals que provoquen l'adquisició tant de competències professionals com de competències transversals.

Els programes que està oferint la UdL en formació dual dins l'àrea d'enginyeries i d'arquitectura són els màsters d'Enginyeria Informàtica, el Màster d'Enginyeria Industrial, el Màster en Enginyeria Agronòmica, el Màster de Gestió i Innovació en la Indústria Alimentària, el grau en Arquitectura Tècnica i Edificació, i el Màster en Direcció d'Operacions i Distribució, aquest últim, en el marc de la formació contínua.

Una de les contribucions més importants per a les empreses de la modalitat formativa és l'oportunitat que s'obre d'introduir-hi innovacions. Aquesta és una gran oportunitat, tant per a l'estudiant, a qui permet treballar en un projecte molt més ampli i enriquidor, com per a l'empresa, a la qual permet generar un coneixement que li aporta un valor important. Arran d'aquestes col·laboracions, s'ha donat el cas que algun projecte de formació de màster ha pogut tenir continuïtat i també n'ha tingut l'estudiant a l'empresa en el marc d'un doctorat industrial.

Més informació a:

www.dual.udl.cat

Promoció i desenvolupament de la formació dual en el sistema universitari català

(<http://dual.udl.cat/wp-content/uploads/2017/05/informe-formacio-dual.pdf>)

Títol Aprendre sempre, arreu: Aules d'Extensió Universitària de la Universitat de Lleida	Breu resum de l'experiència Per mitjà d'aquesta iniciativa consistent a implantar Aules d'Extensió Universitària a totes les comarques, obertes a tot tipus de públic pel que fa a formació i edat, la Universitat de Lleida reforça la seva presència i els valors que té associats a tot el territori, i contribueix a crear i consolidar comunitats de ciutadans agrupats per l'afany de cultura i de saber.
Universitat Universitat de Lleida	
Paraules clau [educació al llarg de la vida], [territori], [cultura], [aprenentatge intergeneracional]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 3. Salut i benestar ODS 4. Educació de qualitat ODS 16. Pau, justícia i institucions sòlides	

Descripció de l'experiència

Les Aules d'Extensió Universitària (AEU) de la Universitat de Lleida (UdL) són espais de formació permanent, adreçats a un públic ampli, sense límit d'edat, joves o grans, i amb inquietuds culturals, que volen disposar d'un lloc de trobada per a aprendre, formar-se, intercanviar coneixements i discutir sobre temes que els semblen d'interès. Les AEU faciliten el fet de recordar la cultura ja adquirida i, alhora, d'accedir a coneixements nous. Però les AEU no són tan sols un espai per a l'ampliació del coneixement; un dels seus actius més importants és la dimensió social i cívica com a eina que permet desenvolupar estratègies de participació i cohesió social, així com d'implicació personal, en projectes comunitaris i cívics.

Nascudes ja fa més de trenta anys, amb un cert vessant assistencial i orientades en principi a un col·lectiu que solia definir-se com a «gent gran», en els darrers temps la filosofia de les AEU de la UdL ha anat evolucionant i actualitzant-se.

Durant els darrers anys, la UdL ha apostat decididament per ampliar, amb un model propi, aquest programa. El curs 2010-2011 hi havia cinc AEU actives tutelades per la UdL (a Lleida, Tàrrrega, Cervera, Balaguer i Mollerussa), amb un total de 1.029 alumnes matriculats. Des de llavors, el nombre d'aules i d'alumnes s'ha multiplicat per quatre, i el curs 2018-2019 ha tancat amb 4.738 participants. Les xifres parlen per si soles. Sens dubte, és l'activitat cultural de més impacte arreu del territori.

Tanmateix, l'increment del nombre de participants no és l'únic tret distintiu de les nostres AEU; també ho és l'àmplia implantació territorial que tenen, perquè aquest ha estat un altre dels envits de la UdL en relació amb les AEU. Fidels a la vocació de la UdL de ser una universitat realment incardinada al territori que li és natural, més enllà de paraules i declaracions, hem fet tots els possibles per a eixamplar la seva presència impulsant la creació de noves aules per tota la demarcació. El curs 2018-2019, les AEU adscrites a la UdL ja han estat més de vint, disseminades arreu del territori, en poblacions grans i no tan grans, algunes amb esperit comarcal, cadascuna amb una personalitat pròpia. El cas és que, a més de les inicialment citades, poblacions com Guissona, Sant Guim de Freixenet, Tremp, les Borges Blanques, Viella, Agramunt, Alcarràs, Almenar, Linyola, Esterri d'Àneu, Almacelles, el Pont de Suert, Aitona, Soses,

Torres de Segre, Bellpuig o la Granadella, a més de la recent incorporació d'Igualada, gaudeixen d'aquest espai de coneixement i sociabilitat que són les Aules d'Extensió Universitària.

En definitiva, molts ciutadans del territori de Lleida han vist aparèixer, durant els darrers anys, un actor nou en el paisatge cultural de les respectives poblacions i comarques: les AEU. Molts no sabien de què es tractava ni n'havien sentit a parlar mai; no sabien que, en realitat, aquesta era una eina que els havia de ser força útil, una eina destinada a satisfer una necessitat íntima que potser ni tan sols intuïen: la necessitat del coneixement.

El model de les AEU de la UdL es fonamenta en el principi d'autonomia màxima de cada aula. En tots els casos es tracta d'associacions socioculturals sense ànim de lucre que s'han constituït en cada població o territori –algunes han nascut ja amb vocació comarcal o d'una manera mancomunada entre diversos municipis–, en les quals la implicació i participació dels associats en la definició del model de funcionament i el tipus d'activitats a desenvolupar és un valor fonamental.

Des de la coordinació del programa, es considera una virtut que cada aula tingui una personalitat pròpia, una identitat particular quant a la fórmula organitzativa, els tipus d'activitats, la periodicitat, etc.

La universitat els ofereix tutela i acompanyament, ajuda i facilitats, però sense intervencionisme. La UdL hi participa ajudant en l'organització, la supervisió, el seguiment i l'avaluació del funcionament, i vetlla per garantir un rigor universitari en totes les activitats que s'hi fan. Però també actua en una altra dimensió, que és facilitar la interacció de les diferents aules mitjançant la promoció de trobades regulars de les juntes per tal de compartir models i informació o donar formació tècnica orientada a l'optimització de la gestió de les respectives associacions (gestió econòmica, protecció de dades...), a més d'impulsar periòdicament trobades generals en diversos punts del territori.

Tot reconeixent l'autonomia de cada aula a l'hora de dissenyar el programa d'activitats, adaptat sempre a la realitat social en la qual s'inscriuen, la universitat exerceix el seu paper per mitjà de l'assessorament en l'elaboració de programes i del suport en el desenvolupament de processos de treball, en la promoció d'ofertes de serveis i noves activitats adequades als objectius, i en la canalització de l'intercanvi d'informació, de parers i d'experiències entre les diferents aules.

A part d'una aposta decidida per la implantació de noves AEU arreu del territori, una altra característica del model de les AEU de la UdL és el caràcter intergeneracional. S'ha deixat enrere el concepte i l'ideari d'unes «Aules d'Extensió Universitària per a la Gent Gran» i ara es busca decididament l'intercanvi intergeneracional. En el darrer curs, per exemple, han participat en les nostres AEU alumnes d'una franja d'edat molt àmplia, des de 16 fins a 95 anys. Naturalment, el gruix dels participants el formen persones de més de 60 anys, jubilades o no; però, entre els objectius que cal assolir en el futur immediat, hom considera prioritari iniciar actuacions destinades a aconseguir més interacció entre els alumnes de les aules i els de la universitat o de secundària, mitjançant el disseny i la implementació de programes i activitats conjuntes.

3.7. Experiències de la Universitat Rovira i Virgili (URV)

Títol	Breu resum de l'experiència
El Campus Extens de la URV o l'aliança de la URV amb el seu territori	
Universitat Universitat Rovira i Virgili	
Paraules clau [xarxa], [territori], [transferència de coneixement]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit del lideratge social	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 17. Aliança pels objectius	El Campus Extens de la Universitat Rovira i Virgili (URV) pretén reforçar el vincle entre les comarques meridionals de Catalunya i la seva universitat pública de referència, amb la participació dels ajuntaments i altres ens de la demarcació, el suport de la Diputació de Tarragona i la col·laboració de l'Institut Ramon Muntaner.

Descripció de l'experiència

El Campus Extens de la URV és un projecte estratègic de la tercera missió de la universitat, la missió territorial, de compromís amb les institucions i els agents motors del desenvolupament del territori, en totes les dimensions, des del vessant més cultural fins al més social i econòmic.

En compliment del seu compromís amb el territori i per tal d'apropar-hi el coneixement, la universitat ha desenvolupat un projecte únic al país, el Campus Extens de la URV, format per una xarxa de seus en diversos municipis de la demarcació de Tarragona: Salou, Cambrils, Amposta, la Sénia, Santa Coloma de Queralt, Valls, Móra d'Ebre, Torredembarra, la Pobla de Mafumet, Tortosa Tarragona, Reus, Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant i Montblanc – Conca de Barberà. El projecte permet a la universitat copsar les necessitats de la societat i del seu territori, i també facilita el fet de donar-hi resposta mitjançant el disseny d'actuacions específiques, de manera que contribueix al progrés de les comarques meridionals de Catalunya. A llarg termini, cadascuna de les seus ha d'esdevenir un punt de trobada entre la universitat i els diversos agents locals, des d'entitats culturals com orfeons, grups teatrals o centres d'estudis, fins a representants del teixit productiu com agrupacions empresarials o professionals en actiu, amb l'objectiu de potenciar la generació de noves sinergies.

Des dels inicis, el projecte Campus Extens de la URV compta amb el suport econòmic de la Diputació de Tarragona i la col·laboració dels ajuntaments, que acullen les seus i posen recursos humans i materials municipals a la disposició de la universitat per a la realització de les activitats. També cal destacar la col·laboració amb l'Institut Ramon Muntaner, que ha fet una tasca facilitadora del contacte entre la universitat i els ajuntaments, i els centres d'estudis locals.

La implantació física actual del Campus Extens està constituïda per una xarxa de seus de tipologia diversa, en territoris tant costaners com de muntanya, i amb presència en nuclis de població de diferents característiques. Si es pren com a referència el nombre d'habitants dels municipis, es pot dir que s'ha aconseguit arribar a poblacions significatives de l'entorn, ja que és present en sis de les deu capitals de comarca: Amposta, Tortosa, Móra d'Ebre, Reus, Tarragona i Valls. A grans trets, es pot concloure que la majoria de les seus es troben en uns nuclis determinants, demogràficament parlant, com a mínim, dintre de l'àmbit comarcal.

El Campus Extens ha esdevingut la plataforma que permet a la URV estendre i apropar les seves potencialitats, els seus serveis i les seves activitats al territori. Si són diverses les potencialitats i les àrees d'expertesa de la Universitat, també ho són les activitats organitzades per les seus o en les quals participen o col·laboren. Així, en les programacions, podem trobar-hi des d'activitats més acadèmiques, com cicles de conferències, taules rodones i presentacions de llibres, fins a activitats més lúdiques, com concursos de fotografia, exposicions o sortides d'observació astronòmica.

En el marc del Campus Extens es duen a terme els tres tipus d'actuacions següents:

Activitats extenses de la URV

Aquest grup el configuren totes les activitats que ja es fan a la URV, impulsades sobretot per les diferents unitats de la universitat mateixa (facultats, serveis centrals...) i que troben en el Campus Extens un espai de la URV per a poder projectar la seva actuació.

Activitats pròpies del Campus Extens

Aquestes activitats es dissenyen i programen conjuntament per a totes les seus que formen part de la xarxa del Campus Extens de la URV.

Activitats específiques de l'àmbit territorial

Aquestes activitats es generen en cada seu, i estan orientades a donar resposta a les necessitats i expectatives específiques locals i territorials. En aquest sentit, les seus actuen com a nuclis de dinamització cultural, tant per al territori com per a la resta de les seus, en la mesura que les activitats que s'organitzen són exportables, alhora que afavoreixen les sinergies amb els sectors productius.

Cada curs acadèmic es programen més de dues-centes activitats de tipologies diverses, algunes de caràcter puntual, com els concursos de fotografia o les sortides de camp, i d'altres de més durada i formades per diverses sessions, com els cicles de conferències o els clubs de lectura. Cal esmentar que, en el cas de comptabilitzar les diverses sessions com a activitats individuals, la xifra augmentaria fins a situar-se al voltant de tres-centes activitats. A més, el conjunt de les activitats programades abasta àrees de coneixement diverses i arriba a unes deu mil persones.

Cadascuna de les seus que configuren la xarxa del Campus Extens de la URV té una persona o entitat responsable, integrada en l'àrea d'influència corresponent i coneixedora del teixit social i econòmic en el qual està immersa. La direcció de les activitats, doncs, recau en l'agent responsable de cadascuna, que actua coordinadament amb l'equip responsable del projecte a la URV.

Hi ha el Consell del Campus Extens, en el qual participen les diferents seus mitjançant el responsable i les persones que li donen suport. L'objectiu principal d'aquestes reunions és que esdevinguin el fòrum on els responsables de les seus i altres implicats en la gestió de les activitats posin en comú experiències i inquietuds, i facilitin als responsables polítics el seguiment del projecte i la definició i comunicació de les directrius i la filosofia. D'altra banda, i per tal d'enriquir encara més aquest espai de debat, en la majoria d'ocasions, s'ha convidat alguna persona relacionada amb temes rellevants per al projecte.

En el decurs de les trobades, que solen tenir lloc a l'inici i al final del curs acadèmic, el tema principal és la programació d'activitats de cada seu, de manera que cada responsable disposa d'un espai per a presentar el curs que s'inicia i les previsions del curs següent.

Més informació a:

<http://www.urv.cat/ca/societat-empresa/campus-extens/>

Títol Programa «Col·labora en un projecte de cooperació internacional» de la URV	Breu resum de l'experiència Aquest programa suposa una alternativa útil i viable, que permet estrènyer les relacions amb els agents de cooperació de l'entorn universitari i possibilita donar impuls al potencial humà i solidari de la universitat i, al seu torn, millorar els projectes de les organitzacions no governamentals per al desenvolupament (ONGD) que requereixen especialistes per a completar les seves accions de cooperació internacional.
Universitat Universitat Rovira i Virgili	
Paraules clau [innovació], [solidaritat], [gènere], [cooperació internacional], [transferència de coneixement], [places], [col·laboració], [ONGD], [organitzacions no governamentals per al desenvolupament]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Neix una idea, es consolida un projecte

Fruit de la reflexió que en matèria de cooperació es duu a terme en els últims anys en les universitats espanyoles, i tenint en compte que el Codi de Conducta de les Universitats en Matèria de Cooperació al Desenvolupament esmenta que «les universitats han d'afavorir l'establiment d'un diàleg fluid i de mecanismes de coordinació d'esforços amb la resta d'agents socials de la cooperació, entenent aquesta de manera complementària i no competitiva, i buscant en conseqüència el suport mutu i la conjunció d'esforços amb aquests», sumat al potencial que es troba a la universitat en matèria de cooperació al desenvolupament, va sorgir a la Universitat Rovira i Virgili (URV) de Tarragona una iniciativa que permetia l'encaix entre les inquietuds solidàries de la comunitat universitària i les necessitats més especialitzades de les ONGD del territori d'influència. Ha estat així com el programa «Col·labora en un projecte de cooperació internacional», iniciat el 2008, ha anat prenent forma fins avui.

És ben sabut que, en molts casos, les ONGD que treballen sobre el terreny troben obstacles afegits a la dificultat que representa la realització d'un projecte en condicions complexes, difícils de superar amb els recursos humans dels què disposa l'organització. D'altra banda, és obvi que la universitat, com a institució especialitzada en la formació i en la recerca al màxim nivell, disposa d'uns recursos, tècnics i humans, que la fan especialment adequada per a la cooperació en el desenvolupament, i que aquests recursos han de ser aprofitats i posats a la disposició de la societat en general, fins i tot més enllà de l'àmbit territorial de la institució.

El Centre de Cooperació al Desenvolupament URV Solidària de la URV (CCD-URVS) va detectar que uns determinats projectes duts a terme per les ONGD col·laboradores no quedaven ben resolts per manca d'especialistes en alguns moments puntuals del procés de realització. A partir d'aquest moment, i com a producte d'un procés d'observació i anàlisi, va procedir a identificar els elements clau que podien resoldre aquesta problemàtica i, així mateix,

va avaluar els recursos propis per a mesurar la capacitat real d'incidir positivament en els projectes en els quals el CCD-URVS estava compromès.

Així, va formular la proposta que aquí s'exposa a les ONGD col·laboradores que tenien projectes en marxa susceptibles d'incorporar-hi personal especialitzat, de manera que aquesta acció contribuís a millorar-los i que, a més, no suposés una càrrega econòmica, ni per al projecte, ni per a la organització. La proposta va ser molt ben acollida. Per això, després d'un període de revisió i perfeccionament de la idea, naixia l'acció que ara presentem, com a exemple clar de cooperació universitària.

El pas següent va ser obrir la primera convocatòria interna de perfils (2008), orientada a incorporar especialistes universitaris de diferents perfils en projectes sobre el terreny en col·laboració amb diferents ONGD.

A banda dels documents exigits als candidats, les condicions de participació incorporen característiques com ara assumir la missió, la visió i els objectius de l'ONGD, conèixer exhaustivament el projecte per al qual s'ha convocat la col·laboració, participar en les activitats relacionades, tenir disponibilitat per al desplaçament associat al projecte i participar en les activitats de difusió i sensibilització posteriors que se'n derivin.

Així mateix, pel que fa als criteris d'avaluació i selecció, es consideren els aspectes següents: adequació al perfil acadèmic i professional, preferent de cada plaça (50% de la valoració); formació i experiència en cooperació internacional (20% de la valoració); formar part activa d'alguna entitat o col·lectiu de cooperació o dur a terme activitats anàlogues (20% de la valoració), i demostrar prèviament a l'inici del projecte un compromís ferm en totes les fases que el conformen (10% de la valoració).

Es va establir que el perfil podria quedar desert si cap de les candidatures presentades superava el 50% de la valoració.

Objectius. Cooperació i sensibilització, una suma necessària

Les metes que el programa es va marcar en un inici eren abundants i diverses, però aquí assenyallem les que encara avui formen part de l'estructura principal i de l'essència del projecte. Són les següents:

1) Suport i compromís del CCD-URVS amb les necessitats de les ONGD de l'entorn territorial.

Accions:

- » Interacció i vincle amb ONGD del propi àmbit territorial.
- » Estudi previ de la problemàtica concreta i del context global dels projectes.
- » Identificació i avaluació de necessitats específiques en projectes de cooperació.
- » Col·laboració del personal de la comunitat universitària en projectes de cooperació.
- » Avaluació dels recursos propis (econòmics i humans) per a la correcta col·laboració del CCD-URVS en els projectes.
- » Accions de formació específiques per a necessitats concretes.

2) Facilitació a tota la comunitat universitària de la possibilitat de col·laborar en projectes de cooperació.

Accions:

- » Identificació de necessitats específiques en els projectes de les ONGD susceptibles de ser cobertes per membres de la comunitat universitària.

- » Comunicació clara i concisa sobre els llocs a cobrir, sobre l'ONGD sol·licitant i sobre el projecte a dur a terme i el seu context.
- » Suport en la gestió de la logística necessària: visats, vacunacions, assegurances, vols, etc.
- » Finançament del desplaçament dels candidats escollits.

3) Sensibilització de la comunitat universitària i de la societat de l'entorn sobre els problemes de desigualtat en un món global per mitjà dels projectes del CCD-URVS.

Accions:

- » Formació i assessorament durant totes les fases del projecte.
- » Activitats de sensibilització (exposicions, seminaris, conferències...) sobre les temàtiques relacionades amb el treball de camp dut a terme i sobre els problemes socials, ambientals, econòmics, etc., associats a aquest.

Metodologia. Treball en equip, formació, ciència i utilitat

El mecanisme que articula el funcionament del programa es basa en una relació de confiança mútua en què les organitzacions sol·licitants han d'exposar el projecte i les seves necessitats específiques. Un cop avaluada positivament la viabilitat del projecte per part de l'equip tècnic del CCD-URVS, totes les parts integrants col·laboren estretament amb vista a un objectiu comú:

El voluntari-especialista (estudiant, docent o personal tècnic):

- » Posa a la disposició del projecte els seus temps, experiència i treball.
- » Es compromet amb la missió i els objectius del projecte.
- » Es compromet a divulgar els resultats de la seva actuació.

L'ONGD

- » Fa la sol·licitud d'una necessitat específica i puntual a la universitat.
- » Col·labora en la selecció de candidats i en la formació inicial d'aquests.
- » Proporciona, quan és possible, l'allotjament i l'acompanyament en el lloc d'actuació.
- » Avalua els resultats finals de l'acció i n'informa.

El CCD-URVS

- » Identifica la viabilitat del projecte i n'avalua l'ajust als requeriments del programa.
- » Assessora en la gestió i col·labora en la formació de voluntaris.
- » Finança el desplaçament del membre de la comunitat universitària que és seleccionat per al projecte.
- » Avalua els resultats finals de l'acció i n'informa.

En resum, i a la pràctica, un cop encaixat tot l'engranatge inicial que constitueix cada part interessada, s'inicia el procés, que inclou aquestes set fases seqüencials:

- 1) Anàlisi prèvia → 2) Convocatòria → 3) Selecció → 4) Assessorament i formació →
5) Treball en el terreny → 6) Avaluació del treball → 7) Difusió

A títol d'exemple, els detalls d'un dels projectes més consolidats dels darrers anys i de la proposta del curs acadèmic 2018-2019 són els següents:

- » Projecte: Forma i forma't als campaments de refugiats sahrauís.
- » ONGD / Associació nord: Associació Baix Penedès amb el Sàhara.
- » ONGD / Associació sud: RASD – Frente Polisario.
- » Localitat: Campament de refugiats sahrauí de Dakhla, Tindouf (Algèria).
- » Perfils: 6 estudiants d'educació infantil o de magisteri. 6 estudiants d'infermeria. 2 estudiants d'enginyeria informàtica.

Més informació:

<http://www.urv.cat/ca/vida-campus/extensio-universitaria/solidaritat-cooperacio/urv-solidaria/ofertescolaboracio/>

Títol La promoció del transport públic fins els campus com a peça clau en la millora ambiental i la sostenibilitat de la URV	Breu resum de l'experiència La Universitat Rovira i Virgili (URV) aborda la necessària reducció de les emissions de gasos amb efecte hivernacle (GEH) mitjançant l'actuació sobre els patrons de mobilitat dels seus membres intentant promoure els tipus de transport públic en detriment de l'ús del vehicle privat per arribar als campus. A fi d'aconseguir-ho, treballa per millorar la connectivitat dels campus amb el territori mitjançant l'autobús i el tren, incloent-hi la millora de les tarifes, per fer-los més competitius.
Universitat Universitat Rovira i Virgili	
Paraules clau [mobilitat], [transport], [sostenibilitat], [GEH], [gasos amb efecte d'hivernacle]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la governança	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 12. Consum i producció responsables ODS 13. Acció climàtica ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

El Pla de Medi Ambient de la URV, vigent des del 2010, identifica la mobilitat obligada de la comunitat universitària com al principal contribuent a les emissions de gasos amb efecte hivernacle, amb dos terços de les emissions durant el període 2005-2009.

Atenent al fet que l'objectiu principal del pla esmentat és reduir les emissions de GEH un 20% per al 2020, indica que serà necessari actuar sobre la mobilitat de la comunitat universitària per a poder reduir les emissions que se'n deriven.

En aquest sentit, el pla estableix com un dels objectius específics la reducció en un 10% de la quota modal del transport amb vehicle privat en la mobilitat universitària.

Per a assolir aquesta reducció, el Pla d'Acció Ambiental derivat estableix, entre altres actuacions, l'elaboració d'estudis de mobilitat dels diferents campus, l'aplicació de descomptes en les tarifes de transport públic, la instal·lació de pantalles informatives sobre els transport públic als campus i la coordinació permanent amb l'Autoritat Territorial de la Mobilitat del Camp de Tarragona.

De la combinació de dues de les línies d'actuació en mobilitat (tarifes i coordinació amb l'Autoritat Territorial de la Mobilitat [ATM]), sorgeixen un sèrie d'actuacions que s'han mostrat efectives i alhora ben valorades pels usuaris, que indiquem a continuació:

- » Establiment de campanyes de descompte d'un 10% en els abonaments T-10/30, T-50/30 i T-Mes de l'ATM al Camp de Tarragona per a membres de la URV (alumnat, professorat i personal d'administració i serveis), mitjançant la creació d'un títol personalitzat URV-ATM. La primera fase, entre el 2011 i el 2013, va tenir una bona acceptació, tot i que el creixement del nombre d'usuaris va ser lent. En la segona fase, iniciada el 2016 i encara en curs, l'increment d'usuaris ha estat continu, i durant el 2018 ha arribat a prop de 350.000 desplaçaments amb

l'ús d'aquests abonaments. La integració tarifària, que permet la combinació fàcil del transport interurbà amb els autobusos urbans, ha estat un facilitador d'aquest bon funcionament. Els descomptes aplicats han estat finançats directament per la URV.

- » En paral·lel a les campanyes de descomptes, s'ha estudiat conjuntament amb l'ATM i Transports de la Generalitat la procedència de l'alumnat de les facultats i escoles de la URV per a detectar demandes de transport des de poblacions veïnes fins als campus. Amb aquesta informació, s'han proposat diferents línies d'autobusos universitaris que connecten poblacions directament amb els campus, fet que afavoreix sobretot el Campus Sescelades i el Campus Bellissens, d'àmbit periurbà. D'aquestes línies proposades, actualment n'hi ha cinc en servei, amb un ús congruent amb la previsió de demanda i, en una de les línies, un ús molt superior a la previsió inicial (Reus-Sescelades-Catalunya). Hi ha noves línies universitàries proposades a la Generalitat de Catalunya tot esperant que sigui possible activar-les.
- » En combinació amb aquestes actuacions, s'ha treballat en l'adequació de nous espais als campus on crear noves parades per als autobusos interurbans, de manera que facilitin les maniobres d'embarcament i desembarcament sense afectar el trànsit dels carrers veïns. Aquestes noves parades també s'han mostrat molt útils per a persones de mobilitat reduïda usuàries del transport públic, ja que disposen d'una amplitud extra que facilita algunes maniobres dels vehicles i dels usuaris.
- » Les pantalles d'informació d'horaris de transport públic i les campanyes dutes a terme amb cartelleria i fullets repartits a l'alumnat han estat un complement que reforça el conjunt d'actuacions.

Durant el 2019, ha estat en curs una enquesta de mobilitat específica dels campus de Tarragona (Campus Catalunya i Campus Sescelades), que pretén quantificar d'una manera acurada alguns canvis incipients en les modalitats de transport que ja s'han detectat durant el seguiment dels registres d'ús del transport públic facilitats per l'ATM. Tot i que s'espera que els resultats siguin positius, de ben segur que encara no s'assolirà el 10% de canvi en la modalitat de vehicle privat que la URV té com a objectiu del Pla de Medi Ambient.

Més informació a:

<http://www.urv.cat/ca/vida-campus/universitat-responsable/medi-ambient/>

<http://www.atmcamptarragona.cat/tarifes>

3.8 Experiències de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Títol	Breu resum de l'experiència
Recerca per transformar polítiques municipals i impulsar noves formes de democràcia participativa	
Universitat Universitat Oberta de Catalunya	
Paraules clau [participació ciutadana], [cultura democràtica], [democràcia participativa], [plataforma digital]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 16. Pau, justícia i institucions sòlides	Decidim és un projecte de recerca i una plataforma digital de participació ciutadana de codi obert i amb totes les garanties democràtiques i de seguretat. La iniciativa ajuda ciutadans, organitzacions i institucions públiques a autoorganitzar-se democràticament a tots els nivells.

Descripció de l'experiència

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC) aposta per una recerca amb impacte social i que incideixi en la política pública a diferents nivells. Una de les iniciatives de la universitat que destaca en aquest sentit és Decidim, un projecte impulsat pel grup de recerca Communication Networks & Social Change de l'Internet Interdisciplinary Institute (IN3) de la UOC.

Decidim és un projecte tecnopolític i una plataforma digital gratuïta que ajuda les ciutats i organitzacions a fomentar la democràcia participativa en tots els nivells. La plataforma permet la transformació de la relació entre l'Administració i la ciutadania mitjançant la deliberació, la col·laboració i la decisió en una dimensió massiva, amb la participació de milers de persones en temps real. Per la seva part, el projecte inclou aquests elements: codi, documentació, disseny, formació, marcs legals, interfícies col·laboratives, una comunitat d'usuaris, i una visió compartida sobre processos democràtics participatius i col·lectius.

A més, Decidim potencia i empodera la comunitat, ja que permet estructurar òrgans o assemblees governamentals (consells, juntes, grups de treball) i convocatòries de consultes i referèndums, canalitzar iniciatives ciutadanes o impulsar diferents processos de presa de decisions.

Mitjançant aquest projecte, la UOC contribueix a impulsar societats amb una cultura democràtica més gran, més justes i amb institucions més sòlides, en la línia de l'objectiu de desenvolupament sostenible 16 de les Nacions Unides, que promou societats justes, pacífiques i inclusives.

Impulsar la participació i l'empoderament de la ciutadania

Desenvolupat conjuntament per la UOC i l'Ajuntament de Barcelona, Decidim té com a objectiu directe millorar i potenciar l'impacte polític i administratiu de la democràcia participativa a l'Estat espanyol, però també impulsar els moviments socials com a plataforma de coordinació massiva per a l'acció col·lectiva, independentment de les administracions públiques. L'accés gratuït i lliure a les diferents eines del projecte, així com la transparència en el codi, permet que les persones puguin adaptar la plataforma a les seves necessitats, desenvolupar noves aplicacions i compartir-les amb altres usuaris, en un exercici de cocreació col·lectiva. Per aquest motiu, l'eina està començant

a utilitzar-se per a l'autogestió social, econòmica i política: per a l'organització interna de cooperatives de consumidors i productors o per ajudar els moviments a organitzar i dissenyar una planificació estratègica.

La plataforma de codi lliure Decidim vol omplir el buit existent pel que fa a plataformes públiques i comunes, i proporciona una alternativa a la manera en què les plataformes privades coordinen l'acció social, sobretot amb objectius orientats al mercat i als beneficis econòmics. Decidim, a més, pretén presentar una alternativa al model existent d'economia digital impulsat per plataformes digitals corporatives (Amazon, AirBnB, Uber...).

Però Decidim és més que una plataforma tecnològica: segons els seus impulsors, és un «projecte tecnopolític» en què es combinen codis legals, polítics, institucionals, pràctics, socials, educatius, comunicatius, econòmics i epistèmics, una mena d'encreuament de les diferents dimensions de la democràcia i la societat en xarxa. Distingeix tres plans o dimensions generals del projecte interrelacionats entre si: el polític; centrat en el model democràtic que Decidim promou i l'impacte que té en les polítiques i organitzacions públiques; el tecnopolític, centrat en la manera com es dissenya la plataforma, els mecanismes que incorpora, i com es tracta democràticament, i el tècnic, centrat en les condicions de producció, operació i èxit del projecte, com ara la fàbrica digital, mecanismes de col·laboració, llicències, etc.

Un projecte d'àmbit local

Tot i que, com s'ha mencionat, Decidim és un projecte que neix a Barcelona, avui dia ja és utilitzat en ciutats d'arreu de Catalunya i de l'Estat espanyol, com Terrassa, Badalona, Sant Cugat, Mataró, Sabadell, Gavà, l'Hospitalet de Llobregat, Calafell, Mèrida o Pamplona, i per institucions com la Diputació de Barcelona o la Generalitat de Catalunya, cooperatives com Som Energia, empreses públiques com Barcelona Energia o federacions d'ONGD com Lafede.cat.

També s'està estenent a altres ciutats i regions d'arreu del món, com és el cas de la ciutat d'Hèlsinki i o el de la Comissió Nacional del Debat Públic a França, Lilla, la Ciutat de Mèxic o Waterloo, que estan incorporant l'eina per millorar la democràcia participativa a les seves societats.

Conclusions

Decidim és un projecte de recerca aplicada en el qual s'estableixen processos de cocreació del coneixement amb altres actors de la societat i que genera un impacte notable en aquesta. Decidim impulsa la millora de les institucions públiques, una major transparència en el desenvolupament de la presa de decisions i la promoció de democràcies participatives, de manera que garanteix la legitimitat dels processos consultius.

Projectes com Decidim promouen el diàleg, així com la creació i l'intercanvi de coneixement col·laboratiu, gràcies a haver estat dissenyats conjuntament amb altres agents socials. Faciliten l'empoderament de la població, una millor gestió de la intel·ligència col·lectiva i una resposta conjunta als desafiaments, ja siguin locals o globals. Aquesta incidència en la millora de la vida de les persones, al mateix temps, permet assolir l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides.

L'accés obert al coneixement, és a dir, el fet que el coneixement estigui disponible i sigui accessible en termes que permetin que es reutilitzi, es redistribueixi i es reproduïxi, afavoreix la multiplicació de l'impacte social que se'n deriva. Decidim ofereix una eina gratuïta i lliure, amb transparència pel que fa al codi, que permet ser adaptat segons les necessitats i els entorns en els quals es vulgui aplicar, i facilita la propagació dels beneficis derivats de la recerca alhora que genera noves aplicacions accessibles per a tothom.

Més informació a:

Decidim.org (<https://decidim.org/>)

Decidim Barcelona (<https://www.decidim.barcelona/>)

Títol Educació sense distàncies per a col·lectius exclosos del sistema universitari. El Programa d'Acollida a Persones Refugiades, Sol·licitants d'asil i Apàtrides de la UOC	Breu resum de l'experiència Amb aquesta iniciativa, la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) contribueix a fer que les persones que han vist truncat el projecte vital que tenien, són perseguides per les seves idees polítiques o han de fugir dels seus països per culpa dels conflictes armats, del canvi climàtic, de persecucions polítiques o per raó de gènere o d'orientació sexual, o bé per motius culturals i religiosos, puguin començar o reprendre els estudis universitaris i reconstruir les seves trajectòries personals i professionals.
Universitat Universitat Oberta de Catalunya	
Paraules clau [educació inclusiva], [persones refugiades], [aprenentatge en línia, <i>e-learning</i>], [ODS 4]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació.	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

Actualment, només un 1% de les persones refugiades²² tenen accés a l'ensenyament superior, un dret imprescindible per a refer el seu projecte de vida o contribuir a la reconstrucció i la millora dels països d'origen. Compromesa amb la situació de les víctimes de desplaçaments forçosos, la UOC va impulsar a finals del 2016 un programa propi d'acollida per a persones sol·licitants d'asil, refugiades o apàtrides, amb l'objectiu que poguessin reprendre els estudis als països d'acollida i als mateixos assentaments per a persones refugiades.

Des de llavors, 105 refugiats o sol·licitants d'asil han compartit aules virtuals amb la resta dels estudiants de la universitat per cursar-hi especialitzacions de postgrau, idiomes i assignatures lliures. El model d'aprenentatge en línia ha permès a la UOC eliminar les distàncies i adaptar-se a les necessitats de les persones que estan en trànsit o atrapades als camps de refugiats de Grècia, del Líban o del desert del Sàhara, però també a les que ja viuen a Europa i no han tingut la possibilitat de reprendre o de començar els estudis universitaris.

Un programa d'acollida integral

El Programa d'Acollida per a Persones Refugiades, Sol·licitants d'Asil o Apàtrides de la UOC neix amb la vocació de facilitar l'accés a l'educació superior a les persones que n'han quedat excloses perquè han hagut de fugir del seu país d'origen, i contribuir així a l'objectiu de desenvolupament sostenible 4 de les Nacions Unides, que promou una educació de qualitat per a tothom. El projecte ofereix als beneficiaris una beca de matrícula dels estudis escollits, però també un servei d'acompanyament per part d'un voluntari de la comunitat UOC (estudiants, professorat i personal de gestió), que els ofereix motivació i suport en l'adaptació al Campus Virtual, i una aula d'acollida específica en la qual un tutor de la UOC fa els seguiments als participants en el projecte pel que fa als tràmits administratius o de relació amb el professorat de la universitat.

Actualment la UOC ha llançat tres edicions del programa i es troba en la fase de difusió i selecció de candidatures per a la quarta. Més de 200 aspirants s'han presentat a les diferents convocatòries impulsades per la UOC, i un total de 160 han pogut participar en el programa. Per a fer-ne la difusió i la selecció de perfils, la universitat ha comptat

²² UNHCR. <https://www.unhcr.org/tertiary-education.html>.

amb la col·laboració de diferents institucions i entitats que treballen amb aquest col·lectiu, entre d'altres, Creu Roja, CCAR, CEAR, ACCEM o FICAT.

Des de l'inici del projecte, els països d'origen dels candidats i els beneficiaris han canviat. En la primera edició, tots els participants eren d'origen sirianès o afganès i es trobaven als assentaments del nord de Grècia; en la segona edició, a més de Síria, els països d'origen dels estudiants eren el Sàhara, Veneçuela o Colòmbia; en la tercera, la majoria de les candidatures van ser presentades per provinents de Veneçuela, Hondures, Colòmbia o el Salvador.

Conclusions

La UOC, mitjançant el Programa d'Acollida a les Persones Refugiades, Sol·licitants d'Asil i Apàtrides, contribueix a fer que tothom qui ha quedat exclòs del sistema universitari forçat per situacions sobrevingudes pugui accedir a una educació sense distàncies i que s'adapti a les diferents circumstàncies personals del col·lectiu. L'aposta per una formació en línia de qualitat facilita l'accés a persones refugiades que no poden tenir accés a altres modalitats del sistema universitari català, ja sigui perquè estan desplaçades en altres països o perquè són a Catalunya però les responsabilitats familiars o professionals, o l'edat, els ho dificulten.

A més, suposa una millora per a tota la comunitat universitària, ja que fomenta la cultura d'acollida, incrementa la diversitat a les aules, contribueix a transformar els estudiants en ciutadans globals i socialment responsables, i ajuda a desenvolupar competències socials.

Més informació a:

FULLANA, G. (2017). La UOC beca refugiats perquè puguin estudiar. <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2017/029-beca-refugiats.html>

SÁNCHEZ, V. (2018). La UOC beca una quarantena de refugiats perquè puguin estudiar idiomes i especialitzacions. <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2017/213-refugiats-uoc.html>

SÁNCHEZ, V. (2018). <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2018/156-universitatrefugi.html> La UOC és una #UniversitatRefugi.

<https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2018/156-universitatrefugi.html>

SÁNCHEZ, V. (2019). Un centenar de voluntaris acompanyen les persones refugiades que estudien a la UOC. <https://www.uoc.edu/portal/ca/news/actualitat/2019/157-dia-refugiats.html>

Títol E-learning per a garantir l'educació superior de qualitat per a tothom	Breu resum de l'experiència El model educatiu de la UOC, totalment virtual i centrat en l'estudiant, facilita l'accés a l'educació superior d'aquelles persones que, per les seves circumstàncies personals, professionals, econòmiques o familiars, no poden acudir a la universitat presencial.
Universitat Universitat Oberta de Catalunya	
Paraules clau [aprenentatge en línia], [ODS 4], [educació inclusiva], [educació equitativa]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 5. Igualtat de gènere ODS 10. Reducció de les desigualtats	

Descripció de l'experiència

La UOC és una universitat innovadora en línia, arrelada a Catalunya i oberta al món, que ofereix un aprenentatge al llarg de la vida, alhora que investiga sobre la societat del coneixement.

Compromesa amb l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides i, especialment, amb l'objectiu 4 (educació de qualitat), la UOC té com a objectiu principal oferir educació en línia de qualitat per a tothom, garantir l'equitat en l'accés a l'educació i promoure oportunitats de formació al llarg de la vida per a una ciutadania global.

Fa vint-i-cinc anys, la UOC va néixer per mandat de la Generalitat de Catalunya amb la finalitat de donar accés als estudis superiors a les persones que havien quedat excloses del sistema universitari presencial per diferents motius. Des dels inicis, la UOC va ser concebuda com a complement del sistema universitari català mitjançant l'aprenentatge en línia (*e-learning*) de qualitat. El seu model educatiu, centrat en els estudiants i en el seu procés d'aprenentatge, permet la conciliació de la vida personal, laboral i acadèmica.

Avui dia, més de 70.000 persones han obtingut un títol de la UOC. El perfil de l'alumnat que estudia a la UOC és molt diferent del de la resta d'universitats catalanes: dels més de 59.100 estudiants matriculats en el curs 2017-2018, un 64% té més de trenta anys i quasi un 90% treballa i estudia al mateix temps.

Una universitat inclusiva

La concepció mateixa de la UOC i del seu model pedagògic, tecnològic i de gestió ha afavorit la inclusió de tot tipus de col·lectius vulnerables. Conscient de la importància que la formació superior té per a l'assoliment de la integració del col·lectiu i per a la realització personal i professional, la universitat va posar en marxa un pla de millora per a l'accessibilitat, el qual, a més de donar facilitats econòmiques, va impulsar les adaptacions necessàries, tant a la plataforma virtual com als recursos d'aprenentatge. La UOC també ofereix un acompanyament especial relacionat amb l'orientació laboral dels estudiants amb discapacitat i la realització de pràctiques. A més, mitjançant el Comitè per a l'Adaptació Curricular de la UOC, es fan adaptacions individualitzades en els currículums.

El fruit de totes aquestes iniciatives i polítiques ha permès que la UOC sigui la universitat amb el percentatge més alt d'alumnes amb diversitat funcional a Catalunya (el segon a Espanya). Segons dades del 2018²³, de les 3.108 persones amb diversitat funcional que estudien a les universitats catalanes, un 40% estan matriculades a la UOC (1.243 estudiants) i l'altre 60% es divideix entre les onze universitats restants.

Actualment, aquest col·lectiu representa al voltant del 2,7% del total de l'alumnat de la UOC. És important subratllar que, d'aquest percentatge, només un 7% dels estudiants sol·liciten l'adaptació del contingut de les assignatures per part de la universitat, cosa que evidencia que, tant el model com els recursos d'aprenentatge de la UOC, donen resposta a les necessitats específiques que puguin tenir les persones amb diversitat funcional.

Refugi per a les dones que han patit violència masclista

La UOC és també la primera opció a l'hora de cursar estudis superiors per a les víctimes de violència masclista²⁴. Segons dades del Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC), més d'un 50% del col·lectiu de víctimes va escollir la UOC per continuar els estudis (172 dones), enfront d'un 55% que van escollir alguna de les altres set universitats públiques catalanes (151 dones).

Conclusions

El model d'aprenentatge de la UOC permet facilitar l'accés a l'educació superior de les persones que, per motius diferents, han quedat excloses del sistema universitari presencial. Aquest fet demostra que l'aprenentatge en línia de qualitat és imprescindible per a poder garantir l'educació superior a tothom i contribuir així a assolir l'objectiu de desenvolupament sostenible per una educació de qualitat de les Nacions Unides.

Més informació a:

MARTÍNEZ, P.; XARLES, G. (2019). La formación on-line para conseguir una educación superior inclusiva: la propuesta estratégica de la Universitat Oberta de Catalunya. En Educación Superior Inclusiva (p. 243-255). Xile: CINDA. (<https://cinda.cl/wp-content/uploads/2019/05/educacion-superior-inclusiva-gop-cinda.pdf>)

FUNDACIÓN UNIVERSIA (2018). Guía de Atención a la Discapacidad en la Universidad 2018. Espanya. (https://www.fundacionuniversia.net/wp-content/uploads/2018/12/GUIA_Atencion-a-la-discapacidad-2018_ACCESIBLE.pdf)

²³ Fundación Universia (2018). *Guía de Atención a la Discapacidad en la Universidad 2018*.

²⁴ Poden acreditar la condició de víctimes de violència masclista en l'àmbit de la parella tant la dona que pateix la violència com els fills..

3.9. Experiències transversals com a sistema

Títol Plataforma Coneixement, Territori i Innovació. Projecte estratègic per enfortir el desenvolupament econòmic i social de Catalunya	Breu resum de l'experiència La Plataforma Coneixement, Territori i Innovació (Plataforma CTI) és una iniciativa pionera que promou el progrés social, la competitivitat econòmica i la vitalitat cultural de Catalunya per mitjà de la cooperació estable entre les universitats, les empreses, les administracions públiques i les organitzacions de la societat civil (quàdruple hèlix).
Universitat Sistema universitari públic català / ACUP	
Paraules clau [quàdruple hèlix], [aliances (ODS 17)], [recerca i innovació], [transferència de coneixement i tecnologia], [capital humà], [formació universitària dual], [emprenedoria i innovació social].	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit del lideratge social	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 8. Treball digne i creixement econòmic ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Creada l'any 2013 per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques amb el suport de la Generalitat de Catalunya, Foment del Treball Nacional, Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC) i "la Caixa", la Plataforma CTI compta avui dia amb la col·laboració de nombroses institucions, empreses i entitats establertes al territori i ha esdevingut un node estratègic d'anàlisi i de treball entre els agents per a avançar junts vers una societat del coneixement.

Els principals objectius de la Plataforma CTI són els següents:

1. Avançar vers una economia intensiva en coneixement per mitjà d'una aposta decidida per la recerca i la innovació, en convergència amb els països europeus més competitius, i per un increment de la transferència entre l'entorn acadèmic i el teixit productiu.
2. Fomentar el capital humà cercant una major adequació entre els coneixements proporcionats a la universitat i les habilitats i competències requerides per la societat i el mercat de treball, impulsant la formació al llarg de la vida i implementant mesures per a la retenció i l'atracció de talent.
3. Estimular la innovació i l'emprenedoria de caire social a fi que el creixement econòmic i la prosperitat tinguin un impacte efectiu en el benestar i la cohesió social de la població.

Les iniciatives promogudes per la Plataforma CTI s'alineen amb els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) recollits a l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i, en particular, amb l'objectiu 17, que subratlla la importància d'establir aliances per a assolir la necessària transformació social, econòmica i mediambiental.

Aquestes iniciatives es descriuen a continuació:

- » **Jornades, seminaris i altres activitats:** Organització de trobades que afavoreixin la reflexió i el debat sobre temes rellevants per al desenvolupament socioeconòmic del país, ja siguin en format de jornades, seminaris, conferències, tallers o àpats de treball.

Entre les iniciatives organitzades anualment per la Plataforma CTI, destaquen les Jornades Catalunya Futura, concebudes com un espai de trobada, reflexió i diàleg de gran valor estratègic restringit a la participació d'una quarantena d'autoritats acadèmiques, responsables polítics, directius del món empresarial i representants de la societat civil.

Aquestes jornades tenen continuïtat en els seminaris que, essent oberts al públic, cerquen fomentar la discussió i l'intercanvi d'experiències i bones pràctiques entre els agents amb el suport d'experts de primer nivell en els àmbits del coneixement i de la innovació, tant del context nacional com de l'internacional.

- » **Projectes:** Generació de projectes fortament arrelats a les necessitats del territori i que tenen com a vector principal la generació de valor afegit basat en el coneixement i les capacitats acadèmiques i científiques.

Un dels principals projectes de la Plataforma CTI és l'*Atles de la Innovació a Catalunya*, que identifica i recull casos d'estudi basats en experiències reeixides de cooperació a Catalunya entre els grups de recerca de les universitats públiques i les empreses en àmbits molt diversos a fi de realçar-les i donar-les a conèixer.

Entre els programes estratègics abonats la Plataforma CTI, destaca el Pla de Doctorats Industrials de la Generalitat de Catalunya, que promou la realització de tesis doctorals mitjançant l'estreta col·laboració d'empreses i universitats, amb una doble tutoria i amb un projecte d'interès empresarial. Aquest programa s'articula amb una de les principals línies de treball de la Plataforma CTI i busca impulsar, durant els propers anys, la formació dual universitària a nivell de grau i de màster.

Així mateix, la Plataforma CTI estimula la participació dels seus membres en consorcis mixtos de projectes europeus d'àmbits relacionats.

- » **Publicacions:** Elaboració i divulgació d'estudis i informes d'indicadors, documents de consens i tot tipus d'informacions que facilitin l'anàlisi, la presa de decisions i l'acció concertada dels actors.

Són exemples d'aquestes publicacions l'Informe d'impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya, i també l'Agenda per a la Innovació i la Competitivitat a Catalunya (2015-2020) i l'Agenda d'Innovació Social de Catalunya (2019-2021). Ambdues agendes volen esdevenir instruments per a promoure la coherència de les polítiques públiques i les accions dels actors públics i privats en matèria d'innovació.

Més informació a:

<http://plataformacti.cat/>

Títol Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes (Xarxa ApS(U)CAT)	Breu resum de l'experiència La Xarxa d'Aprenentatge Servei de les Universitats Catalanes és una xarxa jove que neix el juliol del 2015 amb l'objectiu d'intercanviar experiències i construir coneixement respecte a la promoció, implementació, avaluació i institucionalització de l'aprenentatge servei en el context de l'educació superior.
Universitat Sistema universitari català / ACUP	
Paraules clau [educació superior], [responsabilitat social universitària], [aprenentatge servei], [tercer sector], [entitats socials], [transferència i innovació social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat	

Descripció de l'experiència

Objectius

- » Contribuir a la definició i millora de la responsabilitat social universitària a les universitats catalanes mitjançant la promoció de projectes de l'aprenentatge servei com a propostes que permetin treballar el compromís social en vinculació amb entitats socials i en un context territorial concret.
- » Incorporar i institucionalitzar l'aprenentatge servei com una línia de treball que travessa les diferents missions de la universitat (recerca, docència i transferència).
- » Difondre bones pràctiques en relació amb l'aprenentatge servei (ApS).
- » Intercanviar experiències i construir coneixement entorn de l'ApS, generar recursos i materials comuns interuniversitaris per a dissenyar, desenvolupar i avaluar projectes amb enfocament d'ApS.

Justificació

L'aprenentatge servei és una proposta docent i de recerca que integra el servei a la comunitat i l'aprenentatge acadèmic en un sol projecte, cosa que permet als i les estudiants formar-se tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. L'aprenentatge servei no és tan sols una estratègia d'aprenentatge per a aconseguir que l'alumnat adquireixi més coneixements i millors, encara que, òbviament, es tracta d'aconseguir que optimitzin els seus aprenentatges; tampoc no és un conjunt de tasques de voluntariat per a sensibilitzar els estudiants, malgrat que és una bona idea incorporar l'ajuda a la comunitat com a dinamisme formatiu. L'aprenentatge servei és una proposta educativa que combina d'una manera significativa processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulat.

Cal remarcar el doble caràcter de l'ApS, d'una banda formatiu, i d'altra banda, de servei a la comunitat, en una relació que permet establir una connexió potent entre una formació d'alta qualitat amb una dimensió pràctica fonamental i el desplaçament de l'actuació de la universitat en el marc de la seva responsabilitat social.

En els darrers anys ha augmentat el nombre de projectes d'aprenentatge servei a les diferents universitats catalanes, així com el grau d'institucionalització de la proposta en cadascuna. En aquest sentit, en la nova etapa es considera necessari fer visible i consolidar la tasca que està portant a cap la Xarxa ApS(U)CAT, així com unir d'una manera més clara aquesta línia de treball a la quarta missió de la universitat.

Actors involucrats

La Xarxa d'Aprenentatge Servei a les Universitats Catalanes està formada per professorat de la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat de Lleida, la Universitat de Girona, la Universitat Rovira i Virgili, la Universitat Ramon Llull, la Universitat Oberta de Catalunya, la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya, la Universitat Internacional de Catalunya, la Universitat Abat Oliba i l'Associació Catalana d'Universitats Públiques.

D'ençà que es va constituir, la Xarxa ApS(U)Cat es reuneix un cop l'any, normalment el mes de juliol, en forma de jornada. Cada trobada aplega totes les persones interessades a debatre temes relacionats amb l'aprenentatge servei universitari i aprofundir-hi, alhora que s'acorden les línies de treball que cal desenvolupar durant el curs acadèmic. Fins ara s'han celebrat trobades a la Universitat Pompeu Fabra (2015), la Universitat Autònoma de Barcelona (2016), la Universitat Rovira i Virgili (2017), la Universitat de Girona (2018) i la Universitat de Barcelona (2019). A més, durant l'any, representants de cada universitat es reuneixen per poder impulsar projectes compartits i organitzar la trobada anual.

Destinataris

La Xarxa ApS(U)CAT té diferents nivells de destinataris, compta amb el valor afegit del treball en xarxa i es caracteritza pel seu sentit transformador. El primer destinatari que es presenta és la mateixa Xarxa ApS(U)CAT com a nucli de treball compartit entre les diferents universitats catalanes. Així, es reconeix el seu treball envers l'aprenentatge servei i el compromís amb una universitat responsable socialment i s'hi dona consistència.

Tanmateix, com ja hem avançat, aquesta xarxa està formada per professorat de totes les universitats catalanes, públiques i privades, i és oberta també a les entitats socials amb les quals desenvolupa els projectes d'aprenentatge servei, a més dels estudiants que hi estan interessats. Precisament per això és adreçada al conjunt d'agents que fan possible els projectes d'aprenentatge servei.

A més, cal destacar que allò que veritablement dota de sentit l'aprenentatge servei és la cerca i el treball conjunt pel bé comú envers necessitats socials diverses, que es concreten en situacions i destinataris finals també diferents.

Finalment, es pot dir, doncs, que el darrer destinatari és la comunitat en conjunt, entesa sota els paràmetres de territori: barri, districte o ciutat educadora. L'aprenentatge servei permet cristal·litzar la idea que «l'últim racó de l'últim barri de la ciutat és el campus universitari» (Josep Maria Puig, Universitat de Barcelona).

Actuacions dutes a terme i resultats obtinguts

A continuació desglossem les activitats dutes a terme des de la creació de la Xarxa:

Presència a les xarxes socials de la Xarxa ApS(U)CAT

Per a donar més visibilitat a la xarxa i fer-ne difusió, s'ha creat la pàgina web de la pròpia xarxa, on hi ha una breu presentació i es recull la informació de les diferents trobades anuals i les publicacions que s'han fet.

A més, s'ha elaborat un espai a dintre de la pàgina web de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques on s'explica què és la Xarxa ApS(U)Cat, les activitats que duu a terme i els membres que la formen. El contingut està publicat en català, castellà i anglès.

També disposa d'un compte a Twitter, on es comparteixen les activitats i notícies relacionades d'altres entitats o agents i les últimes notícies de la xarxa.

Finalment, a partir d'aquestes accions, es va considerar la necessitat de dissenyar el logotip i la imatge de la xarxa.

Construcció de coneixement sobre aprenentatge servei a les universitats

L'any 2018 es va publicar el llibre *Construint vincles entre universitat i societat. 20 experiències d'aprenentatge servei a les universitats catalanes*.

Aquest llibre recull vint relats que descobreixen aspectes concrets de la realització d'aquestes activitats, tant des de la perspectiva del docent i de l'estudiant, com dels col·laboradors de les entitats implicades.

Durant el curs acadèmic 2018-2019, s'ha elaborat la primera guia: *Guia 0. Fer aprenentatge servei a la universitat*. Aquest document forma part d'una col·lecció de guies que aprofundeixen en l'aprenentatge servei en diferents àmbits i contextos universitaris. La finalitat de les guies és construir i difondre coneixement sobre aquesta metodologia a la universitat. Les guies es publiquen en format digital i es poden consultar a la pàgina web de la xarxa.

Implicació i vinculació dels diferents agents territorials

La Xarxa ApS(U)CAT s'organitza en comissions de treball, que poden variar en funció dels objectius que l'assemblea de tots els membres, que se celebra anualment. En aquest moment hi ha la Comissió de Visibilització, amb un representant de cada universitat, que té per objectiu vetllar per la difusió de les activitats de la Xarxa ApS(U)CAT i la sensibilització de l'ApS. També hi ha la Comissió de Guies, que s'ocupa de dinamitzar l'elaboració de guies sobre ApS. Finalment, hi ha la Comissió Permanent, que vetlla per l'assoliment dels objectius durant cada curs acadèmic. Per a garantir el bon funcionament de la Xarxa ApS(U)CAT, es fan trobades i reunions de treball de les diferents comissions.

Intercanvi d'experiències, recerca i coneixement

Des del seu naixement, la Xarxa ApS(U)CAT celebra una jornada anual amb la voluntat d'obrir un espai d'intercanvi d'experiències i de construcció de coneixement respecte a la promoció, la implementació, el reconeixement institucional i l'arrelament de l'aprenentatge servei en el context de les universitats catalanes.

La darrera jornada de la Xarxa ApS(U)CAT, «Aprenentatge servei a la universitat: De la transferència a la transformació social», va tenir lloc el maig del 2019 i va fer èmfasi en la capacitat transformadora dels projectes d'aprenentatge servei en totes les seves expressions. L'aprenentatge servei obre noves vies de relació entre la universitat i la societat en un marc de compromís cívic i canvi social. Amb aquesta finalitat, es va obrir un espai per a reflexionar sobre la potencialitat que té en un marc de desenvolupament sostenible i ciutadania global que ens ocupa també, des de la institució universitària, i debatre-la.

A més la Xarxa ApS(U)CAT manté vincles amb altres organitzacions, com el Centro Latinoamericano de Aprendizaje y Servicio Solidario (CLAYSS) www.clayss.org/ i la Red Universitaria de Aprendizaje-Servicio (<https://redapsuniversitaria.wixsite.com/apsuniversidad>).

Finalment, els membres de la Xarxa ApS(U)CAT participen activament en congressos i seminaris sobre aprenentatge servei.

Més informació a:

Pàgina web Xarxa ApS(U)CAT <https://sites.google.com/blanquerna.url.edu/xarxaapsucat/inici>.

Pàgina web ACUP <http://www.acup.cat/ca/projecte/xarxa-daprenentatge-servei-de-les-universitats-catalanes>.

GUIA 0. *Fer aprenentatge servei a la universitat*. <http://www.acup.cat/ca/publicacio/guia-0-fer-aprenentatge-servei-la-universitat>.

GUIA 1. *Aprenentatge servei i pràctica reflexiva*. <http://www.acup.cat/ca/publicacio/guia-1-aprenentatge-servei-i-practica-reflexiva>.

Títol Cooperació universitària per al desenvolupament: un projecte de sistema	Breu resum de l'experiència Les universitats catalanes tenen una llarga trajectòria en la realització de projectes de cooperació universitària per al desenvolupament (CUD). Amb el pas dels anys, aquestes accions han anat adquirint cada vegada més rellevància i s'han institucionalitzat en el si de les universitats catalanes. En el marc de l'ACUP, les activitats de CUD es treballen d'una manera conjunta per mitjà del Grup de Treball de Cooperació que s'emmarca en la Comissió de Responsabilitat Social.
Universitat Sistema universitari públic català / ACUP	
Paraules clau [cooperació al desenvolupament], [educació pel desenvolupament], [cooperació interuniversitària], [objectius de desenvolupament sostenible]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 10. Reducció de les desigualtats ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Les universitats juguen un paper cabdal a l'hora de contribuir a la transformació social i al desenvolupament sostenible mitjançant tres missions: la formació, la recerca científica i la innovació.

Les iniciatives CUD es basen en un procés de reflexió entorn al futur de la CUD catalana, mantingut en el si de l'ACUP des de l'any 2010. D'aquest procés de reflexió, en va resultar l'elaboració del [Pla de Cooperació Universitària 2011-2015 \(Pla CUD\)](#). Amb aquest document, les universitats que formen l'ACUP reafirmaven i impulsaven el seu compromís amb el desenvolupament humà i sostenible. L'objectiu principal de l'estratègia conjunta en matèria de CUD era contribuir a augmentar la cooperació universitària i millorar el seu impacte real sobre el reforç institucional de les universitats i del desenvolupament dels països socis i sobre la conscienciació de la societat. Aquest primer Pla CUD va posar les bases per a enfortir el treball conjunt de les diferents universitats de l'ACUP en matèria de CUD.

A partir del 2015, aquesta reflexió s'integra dins el [Pla de Projectió Internacional de les Universitats Públiques Catalanes 2017-2020](#) amb l'eix 3, dedicat al compromís social global i amb iniciatives transversals. L'objectiu, en aquest cas, és fomentar una cooperació universitària coherent, coordinada i alineada amb l'Agenda 2030 i els Objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

L'Agenda 2030 i els ODS reflecteixen el rol cabdal de les universitats a l'hora de contribuir a la transformació social i al desenvolupament sostenible. Davant aquest nou context, les universitats públiques catalanes manifesten el seu compromís de contribuir i d'alinejar-se amb l'agenda mundial de les Nacions Unides el setembre de 2017 en presentar al Congrés Internacional de la Global University Network for Innovation la declaració «El compromís de les universitats catalanes amb els Objectius de desenvolupament sostenible: cap a una educació transformadora per a un món nou». La declaració situa l'Agenda 2030 al centre de la tasca de les universitats a favor del desenvolupament sostenible i la transformació social a escala local i global. El document destaca el paper cabdal de la universitats a l'hora de contribuir a l'assoliment dels ODS de les Nacions Unides per mitjà de la formació, la recerca científica i la innovació.

Des del 2010, s'han fet els següents projectes (finalitzats):

- » **Programa de Desenvolupament Institucional i de Gestió Universitària (DIGU):** Amb l'objectiu d'establir relacions estables amb les universitats africanes, reforçar les capacitats institucionals de les universitats participants per mitjà de cursos de formació i estades de directius i gestors, fomentar l'intercanvi d'experiències i bones pràctiques, i establir una xarxa de coneixement entre els participants (tres trobades: la primera a Barcelona; la segona a l'Àfrica, a la Universitat Nacional de Guinea Equatorial, Universitat Eduardo Mondlane i Universitat d'Antananarivo, i la tercera a Dakar, Senegal). Aquests objectius són comuns per a tots els projectes anomenats a continuació.
- » **Consorci Interuniversitari de Gestió Universitària (CIGU):** Consorci creat en el marc del Programa de Cooperació Universitària amb l'Àfrica. mitjançant el CIGU, es duen a terme diversos projectes de cooperació universitària entre les universitats catalanes i les universitats africanes membres del consorci.
- » **African Spanish Higher Education Platform:** Es pretén establir un fòrum d'intercanvi i aprenentatge sobre la gestió universitària entre universitats espanyoles i africanes. Per a una primera edició (2011-2012), dedicada a la formació de doctorats i investigadors, l'ACUP va establir un partenariat estratègic amb l'Associació Internacional d'Universitats (IAU) per a portar a terme algunes activitats del projecte conjuntament, com el desenvolupament de la plataforma web IDEA, l'informe «Situació actual i reptes de futur dels estudis de doctorat en l'Àfrica subsahariana», i l'organització d'un seminari internacional amb el títol *Innovative Approaches to Doctoral Education and Research Training in sub-Saharan Africa*.
- » **IDEA-PhD – Innovative Approaches to Doctoral Education in Africa (en col·laboració amb la IAU):** Portal i plataforma de *networking* amb molta informació sobre la formació en doctorats i en recerca, per tal d'ajudar acadèmics, professors, estudiants i personal de suport a incrementar les seves capacitats, i donar una base per a intercanvis i connexions (organització de projectes, conferències) entre universitats de tot el continent africà, especialment, i d'altres continents.
- » **Technipedia:** Amb la col·laboració de l'Obra Social "la Caixa" i l'Agència Espanyola de Cooperació per al Desenvolupament (AECID), l'ACUP ha impulsat la creació de la plataforma virtual Technipedia, una eina de promoció massiva de la cultura tecnològica i d'emprenedoria.
- » **ERMIT (liderat per Université Yaoundé I):** Programa de promoció de la mobilitat finançat per la Comissió Europea que promou programes de mobilitat per a professors i estudiants de tots els nivells en els camps de l'enginyeria, la governança i les ciències socials en 16 universitats públiques africanes. Projecte finalitzat el 2015.
- » **Participació en el projecte Access to Success, liderat per l'EUA i l'AAU (Àfrica):** Programa finançat per Erasmus Mundus, dut a terme entre el 2008 i el 2010, amb la voluntat d'explorar com l'educació superior d'Europa i de l'Àfrica respon als reptes socioeconòmics de respectius continents, i de contribuir a una cooperació entre Europa i l'Àfrica més efectiva, sobretot pel que fa a mobilitat, entrenament en habilitats i suport governamental.
- » **PLE-PhD:** Amb la col·laboració de la UOC i la Universitat Kenyana, el projecte PLEDS vol analitzar l'ús de les tecnologies digitals, concretament els eines web 2.0, per tal de respondre a dues necessitats de l'educació doctoral de l'Àfrica subsahariana: la supervisió dels estudiants de doctorat i la viabilitat de la recerca.
- » **Estratègia País Marroc i Moçambic:** Amb l'objectiu de garantir la coherència i la coordinació de les activitats de cooperació universitària del sistema universitari català, així com per a aprofitar sinergies i augmentar l'impacte d'aquestes activitats, les universitats públiques catalanes van elaborar una proposta comuna de cooperació universitària amb el Marroc i Moçambic.

- » **Programa de Cooperació amb Haití:** Resultat d'un extens treball previ d'identificació de les necessitats de les universitats i les administracions locals haitianes dut a terme per l'ACUP amb el suport de la Fundació "la Caixa". Té l'objectiu d'enfortir les capacitats institucionals de les administracions públiques haitianes, especialment les administracions locals i les institucions d'educació superior, i per mitjà d'això, contribuir a crear capacitats de gestió i de creació de capital humà arreu del país. El programa té una durada total de cinc anys.

Projectes i iniciatives vigents en el marc de la cooperació universitària al desenvolupament:

- » **Educació per al desenvolupament (en estreta col·laboració amb la Fundació Autònoma Solidària de la Universitat Autònoma de Barcelona):** Iniciativa per a la promoció específica i transversal –per mitjà d'un conjunt de processos participatius de disseny– de l'educació per al desenvolupament en l'àmbit formal universitari a escala catalana. Reflexió sobre com incloure l'Agenda 2030 i els Objectius de desenvolupament sostenible en la docència universitària.
- » Portal web d'experiències de les universitats públiques catalanes i els Objectius de desenvolupament sostenible – www.ods.cat.
- » **Projecte de col·laboració amb l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament** per a cercar sinergies en prioritats i activitats amb les universitats públiques catalanes.
- » **#UniversitatsRefugi:** Declaració conjunta, activitats de sensibilització (donant suport al moviment Casa Nostra Casa Vostra) i impuls de creació de grup de treball *ad-hoc*.

Més informació a:

Web de l'Associació Catalana d'Universitats Públiques: www.acup.cat.

Títol Projecció i visibilitat internacional del sistema universitari català, l'espai universitari i de recerca de referència i excel·lència del sud d'Europa	Breu resum de l'experiència L'any 2010 es va presentar el primer Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes amb l'objectiu final de donar visibilitat internacional al conjunt d'universitats públiques catalanes com a espai de referència i excel·lència al sud d'Europa i al món. En aquest moment és vigent el segon Pla de Projecció.
Universitat Sistema universitari públic català / ACUP	
Paraules clau [innovació], [col·laboració interuniversitària], [internacionalització] [projecció internacional]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectius de desenvolupament sostenible als quals contribueix ODS 4. Educació de qualitat ODS 9. Indústria, innovació, infraestructures ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles ODS 17. Aliança pels objectius	

Descripció de l'experiència

Els dos plans estratègics de projecció internacional de les universitats públiques catalanes van néixer amb la visió i la voluntat d'aconseguir que el sistema universitari públic català se situés en el panorama internacional i en la xarxa del coneixement global com un agent actiu, mitjançant la qualitat en la formació, l'excel·lència científica i la capacitat per a la innovació i per al progrés social, cultural i econòmic.

Tots dos plans s'han elaborat conjuntament al si de la Comissió de Relacions Internacionals de l'ACUP, formada pels vicerectors de Relacions Internacionals i els directors i caps de les oficines de Relacions Internacionals de les vuit universitats. També hi han col·laborat activament la Comissió de Recerca de l'ACUP i el grup de treball de Cooperació Universitària per al Desenvolupament.

El Pla de Projecció Internacional de les Universitats Públiques Catalanes 2017-2020 s'estructura al voltant dels següents sis eixos prioritaris:

EIX 1. Formació per a una ciutadania global

Té per objectiu incorporar una dimensió global en tots els àmbits universitaris i contribuir a construir una ciutadania global crítica, políticament activa i socialment compromesa amb un desenvolupament humà just i equitatiu per a totes les comunitats del planeta.

La internacionalització de les universitats és donada per la mateixa matèria primera de treball universitari: el coneixement. El coneixement no entén de fronteres, ans al contrari, creix i s'alimenta a partir de la col·laboració. Tanmateix, en una societat global, on el món laboral cada vegada és més internacional, cal incorporar una dimensió internacional estratègica i sistematitzada en tots els àmbits universitaris.

EIX 2. Recerca i innovació internacionals

La recerca i la innovació són uns elements claus per a la consolidació de Catalunya com a regió del coneixement. Els projectes de recerca i innovació de les universitats públiques catalanes estan clarament orientats a resoldre problemes i demandes de la societat, i incorporen mecanismes per a assegurar la difusió i la transferència de coneixement de manera que arribin als col·lectius per als quals és rellevant. Aquest és un esforç que cal ampliar i per al qual comptem amb la implicació dels nostres investigadors.

EIX 3. Compromís social global

Consisteix a fomentar una cooperació universitària coherent, coordinada i alineada amb l'Agenda 2030 i els Objectius de desenvolupament sostenible.

EIX 4. Cultura catalana al món

Les universitats tenen un paper històric important en la defensa i la promoció de la cultura; en el nostre cas, de la cultura i la llengua catalanes. Per aquest motiu, es vol que la internacionalització de les universitats públiques catalanes s'acompanyi d'una major projecció de Catalunya i de les seves cultura i llengua. La llengua i la cultura catalanes s'han d'entendre com una oportunitat i una riquesa en un país obert al món, cosmopolita i atractiu per a treballar-hi i viure-hi però arrelat a la seva cultura i als seus orígens.

EIX 5. Comunicació i visibilitat internacional

Es basa a projectar i consolidar internacionalment el sistema públic d'educació superior català en el marc de Catalunya com a regió europea del coneixement.

EIX 6. Observatori internacional

Té la missió de crear un espai de reflexió, anàlisi i formació en temes clau per a la internacionalització de l'educació superior a Catalunya.

Tot seguit presentem, algunes de les iniciatives i dels projectes portats a cap des de l'any 2010:

- » Amb l'objectiu d'enfortir la presència internacional del sistema universitari de Catalunya, s'ha consolidat la participació conjunta del sistema universitari català en col·laboració amb el Consell Interuniversitari de Catalunya, amb un disseny distintiu, en els principals congressos d'educació internacionals: EAIE, APAIE i NAFSA des de l'any 2010.
- » S'ha treballat per a propiciar aliances i acords estratègics, amb l'organització de viatges institucionals a països i regions referents per a Catalunya (Països Baixos, Escòcia (acord entre Universities Scotland i ACUP), Israel (convocatòria d'ajuts per a seminaris conjunts gestionat per l'AGAUR), Califòrnia, Nova York (convocatòria d'ajuts per a seminaris conjunts gestionat per l'AGAUR), entre d'altres.
- » S'han organitzat els següent seminaris de debat, reflexió i aprenentatge per als professionals de les relacions internacionals de les universitats públiques catalanes amb l'objectiu d'oferir informació d'actualitat i rellevant per a les seves tasques:
 - 2009 - Seminari de reflexió sobre plans estratègics de projecció internacional
 - 2011 - Seminari sobre rànquings internacionals i indicadors [\[+\]](#)
 - 2012 - Seminari sobre sistemes de finançament de les universitats a Europa [\[+\]](#)
 - 2012 - Seminari sobre la internacionalització de les universitats [\[+\]](#)
 - 2013 - Seminari sobre el sistema de transferència de coneixement d'Israel [\[+\]](#)
 - 2013 - Seminari sobre el sistema d'educació superior d'Escòcia [\[+\]](#)
 - 2013 - Seminari sobre MOOC [\[+\]](#)

- 2014 - Seminari sobre doctorats internacionals [+]
 - 2014 - Seminari sobre doctorats industrials amb perspectiva europea [+]
 - 2015 - Seminari sobre el sistema universitari de la Xina [+]
 - 2015 - Seminari/reunió de treball amb Xavier Prats-Monné [+]
 - 2016 - Reunió de treball sobre el sistema universitari d'Austràlia [+]
 - 2016 - Seminari sobre protocols d'emergència [+]
 - 2016 - Seminari de presentació del llibre *Rankings and the Reshaping of Higher Education* amb Ellen Hazelkorn [+]
 - 2017 - Seminari «Erasmus Going Digital» [+]
 - 2017 - Reunió de treball sobre el sistema universitari i de recerca de Taiwan [+]
 - 2017 - Sessió oberta sobre *Rankings, methodology and results - The Times Higher Education Ranking*
 - 2018 - Llibertat Acadèmica i Protecció de Refugiats Acadèmics [+]
 - 2018 - Sessió informativa sobre el sistema universitari i de recerca de Malàisia [+]
 - 2019 - Scholars at Risk Student Advocacy Seminar (per a docents) [+]
- » Col·laboració de l'ACUP amb l'Institut Ramon Llull amb la voluntat de generar més comunicació i informació per a estudiants IN/OUT en institucions on la xarxa de l'Institut Ramon Llull té presència, compartir informació entre les institucions de les activitats que duen a terme i explorar opcions de col·laboració.
- » La Secretaria Permanent de la Global University Network for Innovation, des de l'any 2014, es troba a l'ACUP. Aquesta casuística s'ha entès com una oportunitat per a donar visibilitat mundial a les universitats catalanes i a les seves iniciatives en les temàtiques prioritàries de la xarxa: recerca i innovació responsable, Agenda 2030 i Objectius de desenvolupament sostenible i les universitats, el rol de les humanitats, la ciència i la tecnologia en el món actual.
- » El projecte *Systemic University Change Towards Internationalisation* (SUCTI) liderat per la Universitat Rovira i Virgili (www.suctiproject.com) és una iniciativa de tres anys finançada per la convocatòria Erasmus+ – KA2. El projecte pretén empoderar el personal administratiu proporcionant-li coneixements i habilitats relacionades amb el procés d'internacionalització de la seva universitat. El personal administratiu representa la columna vertebral de les universitats i, si està convençut de la importància i del valor afegit de la internacionalització, pot convertir-se en agent de canvi genuí. D'aquesta manera, pot aportar una contribució clau a l'objectiu general del projecte, que és transformar en última instància la mentalitat interna de les universitats i permetre que aquestes inverteixin en institucions realment internacionalitzades.

Més informació a:

<http://www.acup.cat/ca/projectes-acup/internacional>

<http://www.guninetwork.org/>

Títol Escoles investigadores: Infants, mestres, investigadors i investigadores fent recerca de qualitat amb impacte social	Breu resum de l'experiència Aquesta línia de treball ha construït un espai permanent de col·laboració entre les universitats i les escoles de primària, ambdós agents del mateix sistema educatiu, per tal d'expandir la recerca com a transformació social i potenciar les vocacions científiques i la innovació pedagògica des de la interdisciplinarietat.
Universitat Sistema universitari i de recerca de Catalunya / ACUP	
Paraules clau [vocacions científiques], [recerca i innovació responsable (RRI)], [innovació pedagògica], [escoles de primària], [impacte social]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de l'educació	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 4. Educació de qualitat	

Descripció de l'experiència

La ciència, entesa en el sentit més ampli, és present d'una manera inherent a les nostres vides. Des de la robòtica o les ciències mèdiques fins a l'urbanisme, les humanitats o les ciències socials, el mètode investigador ajuda a comprendre el món, a identificar reptes socials i a proposar solucions innovadores basades en evidències científiques. Així mateix, està demostrat que el fet de comprendre i viure la ciència en etapes inicials de l'educació amplia i obre nous horitzons alhora que empodera i fomenta el desig d'aprendre, la qual cosa provoca una major participació i implicació com a ciutadans compromesos.

D'altra banda, les universitats catalanes, responsables del 60% de la recerca que es duu a terme al nostre país, tenen el deure no solament de compartir i expandir el coneixement generat entre tota la ciutadania, sinó també de crear ponts de diàleg per a involucrar-la en el procés de recerca i en els corresponents resultats, necessaris per a garantir l'èxit de la recerca i maximitzar-ne l'impacte social. És l'anomenada recerca i innovació responsable (RRI en les sigles en anglès), un concepte que realça centralment l'ètica i la participació de tots els agents socials en el procés de recerca i la seva presa de decisions, tant a l'esfera micro com macro de la recerca, dirigida sempre al benestar social (objectiu 17).

Estimulada per aquests reptes, d'acord amb una de les principals línies de treball (la relació entre ciència i societat), l'any 2010 l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) va iniciar un treball de reflexió conjunt amb els professionals del món educatiu i investigador, que acabaria identificant la necessitat de crear un espai de treball entre les escoles de primària de tot Catalunya i les universitats públiques catalanes per afavorir el sorgiment de vocacions científiques, la innovació pedagògica dels centres, l'èxit escolar i la ciència ciutadana per mitjà de la recerca de qualitat.

La llarga trajectòria de quasi una dècada de les vuit universitats públiques catalanes, mitjançant l'ACUP, acostant la recerca a les escoles i construint nous ponts de col·laboració escola-universitat, ha permès una millora constant a partir de l'avaluació de les seves actuacions, i ha generat uns impactes educatius realment significatius i transformadors. La col·laboració permanent amb diversos agents socials i del sistema de recerca català també s'identifica com una peça clau en l'evolució d'aquest eix de treball.

Bàsicament es destaca el disseny i la gestió dels següents programes clau:

- » **La Universitat dels Nens i les Nenes de Catalunya (UdN².cat):** Aquest programa pretenia acostar l'escola i la comunitat educativa a l'entorn universitari a partir de tallers temàtics, xerrades científiques, projectes de recerca i materials didàctics que convidaven tant l'alumnat de primària com els seus mestres i familiars, a conèixer l'activitat universitària en tota l'amplitud, directament des dels campus universitaris. Entre el 2010 i el 2013, la iniciativa va arribar d'una manera directa a més de 3.500 alumnes de tot Catalunya, mitjançant una seqüència d'activitats *in situ* a les vuit universitats públiques, organitzades pel professorat acadèmic mateix, i a les escoles de primària de tot el territori.

Aquesta iniciativa és innovadora al nostre país, tant per l'enfocament com per l'acció conjunta de les vuit universitats públiques presents al territori de Catalunya, tot i que les universitats dels nens i les nenes són experiències amb un èxit i un impacte contrastats després de molts anys d'organització en altres països europeus. Per això l'ACUP, actualment, forma part de la Xarxa europea EUCU.NET (*European Children's Universities Network*), en la qual intercanvia coneixements i bones pràctiques i en multiplica l'impacte en la comunitat educativa i la societat.

Així mateix, l'experiència va comptar amb la col·laboració i la participació de diverses institucions, públiques i privades, com ara la Conselleria d'Ensenyament i la Conselleria d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya, la Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT), TV3 i l'Obra Social de Catalunya Caixa.

- » **Investiga amb RecerCaixa! (2013-2018) i Investiga amb CosmoCaixa (2018-2019):** El programa Investiga amb RecerCaixa! persegueix l'objectiu de fomentar vocacions científiques i l'esperit de recerca entre l'alumnat de cinquè i sisè de primària de tot Catalunya, i facilita també coneixements i eines innovadores a les escoles per a desenvolupar projectes interdisciplinaris que ajudin a millorar la pràctica pedagògica.

L'activitat proposa a les escoles desenvolupar, durant tot un curs escolar, un projecte de recerca interdisciplinari, propi, inèdit i amb impacte social, a partir de vuit temes de recerca trets dels equips d'investigadors seleccionats en la convocatòria d'ajuts a la recerca d'excel·lència RecerCaixa, promoguda per Obra social "la Caixa" i l'ACUP.

Aquests investigadors, associats a institucions de tot el sistema de recerca català, fan un mentoratge als centres educatius, els acompanyen en totes les fases de la recerca i vetllen per l'aplicació de metodologies i fons de coneixement rigorosos. Per tal que aquest binomi de col·laboració es mantingui en el temps, l'organització ofereix suport pedagògic, formació i seguiment a totes les escoles durant aquest procés.

Finalment, l'experiència conclou amb un congrés científic i una fira de pòsters on els alumnes mateixos exposen, mitjançant diferents suports de creació pròpia, les conclusions i els resultats dels seus estudis a la resta de centres participants, mestres, investigadors i famílies. Aquesta jornada, aollida per un espai tan significatiu com és el Museu CosmoCaixa, permet treballar la divulgació i la comunicació científica.

Durant la darrera edició, corresponent al curs 2018-2019, la vinculació prolongada d'aquest programa amb CosmoCaixa com a espai de divulgació científica va culminar amb un lògic acostament d'aquest, il·lustrat amb el nou nom de l'activitat: «Investiga amb CosmoCaixa».

Com a dades totals durant les diferents edicions (2013-2019) del programa, destaquem les següents:

- La participació de 4.639 alumnes de primària de 53 escoles de tot Catalunya.
- La implicació i el treball de 42 projectes de recerca amb temàtiques innovadores molt variades d'humanitats, ciències socials i ciències de la salut.
- La participació de 68 investigadors del sistema de recerca català.
- El manteniment, durant les edicions, d'un percentatge d'escoles que repeteixen la participació el següent curs escolar, però també d'un percentatge d'escoles que, en cada edició, s'animen a participar de l'experiència per primer cop.

Fruit de l'avaluació per enquestes de la darrera edició, és important assenyalar que, tant els investigadors com els mestres, coincideixen a qualificar l'activitat com a molt satisfactòria i enriquidora. Més d'un 95% dels alumnes enquestats responen que fer el treball els ha agradat «molt» o «bastant». La majoria dels alumnes, tutors i investigadors estarien disposats a repetir l'experiència.

Conclusions

Principalment, cal destacar el reconeixement del programa per part de la comunitat educativa com un pont fonamental entre l'escola i la universitat, que permet potenciar i construir recursos pedagògics entorn del nou coneixement produït pels equips de recerca. Ha servit per a impulsar el paper social de la universitat més enllà dels límits acadèmics, però també perquè els equips de recerca coneguin la tasca educativa que es duu a terme avui dia a les aules, moltes vegades, útil per a enriquir les seves pròpies recerques.

Sens dubte, la participació dels infants ha fomentat la seva capacitat d'observació, l'esperit crític –des del moment en què troben la relació dels fets quotidians amb la generació del coneixement, la qual cosa els desperta el desig d'aprendre i entendre què passa al seu voltant.

Més informació a:

<https://investiga.cat/>

<http://www.acup.cat/ca/project/la-universitat-dels-nens-i-de-les-nenes-de-catalunya-udn2cat>

Títol Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG)	Breu resum de l'experiència L'Institut Interuniversitari de Dones i Gènere (IIEDG), format per grups de recerca, investigadors i investigadores pertanyents a les universitats catalanes, té com a objectiu principal promoure la recerca, la docència i la transferència de coneixements dels estudis sobre dones, gènere i feminisme mitjançant aproximacions transversals i interdisciplinàries.
Universitat Sistema universitari i de recerca de Catalunya	
Paraules clau [gènere], [dones], [interuniversitari], [interdisciplinarietat], [recerca], [docència]	
Dimensió d'anàlisi del propi estudi (Sustainable Development Solutions Network [SDSN]) Àmbit de la recerca	
Objectiu de desenvolupament sostenible al qual contribueix ODS 5. Igualtat de gènere	

Descripció de l'experiència

L'Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere, constituït el 2008²⁵, està format per investigadors i investigadores pertanyents a grups de recerca consolidats per la Generalitat de Catalunya, grups de recerca reconeguts per les universitats i per investigadores individuals. Els membres de l'IIEDG treballen també en col·laboració i intercanvi amb especialistes d'altres universitats internacionals i de l'Estat espanyol.

Tant els objectius com les activitats de l'institut, contribueixen a desplegar el mandat legal d'incorporar la dimensió de gènere en la recerca d'una manera transversal, segons preveu la normativa europea, estatal i catalana. Més concretament, la Llei catalana 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva entre dones i homes prescriu «potenciar el treball de les dones investigadores i la seva participació en els grups de recerca, fent visibles les seves aportacions en els àmbits científics i tècnics» (art. 29.2).

Alhora, pretén erigir-se en un referent a Catalunya en l'aplicació de les polítiques de recerca europees, especialment per la Comissió Europea en el programa Horitzó 2020 i per l'European Research Council, que plantegen, entre els seus objectius, incorporar la dimensió de gènere en la recerca per tal que respongui tant a les necessitats dels homes com a les de les dones; aconseguir una transformació de la ciència perquè sigui no androcèntrica, justa i igualitària en termes de sexe, gènere i sexualitats, i, finalment, fomentar la investigació sobre gènere en si mateixa per tal de comprendre-la millor.

La interdisciplinarietat dels estudis de gènere i feminismes fa adient que hi hagi un institut d'abast interuniversitari que contribueixi a donar visibilitat a una recerca especialitzada i, a vegades, excessivament fragmentada, mitjançant una plataforma unitària i que posi en contacte els resultats d'aquesta recerca amb la societat civil.

Com figura en el conveni de creació, l'institut té competències per a organitzar estudis de tercer cicle. En aquest sentit, ha dissenyat i impulsat la creació del Màster Oficial Interuniversitari en Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania, en què participen vuit universitats (UB, UAB, UDG, URV, UVIC-UCC, UDL, UPC, UPF) i la primera edició del qual va ser en el curs 2007-2008. Es tracta d'un programa acadèmic interdisciplinari d'alta qualificació, consolidat ja en el temps, destinat a formar els futurs recercadors i recercadores, així com a professionals en matèria d'igualtat i gènere, preferentment en el camp de les ciències socials. En el curs 2014-2015 es va aprovar oficialment el doc-

²⁵ IUE/217/2008, del 23 d'abril, publicat al DOGC núm. 5131, del 15 de maig del 2008.

torat interuniversitari en estudis de gènere: cultures, societats i polítiques (primera edició el 2015-2016), en què participen cinc universitats (UAB, UB, UdG, URV, UVIC-UCC) i que ofereix vuit línies de recerca interdisciplinàries, pioneres en la innovació en la recerca.

Finalment, en docència, l'IIEDG ha impulsat el Postgrau en Polítiques Públiques d'Igualtat de Gènere a la Gestió Pública, que organitza conjuntament amb l'Institut Català de les Dones (ICD) i l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, la primera edició del qual es va dur a terme el curs 2017/2018.

Els resultats en l'àmbit de la docència han estat molt positius. El Màster en EDGC està completament consolidat i des de la primera edició, manté unes altes taxes de matriculació i de producció acadèmica i de recerca, com mostra la quantitat de treballs de fi de màster (TFM) presentats (taules 1 i 2). El doctorat, de creació més recent, també mostra uns resultats molt positius en nombre de projectes de tesi matriculats (taula 3).

Taula 1. Matriculacions, PDI i TFM defensats. Curs 2017/18

Curs 2017-2018 (primera edició, curs 2007-2008)		
Nre. d'estudiants: 153 (78 en línia i 85 presencials)	Nre. de PDI: 54	Nre. de TFM defensats: 48

Taula 2. Nombre de TFM defensats

Curs acadèmic	Nre. de TFM defensats
2012-2013	53
2013-2014	12
2014-2015	24
2015-2016	30
2016-2017	24
2017-2018	48

Taula 3. Nombre de matriculats, PDI i plans de recerca aprovats

Curs 2017-2018 (primera edició, curs 2015-2016)		
Nre. d'estudiants: 36	Nre. de PDI: 35	Nre. de plans de recerca aprovats: 36

L'institut manté una activitat institucional tant amb institucions dedicades a la igualtat entre dones i homes (Institut Català de les Dones, Consell Nacional de Dones) com amb organismes de recerca (Direcció General Universitat, AQU, AGAUR). També col·labora amb altres institucions públiques i civils mitjançant activitats compartides de recerca, formació i docència especialitzada (Col·legi de Psicòlegs de Catalunya, Col·legi de l'Advocacia de Barcelona, Institut de Ciències Polítiques i Socials...). Amb aquest darrer institut, té un conveni per mitjà del qual les recercadores de l'IIEDG participen en diverses edicions del cicle de conferències formatives en teoria feminista que organitza anualment.

En l'àmbit de la recerca, l'IIEDG vol consolidar-se com un referent en la recerca interdisciplinària en matèria de gènere, feminismes i dones, en relació amb altres universitats i centres de recerca de l'Estat espanyol i de l'estranger. En aquest sentit, intenta reforçar la cooperació i la creació de xarxes entre els grups de recerca integrants de l'institut

mitjançant aquestes activitats: a) l'organització d'activitats d'intercanvi de coneixement (jornades bianuals de l'IEDG); b) la presentació en projectes de recerca conjunts, com per exemple, la coordinació de la xarxa d'excel·lència *Género, Ciudadanía y Políticas* (GENCPOLIS), dins el programa *Acciones de Dinamización de Redes Excelencia 2005 del Programa Estatal de Investigación Científica y Técnica de Excelencia, del Plan Estatal de Investigación Científica y Técnica y de Innovación* (2013-2016) o el projecte IIEDG: *Avançar en la recerca sobre violències interseccionals cap a les dones* (2019), impulsat per Comissió Dona i Ciència; c) mantenir relacions amb altres centres de recerca i organismes dedicats a potenciar la docència i la recerca universitària (actualment l'IIEDG participa en la Plataforma de Centros Universitarios de Estudios Feministas y de Género [EUFEM]).

L'institut també vol fer de pont entre les universitats i la societat, i alhora oferir suport i expertesa per a la transferència de coneixement, des de cada universitat, a la societat civil. Per tant, es planteja aquests objectius: a) oferir expertesa i formació a les universitats i a altres entitats de recerca sobre la introducció de la perspectiva de gènere en la recerca i la docència; b) Intercanviar i transferir coneixement en l'àmbit professional amb els diferents col·legis especialitzats.

Més informació a:

<https://www.iiedg.org/ca>

4. Conclusions

4.1. El compromís social de les universitats públiques catalanes

El compromís amb els Objectius de desenvolupament sostenible i l'Agenda 2030 com a marc compartit per a la responsabilitat social de les universitats

El paper de la universitat com a institució i actor social responsable i compromès amb el desenvolupament sostenible i els objectius de l'Agenda 2030 és concebut per totes les universitats públiques catalanes que han participat en aquest estudi com una part inherent a la seva activitat. Es tracta d'un compromís considerat com a intrínsec, tant al seu funcionament intern com a la seva projecció externa. La finalitat última de la universitat és el progrés social. Les seves activitats i infraestructures impacten directament en l'entorn, tant en l'aspecte social com en l'econòmic i l'ambiental, alhora que l'entorn també la transforma. Les universitats són institucions que cada any formen milers d'estudiants, que generen molts llocs de treball i que mitjançant les activitats de recerca, produeixen innovació i coneixement. A més, com a part d'un territori, estableixen relacions i aliances amb múltiples agents de la societat, públics i privats. En aquest sentit, **les universitats públiques catalanes perceben el compromís amb la societat i l'entorn com un valor, una part del seu ADN i un punt fort que cal potenciar i fer visible.**

El compromís social de les universitats pren força a partir de l'any 2000. Tot i que prèviament ja es portaven a terme diversos projectes en l'àmbit de la cooperació pel desenvolupament, la igualtat d'oportunitats o la sostenibilitat ambiental, es tractava d'iniciatives o projectes aïllats, sense un cos o una estructura estable dins les universitats que s'encarregués d'impulsar-los i coordinar-los. Ara bé, **des de la primera dècada del segle XXI, aquestes actuacions comencen a organitzar-se i a estructurar-se, mitjançant la institucionalització de polítiques i compromisos concrets en matèria de responsabilitat social.** A partir d'aquest moment, el concepte de responsabilitat social universitària comença a aparèixer com a tal, i d'una manera explícita, en els plans estratègics de les universitats, i es proposen objectius i accions concretes vinculades als diferents àmbits de la responsabilitat social universitària (RSU).

Tanmateix, en els darrers anys, s'ha encetat una nova etapa en aquest camí, en la qual es reconeix a escala mundial la necessitat de donar respostes col·lectives i comunes als problemes socials. Estem vivint un moment de profunda transformació, que comporta nous reptes globals, com l'erradicació de la pobresa, la lluita contra el canvi climàtic i la protecció del planeta, el creixement econòmic sostenible o la inclusió social; uns reptes que requereixen la complicitat de tots els agents socials i en els quals les universitats poden exercir un paper clau de coordinació i lideratge d'aquestes aliances necessàries i estratègiques. I precisament en aquest marc les universitats públiques catalanes han fet una aposta decidida per a contribuir a la consecució dels Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) adoptats l'any 2015 per les Nacions Unides.

Així, en les descripcions de la política institucional i de governança de la responsabilitat social elaborades per les vuit universitats públiques catalanes, totes fan referència a **l'adopció dels ODS com a marc compartit per a estructurar les actuacions relacionades amb l'impacte social.** Els ODS i l'Agenda 2030 s'han convertit, d'aquesta manera, en una guia que orienta l'actuació de les universitats i que els permet treballar conjuntament i coordinada amb d'altres agents i institucions.

Un bon exemple de la importància que han adquirit d'aquests conceptes és el sorgiment de nous rànquings, com el *The Times Higher Education*, que avalua les universitats en funció dels ODS²⁶.

Amb l'adopció dels ODS com a marc de referència, la col·laboració, el treball interdisciplinari i la generació de sinergies han esdevingut un aspecte central per a acostar-nos, per mitjà de les actuacions de les universitats, a les transformacions socials identificades en aquest context internacional. Per això, un dels aspectes que totes les universitats públiques catalanes esmenten en els seus textos és la participació en xarxes i grups de treball de naturalesa molt diversa. Així, els textos presentats per les universitats fan referència a **aliances universitàries a escala internacional, a la implicació en espais participatius, comissions i grups de treball impulsats per les administracions públiques locals i autonòmiques, i a la participació en grups de treball i comissions interuniversitàries, plataformes o xarxes, agències, aliances, consells, espais de trobada, associacions, clústers, comissions i comitès de naturalesa diversa**. Es tracta d'una col·laboració i d'un treball en xarxa que posen de manifest el concepte de compromís comunitari (*community engagement*), presentat en l'apartat d'introducció, que centra el valor en el treball compartit entre múltiples agents per a donar resposta als reptes socials, ambientals i econòmics als quals cal fer front.

Les universitats públiques catalanes també han jugat un paper cabdal en l'estratègia del Govern de Catalunya per a impulsar els ODS, gràcies a la seva implicació en el desenvolupament de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible a Catalunya i a l'Aliança Catalunya 2030, presentada públicament el febrer del 2020. Des del primer moment, les universitats s'han implicat en el procés d'elaboració del Pla Nacional per a la Implementació de l'Agenda 2030, impulsat per la Generalitat de Catalunya, i en l'establiment de l'Acord Nacional per a l'Agenda 2030 prenent part activa en els debats i processos de participació per la localització dels ODS a Catalunya i per a la definició de compromisos per a assolir aquests objectius. També s'hi han implicat molt activament a escala nacional i internacional per mitjà de la participació en xarxes com el Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC), la Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (CRUE), la International Association of Universities (IAU) o la xarxa Global University Network for Innovation (GUNI), de la qual l'ACUP ostenta la presidència i el secretariat. Durant tot aquest procés, l'ACUP ha portat a cap una intensa tasca per a promoure l'Agenda 2030 a Catalunya, amb la celebració de dues conferències internacionals, la constitució de grups d'experts entorn dels ODS i la elaboració d'informes monogràfics.

La governança de l'impacte social en el sistema universitari públic català

Una de les conseqüències de la creixent importància que les universitats catalanes atorguen al seu impacte social ha estat la necessitat de dotar-se d'estructures i òrgans que els permetin gestionar i coordinar totes aquestes activitats. Així, totes les universitats han anat creant, al llarg de les darreres dècades, diferents estructures per a gestionar les activitats relacionades amb els seus impactes socials en diferents aspectes.

Aquesta tasca l'han assumida diversos vicerectorats i comissions encarregades d'impulsar les activitats relacionades amb l'impacte social de les universitats, i s'han anat creant unitats, oficines i grups de treball per tal de gestionar les diferents àrees de la responsabilitat social dins les universitats. Vegem-los.

- » Pel que fa a vicerectorats, la Universitat Pompeu Fabra va ser pionera a Espanya amb la creació, el 2013, d'un vicerectorat específic sobre aquesta temàtica, que va assumir la coordinació i supervisió del Programa de Responsabilitat Social de la UPF i la potenciació i coordinació de totes les accions dirigides a la conservació, de l'entorn, la promoció de la igualtat, la inclusió i la cooperació.

²⁶ The Times Higher Education Impact Ranking: https://www.timeshighereducation.com/rankings/impact/2020/overall#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined.

- » A la Universitat de Barcelona, aquesta tasca recau en el Vicerectorat d'Igualtat i Acció Social, que té entre les seves àrees competencials la responsabilitat social corporativa, la sostenibilitat mediambiental, la universitat saludable i la igualtat. A més, s'ha creat la figura de la delegada del rector per al Desenvolupament Sostenible, que s'encarrega de la implementació i el seguiment dels ODS a la UB. Per acabar, cal esmentar també la recentment constituïda Comissió de Desenvolupament Sostenible, que és la que aprova els diversos documents institucionals d'aquest àmbit, i l'Oficina de Control Intern, Riscos i Responsabilitat Social, que elabora anualment l'Informe de sostenibilitat.
- » Dins la Universitat Oberta de Catalunya, el Vicerectorat de Globalització i Cooperació, creat el febrer del 2016, s'encarrega de liderar el desplegament de l'estratègia del nou model global i social de la UOC. Aquesta és l'estratègia que desenvolupa l'Àrea de Globalització i Cooperació per mitjà d'un pla d'accions que incideix en la docència, la recerca i l'organització, i que s'encarrega també de situar la universitat i l'impacte social que té a escala internacional.
- » A la Universitat de Girona els vicerectorats de Territori i Compromís Social i el de Docència i Planificació Acadèmica treballen per intentar que la universitat contribueixi d'una manera activa a la transformació social, mitjançant la formació de totes les persones que hi estudien. A més, en aquesta universitat, les càtedres i els campus sectorials tenen una especial incidència en el territori i en l'impacte social. Entre les càtedres, cal destacar la Càtedra de Responsabilitat Social Universitària, la qual treballa per impulsar que les empreses, entitats i institucions del territori desenvolupin actuacions vinculades a la responsabilitat social.
- » El vicerectorat més recent és el de la Universitat Politècnica de Catalunya, que ha creat en el març del 2019 un nou vicerectorat de Responsabilitat Social i d'Igualtat per liderar, impulsar i coordinar les polítiques d'aquest àmbit i ha reagrupat els equips de gestió d'Alumni, del Centre per la Cooperació al Desenvolupament i l'equip tècnic del Gabinet d'Innovació i Comunitat per afavorir sinergies, eficàcia i visibilitat dels esforços.
- » Per la seva banda, la Universitat Autònoma de Barcelona es troba immersa en un procés de reflexió estratègica en aquest àmbit, i, entre els objectius que planteja per al 2030, hi ha la necessitat de reforçar el model de governança més autònom, participatiu i transparent, i definir un nou model organitzatiu intern de les estructures de la universitat. Tot i així, cal destacar la llarga trajectòria en aquest àmbit de la Fundació Autònoma Solidària.
- » També la Universitat de Lleida està en un procés de canvi, que ha desembocat en la creació d'una nova àrea de Compromís Social, Igualtat i Cooperació. Aquesta àrea té com a objectiu aglutinar sota un mateix paraigua iniciatives i accions relacionades amb el compromís social, la promoció de la igualtat i la no discriminació, l'atenció a la diversitat, la cooperació i la solidaritat, que fins ara estaven disperses. Amb aquesta nova àrea, vol donar a totes aquestes iniciatives un nou impuls, fer-les més visibles i aprofitar les sinergies que es puguin crear entre si.
- » L'any 2018 la Universitat Rovira i Virgili dona un nou impuls a la responsabilitat social amb la creació del Vicerectorat de Relacions Institucionals, Culturals i Compromís social, i de l'Oficina de Compromís social com a responsable vertebrador de les actuacions que donen contingut al compromís social de la universitat. Aquestes noves estructures s'acompanyen amb la presentació del document anual de rendició de comptes "Visió Global" dissenyat per primer cop sota el marc dels ODS.

Paral·lelament, i des del punt de vista organitzatiu, s'han anat creant diferents **estructures per a coordinar les iniciatives i accions de les universitats relacionades amb la seva responsabilitat social i l'impuls dels ODS**. Així, en la descripció de les polítiques institucionals i de governança de la responsabilitat social, les universitats participants en aquesta anàlisi fan referència a serveis, oficines, unitats o comissions per a impulsar i coordinar les seves actuacions

en l'àmbit de la responsabilitat social, el desenvolupament sostenible, la promoció de la salut, la igualtat, el voluntariat, la solidaritat i la cooperació o les relacions amb el territori i la comunitat.

Principals actuacions de les universitats en relació amb el compromís social

Les universitats catalanes desenvolupen un ventall molt ampli d'actuacions relacionades amb el compromís social, que es poden agrupar en actuacions en l'àmbit de la docència, actuacions en l'àmbit de la recerca, actuacions de lideratge social i actuacions per a promoure una gestió interna responsable.

En l'àmbit de la docència, les universitats desenvolupen diversos projectes per a formar persones responsables i proactives socialment. Això implica dur a terme actuacions adreçades a transformar la docència per tal de donar resposta a les necessitats de la societat i a la implantació de nous models pedagògics i de qualitat. Implica també fer una revisió dels continguts docents des de la perspectiva d'introduir la formació en responsabilitat social en la formació de grau i la de postgrau, i de treballar les competències relacionades amb el compromís social.

Així, moltes universitats han introduït o estan introduint **assignatures transversals en l'àmbit del compromís i la responsabilitat social**. Vegem-les.

- » A la Universitat de Girona, tots els graus incorporen competències generals de caràcter transversal per garantir que es forma ciutadans responsables, crítics i sensibles a tots els temes socials. També està desenvolupant una nova assignatura optativa de caràcter transversal que treballa sobre temes diversos relacionats amb els ODS i que comprèn aspectes com el tractament crític de la informació, les capacitats interpretatives i valoratives de l'estudiant i la ciutadania plena.
- » A la Universitat Politècnica de Catalunya, amb la introducció de l'aprenentatge de competències en el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior, varen seleccionar set competències genèriques, que s'han incorporat a tots els plans d'estudis, entre les quals hi ha la de sostenibilitat i compromís social.
- » La Universitat Oberta de Catalunya està treballant per incorporar una nova competència transversal de compromís global i ètic en tots els programes formatius.
- » La Universitat Pompeu Fabra vol introduir una assignatura sobre desenvolupament sostenible transversal en tots els graus.
- » La Universitat de Lleida impulsa, des del curs 2014-2015, el programa «Aules contra la Pobresa» que té per objectiu incloure continguts i competències sobre desenvolupament, cooperació i solidaritat en el currículum, de manera que l'alumnat treballi sobre aquests temes en el marc de les diferents assignatures amb una dedicació mínima de 0,5 ECTS, és a dir, de cinc hores de treball.

Una altra estratègia per a introduir la responsabilitat social en la docència és el **reconeixement de crèdits per dur a terme activitats de caràcter social o solidari**. L'estructura de crèdits implantada arran de l'Espai Europeu d'Educació Superior permet a les universitats reconèixer acadèmicament la formació o l'experiència adquirida en altres entorns, però també portar a cap unes determinades activitats. Entre les activitats amb reconeixement acadèmic, n'hi pot haver de culturals, esportives, d'aprenentatge d'idiomes, de participació i representació estudiantil, i també de tipus social i solidari.

- » A la Universitat Autònoma de Barcelona la participació en les activitats de la Fundació Autònoma Solidària (FAS) és computable a efectes acadèmics. Es poden fer activitats formatives sobre temes socials i sobre la realitat de les persones que viuen situacions d'exclusió, o bé activitats de voluntariat i obtenir entre 2 i 3 crèdits.

- » La Universitat de Barcelona reconeix fins a 6 crèdits computables com a optatius per a participar en diferents tipus d'activitats, entre les quals s'inclouen les activitats solidàries i de cooperació.
- » La Universitat Politècnica de Catalunya, entre les activitats que permeten el reconeixement de crèdits ECTS, ha definit un bloc de responsabilitat social que inclou inclusió, igualtat, innovació i comunitat col·laborativa, sostenibilitat, cooperació i acollida d'estudiantat internacional i de nou accés.
- » També la Universitat Pompeu Fabra inclou una sèrie d'activitats de caire social en l'àmbit de la solidaritat, el voluntariat, la igualtat, la inclusió o la sostenibilitat, que es poden fer durant el curs acadèmic i que permeten el reconeixement de crèdits. Dins aquesta universitat, es recull també una iniciativa dels estudis d'economia i d'empresa, en què l'estudiantat rep formació sobre l'Agenda 2030 i ha d'alinear el projecte de treball final amb un dels ODS.
- » Per la seva banda, la Universitat de Girona fa un èmfasi especial a la promoció del voluntariat entre l'alumnat com a eina per a introduir una major consciència social.
- » Les experiències d'aprenentatge servei són cada vegada més freqüents a les universitats catalanes, ja que incorporen el voluntariat, la sensibilització i l'ajuda a la comunitat en el currículum formatiu. Destaca el Mercat de Projectes Socials organitzat pel Programa d'Aprenentatge Servei de la Universitat Rovira i Virgili dirigit a facilitar la col·laboració entre entitats social que proposen idees de projectes, i el professorat i l'alumnat que poden plantejar-les com a treballs de fi de grau o de màster, entre d'altres, que responguin a necessitats reals.

Per últim, a més d'introduir formació transversal en competències relacionades amb el compromís i la responsabilitat social, cada vegada més, el sistema universitari català ofereix **noves titulacions que aborden els reptes de desenvolupament sostenible** des de diferents aspectes: socials, econòmics, tecnològics i ambientals. Vegem-les.

- » La Universitat Politècnica de Catalunya promou l'oferta de titulacions adreçades específicament a l'abordatge dels reptes de desenvolupament sostenible. Tot i que es tracta d'una oferta centrada fonamentalment en l'àmbit tecnològic i ambiental, també comprèn altres aspectes de caràcter social i econòmic.
- » La Universitat Pompeu Fabra imparteix unes 160 assignatures de grau que treballen algun dels ODS.

Pel que fa a la recerca, una gran part de l'activitat investigadora que es desenvolupa des del sistema universitari té incidència en l'impacte social, de manera que els grups de treball i els instituts de recerca de les universitats públiques catalanes contribueixen a millorar el seu entorn, cada una des del seu àmbit d'actuació, com ara el medi ambient, la sostenibilitat, la millora de l'educació, la qualitat de vida o els estudis de gènere.

En l'àmbit de la recerca, cal fer especial esment a la **recerca i innovació responsable (RRI)**, un concepte que s'ha introduït amb força en els darrers anys i en el qual ha tingut una incidència cabdal el projecte europeu HEIRRI (*Higher Education Institutions and Responsible Research and Innovation*), projecte que ha fet reflexionar entorn als aspectes ètics de la recerca portada a cap pel sistema universitari català, així com la incorporació de la societat en tots els passos del procés de recerca i les decisions al respecte.

A més de la docència i de la recerca, les universitats porten a terme un gran nombre de projectes i actuacions que reflecteixen el seu compromís social. L'apartat 3 d'aquest informe recull una selecció d'algunes experiències de les universitats catalanes per a contribuir a la millora de la societat i de l'entorn. Es tracta tan sols d'una petita mostra de les accions i dels projectes de les universitats públiques catalanes en aquest àmbit, les quals, malgrat que no cobreixen totes les actuacions que es fan, permeten oferir una aproximació al valor social que aporten.

4.2. Dificultats i reptes actuals i de futur per a la responsabilitat social universitària

Davant els reptes globals que planteja l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides, les universitats han d'actuar com a agents de canvi i de transformació. Però, per a generar impacte social i contribuir d'una manera efectiva als ODS, cal fer una reflexió a fons sobre l'actual posicionament de les universitats en aquest àmbit.

En el marc de l'elaboració d'aquest estudi, s'ha demanat a totes les universitats que identifiquessin les principals dificultats i reptes actuals i futurs de les activitats de responsabilitat social universitàries. L'anàlisi de les aportacions de les universitats revela, en primer lloc, una visió força positiva, ja que s'han identificat molts més reptes que no pas dificultats. També permet visualitzar una coincidència molt alta entre les visions de les diferents universitats, tant en la diagnòsi com en la identificació de reptes de futur.

A continuació resumim les principals aportacions recollides en el marc de l'anàlisi feta per les vuit universitats públiques catalanes.

Dificultats en l'impuls de la responsabilitat social universitària

Les principals dificultats identificades per les universitats públiques catalanes per a l'impuls d'activitats que produeixin un impacte positiu i una millora en la societat es poden agrupar en cinc grans temes: la dificultat per a implicar la comunitat en la consecució dels reptes de desenvolupament sostenible, els obstacles per al treball transversal a dins i a fora de la universitat, la manca de reconeixement, la dificultat per a mesurar l'impacte de les activitats que es duen a terme i la insuficiència de recursos econòmics.

En primer lloc, algunes de les universitats participants en aquest estudi fan referència **a les dificultats per a implicar tant la comunitat universitària en general, com els grups d'interès corresponents** en l'impuls de la responsabilitat social i dels ODS.

Pel que fa a la comunitat universitària, aquesta dificultat es deriva, en gran part, de dos factors. D'una banda, del caràcter multidimensional de la responsabilitat social universitària, que obstaculitza que es pugui aplicar en tots els àmbits amb la mateixa intensitat i temporalitat. D'altra banda, de la manca d'una cultura col·laborativa en general. En aquest sentit, es fa referència al funcionament del sistema acadèmic per disciplines i àmbits temàtics, que fa més difícil el treball interdisciplinari i transdisciplinari, essencials per a impulsar transformacions socials i treball transversal.

Quant a la relació amb els grups d'interès, es fa palesa la dificultat d'accés a la universitat «des de fora» i es comenta que, per als agents externs, pot ser complicat identificar els canals per mitjà dels quals es poden establir col·laboracions amb les universitats per tal d'obrir aquest diàleg bidireccional.

Un perill de la manca de transversalitat i de perspectiva multidisciplinària és **reduir la responsabilitat social a una unitat o un departament que treballi d'una manera aïllada** per desenvolupar les seves actuacions. En l'anàlisi de les universitats, aquestes assenyalen que, fins ara, les encarregades d'impulsar el compromís de la universitat han estat unes unitats determinades (cooperació, sostenibilitat, responsabilitat social), però que no s'ha aconseguit encara una conscienciació que arribi a tota la comunitat universitària. Això ha fet que el debat sobre la responsabilitat social de la universitat i sobre la contribució d'aquesta als ODS i a l'Agenda 2030 s'hagi mantingut en un entorn concret però no hagi arribat a impregnar tots els àmbits universitaris. En aquesta mateixa línia, un altre perill és associar el compromís social de les universitat a actuacions relacionades exclusivament amb la sostenibilitat i centrar les actuacions en l'àmbit de la gestió de les infraestructures i dels edificis.

També es comenta que **la responsabilitat social s'ha incorporat pel que fa a estratègia, però que encara no s'ha aconseguit fer-ne partícip tota l'organització**. I si bé el compromís institucional és essencial per a impulsar la responsabilitat de la universitat, cal que totes les àrees i tots els estaments s'hi sentin implicats.

En un altre ordre de coses, una barrera perquè la responsabilitat social universitària no s'estengui a tota la comunitat és **l'escàs reconeixement** que encara tenen aquest tipus d'activitats en el sistema universitari, tant pel que fa a la recerca com a la carrera docent, a la carrera horitzontal del PAS i al contingut de la docència.

Entre les dificultats identificades, les universitats posen de manifest la manca d'incentius i reconeixements d'aquests tipus d'activitats en la tasca investigadora. En un sistema de reconeixement com l'actual, basat principalment en la publicació en revistes indexades i en la participació en projectes competitius, hi ha poques motivacions per a desenvolupar projectes i recerques adreçades a generar un impacte social positiu. Tampoc no hi ha un reconeixement de la responsabilitat social en la carrera docent del professorat ni en la carrera horitzontal del PAS, especialment en els processos oficials d'avaluació.

També s'assenyalen **les dificultats per a encaixar les activitats de responsabilitat social universitària en els plans d'estudis** i per a introduir nous continguts i nous models de docència més adients amb aquest concepte.

Una altra dificultat per a impulsar la responsabilitat social prové de **la complexitat intrínseca de mesurar i establir un registre de l'impacte social**. Mesurar l'impacte de les activitats que es fan i de la contribució de la universitat a la transformació social i a l'assoliment dels ODS és essencial; en primer lloc, per a donar valor a les actuacions que es porten a cap, i en segon lloc, per a poder identificar àmbits de millora per a futurs projectes i actuacions.

Si bé la mesura de l'impacte en aquests tipus de projectes és complexa, especialment pel que fa a l'esforç de recopilar i sistematitzar totes les dades necessàries relatives a iniciatives molt diverses, hi ha alguns mètodes i indicadors que permeten fer aquests tipus d'avaluacions; entre d'altres, n'és un exemple l'anàlisi del VSI, com mostra la primera part d'aquest estudi.

Finalment, s'apunta també a la **manca de recursos econòmics** per a impulsar la responsabilitat social en l'àmbit universitari.

Reptes de futur

Una part dels reptes identificats per les universitats són adreçats a donar resposta a les dificultats assenyalades en l'apartat anterior, mentre que d'altres són reptes per a continuar avançant en la missió social de les universitats.

En primer lloc, es manifesta que, per a poder donar resposta als reptes globals de l'Agenda 2030, cal impulsar canvis en tots els àmbits i en tots els nivells universitaris. En aquest sentit, en les anàlisis fetes per totes les universitats participants en l'estudi, hi ha coincidència en el fet que cal **promoure la transversalitat a dins de la universitat** i que el valor social ha de ser quelcom que impregni tota l'organització i esdevingui una part nuclear de la universitat.

El compromís social de les universitats requereix, per començar, un canvi intern. L'impacte social de la universitat no es pot limitar a accions externes envers la comunitat, sinó que té a veure també amb la gestió i la governança interna de l'organització mateixa. Per tant, cal aconseguir que la cultura de la responsabilitat i del compromís social de la universitat impregni tota la comunitat universitària: des de l'equip de govern i els diferents nivells de gestió interna fins a les persones que hi treballen i hi estudien. Aquesta necessitat d'implicar-hi tota la comunitat universitària és un dels principals reptes identificats per les universitats, atès que el convenciment del Consell de Direcció o l'Equip Rectoral és necessari però no suficient, i per a continuar avançant en aquesta direcció és fonamental aconseguir la implicació de tots els membres de la comunitat universitària.

Un altre dels reptes que identifiquen les universitats **és aconseguir que el valor social adquireixi caràcter estratègic**, de manera que vagi més enllà del concepte de responsabilitat social universitària i vinculi la política de responsabilitat de les universitats als ODS. Això implica abordar l'impacte social des del conjunt de polítiques universitàries i que tots els documents estratègics de les universitats incorporin el concepte de responsabilitat i d'impacte en els àmbits social, econòmic i ambiental. Suposa també que la universitat es reconegui com a actor fonamental de la transformació social i que adopti l'Agenda 2030 com a marc de referència, de manera que impregni totes les seves actuacions i orienti la seva pròpia transformació interna.

Pel que fa a la relació de la universitat amb la comunitat i els agents externs, s'identifica com a repte **la necessitat d'impulsar el treball en xarxa, construir aliances estratègiques i promoure la col·laboració entre els diferents actors**. Cal obrir la universitat a tots els àmbits i impulsar una institució connectada amb els diferents actors i col·lectius de l'entorn, que escolti les necessitats i propostes que li fan, garanteixi que hi participin i gestioni les seves expectatives.

Això demana també fomentar la recerca i la innovació responsables des d'un marc de treball col·laboratiu que estableixi lligams entre la comunitat científica i la societat, de manera que els diferents grups d'interès treballin junts.

Per tant, cal que els diferents agents treballin en cooperació per a alinear el procés de recerca amb les necessitats i les expectatives de l'entorn. Així mateix cal garantir l'accés obert als resultats de les recerques que es generen, obrir el coneixement produït per la universitat, i fer-lo accessible a tothom, i possibilitar la reutilització, redistribució i reproducció d'aquest coneixement. I, finalment, cal incorporar la rendició de comptes d'una manera sistemàtica per tal de garantir que es mesura l'impacte i s'avaluen els canvis i els beneficis generats mitjançant les recerques i les accions que es duent a terme a les universitats. En aquest context, el marc de l'Agenda 2030 pot contribuir a aportar un llenguatge comú i compartit amb altres actors, i pot facilitar noves maneres de treballar i d'abordar una realitat complexa cooperativament, integralment i transversalment.

Un altre repte identificat per les universitats és **la comunicació, tant des del punt de vista de la sensibilització com de donar visibilitat al valor social de les actuacions que porten a cap**. Si es vol aconseguir que aquesta visió impregni tots els àmbits universitaris, és fonamental donar a conèixer els ODS i l'Agenda 2030, i fer palès el paper de lideratge que juga la universitat en la consecució d'aquests objectius. I també és essencial donar a conèixer les activitats que fa la universitat en aquest àmbit: és important l'acció, però també ho és l'explicació de l'acció. Per tant, els serveis que s'ocupen de la promoció i la comunicació són claus a l'hora de donar a conèixer tot el que es fa i de garantir que aquesta informació arribi tant a la comunitat universitària com als agents de l'entorn.

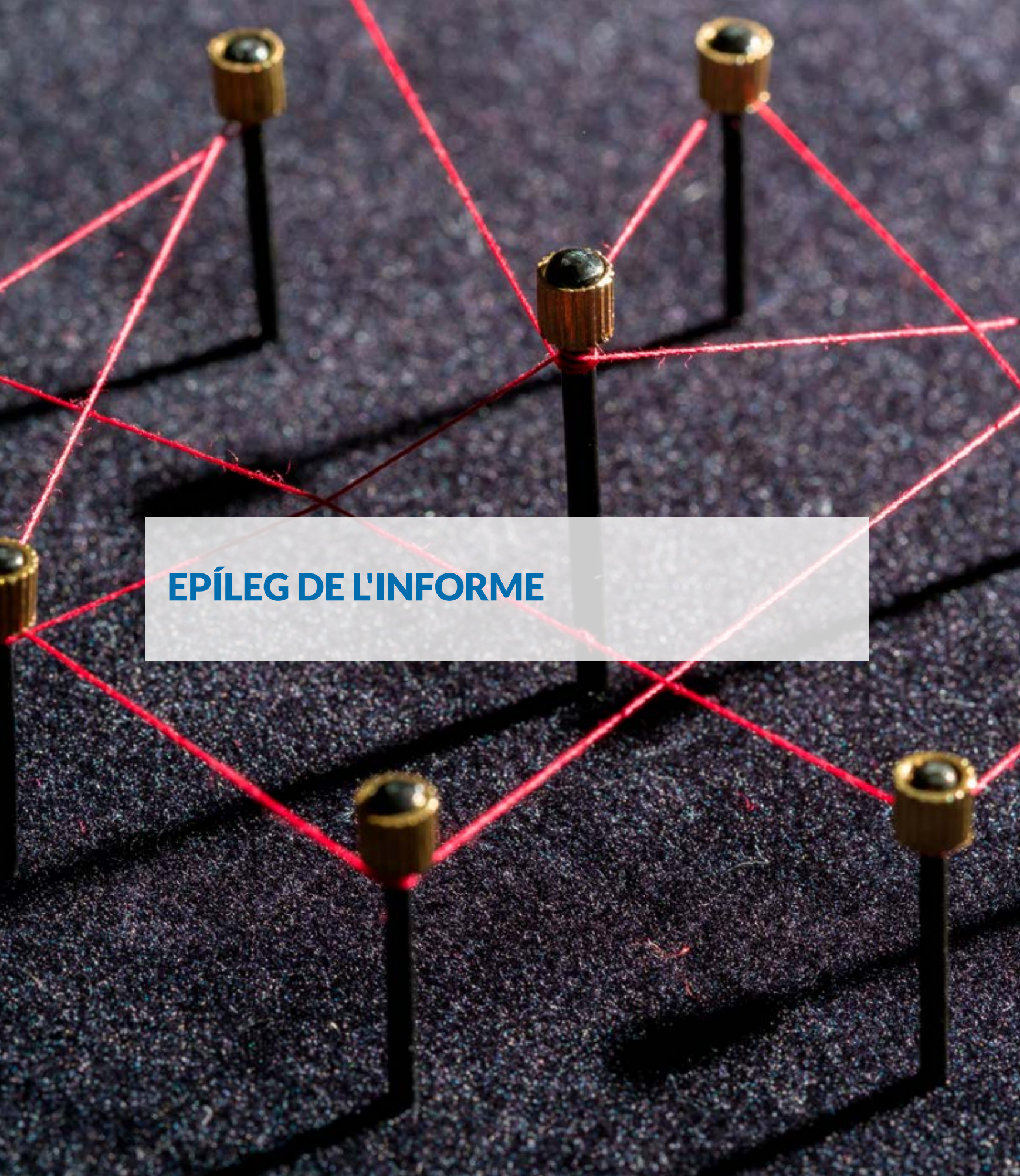
Un altre repte des del punt de vista de la conscienciació i de la sensibilització és continuar treballant en la línia que ja s'ha iniciat **d'introducció de temes relacionats amb els ODS en els plans docents de grau i de postgrau**. Això s'hauria de fer de manera que tots els aspectes que tenen a veure amb el compromís social (gènere, sostenibilitat, promoció de la salut...) es tinguin en compte des del disseny mateix de les assignatures i que arribin a ser una part integral dels continguts que s'imparteixen a les universitats. També és important continuar promovent les activitats de voluntariat i d'implicació social entre l'estudiantat universitari, tant per mitjà del reconeixement de crèdits com de la difusió entre la comunitat universitària de les oportunitats existents, per a implicar-s'hi socialment.

Per tal que el discurs sobre la responsabilitat i el compromís social es doni a conèixer en tots els àmbits de la universitat, cal incidir també en **la formació del personal docent i del personal d'administració i serveis**, amb la introducció d'aquests continguts en la formació interna i facilitant-los metodologies i eines per a tractar els diferents aspectes relacionats amb els ODS (p. ex., com tractar la sostenibilitat a l'aula o com introduir la perspectiva de gènere en les assignatures). Així mateix, cal promoure la implicació del professorat en l'àmbit social per tal d'aconseguir fer arribar aquests missatges a l'estudiantat.

També és necessari revisar les polítiques d'incentius i establir mecanismes perquè la responsabilitat i el compromís social siguin valorats a la universitat. Entre les propostes formulades per les universitats, es recullen plans d'activitats per al professorat, canvis organitzatius per a donar incentius i reconeixement al personal d'administració i serveis o premis per a treballs de final de grau o de màster vinculats als ODS. A més, cal promoure la recerca responsable i superar els actuals sistemes de reconeixement de l'activitat investigadora, i introduir nous paràmetres que permetin considerar altres aspectes, com l'impacte social de la recerca, la col·laboració amb els diferents grups d'interès o el treball en benefici de la comunitat. En aquest sentit, la pressió social i les demandes externes per a acomplir objectius de transparència i demostrar l'impacte de la recerca en la millora i la transformació social poden impulsar aquest canvi de perspectiva.

Així mateix, la creació de rànquings sobre l'activitat de les universitats en relació als ODS o la introducció de paràmetres que valorin l'impacte social en les convocatòries són una oportunitat de sensibilitzar sobre la importància d'aquests temes.

Per acabar, un darrer repte identificat per les universitats té a veure amb l'avaluació de l'impacte social de les activitats de la universitat. En aquest sentit, cal avançar en la identificació i recollida d'indicadors que permetin mesurar aquests impactes. L'informe «Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya» identifica una bateria d'indicadors per a valorar l'impacte social de les universitats, amb 11 dimensions i 62 indicadors adreçats a mesurar l'activitat de les universitats en l'àmbit social, i el present estudi aprofundeix, en la primera part, en l'anàlisi del VSI. El repte, un cop identificats els indicadors, és aconseguir recollir informació d'una manera sistemàtica i rigorosa per tal de poder fer un seguiment acurat de l'impacte social de les universitats i avançar amb noves actuacions que facin que les universitats catalanes esdevinguin uns veritables agents transformadors i motors de canvi social cap a l'horitzó 2030.

A geometric structure is formed by red string stretched between brass pins. The pins are arranged in a hexagonal pattern on a dark blue, textured carpet. The red string connects the pins in a way that creates a series of overlapping triangles and a central hexagon. The lighting is dramatic, casting long shadows from the pins onto the carpet.

EPÍLEG DE L'INFORME

EPÍLEG DE L'INFORME

L'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes*, publicat per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques, avalua per primera vegada el valor social de l'activitat de les vuit universitats públiques catalanes en relació amb els seus principals grups d'interès, integrant un enfocament quantitatiu i qualitatiu.

A la seva primera part, mitjançant la metodologia de càlcul del valor social integrat (VSI), que permet objectivar i expressar en termes monetaris el valor creat per una organització, s'integren els resultats econòmics i socials en un únic concepte de generació de valor i tenint en compte els efectes tant tangibles com intangibles.

L'estudi quantitatiu, dut a terme per l'equip d'investigadors de la Càtedra MANGO de Responsabilitat Social Corporativa (ESCI-UPF), conclou que el valor social integrat de les universitats públiques catalanes en l'exercici de l'any 2017 s'eleva fins a 3.583 M€, com a resultat de la integració del valor social específic i el valor social generat a través de la seva activitat econòmica. L'estudi ens mostra que per cada 100 euros que la Generalitat de Catalunya destina al finançament de les universitats públiques, aquests es tradueixen en 449 euros de retorn social integrat. Els estudiants, seguits dels empleats (PDI i PAS), les empreses i les entitats, les administracions públiques, la societat i els *alumni* constitueixen, per aquest ordre, els grups d'interès que perceben un major retorn d'aquest valor.

En aquest sentit, l'anàlisi demostra que comptabilitzar monetàriament l'impacte social de la universitat pot tenir implicacions diverses, no tan sols en la transformació de la seva comptabilitat financera i la gestió interna, sinó també pel fet de proporcionar indicadors rellevants que, relacionats amb indicadors de qualitat tradicionals, permetin supervisar la seva eficiència social i millorar el seu retiment de comptes. En aquesta línia, el compromís social de les universitats s'emmarca en l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i els corresponents Objectius de desenvolupament sostenible i ho fa, específicament, per mitjà de les quatre funcions principals determinades per la guia de la *Sustainable Development Solutions Network* (SDSN): l'educació, la recerca, el lideratge social i la gestió, i la governança.

La segona part de l'informe, coordinada per la Comissió de Responsabilitat Social Universitària de l'ACUP, recull, d'una banda, l'evolució i el desplegament de la política institucional en matèria de responsabilitat social de les vuit universitats públiques i, per altra banda, analitza un total de 30 projectes i activitats de diferent índole que, imbricant-se en les quatre funcions de la universitat abans esmentades, il·lustren el seu ferm compromís amb la societat com a institucions individuals però també com a sistema universitari.

L'informe fa palès que davant els reptes socials, econòmics i ambientals emergents a escala global i local, les universitats assumeixen el seu rol estratègic pel compromís social i el fan efectiu mitjançant estructures internes, programes i iniciatives de llarg abast. Així mateix, atenent als Objectius de desenvolupament sostenible, treballen cada cop més en estreta relació amb d'altres institucions, empreses i associacions de tot tipus, d'acord amb la necessitat de compartir objectius i treballar en coordinació, tant a nivell local com internacional.

L'informe *El valor social de les universitats públiques catalanes* analitza quantitativament i qualitativament l'impacte que genera l'activitat que duen a terme les vuit universitats públiques catalanes per al conjunt dels seus grups d'interès, a partir de la metodologia d'anàlisi anomenada «del valor social integrat». En aquest sentit, explora la naturalesa del seu compromís social mitjançant els posicionaments institucionals i tot un seguit de programes i iniciatives cada cop més rellevants.

Atenent a la seva voluntat de transparència i retiment de comptes, l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) impulsa aquesta iniciativa pionera per avançar de forma significativa en la mesura sistemàtica, en la comprensió i en l'anàlisi del valor social que aporten les universitats i ho fa de manera que la informació sigui accessible i comprensible per al conjunt de la societat.

Aquest informe recull una informació que, fins ara, no havia estat mesurada i que complementa els continguts recollits en l'informe *Impactes socioeconòmics de les universitats públiques i el sistema públic de recerca de Catalunya*, publicat per l'ACUP l'any 2017.

ACUP ASSOCIACIÓ
CATALANA
D'UNIVERSITATS
PÚBLIQUES

info@acup.cat
www.acup.cat
www.indicadorsuniversitats.cat

**EL VALOR SOCIAL DE LES
UNIVERSITATS PÚBLIQUES CATALANES**
Una aproximació quantitativa i qualitativa